

Dómar Félagsdóms

1961-1965

Útgáfa 1.1 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðum eintökum af dómasafni Félagsdóms. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið eintak af prentaða dómasafni Félagsdóms án endurgjalds. Engin stjórnvöld standa að gerð skjals þessa umfram það að hafa útvegað höfundu skjalsins prenteintök af ritinu.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Samkvæmt 9. gr. núverandi höfundalaga, nr. 73/1972, njóta dómar ekki verndar höfundalaga.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

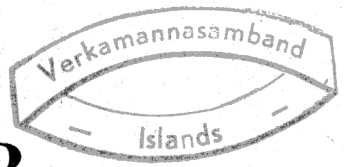
Athugasemdir um þessa útgáfu

Alþýðusamband Íslands (ASÍ) útvegaði þetta prenteintak.

Gallar á bls. 77, 101, 120, 145, 160, og 166.

Í útgáfu 1.1 var OCR endurunnið og textinn er beinni.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

DÓMAR FÉLAGSDÓMS

V. BINDI

1961—1965

UTGEFANDI: FÉLAGSDÓMUR
REYKJAVÍK — 1967

DÓMAR FÉLAGSDÓMS

V. BINDI
1961—1965

ÚTGEFANDI: FELAGSDÓMUR
REYKJAVÍK — 1967

FÉLAGSPRENTSMÍÐJAN H.F.

Félagsdómur.

Dómarar og verksvið.

Í ársbyrjun 1961 áttu þessir menn sæti í Félagsdómi:

Nefndir af Hæstarétti:

Hákon Guðmundsson, hæstaréttarritari, forseti dómsins.

Gunnlaugur E. Briem, ráðuneytisstjóri.

Varamenn:

Ragnar Jónsson, hæstaréttarlögmaður.

Sigtryggur Klemenzson, ráðuneytisstjóri.

Nefndir af félagsmálaráðherra:

Ísleifur Árnason, fulltrúi.

Til vara:

Benedikt Sigurjónsson, hæstaréttarlögmaður.

Nefndir af Alþýðusambandi Íslands:

Ragnar Ólafsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:

Eyjólfur Jónsson, skrifstofustjóri.

Nefndir af Vinnuveitendasambandi Íslands:

Einar B. Guðmundsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:

Guðmundur Vignir Jósefsson, hæstaréttarlögmaður, frá 28. júlí 1961.

Nefndir til dómarakjörs samkvæmt 3. mgr. 39. gr. laga nr. 80/1938, sbr. lög nr. 70/1954:

Af Landssambandi iðnaðarmanna:

Björgvin Frederiksen, vélvirkjameistari,

Einar Gíslason, málarameistari,

Jónas Sólmundsson, húsgagnasm.meistari,

Guðmundur Halldórsson, húsasmiðameistari,

Jón Bergsteinsson, múrarameistari,

Vigfús Sigurðsson, húsasmiðameistari.

Varamenn:

Haukur Eggertsson, útvarpsvirkjameistari,

Gisli Ólafsson, bakarameistari,

Jón Kaldal, ljósmyndasm.meistari,

Gunnar Björnsson, bifreiðasmiðameistari,

Bjarni Guðmundsson, klæðskerameistari,

Jón Ormsson, rafvirkjameistari.

Af Iðnsveinaráði Alþýðusambands Íslands:

Eggert G. Þorsteinsson, múrari,
Óskar Hallgrímsson, rafvirki,
Þórólfur Beck, húsgagnasmiður,
Sigurður Eyjólfsson, prentari,
Snorri Jónsson, járnsmiður,
Guðmundur B. Hersir, bakari.

Varamenn:

Halldóra Ó. Guðmundsdóttir, netagerðarm.,
Helgi Þorkelsson, klæðskeri,
Helgi Arnlaugsson, skipasmiður,
Sverrir Gíslason, prentmyndasmiður,
Kristján Guðlaugsson, málari,
Valdimar Leonhardsson, bifvélavirki.

Af Félagi íslenzkra iðnrekenda:

Björn Sveinbjörnsson, verkfræðingur,
Sveinn Guðmundsson, forstjóri,
Andrés Andrésson, forstjóri,
Sveinn B. Valfells, forstjóri,
Axel Kristjánsson, forstjóri,
Kristján Jóh. Kristjánsson, forstjóri.

Varamenn:

Pétur Sigurjónsson, verkfræðingur,
Höskuldur Baldvinsson, forstjóri,
Gunnar Jónasson, forstjóri,
Gunnar Björnsson, verkfræðingur,
Einar Ásmundsson, forstjóri,
Hannes B. Kristjánsson, verkfræðingur.

Frá 1. október 1962 til 1. okt. 1965 áttu þessir menn sæti í Félags-
dómi:

Nefndir af Hæstarétti:

Hákon Guðmundsson, hæstaréttarritari, forseti dómsins.
Gunnlaugur E. Briem, ráðuneyttisstjóri.

Varamenn:

Ragnar Jónsson, hæstaréttarlögmaður,
Sigtryggur Klemenzson, ráðuneyttisstjóri.

Nefndir af félagsmálaráðherra:

Einar Arnalds, yfirborgardómari.

Til vara:

Bjarni Kr. Bjarnason, borgardómari.

Nefndir af Alþýðusambandi Íslands:

Ragnar Ólafsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:

Árni Guðjónsson, hæstaréttarlögmaður, frá 26. jan. 1963.

Nefndir af Vinnuveitendasambandi Íslands:

Einar B. Guðmundsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:

Guðmundur Vignir Jósefsson, hæstaréttarlögmaður.

Nefndir til dómarakjörðs samkvæmt 3. mgr. 39. gr. laga nr. 80/1938, sbr. lög nr. 70/1954:

Af Landssambandi iðnaðarmanna og Félagi íslenzkra iðnrekenda voru nefndir sömu menn er kjörnir höfðu verið af hálfu þessara aðilja tímabilið 1. okt. 1959 til 1. okt. 1962.

Af hálfu Iðnsveinaráðs Alþýðusambands Íslands voru hinsvegar hinn 29 janúar 1965 þessir menn valdir til dómarakjörðs frá þeim degi til 1. október s. á.:

Aðalmenn:

Bolli Ólafsson, húsgagnasmiður,

Guðm. B. Hersir, bakari,

Óðinn Rögnvaldsson, prentari,

Óskar Hallgrímsson, rafvirki,

Snorri Jónsson, járnsmiður,

Sturla Sæmundsson, húsasmiður.

Varamenn:

Guðmundur Bjarnason, netagerðarmaður,

Helgi Arnlaugsson, skipasmiður,

Hilmar Guðlaugsson, múrari,

Lárus Bjarnfreðsson, málari,

Sigurgestur Guðjónsson, bifvélavirki,

Sverrir Gíslason, prentmyndasmiður.

Samkvæmt 25. gr. laga nr. 55/1962 um kjarasamninga opinberra starfsmanna dæmir Félagsdómur í málum, sem rísa milli þargreindra samningsaðilja út af brotum á nefndum lögum og ágreiningi um skilning á kjarasamningi og gildi hans. Nefna Bandalag starfsmanna ríkis og bæja og fjármálaráðherra dómendur til setu í Félagsdómi, þegar hann fer með slík mál, í stað þeirra dómenda, sem nefndir hafa verið af Alþýðusambandi Íslands og Vinnuveitendasambandi Íslands,

Hinn 30. október 1962 nefndi Bandalag starfsmanna ríkis og bæja Theódór B. Línal prófessor til dómsetu í framangreindum málum og sama dag nefndi fjármálaráðherra Einar B. Guðmundsson, hæstaréttarlögmann, til dómstarfa í sömu málum. Hinn 15. júní 1965 nefndi fjármálaráðherra Jón Sigurðsson deildarstjóra til þess að gegna dóm-arastörfum í forföllum Einars B. Guðmundssonar. Gilti skipun nefndra dómara til 1. okt. 1965.

Frá 1. október 1965 eiga þessir menn sæti í Félagsdómi:

Nefndir af Hæstarétti:

Hákon Guðmundsson, yfirborgardómari, forseti dómsins.

Gunnlaugur E. Briem, ráðuneytisstjóri.

Varamenn:

Ragnar Jónsson, hæstaréttarlögmaður,

Sigtryggur Klemenzson, ráðuneytisstjóri.

Nefndir af félagsmálaráðherra:

Einar Arnalds, hæstaréttardómari.

Varamaður:

Bjarni Kr. Bjarnason, borgardómari.

Nefndir af Alþýðusambandi Íslands:

Ragnar Ólafsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:

Árni Guðjónsson, hæstaréttarlögmaður.

Nefndir af Vinnuveitendasambandi Íslands:

Einar B. Guðmundsson, hæstaréttarlögmaður.

Til vara:

Guðmundur Vignir Jósefsson, hæstaréttarlögmaður.

Dómarar samkvæmt 25. gr. laga nr. 55/1962:

Nefndur af Bandalagi starfsmanna ríkis og bæja:

Jón Finnsson, hæstaréttarlögmaður.

Nefndur af fjármálaráðherra:

Einar B. Guðmundsson, hæstaréttarlögmaður.

Nefndir til dómarakjörs samkvæmt 3. mgr. 39. gr. laga nr. 80/1938, sbr. lög nr. 70/1954.

Tilnefndir af Landssambandi iðnaðarmanna:

Björgvin Frederiksen, vélvirkjameistari,

Einar Gíslason, málarameistari,

Jónas Sólmundsson, húsgagnasmiðameistari,

Tómas Vigfússon, húsasmiðameistari,

Jón Bergsteinsson, múrarameistari og

Vigfús Sigurðsson, húsasmiðameistari.

Varamenn:

Haukur Eggertsson, útvarpsvirkjameistari,

Gísli Ólafsson, bakarameistari,

Jón Kaldal, ljósmyndasmiðameistari,

Gunnar Björnsson, bifreiðasmiðameistari.

Bjarni Guðmundsson, klæðskerameistari, og

Jón Ormsson, rafvirkjameistari.

Tilnefndir af Félagi íslenzkra iðnrekenda:

Kristján Jóh. Kristjánsson, forstjóri,

Sveinn B. Valfells, forstjóri,

Axel Kristjánsson, forstjóri,

Kristján Friðriksson, forstjóri,

Bjarni Kristinsson, forstjóri, og

Sigurður Waage, framkvæmdastjóri.

Varamenn:

Magnús Helgason, forstjóri,

Gunnar Jónasson, forstjóri,

Gunnar Björnsson, verkfræðingur,

VII

Einar Ásmundsson, forstjóri,
Andrés Andrésson, forstjóri og
Höskuldur Baldvinsson, forstjóri.

Tilnefndir af Alþýðusambandi Íslands, f. h. Iðnsveinaráðs Íslands:

Bolli A. Ólafsson, húsgagnasmiður,
Guðmundur B. Hersir, bakari,
Óðinn Rögnvaldsson, prentari,
Óskar Hallgrímsson, rafvirki,
Snorri Jónsson, járnsmiður og
Sturla Sæmundsson, húsasmiður.

Varamenn:

Guðmundur Bjarnason, netagerðarmaður,
Helgi Arnlaugsson, skipasmiður,
Hilmar Guðlaugsson, múrari,
Lárus Bjarnfreðsson, málari,
Sigurgestur Guðjónsson, bifvélavirki og
Sverrir Gíslason, prentmyndasmiður.

Registur.

I. Nafnaskrá.

	Bls.
Alþýðusamband Íslands	38, 60, 88
Arinbjörn Kolbeinsson	82
Árni Björnsson	82
Árni Guðmundsson	82
Ástþór Einarsson	43
Baldur Johnsen	82
Bandalag starfsmanna ríkis og bæja	82, 167, 214
Bífreiðastöð Vestmannaeyja	43
Björn Júlíusson	82
Borgarsjóður Reykjavíkur	212
Bylgjan, skipstjóra- og stýrimannafélag	75
Daníel Guðnason	82
Einar Bergmann	171
Ekil, félag sjálfseignarvörubífreiðastjóra	43
Farmanna og fiskimannasamband Íslands	64, 115, 119, 136, 160, 166, 189
Félag framreiðslumanna	61
Félag íslenzkra iðnrekenda	31
Félag járníðnaðarmanna í Reykjavík	193
Félag matvörukaupmanna í Reykjavík	171
Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs	82, 167, 214
Friðrik Einarsson	82
Gísli Sigurhansson	193
Guðmundur Georgsson	82
Guðmundur Jónsson, Rafnkeisstöðum	127, 149, 160
Guðmundur Jörundsson	82
Gunnar Guðmundsson	82
Gunnlaugur Snædal	82
Hannes Finnþogason	82
Haukur Jóhannesson	167
Hilmar Ólafsson	171
Hreppsnefnd Stykkishólsmhrepps	203
Hulda Jóhannesdóttir	212
Iðja, félag verksmiðjufólks, Akureyri	31

Jón Eiríksson	82
Jón Eyjólfsson	171
Jón Hannesson	82
Jón Þorsteinsson	82
Kolbeinn Kristófersson	82
Kristján Jónasson	82
Landssamband íslenzkra útvegsmanna 54, 64, 103, 104, 115,	119
Landssamband íslenzkra verzlunarmanna	38, 60, 88
Landssamband íslenzkra vörubílstjóra	43
Lögreglufélag Suðurnesja	214
Meistarafélag húsasmiða í Reykjavík	69, 222
Meistarafélag járníðnaðarmanna	193
Ólafur Bjarnason	82
Ólafur Ólafsson	82
Samband veitinga- og gistihúsaeigenda	61
Samgöngumálaráðherra	143
Sementsverksmiðja ríkisins	16, 28
Sigmundur Magnússon	82
Sigurður Jónsson	171
Snorri P. Snorrason	82
Sókn, starfsstúlknafélag	212
Stapi S.H. 215 m/b, skipverjar	123
Stefán Bogason	82
Stéttarfélag verkfræðinga	16, 143
Stykkishólmshreppur	203
Theodór Skúlason	82
Torfi Torfason	171
Trésmiðafélag Reykjavíkur	69, 222
Tryggvi Jónsson	123
Útgerðarfélag Dalvíkur, hlutafélag	166, 189
Útgerðarstöð Guðmundar Jónssonar	160
Útvegsmannafélag Akraness	1
Útvegsmannafélag Dalvíkur	166, 189
Útvegsmannafélag Ísfirðinga	75
Valgarður Ó Breiðfjörð	171
Valtýr Bjarnason	82
Valtýr Jónsson	171
Vegagerð ríkisins	143
Vélaverkstæði Sigurðar Sveinbjörnssonar, hlutafélag	193
Verkakvennafélagið Framsókn	4
Verkakvennafélag Keflavíkur og Njarðvíkur	8
Verkalýðsfélag Akraness	1, 28
Verkalýðsfélagið Jökull	123
Verkalýðsfélag Norðfirðinga	54
Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps	103, 104, 127, 149

XI

Verzlunarmannafélag Reykjavíkur	171
Viggo M. Sigurðsson	171
Víglundur Jónsson	123
Vinnuveitendafélag Suðurnesja	8
Vörubilstjórafélagið Öxull	203
Þórarinn Sveinsson	82
Þorgeir Þorgeirsson	82
Þorgrímur Friðriksson	171
Þorvaldur V. Guðmundsson	82
Öxull, vörubilstjórafélag	203

II. Skrá

yfir lög og reglur, sem vísað er til í V. bindi dóma Félagsdóms.

- 1915 nr. 33 3. nóv. Lög um verkfall opinberra starfsmanna, 26, 84, 85, 86, 148.
- 1936 nr. 17 1. febrúar. Lög um samþykktir um lokunartíma sölubúða 178, 186.
- 1936 nr. 85 23. júní. Lög um meðferð einkamála í héraði
71. gr., 16.
120. gr., 166.
- 1938 nr. 80 11. júní. Lög um stéttarfélög og vinnudeilur, 8, 42, 44, 50, 63, 72, 73, 87, 91, 96, 102, 117, 118, 146, 222, 223, 224.
I. kafli, 194, 201.
- II. kafli, 8, 23, 69, 72, 225.
1. gr., 40, 41, 91, 95.
  2. gr., 39, 40, 41, 91, 92, 93, 95, 96, 97.
  3. gr., 23, 40, 42, 95.
  5. gr., 117, 118, 187.
  6. gr., 13, 24, 81, 209.
  7. gr., 117, 118, 126, 134, 142, 158, 203, 208, 209, 210.
  11. gr., 193, 194, 195, 196, 198, 201.
  13. gr., 42, 95.
  14. gr., 73, 130.
  15. gr., 72, 73.
  16. gr., 10, 62, 63, 72, 73.
  17. gr., 132, 133, 135, 147.
  18. gr., 143, 146, 148.
  27. gr., 70.
  39. gr., 42.
  44. gr., 40, 41, 42, 204, 213.
  45. gr., 95, 174, 178.
  48. gr., 88.
  53. gr., 175, 176.
  56. gr., 60, 98, 103, 166.
  65. gr., 72, 73.

70. gr., 74, 115, 117, 118, 143, 146, 194, 204.
 1947 nr. 34 22. apríl. Vegalög,
 7. gr., 148.
 1950 nr. 192 8. sept. Reglur um skipamælingar,
 77. gr., 125.
 1954 nr. 38 14. apríl. Lög um réttindi og skyldur opinberra starfsmanna, 147, 148.
 2. gr., 148.
 15. gr., 84, 85.
 1955 nr. 92 24. desember. Lög um laun starfsmanna ríkisins, 220.
 1962 nr. 55 28. apríl. Lög um kjarasamninga opinberra starfsmanna, 85, 86, 87, 147, 148, 220.
 1. gr., 87.
 2. gr., 87.
 3. gr., 87.
 4. gr., 87.
 5. gr., 215, 216, 217, 218.
 6. gr., 215, 217, 218.
 21. gr., 167, 216, 221.
 25. gr., 82, 87, 88, 167, 214, 215, 216.
 1962 nr. 84 24. júní. Bráðabirgðalög til lausnar sildveiðideilunni sumarið 1962, 78, 111, 116, 120, 122, 124, 190.
 1963 nr. 46 13. apríl. Lög um hámarkspóknun fyrir verkfræðistörf
 1. gr., 144, 147.
 1963 nr. 240 6. desember. Samþykkt um afgreiðslutíma verzlana í Reykjavík o. fl., 177, 178, 185, 186.
 3. gr., 178.
 7. gr., 178.
 1964 nr. 151 28. júlí. Samþykkt um breytingu á samþykkt nr. 240 6. des. 1963 um afgreiðslutíma verzlana í Reykjavík o. fl. 179, 186

III. Efnisskrá

A. Atriðisorð efnisskrár.

Aðild.	Hlutaskipti.
Aðiljaskýrslur.	Kauptakstar.
Áhættupóknun.	Kjaradómur.
Bifreiðar, bifreiðastjórar.	Kjarasamningar.
Dómsvald Félagsdóms, sbr. frá- vísun.	Læknar.
Félagsréttindi, sbr. stéttarfélög.	Lögreglumenn.
Févíti	Lög, lögskýring
Forgangsréttur.	Lögskráning.
Frávísun.	Málflutningur.
Gagnaöflun.	Málshöfðun.
Gengi.	Opinberir starfsmenn.
	Orlof.

XIII

Refsingar. Sjá sektir.	Trésmiðir.
Sáttasemjarar.	Trúnaðarmenn.
Sektir.	Uppsögn.
Sératkvæði.	Veikindadagar.
Sildveiðar.	Vélstjórar.
Sjómenn, sjá sildveiðar, hluta-	Venja.
skipti, kjarasamningar.	Verkfræðingar.
Skaðabætur.	Verkföll.
Skip. Sjá hlutaskipti.	Vinnumiðlun.
Stéttarfélög, sbr. félagsréttindi	Vinnuveitendur.
Stýrimenn.	Vökuvinna.
Tómlætisverkanir.	Yfirvinna

B. Efnisskrá.

Aðild.

Sjómannasamtökin innan A.S.Í. eigi talin réttur aðili til þess að taka við uppsögn á kjarasamningi vegna stéttarfélagsins N	54
Vinnuveitanda talið rétt, að sækja mál út af því, hvort stéttarfélagi því, er stöð að verkfalli gegn honum, væri skylt að tilkynna verkfallsboðunina til sáttasemjara ríkisins með þeim fyrirvara, sem 16. gr. laga nr. 80/1938 kveður á um	61
Bandalag starfsmanna ríkis og bæja talið réttur aðili í máli, sem ríkisstjórnin höfðaði út af uppsögnum lækna, er störfuðu við ríkisspítalana	82
Árin 1958 og 1959 gerði L.Í.Ú. kjarasamninga við laus samtök sjómanna. Einstakir útvegsmenn og félagsdeildir innan L.Í.Ú., sem fengið höfðu tilkynningu um samningana, voru taldir við þá bundnir, nema þeir hefðu sagt þeim upp sérstaklega	103, 136, 149, 160
Einstökum félagsmönnum kaupmannafélags K talið heimilt að ganga inn í mál, sem stéttarfélagið V höfðaði gegn K út af ágreiningi um skilning á kjarasamningi	171

Aðiljaskýrslur.

Formaður verkakvennafélags og formaður og ritari vinnuveitendafélags gefa skýrslu um samskipti sín út af uppsögn kjarasamnings	8
Fulltrúar vinnuveitenda og launþega gefa skýrslu um samningaviðræður í kjaradeilu	16, 31

Áhættubóknun.

Talið að Kjaradómur hefði tekið tillit til áðurgreiddrar áhættubóknunar, þegar hann ákvað laun lögreglumanna og skip-

XIV

aði þeim í launaflokk og gætu þeir því ekki krafist slíkrar þóknunar auk fastra starfslauna 214

Bifreiðar, bifreiðastjórar.

Fjallað um skyldu vörubílstjórafélags til að veita eiganda vöru- bifreiðar félagsréttindi	43
Máli vörubifreiðarstjóra, sem krafðist inngöngu í félag vörubif- reiðastjóra, vísað frá dómi	43
Verksamningur, sem einstakir bifreiðastjórar höfðu gert við sveitarfélag dæmdur ógildur, þar sem hann var óhagstæð- ari en kjarasamningur, sem stéttarfélag þeirra gerði við sveitarfélagið og gildi það frá þeim tíma, sem kjarasamn- ingurinn tók gildi	203

Dómsvald Félagsdóms.

Félagsdómi talið rétt, að dæma um það, hvort uppsagnir 25 lækna, er störfuðu við ríkisspítalana, brytu í bága við lög nr. 55/1962	82
Félagsdómur skýrir ákvæði dóms Kjaradóms	167, 214

Félagsréttindi, sbr. stéttarfélög.

Alþýðusambandi Íslands dæmt skylt að veita sambandi stéttar- félaga inngöngu í samtök sín	88
Vörubifreiðarstjórafélagi talið skylt, að veita eiganda vörubif- reiðar félagsréttindi	43
Máli vörubifreiðarstjóra, sem krafðist inngöngu í félag vörubíl- stjóra, sem rak bifreiðastöð, vísað frá dómi	43

Févíti.

Í kjarasamningi var ákvæði þess efnis, að brot á honum varð- aði sektum. Verklýðsfélagið K gerði verkfall til þess að knýja fram nýjan samning, án þess að sannað væri, að hin- um eldra samningi hefði verið sagt upp. Eins og málum var háttað taldi Félagsdómur eigi efni til þess að dæma K í févíti	8

Forgangsréttur.

Trúnaðarmanni stéttarfélags á vinnustað var sagt upp, þótt vinnuveitandinn hefði ófélagsbundna menn í þjónustu sinni, en í kjarasamningi var um það samið, að félagsmenn stétt- arfélagsins skyldu eiga forgangsrétt til vinnu. Var uppsögn- in m. a. talin brot á þessu ákvæði kjarasamningsins	193

Frávísun.

Verklýðsfélagið A hóf verkfall. Vinnuveitendur, V, höfðuðu mál fyrir Félagsdómi og kröfðust þess, að verkfallið yrði dæmt ólögmætt. Eftir að málið var höfðað gerðu samninganefnd- ir A og V kjarasamning, er ganga skyldi í gildi, er félags-	

fundir A og V hefðu samþykkt hann. Jafnframt lofaði V að fella niður málssókn sína fyrir Félagsdómi. Á félagsfundum í A var kjarasamningnum hafnað og komust ekki á samningar. Hélt málið áfram. A krafðist þá frávisunar á þeim grundvelli, að V hefði lofað að fella niður allar kröfur á hendur A. Sú krafa var ekki tekin til greina. Taldi dómurinn, að það hefði verið skilyrði af hálfu V, að samningar tækjust	1
Samband stéttarfélaganna krafðist félagsréttinda í Alþýðusambandi Íslands, en samkvæmt kröfu þess síðarnefnda var málinu vísað frá dómi	38
Eigandi vörubifreiðar krafðist þess, að honum yrðu dæmd félagsréttindi á vörubílastöð, sem bifreiðaeigendur í V-kaupstað ráku í félagi. Samtökin um stöðina voru eigi talin stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938 og var kröfunni vísað frá dómi	43
22 lækningar, sem störfuðu við ríkisspítalana, sögðu sama dag upp störfum sínum og næsta dag bættust 3 við. Ríkisstjórnin taldi að hér væri um samstæða uppsögn að ræða af hálfu læknanna, sem miðaði að því, að fá launakjörum þeirra breytt. Ættu uppsagnir þeirra því að fá þá meðferð, sem lög nr. 55/1962 mæla fyrir um, en þau lög geymdu ákvæðnar reglur um það, hvernig fara skyldi með kjaramál starfsmanna ríkisins. Var þess krafist, að uppsagnir læknanna yrðu dæmdar andstæðar lögum og ógildar. Læknarnir kröfðust þess, að málinu yrði vísað frá Félagsdómi. Þeirri kröfu var hrundið, þar eð Félagsdómur ætti að dæma um það, hvort uppsagnirnar væru andstæðar ákvæðum laga nr. 55/1962	82

Gagnaöflun.

Lagt fyrir aðilja að afla nýrra gagna	103, 166

Gengi.

Kjarasamningur geymdi sérstakt ákvæði þess efnis, að segja mætti honum upp með mánaðarfresti, ef breyting yrði á gengi ísl. krónu. Þessu ákvæði varð eigi beitt í apríl 1962 vegna gengisbreytingar, sem varð 4. ágúst 1961, þar sem eigi hafði verið notuð hin almenna uppsagnarheimild samningsins, en honum mátti segja upp með 2 mánaða fresti miðað við 31. des. ár hvert	64

Hlutaskipti.

Samkvæmt kjarasamningi fór aflahlutur háseta eftir stærð skips. Eftir að skipverjar höfðu verið afskráðir að loknum síðveidum, varð breyting á mælingabréfi skipsins, þannig að	

það féll í þann flokk skipa, er gaf skipverjum lægri aflahlut og vildu útgerðarmenn miða reikningsskil við háseta við þá stærð. Dæmt var, að miða bæri reikningsskilin við þá stærð, er mælingabréf kvað á um, er skipverjar voru á það skráðir og eigi hafði orðið breyting á, meðan þeir voru enn á það skráðir 123

Kauptaxtar.

Stéttarfélagið T, sem átti í kaupdeilu, auglýsti kauptaxta, er kvað m. a. svo á, að félagsmönnum T væri óheimilt að vinna fyrir lægra kaup en hann kvað á um. Eins og á stóð var þessi ákvörðun T talin jafngilda ákvörðun um verkfall og þar sem eigi hafði verið gætt ákvæða 15. gr. laga nr. 80/1938 var T talið hafa brotið ákvæði þeirrar greinar og var það dæmt til greiðslu sektar 69

Kjaradómur.

Skýrð ákvæði í dómi Kjaradóms samkv. lögum nr. 55/1962 167, 214

Kjarasamningar.

- A hóf verkfall hjá V. V taldi verkfallið ólögmætt og höfðaði mál til þess að fá það dæmt ólögmætt. Meðan á málarekstri stóð komust samninganefndir A og V að samkomulagi um nýjan kjarasamning, en gildistaka hans var háð því, að félagsmenn A og V samþykktu kjarasamninginn fyrir sitt leyti. Félagsfundur í A felldi tillögu samninganefndar. Hélt málið því áfram og var frávisunarkröfu A synjað, þar sem talið var, að það hefði verið skilyrði af hálfu V fyrir hafningu þess, að kjarasamningar kæmust á 1
- Sagt að óheimilt sé að beita vinnustöðvun til að knýja fram breytingar á gildum og bindandi kjarasamningi 8
- Í kjarasamningi milli stéttarfélags verkfræðinga og vinnuveitenda var svofellt ákvæði: Yfirverkfræðingur hefur ekki verkfallsrétt. Þetta ákvæði eigi talið því til fyrirstöðu, að yfirverkfræðingur tæki þátt í verkfalli verkfræðinga, eftir að kjarasamningurinn hafði fallið úr gildi fyrir uppsögn, þar sem nefnt ákvæði hefði þá fallið niður ásamt öðrum ákvæðum hans 16
- Í vinnudeilu varð bráðabirgðasamkomulag um það hinn 7. nóv. milli stéttarfélagsins E og vinnuveitenda, að væntanlegir kjarasamningar skyldu gilda sex mánuði aftur í tímann, þó ekki lengur en til 1. nóv. s. á., en tilefni þessa samkomulags var m. a. það, að búizt var við því, að hliðstætt stéttarfélag í R kaupstað mundi á næstu vikum gera kjarasamning við vinnuveitendur. Dráttur varð þó á því, og höfðu samningar eigi enn tekizt í maímánuði næsta ár. E hóf

- þá verkfall. Vinnuveitendur töldu það óheimilt. Samkomu-
lagið skýrt svo, að E hefði skuldbundið sig til þess, að
hafast ekki að í 6 mánuði frá 7. nóv. 31
- Svonefnd sjómannasamtök innan A.S.Í. gerðu heildarsamning
um kaup og kjör á sildveiðum við samtök útvegsmanna L.
Í samningi þessum var tekið fram, að hvert stéttarfélag
væri sjálfstæður samningsaðili. Þetta talið leiða til þess,
að uppsögn L, sem stíluð var til nefndra samtaka og send
Alþýðusambandi Íslands, er skeytti henni ekki, væri eigi
bindandi fyrir stéttarfélagið N ..... 54, sjá og 104, 115
- Samkvæmt kjarasamningi milli sambands fiskimanna F og sam-
bands útvegsmanna L mátti segja honum upp með eins
mánaðar fyrirvara, ef breyting yrði á gengi ísl. krónu, en
annars var umsaminn uppsagnarfrestur 2 mánuðir miðað
við 31. des. Hinn 4. ágúst 1961 lækkaði gengi ísl. krónu.
Samningnum var þó eigi sagt upp þá og eigi heldur á um-
sömdum uppsagnartíma 1. nóv. 1961. Talið var, að aðiljar
gætu ekki beitt hinu sérstaka uppsagnarákvæði vorið 1962,
þar sem engin gengisbreyting varð eftir 1. nóv. 1961, þ. e.
eftir upphaf hins almenna uppsagnarfrests 64
- Í kjarasamningi var ákvæði þess efnis að segja mætti honum
upp með mánaðarfresti, ef breyting yrði á gengi ísl. krónu.
Talið að hvor samningsaðilja gæti notfært sér þetta ákvæði 64
- Sagt að kjarasamningi verði eigi sagt upp að hluta án sam-
þykkis gagnaðila 75
- Árið 1954 var gerður heildarsamningur um kaup og kjör á sild-
veiðum milli L.Í.Ú. annars vegar og sjómannasamtakanna
innan A.S.Í. hins vegar, en siðarnefnd samtök voru þó
eigi skipulögð samtök og eigi heldur sérstakt samband inn-
an A.S.Í. Í samningi þessum var og svo mælt, að hvert félag
þ. e. útvegsmannafélög og stéttarfélög, teldist sérstakur
samningsaðili. Árið 1959 var samningur þessi endurnýjaður
með sama hætti. Árið 1961 sendi L.Í.Ú. uppsögn stílaða til
sjómannasamtakanna innan A.S.Í. til Alþýðusambands Ís-
lands, er eigi sinnti henni. Var hún siðar talin ógild gagn-
vart einstökum stéttarfélögum. Þegar samningar 1958 og
1959 voru gerðir, sendi L.Í.Ú. einstökum félagsmönnum og
deildum sínum samninginn og óskaði þess, að hann yrði
tekinn til afgreiðslu hið allra fyrsta og L.Í.Ú. tilkynnt um
hana, en af þessu mun hvergi hafa orðið. Hins vegar var
í öllu farið eftir samningnum. Dæmt var að einstakir út-
vegsmenn og útvegsmannafélög væru bundin við þessa
samningsgerð meðan samningnum væri eigi sagt upp af
þeirra hálfu 104, 115, 127, 136, 149, 160
- Svo var um samið í kjarasamningi vélstjóra og stýrimanna frá
1961, að kauphlutur þeirra var ákveðið margfeldi af kaup-

XVIII

hlut háseta. Þá var í gildi kjarasamningur háseta frá 1959. Árið 1962 varð breyting til lækkunar á kjörum háseta samkvæmt úrskurði gerðardóms, en samningurinn frá 1961 var áfram í gildi, þar sem honum hafði eigi verið sagt upp. Talið var, að leggja bæri ákvæði gerðardómsins um kaup háseta til grundvallar margfeldi á kaupi vélstjóra og stýrimanna, þar sem samningur þeirra síðarnefndu frá 1961 miðaði almennt við ákveðið margfeldi af kaupi háseta, en eigi ákvæði tiltekins samnings og gætu því breytingar á kjörum háseta til lækkunar eða lækkunar orkað á kaup vélstjóra og stýrimanna	115
Vanefnd á kjarasamningi eigi talið refsivert brot á 5. og 7. gr. laga nr. 80/1938	115
Sagt að háseti geti eigi án samþykkis stéttarfélags síns gert skiprúmssamning við útvegsmann um lakari kjör, en gildandi kjarasamningur kveður á um	133
Krafa um reikningsskil á grundvelli ákveðins kjarasamnings eigi tekin til greina, þar sem ekki þótti sannað, að sá kjarasamningur ætti við um lögskipti aðilja	160
Ákvæði kjarasamnings um lokunartíma sölubúða skýrð svo, að stéttarfélaginu væri heimilt að banna félagsmönnum sínum, að vinna eftir þann lokunartíma, sem kjarasamningurinn kvað á um	171
Samkvæmt kjarasamningi vélstjóra skyldi kauphlutur þeirra miðast við ákveðið margfeldi af kaupi háseta. Vafi lék á því, eftir hvaða kjarasamningum háseta ætti að fara um kaup háseta. Var vélstjórunum dæmdur kauphlutur, sem miðaðist við það kaup, sem hásetar höfðu sætt sig við og stéttarfélag háseta hafði eigi véfengt að rétt væri	189
Samningur sveitarstjórnar við einstaka vörubílstjóra um akstur á efni til mannvirkjagerðar reyndist bílstjórunum óhagstæðari en kjarasamningur, sem gerður var nokkru síðar. Var samningurinn við bílstjórana talinn ógildur frá þeim degi er kjarasamningurinn tók gildi	203
Sagt að þær reglur, sem almennt gilda um skýringu á kjarasamningum, eigi eftir atvikum einnig við um dóma Kjaradóms	211

Læknar.

Talið að Félagsdómur ætti að dæma um það, hvort uppsagnir lækna, sem störfuðu við ríkisspítalana væru eins og þeim var háttað, brot á ákvæðum laga nr. 55/1962	82

Lögreglumenn.

Talið að tekið hafi verið tillit til áðurgreiddrar áhættupóknunar lögreglumanna, þegar Kjaradómur ákvað starfslaun þeirra og skipaði þeim í launaflokk	214

XIX

Lög, lögskýring.

Stéttarfélag eigi talið hafa gerzt brotlegt við 16 gr. laga nr. 80/1938	69
Sagt að ákvæði laga nr. 55/1962 taki til lækna, er störfuðu við sjúkrahús ríkisins og sagt höfðu upp störfum sínum þar ..	82
Talið að skýra beri 2. gr. laga nr. 80/1938 á þá lund, að hún feli í sér rétt til handa samböndum stéttarfélaga til inn- göngu í Alpýðusamband Íslands	88
Eigi talið að vanefnd á ákvæðum kjarasamnings sé refsiverð samkvæmt 5. og 7. gr. sbr. 70. gr. laga nr. 80/1938	115
Félagsdómur dæmir samkv. 25. gr. sbr. 21. gr. laga nr. 55/1962 í ágreiningsmáli út af skilningi á dómi Kjaradóms ..	167, 214
Dæmt að uppsögn trúnaðarmanns stéttarfélags á vinnustað væri andstæð meginreglu 2. málsl. 11 gr. laga nr. 80/1938 ..	193
Verkfall trésmiða, sem aðeins náði til húsabygginga í tilgreind- um götum í Reykjavík, braut hvorki í bág við ákvæði II. kafla laga nr. 80/1938 né þau meginsjónarmið, sem hafa ber í huga, þegar dæmt er um lögmæti verkfalls	222

Lögskráning.

Samkvæmt kjarasamningi fór aflahlutur háseta eftir stærð skips. Breyting varð á mælingabréfi skips eftir að skip- verjar voru afskráðir að lokinni sildarvertíð. Sagt að miða ætti kaup þeirra við þá stærð skips, er mælingabréf kvað á um, er þeir voru lögskráðir og eigi hafði verið breytt meðan þeir voru enn skráðir á það	123
Stéttarfélagasambandið F krafðist þess, að kjarasamningur há- seta, er gildi í lögskiptum útgerðarmannsins J og verklýðs- félagsins M yrði lagður til grundvallar kaupi vélstjóra á báti J, en samkvæmt kjarasamningi vélstjóra skyldu þeir fá í kaup ákveðið margfeldi af kaupi háseta. Fram kom í málinu, að lögskráð og afskráð hafði verið á bát J, sem skráður var í G-sýslu, í R-kaupstað og að enginn skipverja átti heima á félagssvæði M. Varð kaup vélstjóranna því eigi byggt á kjarasamningi þeim, er gildi milli J og M	160

Málflutningur.

Þess var krafist í stefnu, að útgerðarmaðurinn G væri dæmd- ur til þess skyldur að afhenda tilteknum hásetum reikn- ingsskil í samræmi við ákvæði gildandi kjarasamnings. G lagði fram reikningsskilin meðan á flutningi málsins stóð og kom dómkrafa þessi því eigi til álita í dómi	160

Málshöfðun.

Verklýðsfélagið A hafði gert verkfall. Vinnuveitendur V höfð- uðu mál og gerðu þær dómkröfur, að verkfallið yrði dæmt

XX

ólögmætt. Meðan á máli stóð komst á kjarasamningur milli samninganefnda A og V en gildi hans var háð því skilyrði, að félagsmenn A og V samþykktu hann. Á félagsfundi í A var samningurinn felldur og komust samningar ekki á. V hélt þá málinu áfram. A krafðist þá frávisunar, þar sem V hefði áður lofað að fella niður dómkröfur sínar gegn A. Talið var, að það hefði verið skilyrði af hálfu V fyrir hafningu málsins, að endanlegir samningar tækjust	1
Einstökum kaupmönnum talið rétt að ganga inn í mál, sem stéttarfélag höfðaði gegn félagi þeirra út af ágreiningi um skilning á kjarasamningi	171

Opinberir starfsmenn.

Dæmt að Félagsdómur ætti dóm um það, hvort uppsagnir 25 lækna, er störfuðu við sjúkrahús ríkisins, brytu í bág við ákvæði laga nr. 55/1962	82
Skipun 4 verkfræðinga í opinberar stöður eigi talin brjóta í bág við 18. gr. laga nr. 80/1938	143

Orlof.

Starfsstúlku dæmt orlofsfé, sem miðaðist við sérstakt vökuvinnuálag, sem hún naut, enda var öll vinna hennar leyst af hendi á þeim tíma sólarhrings, er goldið skyldi vökuvinnuálag	212

Sáttasemjarar.

Sáttasemjara hafði eigi verið tilkynnt verkfall með þeim fyrirvara, sem mælt er fyrir um í 16. gr. laga nr. 80/1938. Vinnuveitandi sá er verkfallinu var beint gegn taldi þessa vanrækslu eiga að valda því, að verkfallið væri ólögmætt, og að refsa ætti verklýðsfélaginu fyrir brot á nefndri grein. En þar sem verkfallið var dæmt ólögmætt af öðrum ástæðum var ekki refsað sérstaklega fyrir brot á nefndri grein	8
Verkfall, sem eigi var tilkynnt sáttasemjara ríkisins með þeim fyrirvara, er 16. gr. laga nr. 80/1938 mælir fyrir um, dæmt ólögmætt	61
Stéttarfélag sótt til saka vegna meintrar vanrækslu á því að tilkynna sáttasemjara ríkisins ákvörðun, sem talin var jafngilda verkfallsákvörðun, en félagið var sýknað	69

Sektir.

Stéttarfélag sýknað af sektarkröfu vegna brots á 16. gr. laga nr. 80/1938	69
Krafist var sektar á hendur vinnuveitanda fyrir brot á 5. og 7. gr. laga nr. 80/1938 vegna vanefnda á kjarasamningi. Slik vanefnd eigi talin brot á nefndum lagagreinum og var sýknað af sektarkröfunni	115

Stéttarfélag, sem hóf ólögmaett verkfall, eigi dæmt til greiðslu sektar	127
Sýknað af kröfu um greiðslu sektar vegna meints brots á 18. gr. laga nr. 80/1938	143
Sýknað af kröfu stéttarfélags um sekt á hendur vinnuveitanda, vegna uppsagnar trúnaðarmanns, þótt hún væri dæmd ólögmaet	193
Vinnuveitandi sýknaður af sektarkröfu vegna brots á 7. gr. laga nr. 80/1938	203

Sératkvæði.

Einn dómari greiðir sératkvæði	8, 38, 127
Tveir dómendur greiða sératkvæði	16, 88

Sildveiðar.

Skorið úr um gildi kjarasamninga á sildveiðum, sem samtök sjó- manna önnuðust og gerðu við samtök útvegsmanna	54, 103, 136, 149, 160, 189
Sjómenn. Sjá sildveiðar, hlutaskipti, kjarasamningar.	

Skaðabætur.

Verklýðsfélagið A hóf verkfall. Vinnuveitendur töldu það ólög- maett. Höfðuðu þeir mál fyrir Félagsdómi þar sem þeir m. a. kröfðust skaðabóta úr hendi A. Á samningafundi urðu samninganefndir ásáttar um uppkast að kjarasamningi, er taka skyldi gildi er félagsfundir beggja aðilja hefðu sam- þykkt hann. Jafnframt undirrituðu samninganefndirnar samkomulag þess efnis að allar kröfur vegna verkfallsins, sem hvor aðili kynni að eiga á hendur hinum vegna verk- fallsins, skyldu falla niður. Félagsfundur í A felldi samn- ingsuppkastið. V hélt áfram skaðabótamálinu, en A krafð- ist þá frávisunar vegna þess, að samið hefði verið um að láta kröfur falla niður. Frávisunarkrafan var ekki tekin til greina. Leit dómurinn svo á, að það hefði verið forsenda af hálfu V fyrir niðurfalli krafna, að kjarasamningur kæmist á með deiluaðiljum	1
Eigi talin efni til þess að dæma vörubilstjóra skaðabætur úr hendi vörubilstjórafélags, þótt það hefði tregðast við að veita honum félagsréttindi, þar sem eigi var talið sannað að það hefði valdið honum fjártjóni	43

Skip. Sjá hlutaskipti, lögskráning.

Stéttarfélög.

Stéttarfélagsfundur hafnar kjarasamningi, sem samninganefnd félagsins hafði gert	1
Sagt að verkfall sé atriði, sem snerti heildarhagsmunum félags-	

manna þess stéttarfélags, sem hlut á að máli, og geti félagið samkvæmt gildandi reglum um stéttarfélög samið við þann, sem verkfall bitnar á, um framkvæmd þess í einstökum atriðum	16
Stéttarfélagi vörubifreiðastjóra dæmt skylt að veita eiganda vörubifreiðar félagsréttindi, en réttmætt þótti að það fengi nokkurn frest til þess að taka afstöðu til beiðni hans	43
Stéttarfélagið T, sem átti í vinnudeilu er samningur þess við vinnuveitendur V var fallinn úr gildi fyrir uppsögn, gaf út kauptaxta, sem samþykktur var á almennum félagsfundi, en taxti þessi bannaði félagsmönnum T að vinna fyrir lægra kaup. Þessi ákvörðun T var talin jafngilda verkfalli og þar sem T hafði eigi fylgt reglum 15. gr. laga nr. 80/1938 er það samþykkt taxtann, var félagið dæmt til greiðslu sektar fyrir brot á nefndri grein	69
Bandalag starfsmanna ríkis og bæja talið samningsaðili samkvæmt lögum nr. 55/1962 vegna 25 lækna, er störfuðu á spítölum ríkisins og sagt höfðu upp störfum sínum	82
Alþýðusamband Íslands dæmt til að veita sambandi stéttarfélagi innngöngu í samtök sín	88
Verkfræðingar, 3 að tölu, sem voru félagsmenn í stéttarfélaginu S, sem taldi sig eiga í kjaradeilu við ríkið, voru skipaðir í opinberar stöður. Dæmt var að eins og á stóð væri eigi um að ræða brot á 18. gr. laga nr. 80/1938	143
Ákvæði um lokun sölubúða í kjarasamningi skýrð svo, að stéttarfélaginu væri heimilt að banna félagsmönnum sínum að vinna lengur að afgreiðslustörfum í sölubúðum en til þeirra tímamarka um lokun, sem tiltekin voru	171
Hins vegar var félaginu eigi talið heimilt að hamla því, að eigandi sölubúðar eða einstaklingar úr skylduliði hans, sem eigi voru félagar í V, afgreiddu varning í sölubúð eða um söluop á þeim tíma, er samþykktir yfirvalda heimiluðu slíka sölu	171

Stýrimenn.

Samkvæmt kjarasamningi stýrimanna skyldi kauphlutur þeirra vera ákveðið margfeldi af kaupi háseta. Þetta talið leiða til þess, að stýrimenn yrðu að hlíta breytingum á kauphlut háseta	115, sjá og 160
Dæmt um kaupkröfur stýrimanna	136

Tómlætisverkanir.

Verklýðsfélagið K hóf verkfall hjá vinnuveitendafélaginu V. Áður en verkfallið hófst mótmælti V því sem löglausu, þegar af þeirri ástæðu, að eigi hefði verið fylgt ákvæðum 16. gr. laga nr. 80/1938 um tilkynningu til sáttasemjara. Nokkru	

- siðar bar V fram þá ástæðu, að verkfallið væri ólögmætt vegna þess, að kjarasamningi þeim, sem var milli K og V, hefði aldrei verið sagt upp. K taldi, að V hefði með tóm-læti fyrirgert rétti sínum til þess að byggja ólögmæti verk-fallsins á þessari ástæðu. Dæmt var, að enda þótt það hefði verið lagað til að firra verkfalli eða fresta því, ef V hefði fyrr en raun varð á borið fyrir sig, að kjarasamningnum hefði eigi verið sagt upp, þá yrði þó eigi talið, að hann hefði firrt sig rétti fyrir tóm-lætis sakir, til þess að mót-mæla verkfallinu á nefndum grundvelli 8
- Sýknað af kröfu um féviti samkvæmt ákvæðum kjarasamnings vegna tóm-lætis krefjanda um að hafa uppi kröfu um það 8
- Útvegsmanafélagið M sagði upp nokkrum hluta kjarasamnings síns við stéttarfélagið B. B hreyfði eigi athugasemdum við uppsögn þessari innan loka uppsagnarfrests, en með því að það er meginregla að gagnaðili kjarasamnings þurfi eigi að hlíta slíkri uppsögn og með tilliti til allra aðstæðna var tóm-læti B ekki talið valda því, að uppsögn M hefði orðið virk 75
- Samband útvegsmanna gerði kjarasamning við sjómenn um kaup á sildveiðum og tilkynntu samtökin einstökum félagsmönnum og deildum þau málalok. Útvegsmenn hreyfðu ekki nein-um athugasemdum út af samningsgerðinni og fylgdu samn-ingnum í öllu í framkvæmd um 4 ára skeið. Voru þeir m. a. af þeirri ástæðu taldir við samninginn bundnir, er honum hafði eigi verið sagt upp 103, 115, 136, 149, 160

Trésmiðir.

- Stéttarfélag trésmiða gaf út kauptaxta og var félagsmönnum þess bannað að vinna fyrir lægra kaup en hann ákvað. Þetta var talið jafngilda verkfalli og þar sem félagið hafði eigi gætt ákvæða II. kafla laga nr. 80/1938 var félagið dæmt til greiðslu sektar 69
- Verkfall trésmiða, sem aðeins náði til húsabygginga í tilgreind-um götum í Reykjavík, dæmt lögmætt 214

Trúnaðarmenn.

- Vinnuveitandi S sagði upp trúnaðarmanni stéttarfélagsins J. Fram kom, að borið hafði á óstundvísi af hálfu trúnaðar-mannsins, en honum hafði eigi verið tilkynnt, að óbreyttir hættir hans að því leyti mundu valda uppsögn. Og enda þótt trúnaðarmanninum hefði verið sagt upp með venju-legum uppsagnarfresti var uppsögnin talin andstæð megin-reglu 2. málsl. 11. gr. laga nr. 80/1938 og dæmd ólögmæt .. 193
- Sagt að það sé af atriði, að trúnaðarmenn stéttarfélags á vinnu-stað gefi gott fordæmi og gæti þess að framfylgja af sinni

hálfu fyrir mælum þess kjarasamnings og reglum á vinnustað, sem þeir eiga að gæta, að fylgt sé af hálfu vinnuveitanda 193

Uppsögn.

- Eigi talið sannað, að verklyðsfélag hefði sagt upp kjarasamningi. Verfall, sem það hóf í því skyni að fá nýjan samning, dæmt ólöglegt. 8
- Í kjarasamningi stéttarfélags verkfræðinga og vinnuveitenda var m. a. samið svo: Yfirverkfræðingur hefur ekki verfallsrétt. Uppsagnarákvæði kjarasamningsins voru hin venjulegu í slíkum samningum og eigi að þessu sérákvæði vikið, sem var í meginmáli einnar greinar hans. Dæmt var að þetta ákvæði hefði fallið niður fyrir uppsögn ásamt öðrum ákvæðum kjarasamningsins 16
- Í júní 1958 var gerður heildarsamningur um kaup og kjör á sildveiðum milli L.Í.Ú. annars vegar og Sjómannasamtakanna innan A.S.Í. hins vegar, en samtök þessi voru þó hvorki skipulögð samtök né sérstakt samband innan A.S.Í. Í samningi þessum var svo mælt, að hvert félag fyrir sig teldist sérstakur samningsaðili. Árið 1961 sagði L.Í.Ú. upp samningi þessum með einu uppsagnarbréfi, er stílað var til Sjómannasamtakanna innan A.S.Í. og sent Alþýðusambandi Íslands á skrifstofu þess í Reykjavík, er ekki sinnti henni. Þessi uppsögn var ekki talin gild eða bindandi fyrir þau félög, sem sjómannasamtökin höfðu samið fyrir, þar sem þau voru sérstakir samningsaðilar samkvæmt sérákvæðum kjarasamningsins og uppsögnin var eigi send þeim .... 54, sjá og 104, 115
- Kjarasamningur milli stéttarfélagasambandsins F og sambands útvegsmanna L geymdi ákvæði þess efnis, að samningurinn væri uppseggjanlegur með mánaðarfresti, ef breyting yrði á gengi ísl. krónu, en annars mátti segja honum upp með 2 mánaða fresti miðað við 31. des. ár hvert. Í ágúst 1961 varð breyting á gengi ísl. krónu. Hvorugur aðilja hafði sagt samningnum upp fyrir árslok 1961. L sagði hins vegar upp samningnum 10. maí 1962, en þar sem engin breyting hafði orðið á skráðu gengi ísl. krónu eftir 1. nóv. 1961, er segja mátti samningnum upp, gat L ekki í maí 1962 beitt hinu sérstaka uppsagnarákvæði 64
- Kjarasamningi var sagt upp að hluta. Sú uppsögn var eins og á stóð talin ógild 75
- Læknar, sem störfuðu við ríkisspítalana, sögðu upp störfum sínum. Ríkisstjórnin taldi uppsagnirnar brjóta í bága við ákvæði laga nr. 55/1962. Félagsdómi talið rétt að dæma um það atriði 82

Trúnaðarmanni stéttarfélags á vinnustað sagt upp vinnu. Uppsögnin talin brot á meginreglu 2. málsl. 11. gr. laga nr. 80/1938 og dæmd ólögmat	193

Veikindadagar.

Kona, sem vann í hraðfrystihúsi, meiddist á fæti á leið til vinnu sinnar, og var frá vinnu í 8 daga vegna slyss þessa. Hún krafðist launa fjarvistardagana úr hendi vinnuveitandans. Hann mótmælti kaupkröfunni og hélt því fram, að samkvæmt þágildandi kjarasamningi bæri vinnuveitanda því aðeins að greiða laun veikindadagana, að verkakonan slasaðist við flutning að og frá vinnustað, er vinnuveitandinn sæi um flutninginn. Það hefði hann ekki gert í þetta sinn og ekki átt sök á því, að konan náði ekki í bifreið þá, sem annars flutti starfsfólk hraðfrystihússins. Dómurinn féllst á þessa skoðun hans og var vinnuveitandinn sýknaður af kröfu konunnar	4
Starfsstólku dæmt kaup í veikindum, sem miðað var við vökuvinnuálag, er hún naut, enda var öll vinna hennar leyst af hendi á þeim tíma sólarhrings, er vökuvinnuálag skyldi greitt	212

Vélstjórar.

Samkvæmt kjarasamningi vélstjóra og útvegsmanna skyldi kauphlutur vélstjóra vera ákveðið margfeldi af kauphlut háseta. Talið að vélstjórar yrðu að hlíta breytingum á ákvæðum um kauphlut háseta	115
Dæmt um kaupkröfur vélstjóra	136
Krafa um reikningsskil við vélstjóra á grundvelli ákveðins kjarasamnings háseta ekki tekin til greina, þar sem ekki var sýnt fram á, að sá kjarasamningur ætti við að því er vélstjórana varðaði	160
Samkvæmt kjarasamningi vélstjóra skyldi kauphluti þeirra miðast við ákveðið margfeldi af kaupi háseta. Vafi lék á því, eftir hvaða kjarasamningi háseta ætti að fara um kaup hásetanna, og var vélstjórunum dæmdur kauphlutur, sem miðaðist við það kaup, sem hásetar höfðu sætt sig við og stéttarfélag þeirra eigi véfengt, að rétt væri	189

Venja.

Samkvæmt kjarasamningi áttu verkakonur að halda óskertu kaupi í 7 virka daga, ef þær slösudust við vinnu eða flutninga að og frá vinnustað. Talið að það væri föst venja í samskiptum aðilja, að vinnuveitanda væri eigi skylt að greiða laun í veikindaförföllum, sem stöfuðu af slysi, sem verkakona hefði orðið fyrir á leið að eða frá vinnustað, ef flutningurinn færi eigi fram á vegum vinnuveitandans	4

Kjarasamningur um kjör háseta á sildveiðum gerður 1958 og 1959 milli samtaka sjómanna og L.Í.Ú. talinn bindandi fyrir einstaka félagsmenn L.Í.Ú. og deildir þess m. a. vegna þess, að þessir aðilar höfðu fylgt ákvæðum samninganna í verki í 4 sumur	103, 136, 149, 160

Verkfræðingar.

Yfirverkfræðingi talið heimilt að taka þátt í verkfalli stéttarfélags síns	16
Skipan 4 verkfræðinga í opinberar stöður eigi talin andstæð 18. gr. laga nr. 80/1938	143

Verkföll.

Verkfall, sem verklýðsfélag gerði til þess að knýja vinnuveitendur til þess að gera nýjan kjarasamning, dæmt ólögmætt, þar sem eldri kjarasamningi hefði eigi verið sagt upp	8
Yfirverkfræðingi talið heimilt að taka þátt í verkfalli stéttarfélags síns, þó svo hefði verið um samið í kjarasamningi, sem fallinn var niður fyrir uppsögn, að yfirverkfræðingur hefði ekki verkfallsrétt	8
Hinn 7. nóv. varð það að samkomulagi í vinnudeilu, að vinnuveitendur skyldu greiða kaup það, er um semdist, 6 mánuði aftur í tímann og kom eigi til verkfalls að sinni. Þegar samningar höfðu eigi enn komist á í maímánuði næsta vor hóf verklýðsfélagið verkfall. Vinnuveitendur töldu þetta óheimilt og væri þar með fallin niður skylda þeirra til 6 mánaða greiðslu aftur í tímann og kröfðust dóms fyrir því. Sú krafa var eigi tekin til greina	51
Stéttarfélag tilkynnti eigi sáttasemjara ríkisins verkfall með þeim fyrirvara, er 16. gr. laga nr. 80/1938 mælir fyrir um. Var verkfallið dæmt ólögmætt	61
Kjarasamningur milli stéttarfélagsins T og vinnuveitenda féll úr gildi fyrir uppsögn hinn 10. des. 1961. Eigi var þá gerður nýr samningur, en ákvæðum hins eldra samnings var fylgt í verki á næstu mánuðum og umræður um nýja samninga fóru fram af og til án þess að samningar tækjust. Hinn 18. júlí 1962 samþykkti almennur fundur í T kauptaxta, sem stjórn T auglýsti sama dag, en samkvæmt kauptaxtanum var öllum félagsmönnum T óheimilt að vinna fyrir lægra kaup en hann kvað á um. Leiddu þessar aðgerðir til þess, að vinna hjá vinnuveitendum féll niður. Þessi kauptaxta tilkynning var talin jafngilda verkfallsboðun af hálfu T og þar sem T hafði eigi gætt ákvæða 15. gr. laga nr. 80/1938 var T dæmt til greiðslu sektar fyrir brot á þeirri grein, en sýknað var af kæru um brot á 16. gr. sömu laga	69
Stéttarfélagið V gerði verkfall hjá útvegsmanninum G og	

byggði heimild til verkfallsins á niðurlagsákvæði 1. liðs 17. gr. laga nr. 80/1938, þar sem G hefði þverskallast við að skrá skipshafnir sínar samkvæmt ákvæðum kjarasamnings, sem dæmdur hefði verið bindandi fyrir útvegsmenn, þar á meðal G. Verkfallið var dæmt ólöglegt, þar sem eigi væri tvímælalaust, að G hefði verið bundinn við ákvæði kjarasamningsins, en gera yrði strangar kröfur um það, að dómur, sem knýja ætti fram fullnægju á með verkfalli, fjallaði beint og skýlaust um skyldu þess aðilja, sem verkfallið beindist gegn	127
Sagt að sá aðili, sem ætlar að heita vinnustöðvun í kjaradeilu, verði að gefa skýlaust til kynna, hvaða kröfum hann er að framfylgja með henni	127
Stéttarfélag, sem hóf ólögmeitt verkfall, sýknað af kröfu um að því yrði gert að greiða sekt	127
Eigi talið að verkfall, sem stéttarfélag verkfræðinga hafði efnt til og taldi að beindist gegn ríkinu, leiddi til þess, að ráðherra væri óheimilt að ráða félagsmenn þess í opinberar stöður	143
Verkfall trésmiða, sem eigi tók nema til vinnu við húsasmíðar í ákveðnum borgarhluta, talið lögmeitt	222

Verksamningar.

Verksamningur, sem sveitarfélag gerði við einstaka vörubílstjóra, talinn ógildur frá þeim degi, er kjarasamningur við félag bílstjóra gekk í gildi, þar sem verksamningurinn leiddi til lakari kjara fyrir bílstjórana	203

Vinnumiðlun.

Samkvæmt ákvæðum kjarasamnings milli sveitarfélags og stéttarfélags bílstjóra var sveitarfélaginu talið skylt að hlíta vinnumiðlun af hálfu stéttarfélagsins, þegar þess væri krafist	203

Vinnuveitendur.

Eigi talið sannað, að það sé venja, að vinnuveitandi greiði almennt bætur til starfskvenna vegna meiðsla, er þær hljóta á ferð að eða frá vinnustað, ef flutningar fara eigi fram á vegum vinnuveitandans	4
Félagsmenn, einstakir og deildir þeirra, innan L.Í.Ú., taldir bundnir við kjarasamninga, er samtök þeirra höfðu gert við sjómenn á sildveiðum	103
Eigi talið heimilt að heita verkfalli til að knýja vinnuveitanda til að fullnægja dómi, sem eigi kvað beint og skýlaust á um skyldu hans	127
Sagt að vinnuveitanda sé óheimilt að gera ráðningarsamning	

XXVIII

við launþega, sem feli í sér lakari kjör launþeganum til handa en kjarasamningur ákveður	136
Stéttarfélagi dæmt óheimilt að hamla því, að eigandi verzlunar afhendi sjálfur ásamt skylduliði sínu vörur úr sölubúð sinni á þeim tíma, sem samþykktir yfirvalda heimila sölu.....	171
Vinnuveitendum talið rétt að ganga persónulega inn í mál, sem stéttarfélag höfðaði gegn félagssamtökum þeirra	171
Vinnuveitanda eigi talið skylt að taka aftur í þjónustu sína trúnaðarmann stéttarfélags, sem hann hafði sagt upp starfi, þótt uppsögnin væri dæmd ólögmæt	193
Vinnuveitandi varð að hlíta því, að samningur, sem hann gerði við vörubílstjóra um akstur, félli úr gildi frá þeim tíma er kjarasamningur, sem fól í sér betri kjör fyrir bílstjórana, gekk í gildi	203

Vökuvinna.

Opinber starfsmaður eigi talinn, eins og á stóð, eiga rétt til sérstakrar þóknunar, þótt matartími kl. 12—13 félli á vöku-tímabil	167
Starfsstúlku dæmt álag á vökuvinnu í sumarleyfi og veikinda-tilfellum, enda kom fram, að hún hafði fyrir fram verið ráðin til vinnu, er svo var háttlað, að hún féll öll á tíma-bílið frá kl. 21 að kvöldi til kl. 8 að morgni, en á þá vinnu skyldi greiða 33% vökuálag	212

Yfirvinna.

Skorið úr um skyldu vinnuveitenda til þess að greiða eftir-vinnukaup	28
Opinber starfsmaður talinn eiga rétt til næturvinnukaups að lokinni 2 stunda eftirvinnu frá lokum vinnuvöku	167
Stéttarfélagi talið heimilt að banna félagsmönnum sínum að vinna við afgreiðslu vara eftir þann tíma, er sölubúðum skyldi lokað samkvæmt ákvæðum kjarasamningsins	171

Nr. 1/1961.

Föstudaginn 10. febrúar 1961.

Landssamband íslenzkra útvegsmanna f. h.

Útvegsmannafélags Akraness

(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélags

Akraness, sjómanna- og vélstjóradeild

(Egill Sigurgeirsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
dómendur.

Synjað um frávísun.

Úrskurður:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 19. janúar þ. á., af Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h. Útvegsmannafélags Akraness gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélags Akraness, sjómanna- og vélstjóradeild.

Stefnandi gerir þær dómkröfur:

1. að dæmt verði, að stefndi hafi að undangenginni fundarsamþykkt 3. janúar s. l. hafið ólögmæta vinnustöðvun eða ólögmætt verkfall, sem beint hafi verið gegn stefnanda,
2. að stefndi verði dæmdur til greiðslu sektar fyrir ólögmæta vinnustöðvun.
3. að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda skaðabætur, að fjárhæð kr. 225.000.00, vegna ólögmætrar vinnustöðvunar, og
4. að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Tildrög máls þessa eru þau, að stefnandi telur, að stefndi hafi efnt til ólöglegs verkfalls dagana 4. til 14. janú-

ar s.l., en kjarasamningar málsaðilja voru þá fallnir úr gildi fyrir uppsögn. Eigi er þörf að sinni að fara frekar út í efni málsins, en aðeins skal þess getið, að þegar mál þetta var höfðað og þingfest hinn 19. f. m. stóðu yfir samningaumleitanir milli sjómanna og útgerðarmanna á Akranesi um kaup og kjör. Leiddu þær samningatilaunir til þess, að samninganefndir beggja aðilja undirrituðu hinn 24. janúar s.l. uppkast að nýjum kjarasamningi, sem þær höfðu orðið ásáttar um og ganga skyldi í gildi sem fullgildur kjarasamningur, að því tilskildu, að hann yrði samþykktur í þeim félögum vinnuveitenda og sjómanna, sem að samningaumleitunum stóðu.

En jafnframt þessu samningsuppkasti undirrituðu samninganefndirnar sama dag svohljóðandi yfirlýsingu:

„Samninganefnd sjómannasamtakanna innan A. S. Í. annars vegar og samninganefnd L. Í. Ú. hins vegar eru sammála um að láta niður falla allar kröfur, sem hvor aðilinn um sig kann að eiga á hinn í sambandi við vinnudeilu þessa.

Sigurður H. Egilsson, framkvæmdastjóri, sem fjallar um mál Útvegsmannafélags Akraness gegn Verkalýðsfélagi Akraness, vélstjóra- og sjómannadeild, samþykkir fyrir sitt leyti að falla frá máli því, sem nú er rekið fyrir Félagsdómi og stuðla að því, að útvegsmenn á Akranesi láti málið niður falla.

Reykjavík, 24. janúar 1961.

F. h. Sjómannasamtaka A. S. Í.

Snorri Jónsson, Jón Sigurðsson, Sig. Stefánsson.

F. h. Landssambands íslenskra útvegsmanna

Sverrir Júlíusson, Sig. H. Egilsson, Ingvar Vilhjálmsson.

En þegar samningsuppkast samninganefndanna var borið undir atkvæði í Verkalýðsfélagi Akraness — m. a. sjómanna- og vélstjóradeild þess, fóru leikar svo, að samkomulagið var felld og hafa ekki enn komist á samningar.

Á dómþingi 7. þ. m. lagði stefndi fram framangreinda yfirlýsingu og kvaðst mundu gera kröfu til þess, að mál-

inu yrði vísað frá dómi. Fékk hann þá frest til greinargerðar um þá kröfu til 9. þ. m. Þann dag kom málið fyrir af nýju og var þá tekið til munnlegs málflutnings um það, hvort vísa bæri því frá Félagsdómi og fór sá málflutningur samstundis fram. Gerði stefndi þá kröfu að-allega, að málinu yrði vísað frá dómi, en til vara, að hann yrði sýknaður af kröfum stefnanda. Þá krafðist hann og málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Stefnandi mótmælti því hins vegar, að kröfur stefnda yrðu teknar til greina og krafðist málskostnaðar úr hendi hans.

Stefndi hefur rökstutt kröfu sína um frávisun með því, að með framanrituðu samkomulagi frá 24. janúar þ. á., um að niður skuli falla allar kröfur í sambandi við um-rædda vinnudeilu, hafi skilorðslaust af hálfu stefnanda verið samið um það, að mál þetta skyldi fellt niður og beri því að vísa því frá dómi, þar sem stefnandi hafi eigi viljað fullnægja þessari skuldbindingu sinni.

Stefnandi hefur eindregið mótmælt þessari skoðun stefnda og heldur því fram, að samkomulagið um að fella niður allar kröfur í sambandi við vinnudeiluna, og þá einnig dómsmál þetta, hafi verið því skilyrði bundið, að samningar tækjust í yfirstandandi kjaradeilu. Úr því hafi ekki orðið og sé því eigi nú fyrir hendi nein skylda á stefnanda til þess að fella málið niður, auk þess sem yfirlýsingin frá 24. janúar s.l. beri það beinlínis með sér, að niðurfelling málssóknar þessarar hafi verið háð samþykki útvegsmanna á Akranesi.

Það er alkunnugt, að það tíðkast mjög hér á landi, þegar vinnudeilum eða verkföllum lýkur og kjarasamningar eru gerðir, að aðiljar ganga frá yfirlýsingum þess efnis, að allar sakir skuli niður falla milli þeirra útaf ágreiningsatriðum, sem upp hafa komið í sambandi við vinnudeilurnar. Eru slíkar yfirlýsingar við það miðaðar, að endanlegir samningar hafi tekist.

Eigi hefur verið sýnt fram á eða líkur að því færðar, að það hafi verið tilætlun stefnanda að fella mál þetta niður, hvað sem liði endanlegu samþykki þess samnings-

uppkasts, sem samninganefndirnar höfðu orðið ásáttar um. Verður því að telja, enda er það eðli málsins samkvæmt, að samþykki stefnanda fyrir niðurfellingu málsins hafi verið því skilyrði bundið, að kjarasamningar kæmst á milli samningsaðilja. Úr því varð þó eigi vegna þess, að félagsmenn stefnda felldu samningsuppkast það, sem samninganefndirnar lögðu fyrir þá til samþykktar og staðfestingar, og hafa samningar eigi enn tekizt með aðiljum málsins. Verður frávísunarkrafa stefnda þegar af þeirri ástæðu eigi tekin til greina.

Kveðið verður á um málskostnað í sambandi við dóm í málinu.

Því úrskurðast:

Krafa stefnda um frávísun málsins verður eigi tekin til greina.

Þriðjudaginn 11. apríl 1961.

Nr. 4/1960.

**Alþýðusamband Íslands f. h. Verkakvanna-
félagsins Framsóknar**

(Jón Þorsteinsson hdl.)

gegn

**Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Guð-
mundar Jörundssonar**

(Einar Árnason hdl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
dómendur.

Skaðabótamál. Vinnuveitanda eigi talið skylt, að greiða kaup í veikindaforföllum vegna meiðsla, er verkakona hlaut á ferð sinni til vinnustaðar.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 8. desember f. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkakvannafélagsins Framsóknar vegna Aðalbjargar Bjarna-

dóttur, Glæðheimum 22 hér í bæ, gegn Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Guðmundar Jörundssonar, útgerðarmanns hér í bænum. Gerir stefnandi þær dómkröfur, að dæmt verði, að stefnda sé skylt að greiða Aðalbjörgu Bjarnadóttur óskert kaup í sjö virka daga frá og með 29. júlí 1960 og málskostnað hér fyrir dómi eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Aðalbjörg Bjarnadóttir, sem er félagi í Verkakvennafélaginu Framsókn, vann s.l. sumar í hraðfrystihúsi á Kirkjusandi í Reykjavík, sem frá 1. júlí f. á. var rekið af Guðmundi Jörundssyni útgerðarmanni. Vann Aðalbjörg þar í tímavinnu og tók kaup samkvæmt kjarasamningi Verkakvennafélagsins Framsóknar og Vinnuveitendasambands Íslands. Hún fór venjulegast til vinnustaðar á morgnana í bíl, sem Guðmundur lét sækja starfsfólk hraðfrystihússins, og tók hann fólkið á fyrirfram ákveðnum stöðum. Mun Aðalbjörg hafa tekið bíl þenna á gatnamótum Álfheima og Glæðheima. Föstudagsmorguninn 29. júlí f. á. missti hún af bílnum. Telur hún að bíllinn muni hafa verið óvenjulega snemma á ferðinni, en bílstjórinn minnst eigi neins óvenjulegs frá akstri þessa morguns og telur það fasta reglu, að eigi sé farið frá nefndum gatnamótum fyrir kl. 7.45 nema allt starfsfólk, sem búizt er við, sé mætt. Þegar Aðalbjörg sá, að hún hefði misst af bílnum, tók hún það til ráðs, að reyna að ná í Vogahraðferðina á Langholtsvegi. Það tókst þó eigi og hraðaði hún sér þá að Sunnutorgi til þess að ná í Kleppsvagninn. En þá tókst svo til á þessum hlaupum hennar, að hún rak vinnstri fótinn niður um hlera, er lagður hafði verið yfir holu, sem grafin var í veginn og meiddist hún nokkuð. Komst hún þó í strætisvagninn og náði því að stimpla sig inn án tímafrádráttar á vinnustað. Vann hún því næst í eina klukkustund, en þá hafði fóturinn bólгнаð svo mikið, að hún varð að fara heim og leita læknis. Var Aðalbjörg frá vinnu til 8. ágúst vegna meiðsla þessara.

Stefnandi telur, að stefnda beri að greiða Aðalbjörgu kaup í 7 virka daga og byggir hann þá kröfu sína á ákvæðum 11. gr. í gildandi kjarasamningi Framsóknar og Vinnuveitendasambandsins, en þar segir m. a. svo:

„Slasist verkakona við vinnu eða flutninga til og frá vinnustað skal hún halda óskertu kaupi allt að 7 virka daga.“

Heldur stefnandi því fram, að þar sem Aðalbjörg hafi slasast á leið til vinnustaðar, eigi hún rétt til kaups samkvæmt nefndu samningsákvæði og skipti ekki máli í því sambandi, hvort hún fór til vinnunnar í flutningatæki vinnuveitandans sjálfs, í farartæki á hans vegum eða með öðrum hætti. Megi og orða það í þessu sambandi, að Aðalbjörg hafi misst af bil þeim, er sótti starfsfólkið þenna morgun vegna þess, að hann hafi verið fyrir á ferð en venjulega og Aðalbjörg hafi þurft að gera ráð fyrir.

Stefnandi hefur í máli þessu vísað mjög til ákvæða í kjarasamningi Verkamannafélagsins Dagsbrúnar og Vinnuveitendasambandsins, sem hann telur styðja þá skoðun, að vinnuveitandi beri samkvæmt ákvæði nefndrar 11. gr. ábyrgð á slysi, sem verkakona verður fyrir á leið sinni að og frá vinnustað.

Stefndi hefur hins vegar alfarið neitað því, að honum sé skylt að greiða Aðalbjörgu kaup nefnda veikindadaga. Mótmælir hann því, að túlka beri ákvæði 11. gr. kjarasamningsins á þá lund, sem stefnandi heldur fram. Telur stefnandi, að ábyrgð vinnuveitenda samkvæmt ákvæðum nefndrar 11. gr. sé því aðeins fyrir hendi, að verkakona sú, sem meiðsli hlýtur á ferð sinni að og frá vinnustað, sé flutt á vegum vinnuveitenda síns.

Enda þótt það ákvæði 11. gr. kjarasamnings aðilja, sem um er deilt í máli þessu hafi staðið í samningum Verkavennafélagsins Framsóknar og vinnuveitenda frá því á árinu 1942, er eigi upp komið, að nein venja hafi komist á um framkvæmd þess í þá átt, að vinnuveitendur greiddu almennt bætur til starfskvenna vegna meiðsla, er þær yrðu fyrir að og frá vinnustað, enda er því eindregið haldið fram af stefnda, að slíkum kröfum hafi ávallt verið

neitað, ef flutningur verkakvenna fór eigi fram á vegum vinnuveitandans sjálfs. Að því er varðar orðalag ákvæðisins sjálfs „flutninga til og frá vinnustað“, þá verður eigi talið, að það sé svo ótvírætt um skyldu vinnuveitenda til að bæta verkakönunum missi vinnudaga vegna meiðsla, sem þær verða fyrir á ferðum sínum að og frá vinnustað, að af því verði leidd skylda stefnda til þess, að bæta Aðalbjörgu Bjarnadóttur það vinnutap, sem hlaut af framangreindu óhappi á hlaupum hennar að strætisvagnastöð 29. júlí f. á.

Samkvæmt þessari niðurstöðu ber að sýkna stefnda af kröfum stefnanda í máli þessu, en rétt þykir eftir atvikum að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, Vinnuveitendasamband Íslands f. h. Guðmundar Jörundssonar, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. Verkakvennafélagsins Framsóknar vegna Aðalbjargar Bjarnadóttur, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Nr. 3/1961. Mánudaginn 24. apríl 1961.
**Vinnuveitendasamband Íslands f. h. Vinnu-
 veitendafélags Suðurnesja**
 (Björgvin Sigurðsson hdl.)
 gegn
**Alpýðusambandi Íslands f. h. Verkakvenna-
 félags Keflavíkur og Njarðvíkur**
 (Egill Sigurgeirsson hrl.).

Varadómari Benedikt Sigurjóns-
 son í stað Ísleifs Árnasonar.

Vinnustöðvun dæmd ólögmæt. Sýknað af kröfu um féviti.
 Sératkvæði.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags.
 4. þ. m., af Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Vinnu-
 veitendafélags Suðurnesja gegn Alpýðusambandi Íslands
 f. h. Verkakvennafélags Keflavíkur og Njarðvíkur.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

Aðallega:

- 1) að dæmt verði, að vinnustöðvun sú, sem til fram-
 kvæmda kom af hálfu Verkakvennafélags Keflavíkur
 og Njarðvíkur kl. 24.00 laugardaginn 25. marz s.l. hjá
 félagsmönnum Vinnuveitendafélags Suðurnesja, sé
 ólögleg,
- 2) að Verkakvennafélag Keflavíkur og Njarðvíkur verði
 dæmt til greiðslu sektar til handa Vinnuveitendafélagi
 Suðurnesja vegna brots á kjarasamningi nefndra að-
 ilja, dags. 2. okt. 1958.

Til vara:

- 1) að dæmt verði, að framangreind vinnustöðvun sé brot
 á II. kafla laga nr. 80/1938,
- 2) að Verkakvennafélag Keflavíkur og Njarðvíkur verði
 dæmt til greiðslu sektar í rikissjóð fyrir brot á lög-
 um nr. 80/1938.

Þá krefst stefnandi og málskostnaðar úr hendi stefnda,
 hver krafan sem til greina verði tekin. Jafnframt hefur

stefnandi áskilið sér rétt til þess að sækja stefnda í sérstöku máli til greiðslu skaðabóta vegna tjóns af framan- greindri vinnustöðvun, ef hún verður dæmd andstæð samningum eða lögum.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Tildrög máls þessa eru þau, að hinn 2. marz s.l. ritaði formaður Verkakvinnafélags Keflavíkur og Suðurnesja Útvegsbændafélagi Keflavíkur bréf og fer þar fram á, að verkakonur fái nú hliðstæðar lagfæringar á kjarasamningi sínum við félagið og verkakonur í Vestmannaeyjum hafi fengið með nýgerðum samningum, en kjarasamningar hafi nú verið lausir í eitt ár og þrjá mánuði. Æskir formaðurinn þess, að umboðsmenn aðilja komi saman á fund næsta dag. Úr því gat þó ekki orðið og mæltist formaðurinn þá til þess, að fundur yrði haldinn 6. marz. Formaður Útvegsbændafélags Keflavíkur, Karvel Ögmundsson, mun þá hafa bent formanni verkakvinnafélagsins á það, að hér væri um atriði að ræða, er verkakvinnafélagið ætti að leita samninga um við Vinnuveitendafélag Suðurnesja, en það félag hafði ásamt Útvegsbændafélagi Keflavíkur gerzt aðili að kjarasamningi við verkakvinnafélagið hinn 2. október 1958. Af þessu tilefni ritaði formaður verkakvinnafélagsins hinn 5. marz „Útvegsbændafélagi Keflavíkur c/o Vinnuveitendafél. Suðurnesja“ bréf, þar sem greindar eru þær lagfæringar, sem óskað er eftir af hálfu verkakvinnafélagsins á kjarasamningi þeim frá 2. okt. 1958, er þá var farið eftir. Í lok bréfs þessa biður formaður verkakvinnafélagsins afsökunar á því, að fyrri bréf hafi verið stíluð til útvegsbændafélagsins í stað útvegsbændafélagsins og Vinnuveitendafélags Suðurnesja.

Samningaumleitanir þær, sem fram fóru, báru ekki árangur, og hinn 15. marz s.l. urðu aðiljar ásáttir um að vísa málinu til sáttasemjara ríkisins og mun framkvæmdastjóri Alþýðusambands Íslands hafa tilkynnt sáttasemjara ríkisins í símtali hinn 16. marz, að samkomulag hefði orðið um það, að vísa deilu þessari til hans og að verka-

kvennafélagið mundi afla sér heimildar til verkfalls. Hinn 17. marz samþykkti trúnaðarráð verkakvennafélagsins að hefja vinnustöðvun hjá Útvegsbændafélagi Keflavíkur og Vinnuveitendafélagi Suðurnesja frá og með 25. marz, ef samningar hefðu eigi tekist fyrir þann tíma. Fékk Vinnuveitendafélag Suðurnesja tilkynningu um verkfallið næsta dag, hinn 18. marz. Þann sama dag virðist verkakvennafélagið hafa ritað sáttasemjara ríkisins tilkynningu um verkfallið og barst hún honum í hendur árdegis hinn 21. marz. Sáttasemjari hélt því næst fund með deiluaðiljum 22. marz, en sættir náðust eigi. Hinn 23. s. m. mótmælti stefnandi boðuðu verkfalli, sem löglausu, „þegar af þeirri ástæðu“, að eigi hefði verið fylgt ákvæðum 16. gr. laga nr. 80/1938 um að tilkynna sáttasemjara verkfallið með 7 daga fyrirvara. Þau mótmæli komu fyrir ekki, og hófst verkfallið á tilskildum tíma kl. 24.00 laugardagskvöldið 25. marz s.l.

Á fundi stjórnar Vinnuveitendafélags Suðurnesja hinn 3. apríl s.l. var ákveðið að leita dómsúrskurðar um lög-mæti verkfallsins, hvort það væri boðað með löglegum fyrirvara. Jafnframt er bókað, að stjórn félagsins telji „að því (þ. e. félaginu) hafi aldrei borizt uppsögn á samningum um kjör verkakvenna, dags. 2. okt. 1958“. Höfðaði stefnandi því næst mál þetta, svo sem áður greinir.

Verða dómkröfur hans nú teknar til athugunar.

A. Aðalkrafan:

1. *Að vinnustöðvunin verði dæmd ólögleg.*

Þessi krafa stefnanda er á því byggð, að hinn 2. október 1958 gerði Verkakvennafélag Keflavíkur og Suðurnesja samning um kaup og kjör verkakvenna við Vinnuveitendafélag Suðurnesja og Útvegsbændafélag Keflavíkur. Skyldi samningur þessi gilda til 1. des. 1959 en vera uppsegjanlegur með eins mánaðar fyrirvara. Þessum samningi kveður stefnandi, að verkakvennafélagið hafi sagt upp gagnvart útvegsbændafélaginu með bréfi 30. október 1959, er barst stjórn útvegsbændafélagsins sama dag. Hins vegar hafi Vinnuveitendafélag Suðurnesja aldrei

fengið neina uppsögn enn þann dag í dag. Sé nefndur kjarasamningur því enn í fullu gildi á milli sín og verkakvennafélagsins, og sé því félagi þess vegna algerlega óheimilt að knýja fram breytingar á honum með verkfalli, þar sem það sé grundvallarregla í viðskiptum vinnuveitenda og verklýðsfélaga, að óheimilt sé að hefja verkfall til þess að koma fram breytingum á kjarasamningum, sem í gildi séu.

Stefndi hefur eindregið mótmælt þessari kröfu stefnanda. Heldur hann því fram, að kjarasamningnum frá 2. október 1958 hafi þegar hinn 30. okt. 1959 verið sagt upp bæði gagnvart Vinnuveitendafélagi Suðurnesja og Útvegsbændafélagi Keflavíkur. Hafi formaður verkakvennafélagsins þann dag ritað báðum þessum samningsaðiljum sínum bréf, þar sem samningnum hafi verið sagt upp. Hafi og aldrei allan þann tíma, er síðan sé liðinn, verið nokkur vafi á því, að samningar væru lausir, hvorki í huga formanns verkakvennafélagsins né stjórnarnefndarmanna Vinnuveitendafélags Suðurnesja, enda hafi því ekki verið hreyft af þeirra hálfu, að þeim hefði ekki borið uppsögn, fyrr en 3. þ. m., er verkfallið hafði staðið í 9 daga. Sé þetta því fyrirsláttur einn af þeirra hálfu og fráleitt að stjórn Vinnuveitendafélags Suðurnesja geti nú eftir alla þögn sína á undanförnum samningafundum borið það fyrir sig, að samningnum hafi eigi verið sagt upp gagnvart þeim.

Stefnandi hefur mótmælt því, að það skipti máli, þótt hann hafi eigi fyrr en raun varð á borið fyrir sig, að umræddum kjarasamningi hefði eigi verið sagt upp af hálfu verkakvennafélagsins, og hafi honum eigi glatast neinn réttur vegna þess.

Samkvæmt skýrslu formanns verkakvennafélagsins hér fyrir dómi var ritvél hennar biluð hinn 30. október 1959. Handritaði hún því uppsagnir þær, sem hún sendi frá sér þenna dag og kemur það heim við uppsögn þá, er hún sendi útvegsbændafélaginu þenna dag og lögð hefur verið fram í þessu máli. Er sú uppsögn stíluð til þess félags, en meðal samninga þeirra, sem sagt er upp í því bréfi, er

samningur, sem útvegsbændafélagið var ekki aðili að, heldur Vinnuveitendafélag Suðurnesja eitt. Formaðurinn segist hafa haft sama hátt á um uppsögn, er send hafi verið síðastnefndu félagi sama dag, og muni í því bréfi hafa verið tilgreindur samningur sem Útvegsbændafélag Keflavíkur var eitt aðili að, en ekki Vinnuveitendafélag Suðurnesja. Máli sínu til stuðnings hefur formaðurinn lagt fram handskrifað bréf, stílað til Útvegsbændafélags Keflavíkur c/o Vinnuveitendafélags Suðurnesja, sem formaðurinn segist hafa ritað nærri samtímis uppsagnarbréfunum, en sem sé þó ekki orði til orðs samhljóða þeim, enda sést við samanburð á skjali þessu og bréfi því, er útvegsbændafélaginu barst, að þau eru ekki samhljóða orði til orðs. Virðist þetta bréf hafa átt að vera afrit eða samrit uppsagnarbréfanna beggja. Jafnframt hefur af hálfu stefnda verið lögð fram svofelld móttökuviðurkenning.

„Keflavík, 30/10. 1959.

Hefi í dag móttakið bréf frá Verkakv.fél. Keflav. og Njarðv. til Útvegsbændafélags Keflav. c/o Vinnuveitendafél. Suðurnesja.

G. J.“

Kveður formaður verkakvennafélagsins, að hún hafi sent stúlku með bæði bréfin og hafi hún komið til baka með þessa kvittun, sem formaðurinn kveðst hafa afhent henni ásamt bréfunum, og ætlast var til, að móttakandi uppsagnarbréfanna undirritaði.

Eigi er vitað, hver þessi G. J. er, sem setti upphafsstafi sína undir kvittunina. Hefur eigi náðst í skýrslu frá stúlku þeirri, sem stefndi telur líklegt að borið hafi bréfin, þar sem hún dvelur nú úti á landi. En um afdrif bréfanna er það eitt vitað, að bréfið til útvegsbændafélagsins komst í hendur stjórnar þess félags þann sama dag, sem það var sent, og var lagt fram á stjórnarfundum í Útvegsbændafélagi Keflavíkur þenna dag, en eigi hefur tekizt að upplýsa í hvers hönd bréfið barst. Uppsagnarbréf til Vinnuveitendafélags Suðurnesja hefur hins vegar ekki komið í leitirnar og kannast formaður þess félags, Karvel Ögmundsson, ekki við, að honum hafi borizt slíkt bréf

og ekki er samkvæmt skýrslu ritara stjórnarinnar hér fyrir dómi, Huxley Ólafssonar, neitt um það bókað í gerðabók stjórnar félagsins, að borizt hafi uppsögn á umræddum kjarasamningi.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, eru eigi gegn mótmælum stefnanda leiddar sönnur að því, að Vinnuveitendafélagi Suðurnesja hafi borizt uppsögn á samningi þess félags við Verkakvennafélag Keflavíkur og Njarðvíkur, en samkvæmt 6. gr. laga nr. 80 1938 er það beint boðið, að uppsagnir á kjarasamningum skuli vera skriflegar. Er það og eigi heldur, gegn mótmælum stefnanda, sannað af hálfu stefnda, að slík uppsögn hafi verið send. Það hefði að visu verið eðlilegt og lagað til þess að firra eða fresta framkvæmd verkfalls af hálfu verkakvennafélagsins, að þeir fulltrúar Vinnuveitendafélags Suðurnesja, sem þátt tóku í samningaumleitunum, hefðu eigi síðar en þegar verkfall var boðað, borið fyrir sig, að samningi þeim, sem krafizt var breytingar á, hefði eigi verið sagt upp, og eigi dregið það svo lengi, sem hér varð raun á. En eigi verður þó talið, að þetta tómlæti stefnanda hafi þau áhrif, að hann geti ekki nú borið það fyrir sig, að samningnum hafi eigi verið sagt upp.

Þar sem það er þannig eigi sannað, að umræddur kjarasamningur málsaðilja frá 2. okt. 1958 hafi fallið úr gildi fyrir uppsögn eða á annan hátt, og telja verður að það sé grundvallarregla, að óheimilt sé að beita vinnustöðvun til þess að knýja fram breytingar á kjarasamningi, sem er gildur og bindandi fyrir samningsaðilja, ber að taka þá dómkröfu stefnanda til greina, að vinnustöðvun sú, er að framan greinir og hófst kl. 24.00 laugardaginn 25. marz s.l., sé ólögmaet gagnvart stefnanda máls þessa.

2. Krafa um fívíti vegna brota á kjarasamningi aðilja dags. 2. okt. 1958.

Þessi krafa stefnanda er á því byggð, að svo er um samið í 17. gr. oftnefnds kjarasamnings, að brot á honum varði sektum. Telur stefnandi að stefndi hafi gerzt brot-

legur við þetta ákvæði með því að efna til verkfalls meðan samningurinn var enn í gildi.

Stefndi hefur mótmælt þessari dómkröfu stefnanda og telur hana ekki hafa við rök að styðjast.

Pegar litið er til framangreinds tómlætis stefnanda um það, að bera fyrir sig, að samningnum hefði eigi verið sagt upp, þykja eigi efni til að dæma féviti á hendur stefnda samkvæmt þessu samningsákvæði.

B. Varakrafan:

Varakrafa stefnanda lítur að því, að vinnustöðvun stefnda hafi eigi verið tilkynnt sáttasemjara ríkisins með lögmæltum fyrirvara. En þar sem vinnustöðvunin var ólögmæt af þeim ástæðum, sem að framan greinir, kemur það atriði, hvort lögmælti tilkynningarskyldu hafi verið fullnægt, eigi til álita.

Samkvæmt þessum úrslitum þykir rétt, að stefndi greiði stefnanda kr. 800.00 upp í málskostnað.

Dómsorð:

1. Verkfall það, sem Verkakvennafélag Keflavíkur og Njarðvíkur hóf kl. 24.00 laugardaginn 25. marz 1961, er ólögmætt gagnvart Vinnuveitendafélagi Suðurnesja.

2. Verkakvennafélag Keflavíkur og Njarðvíkur er sýknað af kröfu Vinnuveitendafélags Suðurnesja um greiðslu sektar vegna brots á framangreindum kjarasamningi.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Verkakvennafélags Keflavíkur og Njarðvíkur, greiði stefnanda, Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Vinnuveitendafélags Suðurnesja, kr. 800.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði Ragnars Ólafssonar.

Stefndi hefir ákveðið haldið því fram, að hann hafi sent stefnanda uppsagnarbréf 30. október 1959 um leið og Útvegsbændafélagi Keflavíkur var sent uppsagnarbréf, sem viðurkennt er, að komst til skila. Til sönnunar máli sínu hefir stefndi lagt fram kvittun, dagsetta 30. október 1959, undirritaða G. J., þar sem bæði virðist kvittað fyrir bréf til Útvegsbændafélags Keflavíkur og Vinnuveitenda-

félags Suðurnesja, en tveir af þrem stjórnarmönnum Útvegsbændafélags Keflavíkur eru einnig tveir af þrem stjórnarnefndarmönnum Vinnuveitendafélags Suðurnesja og er formaður beggja félaganna sami maður. Við aðiljayfirheyrslu 19. þ. m. viðurkenndu stjórnarmenn stefnanda, þeir Margeir Jónsson og Huxley Ólafsson, að þeir hefðu talið samninga lausa milli stefnanda og stefnda, áður en vinnustöðvun hófst 25. marz s. l. Það virðist því færðar fullar líkur fyrir því, að stefnanda hafi hinn 30. október 1959 borizt uppsagnarbréf á kjarasamningi aðilja frá 2. október 1958, og að samningar milli þeirra hafi verið lausir frá 1. desember 1959 og séu enn.

Upplýst er í málinu, að sáttasemjara var tilkynnt, að til verkfalls myndi koma 16. marz s. l. eða 9 sólarhringum áður en verkfall kom til framkvæmda, enda hefir sáttasemjari ekki tjáð sig um, að tilkynning um verkfallið hafi borizt honum of seint.

Samkvæmt framanskráðu er verkfall stefnda hjá stefnanda, sem kom til framkvæmda 25. marz s. l. löglegt og verða kröfur stefnanda því ekki teknar til greina. Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Verkakvennafélags Keflavíkur og Njarðvíkur, er sýkn af kröfum stefnanda, Vinnuveitendafélags Íslands f. h. Vinnuveitendafélags Suðurnesja, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Fimmtudaginn 10. ágúst 1961.
 Nr. 8/1961. **Vinnuveitendasamband Íslands f. h.**
Sementsverksmiðju ríkisins
 (Sigurður R. Pétursson hrl.)

gegn
Stéttarfélagi verkfræðinga vegna Péturs
Sigurjónssonar
 (Sveinbjörn Jónsson hrl.).

Varadómendur Ragnar Jónsson
 og Benedikt Sigurjónsson í stað
 Gunnlaugs E. Briem og Ísleifs
 Árnasonar.

Deilt um lögmæti þess, að yfirverkfræðingur tók þátt í
 verkfalli stéttarfélags síns. Sératkvæði.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags.
 28. júlí þ. á., af Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Se-
 mentsverksmiðju ríkisins gegn Stéttarfélagi verkfræð-
 inga vegna Péturs Sigurjónssonar yfirverkfræðings.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

1. Að verkfall stefnda, Stéttarfélags verkfræðinga, er
 hófst 24. f. m., verði dæmt ólögmætt að því er tekur til
 yfirverkfræðings Péturs Sigurjónssonar.
2. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda
 skaðabætur, að fjárhæð kr. 100.000.00, vegna hins
 ólöglega verkfalls.
3. Að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda máls-
 kostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt sýknu af öllum kröfum stefnanda
 og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Samkvæmt ósk aðilja hefur málflutningi um 2. kröfu-
 lið stefnanda verið frestað um sinn í samræmi við heim-
 ild 71. gr. laga nr. 85/1936.

Málavextir eru þessir:

Stéttarfélag verkfræðinga hefur allt frá því á árinu

1954 gert kjarasamninga við atvinnurekendur. Þannig sömdu þessir aðiljar árið 1955 og var sá samningur framlengdur ári síðar með nokkrum breytingum. Árið 1957 kom enn til samninga, og hinn 15. júní það ár var, að undangenginni verkfallsboðun stefnda, gerður kjarasamningur milli stefnda annars vegar og Vinnuveitendasambands Íslands og fleiri aðilja hins vegar um kaup og kjör verkfræðinga. Í samningi þessum var m. a. gerð sú breyting á fyrri ákvæðum varðandi launakjör deildarverkfræðinga og yfirverkfræðinga, að ákveðið var, að laun þeirra fyrirnefndu skyldu vera 10% hærri og laun yfirverkfræðinga 20% hærri en laun almennra verkfræðinga. Jafnframt var sett í 2. gr. samnings þessa svohljóðandi ákvæði:

„Yfirverkfræðingur hefur ekki verkfallsrétt.“

Samkvæmt ákvæðum kjarasamnings þessa skyldi hann gilda til 1. júní 1959 og framlengjast um sex mánuði í senn, væri honum ekki sagt upp með eins mánaðar fyrirvara. Samningi þessum sagði stefndi upp með bréfi, dags. 26. okt. 1959, og skyldi uppsögn miðast við 1. desember sama ár. Hinn 27. nóvember 1959, eða þremur dögum áður en samningurinn skyldi falla úr gildi samkvæmt uppsögn stefnda, komu fulltrúar aðilja saman á fund til þess að ræða um nýjan kjarasamning. Af samningum varð þó ekki, en á fundi þessum skýrði þáverandi formaður stefnda fulltrúum vinnuveitenda frá því, að stjórn Stéttarfélags verkfræðinga hefði ákveðið, að heimila félagsmönnum sínum að vinna áfram fyrst um sinn eftir gamla samningnum þar til annað yrði ákveðið, og væri það undir stjórn félagsins komið, hve lengi sú ákvörðun stæði. Jafnframt skýrði formaður stefnda frá því, að stjórn félagsins hefði aflað sér heimildar til verkfalls, ef þörf krefði.

Samkvæmt því sem nú var rakið unnu verkfræðingar áfram samkvæmt hinum eldri kjörum, og er ekkert fram komið um viðskipti málsaðilja í kjaramálum þessum fyrstu mánuði ársins 1960. En hinn 8. apríl það ár ritar stjórn Stéttarfélags verkfræðinga Vinnuveitendasambandi Ís-

lands bréf þess efnis, að hún vilji vekja athygli á því „að ákvæðið um verkfallsrétt yfirverkfræðinga í kjarasamningi er úr gildi fallið eins og önnur ákvæði kjarasamningsins.“ Kveðst stefndi hafa ritað þetta bréf vegna þess, að um þetta leyti hafi verið uppi ráðagerð af hans hálfu um það, að hefja verkfall. Þessu bréfi svarar Vinnuveitendasamband Íslands þann 11. sama mánaðar og segist þar ekki vilja láta hjá líða að mótmæla því áliti, sem fram komi í bréfinu frá 8. sama mánaðar „um verkfallsrétt yfirverkfræðinga“.

Með bréfi dags. 14. júlí tilkynnir Stéttarfélag verkfræðinga Vinnuveitendasambandi Íslands, að félagið hafi ákveðið „að afturkalla frá 23. júlí n.k. að telja heimild félagsmanna S. V. til þess að vinna samkvæmt kjarasamningi, dags. 15. júní 1957“, og kveðst munu boða til vinnustöðvunar frá og með 24. júlí þ. á., ef samningar hafi ekki tekist fyrir þann tíma. Jafnframt tilkynnti Stéttarfélag verkfræðinga, að stjórn félagsins hefði ákveðið, að heimila félagsmönnum að starfa fyrst um sinn frá og með 24. júlí þ. á. samkvæmt sérstökum ráðningarskilmálum, er fylgdu nefndu bréfi, og lýsti yfir því, að verkfræðingar mundu koma til starfa sinna „nema vinnuveitandi hafi áður tilkynnt, að hann óski ekki eftir störfum þeirra skv. nefndum skilmálum“. Vinnudeila þessi kom nú til kasta sáttasemjara ríkisins og á samningafundi hjá honum hinn 20. júlí s.l. lýsti fulltrúi vinnuveitendasambandsins þeirri skoðun sinni, að yfirverkfræðingum væri óheimilt, samkvæmt ákvæðum kjarasamningsins frá 15. júní 1957, að taka þátt í verkfalli. Í framhaldi af þeim viðræðum ritaði Stéttarfélag verkfræðinga vinnuveitendasambandinu bréf hinn 21. júlí s.l. og segist eigi telja neinn vafa á því, að yfirverkfræðingar hafi verkfallsrétt. En vilji vinnuveitendur fá úrskurð Félagsdóms um það, kveðst stjórn félagsins geta fallizt á það, að yfirverkfræðingar haldi áfram að vinna „skv. væntanlegum kjarasamningi“ unz dómur hafi gengið í málinu, enda fari launagreiðslur fram með þeim hætti, að yfirverkfræðingar fái „greidd laun samkv. kjarasamningi frá 15. júní 1957

en endanlegt uppgjör fari fram, þegar samningar hafa tekizt“. Þessu svarar vinnuveitendasambandið bréflega næsta dag, 22. júlí s.l., og segir þar m. a. svo:

- „1. Vér litum svo á, að þeir verkfræðingar, sem mæta til vinnu 24. þ. m. eða síðar muni, unz nýr samningur hefur verið gerður milli samtaka vorra, vinna á þeim kjörum, sem giltu í hverju tilfelli, en ekki skv. „ráðningarskilmálum“ yðar.
2. Vér teljum yfirverkfræðinga ekki hafa verkfallsrétt og munum gera félag yðar ábyrgt fyrir verkfalli þeirra ef til kemur.“

Samkomulag náðist ekki milli deiluaðilja og kom til verkfalls hinn 24. júlí s.l., eins og Stéttarfélag verkfræðinga hafði boðað. Náði það einnig til yfirverkfræðinga og taka þátt í því samkvæmt upplýsingum málsaðilja 7 yfirverkfræðingar, þar á meðal Pétur Sigurjónsson, en hann var þegar verkfallið hófst yfirverkfræðingur og framleiðslustjóri hjá Sementsverksmiðju ríkisins á Akranesi. Samkvæmt skýrslu hans hér fyrir dómi gerðist hann félagsmaður í Stéttarfélagi verkfræðinga í desembermánuði 1960 og réðst um svipað leyti til sementsverksmiðjunnar sem yfirverkfræðingur. Eigi var gerður við hann skriflegur ráðningarsamningur, en hann segir, að um það hafi verið samið munnlega, að kaup hans og kjör yrðu samkv. þeim ákvæðum, sem þá var unnið eftir, en ákvæði kjarasamningsins frá 15. júní 1957 kveðst Pétur hafa þekkt, og þá einnig það ákvæði hans, að yfirverkfræðingar hefðu ekki verkfallsrétt. Hann segir þó, að um einhver frávík hafi verið að ræða hjá sér frá ákvæðum kjarasamningsins, t. d. um vinnutíma og starfstílhögun. Ekki var tekið neitt fram sérstaklega um uppsagnarfrest og virðist hann hafa átt að fara eftir ákvæðum kjarasamningsins, en hann geymdi ákvæði um 3ja mánaða gagnkvæman uppsagnarfrest hið skemmsta, en 6 mánuði eftir 10 ára starf. Pétur segir, að framkvæmdastjóri verksmiðjunnar hafi tjáð sér áður en verkfallið hófst, að þess væri ekki óskað, að hann mætti til vinnu, ef úr verkfalli yrði, og mun sú afstaða framkvæmdastjórans hafa átt rætur sínar að rekja til framan-

greinds ágreinings stéttarfélagsins og vinnuveitenda um það, hvaða kjör yfirverkfræðingum skyldu búin til bráðabirgða, ef verkfallið yrði af stéttarfélagsins hálfu ekki látið ná til yfirverkfræðinganna. Pétur kveður, að nefnd afstaða framkvæmdarstjórans hafi þó ekki ráðið úrslitum um það, að hann tók þátt í verkfallinu, því það mundi hann hafa gert hvort sem var samkvæmt fyrirmælum, sem hann hefði fengið frá Stéttarfélagi verkfræðinga, ef vinnuveitandi hans vildi ekki ganga að skilyrðum þeim, sem félagið setti fyrir áframhaldandi vinnu yfirverkfræðinganna.

Stefnandi byggir þá dómkröfu sína, að verkfall stefnda sé ólöglegt að því er snertir Pétur Sigurjónsson yfirverkfræðing á því, að með framangreindu ákvæði kjarasamningsins frá 15. júní 1957 „Yfirverkfræðingar hafa ekki verkfallsrétt“, hafi stefndi samið sig undir þá skyldu, að yfirverkfræðingar mættu ekki leggja niður vinnu, þótt til verkfalls kæmi af hálfu stéttarfélags þeirra. Telur hann, að þetta ákvæði, sem tekið hafi verið upp í samninginn samkvæmt kröfu vinnuveitenda, er reyndar hafi og einnig krafizt þess, að sams konar ákvæði gildi um deildarverkfræðinga, hafi eigi aðeins verið í gildi þar til nefndum samningi var sagt upp heldur hafi það einmitt og sérstaklega átt að gilda, ef samningi væri sagt upp, og verkfall hafið vegna kröfu um nýja samninga, enda hefði það líka þá fyrst getað orðið raunhæft, þar sem verkföll eigi ekki að geta átt sér stað á samningstímabili, að samúðarverkföllum undanskildum, en engum hafi dottið í hug að setja þetta ákvæði í samninginn vegna þeirra, og enginn orðað þá skýringu fyrr en stefndi hafi í síðari umræðum, er ágreiningur um þetta atriði var uppkomin, viljað skýra ákvæðið um yfirverkfræðingana frá því sjónarmiði. Verði stefndi því að hlíta umdeildu ákvæði, þar til það hafi verið fellt niður eða því breytt með nýjum kjarasamningi. Þenna skilning hafi fulltrúar vinnuveitenda við samningsgerðina líka lagt í ákvæðið og ekkert tilefni gefist frá fulltrúum stefnda til annars skilnings, og engu orði verið hreyft í þá átt af þeirra hálfu,

né að því vikið af þeim, að vafi gæti leikið á því, hvort Stéttarfélagi verkfræðinga væri heimilt að undanþiggja yfirverkfræðingana þátttöku í verkfalli, en það telur stefnandi tvímælalaust heimilt. Og þar sem Pétur Sigurjónsson, sem ráðinn hafi verið með þeim skilmálum, er kjarasamningurinn frá 15. júní 1957 geymd, og fylgt hafi verið í öllu þar til verkfall hófst 24. júlí s.l., hafi lagt niður vinnu til þátttöku í nefndu verkfalli og í samræmi við fyrirmæli Stéttarfélags verkfræðinga, hafi stefndi gerst brotlegur við nefnt samningsákvæði og sé verkfallið því ólög-mætt að því er til Péturs Sigurjónssonar yfirverkfræðings taki.

Stefndi hefur eindregið neitað þessum skilningi stefnanda. Heldur hann því fram öðrum þræði, að vafasamt sé, að stéttarfélagi sé að lögum heimilt að undanskilja með samningum félagsmenn sína því að taka þátt í verkfalli. En hvað sem því líði þá sé það augljóst, að ákvæði kjarasamningsins frá 1957, að yfirverkfræðingar hefðu ekki verkfallsrétt, gildi aðeins meðan sá samningur var í gildi, en hann hafi fallið niður fyrir uppsögn 1. des. 1959, og þá einnig þetta ákvæði hans. Eftir þann tíma hafi Stéttarfélag verkfræðinga aðeins heimilað félagsmönnum sinum að vinna með sömu launakjörum og áður höfðu gilt, þangað til annað yrði ákveðið af þess hálfu, en ákvæðið um verkfallsrétt yfirverkfræðinganna hafi með öllu fallið niður. Þá telur stefndi, að nauðsynlegt hefði verið að taka það skýrt fram í umræddum samningi, ef tilætlunin hefði verið sú, að ákvæðið um afsal verkfallsréttar yfirverkfræðinganna hefði átt að gilda þar til nýr samningur væri gerður, er um svo sérstakt atriði sem afsal verkfallsréttar var að ræða, en slíkt hefði alls eigi borið á göma við samningsgerðina.

Stefndi heldur því einnig fram, að nefnt ákvæði hefði haft raunhæfa þýðingu, þótt svo yrði litið á, að það félli niður með öðrum ákvæðum kjarasamningsins, þar sem það hefði getað orðið virkt, ef til samúðarverkfalls hefði komið á samningstímabilinu og jafnvel í öðrum tilvikum. Loks mótmælir stefndi því, að Pétur Sigurjóns-

son hafi nokkru sinni unnið samkvæmt kjarasamningum frá 15. júní 1957, þar sem hann hafi eigi ráðist til starfa sem yfirverkfræðingur, né heldur verið orðinn félagsmaður í Stéttarfélagi verkfræðinga fyrr en í desembermánuði 1960, eða eftir að margnefndur kjarasamningur var fallinn úr gildi fyrir uppsögn. Hafi því hvorki hann né aðrir fyrir hans hönd firrt hann rétti til þess að taka þátt í yfirstandandi verkfalli stefnda.

Nokkrir af fulltrúum þeim, sem tóku þátt í undirbúningsviðræðum og samningsgerð sumarið 1957, hafa komið fyrir dóm og gefið skýrslur um viðræður þær, sem fóru þá fram milli umboðsmanna samningsaðilja. Af þeim skýrslum sýnist ljóst, að umboðsmenn stefnda hafi að vísu rætt um það innbyrðis, að vafasamt væri að hægt væri að semja „verkfallsrétt“ af yfirverkfræðingunum, en hins vegar virðast þeir eigi hafa sett fram þá skoðun sína við umboðsmenn vinnuveitenda, sem segjast hafa talið þetta ákvæði gott og gilt og lagt áherzlu á það við samningana, að yfirverkfræðingar sérstaklega ættu alls ekki að hafa heimild til þátttöku í verkfalli og standa algerlega utan slíkra aðgerða af stéttarfélagsins hálfu vegna hins sérstaka trúnaðarsambands milli þeirra og vinnuveitandans og aðstöðu þeirra að öðru leyti. Segjast fulltrúar vinnuveitenda hafa litið á það sem sjálfsagðan hlut, að umdeilt ákvæði stæði áfram, þótt samningum væri sagt upp, þar til samið hefði verið á ný, þar sem það hefði annars verið þýðingarlaust frá þeirra sjónarmiði. Það hafi fulltrúar stéttarfélagsins hlotið að gera sér ljóst, þótt þetta atriði hafi ef til vill ekki komið beint fram í umræðunum.

Svo sem rakið hefur verið, er því öðrum þræði haldið fram af stefnda í máli þessu, að vafasamt sé hvort Stéttarfélagi verkfræðinga hafi að lögum verið heimilt svo bindandi væri fyrir félagsmenn, að undanskilja yfirverkfræðinga þátttöku í verkfalli, en skilja verður umdeilt ákvæði 2. gr. kjarasamningsins frá 15. júní 1957 á þá lund, að í því felist yfirlýsing af hálfu stéttarfélagsins þess efnis að þeir yfirverkfræðingar, sem séu félagsmenn, skuli ekki

taka þátt í verkfalli með því að leggja niður vinnu, þótt til þess komi af félagsins hálfu. Þykir af þessu tilefni rétt að kanna heimild stéttarfélagsins að þessu leyti.

Í 2. gr. samþykktu Stéttarfélags verkfræðinga segir, að tilgangur félagsins sé að vinna að bættum kjörum félagsmanna á hvern hátt, sem landslög leyfa og að félagið láti í þessu skyni launamál félagsmanna og önnur kjör til sín taka. Samkvæmt 3. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur eru einstakir félagsmenn bundnir við löglega gerðar samþykktir og samninga félags síns, og í sömu grein segir, að stéttarfélög ráði sjálf málefnum sínum með þeim takmörkunum, sem sett séu í lögunum.

Pegar lítið er til íslenskra laga er eigi að finna neina skilgreiningu á hugtakinu verkfall, en í 14. gr. nr. 80/1938 segir, að stéttarfélögunum sé heimilt að gera verkfall í þeim tilgangi að vinna að framgangi krafna sinna. Skilja verður þetta ákvæði á þá lund, að það sé félagsheildin, félagið, sem hefur rétt til þess, að fullnægðum öðrum skilyrðum II. kafla nefndra laga, að hefja verkfall, og er félagsmönnum þá skylt samkvæmt 3. gr. sömu laga, að taka þátt í því, jafnvel gegn vilja sínum, ef ákvörðun um það er tekin með réttum hætti samkvæmt landslögum og samþykktum félagsins. Þetta skýtur þó ekki loku fyrir það, enda algengt, að stéttarfélag, sem efnt hefur til verkfalls, geti ákveðið, að ýmsir félagsmenn, sem hagsmuna eiga að gæta í sambandi við úrslit kjara-deilu, leggi ekki niður vinnu, um langan eða skamman tíma. Á sama hátt getur stéttarfélag með kjarasamningi við vinnuveitendur samið um það, að einstakir hópar félagsmanna taki ekki þátt í verkfalli með því að leggja niður vinnu.

Kjarasamningurinn frá 15. júní, 1957, sem hér er til álita, færir yfirverkfræðingum í hendur mun hærri laun en öðrum félagsmönnum Stéttarfélags verkfræðinga. Hins vegar leiðir umdeilt ákvæði hans um „verkfallsrétt“ yfirverkfræðinganna til þess, að þeir mega ekki taka þátt í verkfalli ásamt öðrum félagsmönnum með því að leggja niðurvinnu. Eigi verður talið, að þetta varði yfirverkfræð-

ingana eina, því aðrir félagsmenn geta einnig átt hagsmuni undir því, hvort þeir leggja niður vinnu eða ekki. Hér er því um að ræða atriði, sem snertir heildarhagsmuni félagsmanna, og félagið sem heild hefur ráðstöfunarrétt yfir eftir venjulegum reglum um félagsmál, og hefur ekkert komið fram þess efnis, að framangreindur kjarasamningur hafi ekki verið gerður og samþykktur með lögformlegum hætti. Verður samkvæmt þessu að telja, að Stéttarfélagi verkfræðinga hafi verið heimilt, svo sem gert var, að semja við vinnuveitendur um þess konar framkvæmd verkfalls, sem nefndur kjarasamningur gerði ráð fyrir.

Þá kemur til álita það deiluatríði þessa máls, hvort umrætt ákvæði kjarasamningsins frá 1957 hafi fallið niður fyrir uppsögn hinn 1. desember 1959 eða síðar, eða hvort það sé enn í gildi gagnvart þeim vinnuveitendum, sem voru aðiljar að samningnum.

Þess er áður getið, að kjarasamningurinn frá 15. júní 1957 hafi samkvæmt uppsögn Stéttarfélags verkfræðinga átt að falla úr gildi hinn 1. des. 1959, en að stjórn þess félags hafi á fundi 27. nóvember sama ár lýst yfir því, að verkfræðingum væri heimilt fyrst um sinn að vinna áfram samkvæmt ákvæðum hans, þar til félagið ákvæði annað. Hefur því eigi verið haldið fram af hálfu stefnanda í máli þessu, að nefnd yfirlýsing formanns stéttarfélagsins, viðræður þær, sem fram fóru milli fulltrúa málsaðilja nefndan dag, né önnur samskipti þeirra hafi leitt til þess, að stofnast hefði nýr kjarasamningur með óákveðnum uppsagnarfresti, er færi þá eftir ákvæðum 6. gr. laga nr. 80/1938 og eigi er á þeirri staðhæfingu byggt í málinu af hálfu stefnanda, að yfirstandandi verkfall sé ólögmaett vegna ófullnægjandi uppsagnar umrædds kjarasamnings. Er því ágreiningslaust að öll ákvæði samningsins frá 15. júní 1957, önnur en ákvæðið „Yfirverkfræðingur hefur ekki verkfallsrétt“, séu niður fallin fyrir uppsögn.

Ljóst er af efni þessa síðastnefnda fyrirmælis, að raunhæft gildi þess hefst þá fyrst að marki, ef til verkfalls kemur í kjaradeilu milli verkfræðinga og vinnuveitenda,

enda þótt eigi verði sagt, að það sé alveg þýðingarlaust meðan kjarasamningur er enn í gildi og verkfall almennt óheimilt vegna þeirrar friðarskyldu, sem í honum fellst. Væri því ekki óeðlilegt, að líta á þetta verkfallsákvæði sem ótímabundna yfirlýsingu af hálfu stéttarfélagsins þess efnis, að félagið skuldbindi sig til þess, að yfirverkfræðingar legðu ekki niður vinnu í kjaradeilu við þá vinnuveitendur, sem að samningnum standa. Þessi sérstaða þessa ákvæðis dregur þá einnig að þeirri ályktun, að eigi væri óhjákvæmilegt, að það lyti sömu reglum um uppsögn og hin venjulegu ákvæði kjarasamnings, enda heldur stefnandi því og fram, svo sem áður er greint, að Stéttarfélag verkfræðinga hætti þá fyrst að vera bundið af nefndri skyldu gagnvart sér, er aðilar hafi um annað samið.

Þrátt fyrir þessi rök væri það þó að áliti dómsins, svo frábrugðið venjulegum reglum um uppsögn og gildistíma kjarasamninga og óvenjulegt í viðskiptum stéttarfélaga og vinnuveitenda, ef aðili að kjarasamningi gæti eigi losnað við samningsskuldbindingar sínar með því að segja samningnum upp með hæfilegum, lögbundnum eða samningsbundnum uppsagnarfresti, en þyrfti að eiga það undir gagnaðilja sínum, hvort eða á hvern hátt hann gæti losnað við samningsskyldur sínar, að telja verður, að um slíka skuldbindingu þyrftu að vera skýlaus og ótvíræð ákvæði í samningnum sjálfum. En á það skortir í því tilvik, sem hér ræðir um, því kjarasamningurinn frá 1957 geymir eigi önnur uppsagnarákvæði en hin venjulegu um uppsögn samningsins í heild.

Auk þessa virðist í ljós leitt af því, sem að framan er sagt um vætti þeirra fulltrúa samningsaðilja, sem voru við samningsgerð, að það hafi hvorki verið rætt sérstaklega, hvað í oftnefndu ákvæði fælist, né heldur hve lengi það ætti að gilda.

Þegar lítið er til þeirra atriða allra, sem nú hafa verið rakin þykja ekki næg efni til þess, að fallist verði á þá skoðun stefnanda, að ákvæðið: „Yfirverkfræðingur hefur ekki verkfallsrétt“ eigi að standa óhaggað, þar til um

annað hefur verið samið með nýjum samningi, enda þótt kjarasamningurinn sjálfur sé niðurfallinn vegna uppsagnar.

Samkvæmt þessu verður að telja að uppsögn Stéttarfélags verkfræðinga hafi náð til þessa ákvæðis kjarasamningsins sem annarra ákvæða hans, auk þess sem stéttarfélagið áréttaði uppsögn sína að þessu leyti með áður nefndu bréfi til vinnuveitendasambandsins hinn 8. apríl 1960. Hefur Stéttarfélag verkfræðinga því vegna ákvæða margnefnds kjarasamnings frá 1957 óbundnar hendur um það nú, að láta verkfall það, er yfir stendur, einnig ná til yfirverkfræðinga þeirra, sem eru félagsmenn þess.

Rétt er að taka það fram, að Félagsdómur metur ekki hvort þátttaka Péturs Sigurjónssonar yfirverkfræðings í verkfalli stéttarfélags hans geti verið andstæð ráðningarsamningi hans við Sementsverksmiðju ríkisins, og ekki heldur hvort þátttaka hans í nefndu verkfalli sé samrýmanleg ákvæðum laga nr. 33 frá 1915 um verkfall opinberra starfsmanna.

Samkvæmt framansögðu verða dómkröfur stefnanda ekki teknar til greina.

Rétt þykir að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Verkfall Stéttarfélags verkfræðinga, sem hófst 24. júlí þ. á., er eigi, að því er tekur til Péturs Sigurjónssonar yfirverkfræðings andstætt ákvæðum kjarasamnings frá 15. júní 1957.

Málskostnaður fellur niður.

Sératkvæði Ragnars Ólafssonar.

Þar eð ákvæði 2. gr. kjarasamnings milli Stéttarfélags verkfræðinga og Vinnuveitendasambands Íslands frá 15. júní 1957, að „Yfirverkfræðingur hefur ekki verkfallsrétt“ er fallið niður vegna uppsagnar eins og rakið er í forsendum dómsins, tel ég ástæðulaust að taka afstöðu til þess í þessu máli hvort verkalyðsfélag hefur heimild til að semja um, að „verkfallsréttur“ félaga þess eða hluta félaga þeirra falli niður, og tek því ekki afstöðu til þessa atriðis, en er samþykkur niðurstöðu dómsins.

Sératkvæði Einars B. Guðmundssonar.

Yfirverkfræðingar gegna þýðingarmiklum trúnaðarstörfum í þjónustu hinna ýmsu atvinnurekenda, og starfssvið þeirra er á margan hátt hið sama og framkvæmdastjóra, enda leiðir þetta beinlínis af tæknimenntun þeirra. Væri það í mörgum tilvikum andstætt þjóðarhagsmunum og gæti leitt til vandræða, ef vinnustöðvun yrði til þess, að atvinnufyrirtækin væru skilin eftir stjórnlaus um allt, sem að tæknistörfum lyti.

Verður að telja, að þetta sjónarmið hafi vakað fyrir samningsaðiljum, er ákveðið var í kjarasamningi Stéttarfélags verkfræðinga 15. júní 1957 að yfirverkfræðingar hefðu ekki verkfallsrétt. Er óeðlilegt að telja, að Stéttarfélagi verkfræðinga hafi með einhliða yfirlýsingu verið heimilt að fella ákvæðið úr gildi, þannig að yfirverkfræðingar skyldu hafa verkfallsrétt í fyrstu vinnustöðvun eftir að framangreindur kjarasamningur var undirritaður.

Samkvæmt þessu verð ég að telja, að ákvæði kjarasamningsins um að yfirverkfræðingar hafi ekki verkfallsrétt sé enn í gildi. Leiðir þessi niðurstaða til þess, að ég tel að dæma beri, að verkfall Stéttarfélags verkfræðinga, að því er tekur til yfirverkfræðings Péturs Sigurjónssonar, sé ólögmætt.

Fimmtudaginn 26. október 1961.
 Nr. 5/1961. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðsfélags
 Akraness**
 (Egill Sigurgeirsson hrl.)
 gegn
**Vinnuveitendasambandi Íslands f. h.
 Sementsverksmiðju ríkisins**
 (Guttormur Erlendsson hrl.).

Varadómari Ragnar Jónsson í
 stað Gunnlaugs E. Briem.

Skýring á kaupákvæðum kjarasamnings.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 22. júní þ. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélags Akraness gegn Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Sementsverksmiðju ríkisins.

Tildrög málsins og málavextir eru þessir:

Föstudaginn 20. janúar s.l. kl. 13.00 hófst vinna við sementsútskipun hjá Sementsverksmiðju ríkisins á Akranesi. Stóð vinna þessi yfir samfleytt til kl. 09.45 á laugardagsmorguninn 21. s. m. Að vinnu þessari unnu 10 menn úr Verkalýðsfélagi Akraness, sem síðar verða nafngreindir.

Ágreiningslaust er, að verkamennirnir hafa fengið það kaup, sem þeim bar, fyrir föstudagsvinnuna og eftirfarandi næturvinnu. Þá fengu þeir og næturvinnukaup frá þeim tíma, er dagvinnutímabil hófst á laugardaginn kl. 08.00, þar til vinna lauk kl. 09.45, og er það í samræmi við það ákvæði 4. gr. þágildandi kjarasamnings, að hafi verkamaður unnið 8 klst. eða meira, samfelld í næturvinnu og fram á næsta dagvinnutímabil, skuli hann fá greitt næturvinnukaup, þó komið sé fram á dagvinnutímabil.

En auk þess kaups töldu verkamenn sig eiga að fá næturvinnukaup til kl. 12 á hádegi á laugardögum og byggðu þeir þá kröfu sína á öðru ákvæði 4. gr. kjarasamningsins, en þar segir svo:

„Fyrir hvern byrjaðan vinnudag greiðist hálf daglaun og full daglaun, sé unnið meira en hálfan daginn og gildir það virka daga sem helga.

Hefur stefnandi tekið upp þessa kröfu og gerir þær dómkröfur í málinu, að dæmt verði, að stefnda, Sements-verksmiðju ríkisins, sé skylt að greiða verkamönnunum Kristbirni Pálssyni, Guðmundi Ó. Guðmundssyni, Sigurþóri Narfasyni, Skúla Þórðarsyni, Þórði Ásmundssyni, Sigurði Jónssyni, Kristjáni E. Möller, Svavari Elíassyni, Oddi Hallbjörnssyni og Hannesi Þjóðbjörnssyni, næturvinnukaup fyrir tímabilið frá kl. 09.45 til kl. 12.00 á hádegislaugardaginn 21. janúar s.l. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Stefnandi byggir kröfu sína á því, að samkvæmt framangreindu ákvæði um greiðslu fyrir hálfan dag, hvern byrjaðan vinnudag, eigi verkamenn að fá það kaup, sem greitt var í upphafi vinnudagsins, í þessu tilfelli næturvinnukaup, án tillits til þess, hvort unnið var eða ekki.

Stefndi telur sér hins vegar ekki skylt að greiða nema fyrir unnar stundir, þar sem dagvinna nefndan laugardag hafi verið framhald af næturvinnunni og greidd samkvæmt þeim fyrirmælum kjarasamningsins, sem að því lúta.

Eins og ákvæðum kjarasamnings aðilja er háttað verður eigi talið, að stefnanda hafi í því tilviki, sem hér er til álita, verið skylt að greiða næturvinnukaup lengur en þar til vinnu lauk kl. 09.45. Hins vegar bar honum samkvæmt tilvitnuðu ákvæði 4. gr. þágildandi kjarasamnings að greiða hálf daglaun fyrir hvern byrjaðan vinnudag, en nýr vinnudagur hófst kl. 08.00 nefndan laugardagsmorgun. Næturvinnukaupið skyldi aðeins goldið þar til vinnu lauk, en eftir það bar að greiða venjulegt dagvinnukaup þann tíma, sem skorti á hálfan vinnudag að tímanum til og stýðst sú niðurstaða m. a. við það ákvæði oftnefndrar 4. gr., að hafi verkamaður verið kvaddur til vinnu eftir að næturvinnutímabil hófst, skuli hann fá

greitt kaup fyrir minnst tvær klukkustundir, *nema* dagvinna hefjist innan tveggja stunda frá því er hann kom til vinnu.

Samkvæmt þessu ber að dæma stefnanda til að greiða áðurgreindum verkamönnum dagvinnukaup fyrir tíma-bilið frá kl. 09.45 til 12.00 á hádegi laugardaginn 21. janúar s.l.

Rétt þykir að stefndi greiði stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 1000.00.

Dómsorð:

Stefndi, Vinnuveitendasamband Íslands f. h. Sementsverksmiðju ríkisins, greiði stefnanda, Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélags Akraness vegna verkamanna Kristbjarnar Pálssonar, Guðmundar Ó. Guðmundssonar, Sigurþórs Narfasonar, Skúla Þórðarsonar, Þórðar Ásmundssonar, Sigurðar Jónssonar, Kristjáns E. Möllers, Svavars Eliassonar, Odds Hallbjörnssonar og Hannesar Þjóðbjörnssonar, dagvinnukaup frá kl. 0945 til kl. 1200 á hádegi laugardaginn 21. janúar 1961.

Stefndi greiði stefnanda kr. 1000.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 25. janúar 1962.

Nr. 10/1961. **Félag íslenzkra iðnrekenda**

(Páll S. Pálsson hrl.)

gegn

**Alþýðusambandi Íslands f. h. Iðju, félags
verksmiðjufólks á Akureyri**

(Egill Sigurgeirsson hrl.)

Varadómari Benedikt Sigurjóns-
son í stað Ísleifs Árnasonar.

Kjarasamningar. Skýrð ákvæði um kaupgreiðslur og hvort
tiltekin greiðsluskylda hafi fallið niður vegna verkfalls.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi af Félagi íslenzkra
iðnrekenda gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Iðju, fé-
lags verksmiðjufólks á Akureyri með stefnu, dags. 10.
október f. á.

Málavextir og aðdragandi máls þessa eru á þá lund,
sem nú verður rakið:

Hinn 12. nóvember 1958 sömdu Iðnrekendafélag Akur-
eyrar og Iðja, félag verksmiðjufólks á Akureyri, um það,
að kjarasamningur þessara aðilja frá 1. des. 1954 skyldi
framlengjast til 1. júní 1960.

Á árinu 1960 var kjarasamningum greindra aðilja sagt
upp með tilskildum fyrirvara af hálfu Iðju á Akureyri og
voru samningar því lausir haustið 1960. Hinn 10. október
það ár ritaði Iðja, félag verksmiðjufólks á Akureyri, Iðn-
rekendafélagi Akureyrar bréf og fer fram á tilteknar breyt
ingar á kjarasamningum þeim, er gilt höfðu milli nefndra
aðilja, en áður hafði Iðja á Akureyri borið fram sams
konar kröfu við Vinnumálasamband Samvinnufélaganna,
en félagar í þeim samtökum reka umfangsmikinn at-
vinnurekstur á Akureyri. Hinn 26. október komust á
samningar milli Iðju og Vinnumálasambands Samvinnu-
félaganna. Er þar samið um ýmis atriði varðandi kjör
félagsmanna Iðju á Akureyri og segir svo í fyrsta lið
samkomulags þessa:

„Þegar næst verður samið um breytingar á kjarasamningi iðnverkafólks í Reykjavík, munu ofangreindir vinnuveitendur (þ. e. Samband ísl. samvinnufélaga og Kaupfélag Eyfirðinga) greiða starfsfólki sínu, sem öðlast hefur rétt til næst hæsta kaups (eftir 12 mánaða starf) fullorðinna karla eða kvenna, mismun þess kaups og hæsta kaups, sem greitt er eftir fjögurra ára starf skv. samningnum. Mismunurinn reiknast frá þeim tíma, er starfsmaður öðlast rétt til umrædds næst hæsta kaups, þó aldrei lengra aftur í tímann en frá og með 15. október 1960 ...“

Þá segir svo í lok þessa samkomulags:

„Skuldbindingar vinnuveitenda, þær sem um ræðir í 1.—3. hér að framan, gilda unz næst verður samið um breytingar á kjarasamningum iðnverkafólks í Reykjavík.“

Nokkru síðar, eða hinn 7. nóvember 1960 var undirritað svofellt samkomulag milli Iðju, félags verksmiðjufólks á Akureyri, og nokkurra iðnrekenda á Akureyri, sem allir voru þá enn í Iðnrekendafélagi Akureyrar:

„Undirritaðir iðnrekendur á Akureyri og Iðja, félag verksmiðjufólks Akureyri, gjöra með sér eftirfarandi samkomulag:

1. Að undirritaðir samþykkja, að væntanlegir samningar milli Félags íslenzkra iðnrekenda og Iðju, félags verksmiðjufólks taki gildi sex mánuði aftur í tímann frá undirskriftardegi, þó ekki lengur en til 1. nóv. 1960.
2. Sömu aðiljar skuldbinda sig til þess að greiða í sjúkrasjóð Iðju Akureyri 2% af kaupi fullgildra félaga Iðju, sem í verksmiðjunum vinna. Greiðsla í sjóðinn miðast við kaupgreiðslur frá 1. nóv. 1960 ...“

Þegar þetta gerðist voru samningar milli Félags íslenzkra iðnrekenda og Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík, „lausir“, eins og það er nefnt, og óvissa um það, hversu langur tími liði þar til nefndir aðiljar gengju til samninga á ný.

Eigi kom þó til samninga á næstu mánuðum og er svo að sjá, að eigi hafi neitt verið hafst að af hálfu Iðju á Akureyri í kaupgjaldsmálum þar til hinn 9. maí 1961, en þann dag sendi nefnt félag Iðnrekendafélagi Akureyrar tillögur til breytinga á samningum síðast nefndra aðilja, og fer þess á leit, að samningaumleitanir hefjist við fyrstu hentugleika. En verði ekki af því í tæka tíð, kveður Iðja, að það félag muni, „til að hafa samflot með öðrum stéttarfélögum, lýsa yfir vinnustöðvun á sama tíma og þau.“

Í tilefni af þessari málaleitan tilkynnir Vigfús Þ. Jónsson, sem verið hafði fyrirsvarsmaður Iðnrekendafélags Akureyrar, hinn 15. maí 1961 Iðju á Akureyri bréflega, að samþykkt hafi verið hinn 14. janúar s. á., að leggja Iðnrekendafélag Akureyrar niður og að félagar þess gengju allir í Félag ísl. iðnrekenda. Hafi áður nefndar samningaumleitanir Iðju því verið framsendar Félagi íslenzkra iðnrekenda sem réttum málsvara iðnrekenda í umdæmi Akureyrarkaupstaðar. Með símskeyti, dags. 18. maí 1961, tilkynnir Iðja, félag verksmiðjufólks á Akureyri, Félagi íslenzkra iðnrekenda, að trúnaðarmannaráð Iðju hafi þann sama dag samþykkt vinnustöðvun hjá iðnrekendum á Akureyri innan vébanda F. Í. I. frá og með 29. maí, ef samningar hafi eigi tekist fyrir þann tíma. Félag ísl. iðnrekenda svarar þeirri verkfallsboðun hinn 26. maí með svohljóðandi símskeyti:

„Fengum dagsent eintak af samningi yðar við iðnrekendur Akureyri dagsettan 7. nóvember 1960. Verkfallsboðun yðar skilin sem fullnaðarslit á þessum samningi. Ella mótmælum við boðuðu verkfalli yðar sem markleysu.“

Samningar komust ekki á og hóf Iðja verkfall hjá iðnrekendum á Akureyri hinn 29. maí f. á., svo sem boðað hafði verið. Og hinn 10. júní setur Iðja á Akureyri fram þær viðbótarkröfur í símskeyti til Félags íslenzkra iðnrekenda, að fullar launagreiðslur verði greiddar fyrir hvern verkfallsdag frá 4. júní þar til samningar hafi tekist. Verði samkomulag eigi komið á fyrir kl. 2000 mánudaginn 12. júní kveðst Iðja muni setja á flutningabann að

og frá viðkomandi verksmiðjum á Akureyri, þar til samningar hafi tekist.

Hinn 11. og 13. júní komst á samkomulag milli Iðju á Akureyri og nokkurra iðnrekenda þar, að fylgt yrði eldri samningi Iðju og Iðnrekendafélags Akureyrar með þeim breytingum, sem nánar eru tilgreindar, en jafnframt er tekið fram, að framkvæmd á staflið 1 í áðurgreindu samkomulagi frá 7. nóv. 1960, skuli slegið á frest, þar til gerður hafi verið samningur milli Iðju á Akureyri og Félags íslenzkra iðnrekenda. Slikur samningur hefur ekki komist á enn, þrátt fyrir tilraunir til samninga á s.l. sumri. Hins vegar gerðu Félag íslenzkra iðnrekenda og Iðja, félag verksmiðjufólks í Reykjavík, kjarasamning hinn 28. júní 1961 án þess að til verkfalls kæmi.

Ágreiningsefni máls þessa er það, hvort 1. liður samkomulagsins frá 7. nóv. 1960 um sex mánaða afturvirkkt gildi væntanlegs kjarasamnings milli „Félags íslenzkra iðnrekenda og Iðju, félags verksmiðjufólks“, hafi fallið niður með framangreindri verkfallsákvörðun Iðju á Akureyri og eftirfarandi verkfalli í maí 1961. Kom ágreiningur strax upp um það, þegar iðnrekendur á Akureyri gengu til samninga 11. og 13. júní s. á., og hefur sá ágreiningur m. a. valdið því, að ekki hafa enn komist á kjarasamningar milli stefnanda máls þessa annars vegar, sem nú er orðinn samningsaðili að þessu leyti vegna iðnrekenda þeirra, er áður voru í Iðnrekendafélagi Akureyrar, og Iðju á Akureyri hins vegar. Hafa málsaðiljar orðið ásáttir um það, að leita úrskurðar Félagsdóms um þetta ágreiningsefni. Samkvæmt því samkomulagi höfðaði stefnandi mál þetta svo sem áður segir og eru dómkröfur hans þær:

Að dæmt verði, að 1. liður framangreinds samkomulags frá 7. nóv. 1960 sé fallinn úr gildi.

Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati Félagsdóms.

Kröfur sínar styður stefnandi þeim rökum, að oftnefnt samkomulag hafi verið byggt á þeirri forsendu, að ekki

yrði beitt vinnustöðvun gegn þeim iðnrekendum á Akureyri, sem að samkomulaginu stóðu og að vinnufriður héldist á Akureyri þangað til komist hefðu á samningar milli Félags íslenzkra iðnrekenda og Iðju, félags verksmiðjufólks í Reykjavík, en þeir samningar hafi á undanförnum árum verið lagðir til grundvallar kjarasamningum Iðju á Akureyri og iðnrekenda þar. Verkfalls-ákvörðun Iðju á Akureyri í maí 1961 og eftirfarandi verkfall 29. s. m. hafi þess vegna leitt til þess, að niður hafi fallið skylda iðnrekenda þeirra á Akureyri, er hlut áttu að máli, til þess að greiða 6 mánuði aftur í tímann kaup það, sem umsamdist á s.l. sumri. Þetta sjónarmið hafi fyrirvarsmenn Iðju á Akureyri líka viðurkennt í verki með því að svara ekki áðurgreindu símskeyti stefnanda frá 26. maí, og hefja verkfall án nokkurs áskilnaðar um gildi samkomulagsins frá 7. nóv. 1960.

Stefndi hefur mótmælt þessum skilningi stefnanda og heldur hann því fram, að umdeilt samkomulag sé enn í fullu gildi. Kveður hann það engan veginn hafa verið tilætlun þeirra aðilja, sem stóðu að samkomulaginu frá 7. nóv. 1960, að Iðja á Akureyri afsalaði sér á nokkurn hátt rétti til þess að fylgja kaupkröfum sínum fram með verkfalli, ef með þyrfti, enda hafi það alls ekki borið á góma við þá samningsgerð, að gildi nefnds samkomulags væri bundið því skilyrði, að Iðja á Akureyri hæfi ekki verkfall. Hér hafi verið um það eitt að ræða, að slá á frest kaupkröfum gegn því endurgjaldi af hálfu iðnrekenda, sem samkomulagið fól í sér, þ. e. afturvirku gildi væntanlegra samninga um 6 mánaða skeið í hæsta lagi. Þá mótmælir stefndi því einnig, að miða hafi átt við samninga Iðju í Reykjavík og Félags íslenzkra iðnrekenda, heldur hafi að sjálfsögðu verið tilætlunin, að Iðja á Akureyri semdi við iðnrekendur þar eða þá samtök þeirra, Félag íslenzkra iðnrekenda.

Fyrirvarsmenn Iðju á Akureyri þeir Jón Ingimarsson formaður og Hallgrímur Jónsson stjórnarnefndarmaður, sem báðir tóku þátt í samkomulagsumleitunum 7. nóv. 1960, hafa komið fyrir dóm, bæjarþing Akureyrar, hinn

19. des. f. á., og gefið aðiljaskýrslu um málavöxtu. Og á sama dómþing komu þeir einnig iðnrekendurnir Vigfús Jónsson, Skarphéðinn Ásgeirsson og Eypór Tómasson, sem allir voru aðilar að samkomulaginu 7. nóv. 1960 og sömdu þá við Iðju á Akureyri. Skal nú rakið það, sem fram kom við þá aðiljayfirheyrslu.

Jón Ingimarsson og Hallgrímur Jónsson eru samsaga um það, að tillagan um afturvirka greiðslu muni hafa komið frá iðnrekendum, sem gert hafi uppkastið að samkomulaginu, en fulltrúar Iðju hafi fengið framgengt breytingum á því. Þá segja þeir og, að ekki hafi verið um það rætt, hvaða áhrif það hefði, ef Iðja hæfi verkfall, en um það hafi verið rætt, að Iðja á Akureyri mundi hafa samflot með öðrum verklyðsfélögum og að samkomulagið hafi verið til þess gert að fresta verkfalli í bili.

Vigfús Jónsson segir að samkomulagið frá 7. nóv. hafi orðið til upp úr ýmsum tillögum, sem fram hafi komið, en niðurstaðan hafi orðið sú, að miða við 6 mánuði. Hafi ekkert verið rætt um verkfallsaðgerðir síðar eða áhrif þeirra á samkomulagið, en iðnrekendur hafi beinlínis verið að kaupa af sér yfirvofandi verkfall.

Skarphéðinn Ásgeirsson segir, að samkomulag hafi náðst um 6 mánaða tíma, en ekki annan. Hafi ekkert verið um það rætt, hvaða áhrif það hefði á samkomulagið, ef Iðja gengi til verkfalls, enda tilgangurinn með samkomulaginu sá, að forða frá verkfalli í bili og iðnrekendur komið til þessara samninga í því skyni, að bjóða eitthvað fram, til þess að fá vinnufrið.

Eypór Tómasson minnir að fulltrúar Iðju hafi viljað hafa afturvirka tímabilið 8 mánuði, aðrir muni hafa viljað miða við skemmri tíma, en 6 mánuðirnir hafi orðið „millivegur“ til samkomulags. Segir hann, að tilgangurinn með þessu samkomulagi hafi tvímælalaust verið sá, að forða frá verkfalli þangað til samið væri í Reykjavík. Ekki hafi við samningsgerðina verið minnst á afleiðingar þess, að Iðja hæfi verkfall. Þetta hafi eingöngu verið gert til þess að forða frá verkfallsaðgerðum.

Þegar virt eru þau gögn, sem fyrir hendi eru í máli

Þessu, svo sem aðiljaskýrslur þær, er raktar hafa verið, og annað það, sem fram hefur komið, og tillit er tekið til þess, hversu háttað var kaupgjaldsmálum og vinnudeilum á þeim tíma, sem hér var um að ræða, verður að skýra 1. lið umdeilds samkomulags frá 7. nóvember 1960 á þá lund, að Iðja, félag verksmiðjufólks á Akureyri, hafi af sinni hálfu fallist á það, að stofna ekki til verkfalls hjá iðnrekendum þeim, sem hlut áttu að máli, næstu 6 mánuðina frá dagsetningu samkomulagsins 7. nóv. 1960 að telja gegn því, að iðnrekendurnir greiddu sex mánuði aftur í tímann það kaup, sem umsendist við nýja kjarasamninga. Hins vegar verður eigi litið svo á, að Iðja á Akureyri hafi skuldbundið sig til þess að halda að sér höndum lengri tíma en iðnrekendur áttu að greiða fyrir, enda þótt raunin yrði sú, að verklýðsfélög þau, sem Iðja ætlaði að hafa samflot með, hefðu eigi náð nýjum samningum við vinnuveitendur að þeim sex mánuðum liðnum, sem hér var um að ræða. Það var því eigi brot á samkomulaginu frá 7. nóv. 1960 þótt Iðja efndi til verkfalls hinn 29. maí 1961 eða tæpum sjö mánuðum frá því nóvembersamkomulagið var undirritað. Stóð því áfram í gildi sú skuldbinding iðnrekenda, að væntanlegir samningar skyldu vera afturvirkir um 6 mánaða skeið og verður eigi talið, að Iðja á Akureyri hafi glatað rétti sínum að þessu leyti þótt fyrirsvarsmenn félagsins létu ósvarað áðurgreindu símskeyti stefnanda frá 26. maí 1961.

Samkvæmt þessari niðurstöðu ber að taka sýknukröfu stefnda til greina.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Iðju, félags verksmiðjufólks á Akureyri, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Félags íslenzkra iðnrekenda, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Fimmtudaginn 22. febrúar 1962.
 Nr. 4/1961. **Landssamband íslenzkra verzlunarmanna**
 (Áki Jakobsson hrl)
 gegn
Alþýðusambandi Íslands
 (Egill Sigurgeirsson hrl.).

Varadómari Benedikt Sigurjóns-
 son í stað Ísleifs Árnasonar.

Frávisun. Sératkvæði.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 5. apríl f. á., af Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna gegn Alþýðusambandi Íslands, og eru dómkröfur stefnanda þær:

Að Alþýðusamband Íslands verði með dómi skyld-
 að til þess að veita Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna inngöngu í alþýðusambandið með fullum og óskertum réttindum sem stéttarfélagasambandi og að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt þess aðallega, að málinu verði vísað frá Félagsdómi, en til vara, að hann verði sýknaður af kröfum stefnanda. Þá hefur hann og krafizt málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Málið hefur verið tekið til munnlega málflutnings sérstaklega að því er varðar frávisunarkröfu stefnda, en henni hefur stefnandi mótmælt og krafist þess, að hún verði ekki tekin til greina.

Tildrög máls þessa eru þau, að hinn 2. júní 1957 stofnuðu 7 félög skrifstofu- og verzlunarfólks Landssamband íslenzkra verzlunarmanna. Árið 1960 voru félög í nefndu sambandi talin vera 20 að tölu með um það bil 3500 félagsmönnum. Á öðru sambandsþingi þess í maímánuði 1959 var samþykkt, að sambandið skyldi sækja um inngöngu í Alþýðusamband Íslands. Samkvæmt þessari á-

lyktun sótti stefnandi hinn 14. júní 1960 um inngöngu í alþýðusambandið. Umsókn þessa sendi miðstjórn alþýðusambandsins til umsagnar millipínganefndar alþýðusambandsins í laga- og skipulagsmálum, sem kosin var á alþýðusambandsþingi árið 1958 og skipuð var 6 mönnum. Samkvæmt frásögn stefnda, sem ekki hefur verið véfengd, klofnaði nefnd þessi um málið. Munu þrír nefndarmanna hafa viljað synja stefnanda um inngöngu með þeim rökum, að skipulagsmál Alþýðusambands Íslands væru enn í deigluinni, enda væri skipulag stefnanda annað en skipulag þeirra starfsgreinafélaga, sem þegar væru í alþýðusambandinu. Hinn hluti skipulagsnefndarinnar mun hins vegar hafa viljað veita stefnanda inngöngu að tilskildum nokkrum breytingum á samþykktum hans og að undangenginni endurskoðun á félagaskránni hinna ýmsu félaga. Miðstjórn alþýðusambandsins ákvað því næst, að synja stefnanda um inngöngu og kom málið fyrir alþýðusambandsþingið árið 1960. Samþykkti þingið með 198 atkvæðum gegn 129 tillögu þess efnis, að staðfest væri sú ákvörðun miðstjórnar Alþýðusambands Íslands að synja stefnanda um inngöngu meðan skipulagsmál sambandsins væru enn í deigluinni. Kom því ekki til atkvæða tillaga, sem flutt var af 18 þingfulltrúum, þess efnis, að Landssambandi íslenskra verzlunarmanna yrði veitt innganga í alþýðusambandið, ef lög þess og félaga innan þess væru endurskoðuð.

Eftir þessi málalok hófst stefnandi handa um málshöfðun þessa. Eru dómkröfur hans studdar þeim rökum, að stefndi sé í mörgu tilliti málsvari og fulltrúi launþega í landinu og heildarsamtök þeirra. Hann sé að lögum aðili um margs konar hagsmunagæzlu launastéttanna. Af þessum sökum sé stefnanda það hagsmunamál, að eiga aðild að alþýðusambandinu, enda eigi hann rétt á því samkvæmt eðli málsins og löggjöfnun frá 2. gr. laga nr. 80/1938.

Stefndi byggir frávísunarkröfu sína á því, að stefnandi, sem sé samband stéttarfélaga, hafi hvorki með ákvæðum 2. gr. laga nr. 80/1938 né öðrum ákvæðum nefndra

laga fengið lögvarinn rétt til þess að krefjast inngöngu í Alþýðusamband Íslands gegn vilja þess. Það ráði sjálft skipulagsmálum sínum og þá einnig því, hverjum það veiti inngöngu. Sé í því efni algerlega óheimilt að jafna til ákvæða 2. gr. síðastnefndra laga um skyldu stéttarfélaga til að veita launþegum í þeirri starfsgrein, sem þau starfa í, inngöngu. Synjun stefnda á inntökubeiðni stefnanda sé því hvorki brot á oftnefndri 2. gr. né öðrum ákvæðum laga nr. 80/1938 og eigi Félagsdómur því ekki, svo sem verkefni hans séu ákveðin í 44. gr. laganna, að fjalla um dómkröfur stefnanda í þessu máli.

Svo sem að framan er rakið, er stefnandi máls þessa samband stéttarfélaga innan sömu starfsgreinar og geta öll verzlunarmannafélög hér á landi, sem uppfylla skilyrði samþykktar stefnanda, verið félagar, með þeirri undantekningu þó, að sambandið veitir aðeins einu verzlunarmannafélagi á hverjum stað inngöngu. Er tilgangur Landsambands íslenzkra verzlunarmanna samkvæmt 2. gr. samþykktar þess sá, að efla samtök skrifstofu- og verzlunarmanna og vera málsvari þeirra og hafa á hendi forystu í hagsmunamálum þeirra.

Samkvæmt samþykktum Alþýðusambands Íslands er það samtakaheild íslenzkrar alþýðu í verkalyðsmálum og hlutverk þess það, að hafa forystu í stéttarbaráttu og félagsstarfsemi alþýðunnar á Íslandi í málum atvinnustéttanna með það takmark fyrir augum, að þeim stéttum verði tryggð sambærileg kjör og sami réttur og öðrum stéttum þjóðfélagsins. Eru höfuðatriðin í starfsemi alþýðusambandsins samkvæmt samþykktum þess talin vera þau, að gangast fyrir stofnun stéttarfélaga, styðja þau og efla hagsmunabaráttu þeirra.

Með ákvæðum 1. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur er samtakaréttur stéttarfélaga og stéttarfélagasambanda viðurkenndur og lögvarinn, og í 3. gr. sömu laga er stéttarfélögum og stéttarfélagasamböndum heimilað að ráða málefnum sínum með þeim takmörkunum, sem lögin setja. Í 2. gr. laganna er þetta sjálfræði takmarkað nokkuð, því þar segir, að stéttarfélög skuli opin öllum

í hlutaðeigandi starfsgrein á félagssvæðinu. Skilja verður þetta síðastnefnda ákvæði svo, að þar sé verið að tryggja launþegum það, að möguleikar þeirra til vinnu á hinum almenna vinnumarkaði, innan þeirrar starfsgreinar, sem um er að ræða hverju sinni, séu eigi skertir með því, að stéttarfélög láti hentisemi þeirra, sem þegar eru orðnir félagsmenn, og fengið hafa með samningum félags síns forgangsréttaraðstöðu til vinnu þeirrar, sem völ er á, ráða því, hverjir geti notið þeirrar starfsaðstöðu, sem náðst hefur. Félagsdómur hefur og talið sér heimilt og rétt samkvæmt 1. tl. 44. gr. nefndra laga, að skera úr því, hvort synjun stéttarfélags eða stéttarfélagssambands í ákveðinni starfsgrein um inntöku aðilja, sem áttu starfslegra hagsmuna að gæta, samrýmdist fyrir mælum 2. gr. sömu laga.

Í máli því sem hér er til úrlausnar, er um það að ræða, að samband stéttarfélaga í ákveðinni starfsgrein sækir um inngöngu í allsherjarsamtök verklyðsfélaganna, sem hafa það markmið og eru skipulögð með þeim hætti, sem áður var lýst. Eigi er fram komið, að stefnandi hafi þá starfslegu hagsmuni af inngöngu í Alþýðusambandið, sem fyrir mæli 2. gr. laga nr. 80/1938 taka til og miðast við. Heimila ákvæði 44. gr. laganna Félagsdómi því eigi að dæma um það, hvort stefnda sé skylt að verða við þeirri kröfu stefnanda, og veita honum inngöngu í Alþýðusamband Íslands með fullum og óskertum réttindum og ber samkvæmt því að vísa máli þessu frá Félagsdómi.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Máli þessu er vísað frá Félagsdómi.

Málskostnaður fellur niður.

Sératkvæði Einars B. Guðmundssonar.

Samkvæmt 1. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur, eiga menn rétt á að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasambönd í þeim tilgangi að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verklyðs-stéttarinnar og launtaka yfirleitt.

Samkvæmt 3. gr. laga eru félagsmenn stéttarfélags bundnir við löglega samninga félagsins og stéttarsambands þess, sem félagið kann að vera í. Þá segir í 13. gr., að stéttarfélögum eða sambandi stéttarfélaga sé heimilt að gera með sér samning um gagnkvæman stuðning.

Samkvæmt 2. gr. laga Alpýðusambands Íslands er alpýðusambandið samtakaheild íslenzkrar alpýðu í verkalýðsmálum. Í 3. gr. laganna segir, að hlutverk alpýðusambandsins sé að hafa forystu í stéttarbaráttu og félagsstarfsemi alpýðunnar á Íslandi í málefnum atvinnustéttanna með það takmark fyrir augum, að þeim stéttum verði tryggð sambærileg kjör og sami réttur og öðrum stéttum í landinu. Framkvæmdir í þessu skyni annast stéttarfélögin sjálf eða sambönd þeirra, ásamt þingi og stjórn alpýðusambandsins.

6. gr. sömu laga fjallar um inngöngu í Alpýðusamband Íslands. Veitir greinin stéttarfélagsamböndum rétt til þátttöku í alpýðusambandinu með sömu takmörkunum og stéttarfélögum, eftir því sem við á.

Þau ákvæði laga nr. 80/1938 og laga alpýðusambandsins, sem hér hafa verið rakin, sýna að stéttarfélagasambönd njóta sömu réttinda og stéttarfélögin sjálf. Er og upplýst, að í Alpýðusambandi Íslands eru nú tvö stéttarfélagasambönd.

Félagsdómur var stofnaður með lögum nr. 80/1938, og er hlutverki hans lýst í 44. gr. laganna. Áminnst ákvæði um hlutverk Félagsdóms er að vísu ekki skýrt, enda miðað við þær aðstæður, er giltu, er lög nr. 80/1938 tóku gildi. Síðan hafa gerzt miklar breytingar í atvinnuháttum Íslendinga og í málefnum stéttarfélaga og launþega yfirleitt. Hafa áhrif Alpýðusambands Íslands aukizt ár frá ári, og er almennt litið á alpýðusambandið sem fulltrúa launastéttanna, annarra en þeirra, er starfa í þjónustu hins opinbera. Hefir þetta á margan hátt verið viðurkennt af ríkisvaldinu sjálfu, sem fengið hefir alpýðusambandinu í hendur mörg og mikilvæg hlutverk sem fulltrúa launastéttanna í landinu. Fer ekki á milli mála, hve þýðingarmikið það er stéttarfélögum eða stéttarfélagasamböndum, að vera í Alpýðusambandi Íslands og njóta þannig þeirra réttinda, sem þessi samtök veita launþegum.

Samkvæmt 39. gr. laga nr. 80/1938 er Félagsdómur skipaður fimm mönnum. Eru tveir dómendur skipaðir af Hæstarétti, einn af atvinnumálaráðherra úr hópi þriggja manna, sem Hæstiréttur tilnefnir, einn af Alpýðusambandi Íslands og einn af Vinnuveitendafélagi Íslands, nú Vinnuveitendasambandi Íslands. Er þannig ljóst, að löggjafarvaldið hefir viljað vanda til skipunar Félagsdóms, svo sem bezt varð á kosið.

Þegar framangreind atriði eru virt, er Félagsdómi skv. 44. gr. laga nr. 80/1938 rétt og skylt að fjalla um mál það, er hér liggur fyrir, þ. e., hvort Landssamband íslenzkra verzlunarmanna eigi

rétt til inngöngu í Alþýðusamband Íslands eða ekki. Verður því frá-
vísunarkrafa stefnanda ekki tekin til greina.

Eftir atvikum þykir rétt að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Frávísunarkrafa Alþýðusambands Íslands er ekki tekin til greina.

Málskostnaður fellur niður.

Nr. 9/1961. Fimmtudaginn 15. marz 1962.
Ástþór Einarsson

(Jón Eiríksson hdl.)

gegn

**Alþýðusambandi Íslands f. h. Landssambands
íslenzkra vörubílstjóra vegna Ekils, félags
sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Vestmanna-
eyjum og Bifreiðastöðvar Vestmannaeyja**

(Jón Þorsteinsson hdl.)

Varadómari Benedikt Sigurjóns-
son í stað Ísleifs Árnasonar.

Félagsréttindi. Skaðabótakrafa. Frávísun að hluta.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 10. ágúst 1961, af Ástþóri Einarssyni vörubílstjóra í Vestmannaeyjum gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Landsambands íslenzkra vörubifreiðastjóra vegna Ekils, félags sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Vestmannaeyjum. Þá hefur stefnandi með framhaldsstefnu, dags. 4. janúar þ. á., einnig stefnt nefndum samböndum vegna Bifreiðastöðvar Vestmannaeyja, auk þess sem hann í sömu stefnu gerir frekari kröfur á hendur Ekli.

Samandregnar eru kröfur stefnanda þessar samkvæmt munnlegum málflutningi hans.

A) *Gegn Ekli, félagi sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Vestmannaeyjum.*

1. Að viðurkennt verði, að stefnandi hafi átt rétt á því að verða meðlimur Ekils 13. marz 1961 eða síðar eftir því, sem dómurinn ákveður.
2. Að viðurkennt verði, að hann eigi rétt til að vera meðlimur Bifreiðastöðvar Vestmannaeyja, enda taki hann á sig þær skuldbindingar, sem félagsréttindum fylgja.
3. Að honum verði tildæmdar skaðabætur allt að kr. 130.000.00 eftir mati dómsins með 8% ársvöxtum frá dómsuppsagnardegi til greiðsludags.
4. Að hinu stefnda félagi verði gert að greiða sekt samkvæmt lögum nr. 80/1938.
5. Að stefndi verði dæmdur til að greiða málskostnað eftir mati dómsins.

B) *Gegn Bifreiðastöð Vestmannaeyja.*

1. Að viðurkennt verði, að stefnandi eigi rétt á að gerast meðlimur í B. S. V. og hefði átt að öðlast þann rétt 13. marz 1961 eða síðar, eftir því sem dómurinn ákveður.
2. Að B. S. V. verði annað hvort eitt sér eða ásamt með Ekli in solidum dæmt til að greiða skaðabætur og vexti eins og segir í A 3. lið hér að framan og málskostnað eins og segir í A 5. lið.
3. Að stefndi verði dæmdur til að greiða sekt, sbr. lög nr. 80/1938.

Kröfur stefnda í málinu eru þær, að kröfum stefnanda á hendur stefnda Bifreiðastöð Vestmannaeyja, verði vísað frá Félagsdómi og stefnda Bifreiðastöð Vestmannaeyja dæmdur málskostnaður úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Að því er varðar kröfur stefnanda á hendur stefnda Ekli er þess krafist, að 2. kröfulið stefnanda verði vísað frá dómi, en stefndi Ekill sýknaður að því er snertir aðra kröfuliði. Til vara krefst Ekill lækkunar á skaðabóta-kröfu stefnanda. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Tildrög málsins og málavextir eru þessir:

Stefnandi máls þessa, Ástþór Einarsson, stundaði áður vélgæzlu í fiskþurrkunarstöð í Vestmannaeyjum, en kveðst hafa orðið að hætta því af heilsufarsástæðum. Hefur hann skýrt svo frá, að læknar þeir, sem hann leitaði til, hafi ráðlagt sér að stunda bifreiðaakstur. Samkvæmt því hafi hann sagt upp starfi sínu hjá því fyrirtæki, sem hann vann hjá. Lagði hann því næst drög að því, að eignast vörubifreið og kom hún til Vestmannaeyja hinn 13. marz 1961.

Í Vestmannaeyjum er samtökum vörubifreiðastjóra svo háttað, að þar hefur a. m. k. frá árinu 1929 starfað félag vörubílstjóra, sem heitir Bifreiðastöð Vestmannaeyja. Munu að þeim félagsskap standa allir sjálfseignarvörubílstjórar í Vestmannaeyjum, sem þá vinnu stunda. Samkvæmt 3. gr. samþykktá þessa félagsskapar, er tilgangur hans sá, að halda uppi stöð, sem annizt afgreiðslu vinnupantana, innheimtu vinnulauna, reikningshald og innkaup á benzíni og olíum. Er félagsmönnum óheimilt að selja, gefa eða lána félagsréttindi sín. Í inntökugjald skal greiða kr. 5000.00 auk mánaðargjalds og svo stofngjald í samræmi við eignir félagsins, þar með talin húseign þess. Ákveður félagsstjórnin auk stöðvarstjóra, hve hátt stofngjaldið skuli vera. Samkvæmt 6. gr. samþykktanna er hverjum félagsmanni skylt að halda frumbók, þar sem færður er allur akstur. Í 7. gr. eru fyrimæli um það, að félagsmönnum sé skylt að nota það benzín, sem félagið hafi útsölu á, og skal ágóði af verzlun stöðvarinnar ganga upp í reksturskostnað hennar. Þá er svo mælt í 15. gr. samþykktanna, að eigi félagið yfir 1000 króna eign geti sá félagsmaður, sem verið hefur í félaginu 5 ár, krafizt þess, ef hann segir sig úr félaginu, að fá 30% af sínum hluta eignarinnar greiddan. Loks segir í 17. gr., að félagið ákveði „að blanda ekki stjórnámálum inn á starfssvið sitt“.

Í Vestmannaeyjum er einnig starfandi annað félag sjálfseignarvörubílstjóra. Ber það nafnið Ekill og mun hafa verið stofnað 1954 eða 1955. Er tilgangur þess sá, að efla hag sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Vestmannaeyjum, en félagsmenn geta þeir einir orðið, sem hafa það að at-

vinnu að aka vörubifreið fyrir sjálfa sig og eru búsettir í Vestmannaeyjum, enda séu þeir ekki eigendur nema að einum vörubíl. Ekil er félagi í Landssambandi íslenskra vörubílstjóra og er þannig af sambandsins hálfu viðurkennt sem stéttarfélag vörubifreiðastjóra.

Stefnandi kveðst hafa litið svo á, að innganga í Bifreiðastöð Vestmannaeyja, hér eftir nefnt B.S.V., væri nauðsynlegur undanfari þess, að geta stundað vörubifreiðaaakstur í Vestmannaeyjum. Sótti hann því um inntöku í þann félagsskap hinn 18. október 1960. Þeirri málaleitan hans var ekki svarað og sótti hann aftur um inngöngu, að því er hann telur, hinn 18. des. s. á. En með bréfi B.S.V., dags. 14. des. 1960, er honum tilkynnt, að almennur fundur, haldinn 4. sama mánaðar hafi samþykkt, að fjölga ekki bílum á stöðinni að svo stöddu, vegna samdráttar í atvinnu, og sé því beiðni hans synjað. Með bréfi dags. 15. febrúar 1961 ítrekaði stefnandi enn umsókn sína um inngöngu í B.S.V. Skýrir hann í inntökubeiðni sinni frá því, að hann hafi fest kaup á vörubifreið í því skyni að afla sér lífsviðurværis með rekstri hennar, þar sem hann hafi að læknisráði orðið að hætta við þá atvinnu, sem hann stundaði áður. Þessari umsókn svarar B.S.V. hinn 4. marz s. á. á þá lund, að félagsfundur haldinn 19. febr. 1961 hafi samþykkt, að taka ekki nýja félagar inn á því ári.

Svo sem áður segir kom bifreið stefnanda V 305 til Vestmannaeyja hinn 13. marz 1961. Þar sem stefnandi fékk hvorki inngöngu í B.S.V. né heldur atvinnu, kveðst hann hafa leitað til bæjarstjórans í Vestmannaeyjum og beðið hann að taka sig í vinnu, en hann ekki talið sér það fært, og ráðlagt sér að sækja um inngöngu í Ekil, félag sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Vestmannaeyjum, en það kvaðst stefnandi eigi hafa gert áður vegna þess, að hann hafi talið B.S.V. og Ekil eitt og hið sama. Skýrir stefnandi svo frá, að hann hafi hinn 6. apríl 1961 leitað ráða Steingríms Árnasonar formanns stéttarfélags vélstjóra í Vestmannaeyjum, sem hafi samið fyrir sig umsókn um inngöngu í Ekil. Kveðst stefnandi því næst með

aðstoð systur sinnar hafa tekið afrit af umsókninni að kvöldi þessa sama dags, farið með hana til formanns Ekils, Jónasar Jónssonar, sem hafi verið að aka fiski úr bátum við Nausthamars bryggju, og fengið honum þar umsóknina í lokuðu umslagi. Jafnframt hafi hann sagt Jónasi, að þetta væri inntökubeiðni í Ekil. Nokkru síðar kveður stefnandi, að eiginkona sín hafi rætt þessi mál sín við bæjarstjórnann og hafi hann tjáð henni eftir langt samtál við formann Ekils, að um enga tilslökun af hálfu bílstjóranna væri að ræða. Hinn 9. maí 1961 snýr stefnandi sér bréflega til bæjarstjórnar Vestmannaeyja með beiðni um það, að hún útvegi honum vinnu með bifreið sína, en kveðst þrátt fyrir ítrekaðar tilraunir ekki hafa getað fengið vinnu hjá atvinnurekendum í Vestmannaeyjum, sem ekki hafi viljað ganga í berhögg við samtök vörubílstjóranna, en milli Ekils og Útvegsbændafélags Vestmannaeyja hafi verið um það samið, að félagsmenn í Ekli skyldu hafa forgangsrétt til allra flutninga með bifreiðum. Þannig kveðst stefnandi hafa orðið að hætta vinnu hjá Vestmannaeyjakaupstað hinn 27. júní f. á., eftir að formaður Ekils hafði rætt við bæjarstjóra. Þegar stefnandi fékk eigi neina leiðréttingu mála sinna, kveðst hann hafa kært Ekil fyrir Alþýðusambandi Íslands hinn 8. júní 1961, en aldrei fengið svar við því.

Hinn 12. júlí s. á. ritar hdl. Jón Eiríksson, sem stefnandi hafði þá fengið til þess að fara með mál sitt, Ekli og Bifreiðastöð Vestmannaeyja svohljóðandi bréf:

„Herra Ástþór Einarsson, bifrstj. að Faxastíg 39, Vestmannaeyjum, hefir snúið sér til skrifstofu okkar vegna eftirfarandi.

Á s.l. vetri kveðst hann hafa fest kaup á vörubifreið í þeim tilgangi að nota hana til leiguaksturs. Hann telur að hann fullnægi öllum skilyrðum til að stunda þessa atvinnu. Hann segist hafa sótt um upptöku í Vörubílastöð Vestmannaeyja en fengið synjun, þá hafi hann og sótt um upptöku í „Ekil“ en ekkert svar fengið þótt langur tími sé liðinn.

Það virðist vera augljóst að Ástþór á fullan rétt á inn-

göngu í Vörubílastöð Vestmannaeyja og Ekil, og að þessir aðilar eigi að bæta honum það fjárhagstjón, sem hann hefir orðið fyrir. Ég leyfi mér því að vænta, að þessir aðilar endurskoði afstöðu sína og afgreiði þessar umsóknir svo sem lög mæla fyrir og fallist á, að bæta það tjón, sem Ástþór hefir orðið fyrir, svo ekki þurfi til þess að koma að leita aðstoðar dómstólanna til að rétta hlut hans.“

Nokkru eftir að forráðamenn Ekils fengu þetta bréf munu þeir hafa haft samband við málflutningsmann sinn. Létu þeir í ljós við hann, samkvæmt frásögn hans, að stjórn Ekils kannaðist eigi við að hafa fengið nokkra inntökubeiðni frá stefnanda. Kveðst lögmaður Ekils þá hafa bent lögmanni stefnanda á, að réttast væri að stefnandi sendi nýja inntökubeiðni, þar sem stjórn Ekils teldi sig eigi hafa fengið neina slíka beiðni. Lögmaður stefnanda taldi að bréf sitt frá 12. júlí væri fullnægjandi umsókn um inngöngu, og var því næst tekin út stefna í málinu hinn 10. ágúst 1961, svo sem áður er rakið. Hinn 19. september ritar lögmaður stefnanda enn stjórn Ekils, vísar þar til inntökubeiðni stefnanda frá 6. apríl, en kveðst jafnframt vilja fyrir hönd stefnanda „til varúðar sækja um upptöku fyrir hann í Ekil“. Með bréfi 26. sept. s. á. tilkynnir stjórn Ekils, að samþykkt hafi verið á félagsfundi 24. s. m. að taka til greina inntökubeiðni stefnanda. Jafnframt lætur stjórn Ekils þess getið, að umsókn sú er falist hafi í áðurgreindu bréfi lögmanns stefnanda 19. sept. 1961, sé fyrsta og einasta umsóknin frá stefnanda, sem Ekli hafi borízt.

I. Kröfur á hendur Bifreiðastöð Vestmannaeyja.

Sjónarmið stefnanda.

Kröfur sínar á hendur nefndum samtökum vörubifreiðastjóra í Vestmannaeyjum byggir stefnandi í höfuðatriðum á því, að Ekil og B.S.V. sé í raun og veru sama félagið eða að minnsta kosti aðeins tvær deildir í sömu heildinni, þar sem Ekil fari með kjarasamninga vörubílstjóranna en B.S.V. með vinnumiðlun og afgreiðslu alla með þeim hætti, að þátttaka í B.S.V. sá óhjákvæmileg afleið-

ing félagsréttinda í Ekli og nauðsynleg til þess að geta notið góðs af kjarasamningum Ekils og vinnuveitenda. Telur stefnandi að sér hafi af þessum sökum verið rétt og nægilegt að snúa sér til B.S.V. með inntökubeiðni sína, þótt hann hefði síðar talið öruggara að sækja einnig beint um inngöngu í Ekil. Staðhæfir stefnandi, að starfsemi B.S.V. og Ekils sé svo samtvinnuð, að þar verði ekki á milli skilið.

Viðhorf stefndu.

Af hálfu stefnda er því hins vegar haldið fram, að Ekil og B.S.V. séu tveir sjálfstæðir aðiljar að lögum. B.S.V. sé sjálfstætt sameignarfélag sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Ekli með sérstakri stjórn og algerlega aðskilinn fjárhag frá stéttarfélaginu Ekli. Þetta einkenni komi m. a. glögglega í ljós af því, að hver sá, sem gerist félagsmaður í B.S.V., verði að gjalda töluverða fjárhæð til þess að geta orðið hluttakandi í sameigninni og fái á sama hátt hlut sinn greiddan, er hann hverfi á brott. B.S.V. sé þannig hvorki stéttarfélag né rekið af stéttarfélagi og sé Félagsdómi því eigi rétt að dæma um það, hvort stefnandi eigi rétt til inngöngu í þann félagsskap. Beri því að vísa máli þessu frá dómi að því er varðar kröfu stefnanda á hendur B.S.V.

Um B.S.V. og frávísunarkröfu stefnda.

Hér að framan hefur samþykktum B.S.V. verið lýst. Verður eigi annað af þeim ráðið en að hér sé um sameignarfélag sjálfseignarbifreiðastjóra að ræða og hefur eigi komið fram, að starfsemi þessa félagsskapar sé andstæð samþykktum hans. Þar sem félagsmenn Ekils munu yfirleitt allir vera í sameignarfélaginu B.S.V. leiðir af því, að mjög náið samband hlítur að vera milli þessara félaga og starfsemi þeirra í ýmsum greinum í sama farvegi. Þó eru stjórnir þeirra nú ekki skipaðar sömu mönnum, að því undanskildu, að einn stjórnenda B.S.V. á einnig sæti í stjórn Ekils, en hann fer eigi með formennsku. Ekki er vitað, að B.S.V. sé félagi í Landssambandi íslenzkra vörubilstjóra og ekki heldur í Alpýðusambandi Íslands.

Þegar til þess er litið, sem nú hefur verið rakið, verður

að telja, að B.S.V. og Ekil séu hvor um sig sjálfstæður aðili að lögum og að af inngöngu í annað þessara félaga leiði ekki af sjálfu sér félagsréttindi í hinu. Og þar sem eigi verður séð, að B.S.V. sé stéttarfélag í merkingu laga nr. 80/1938 verður það eigi borið undir Félagsdóm, hverjir eigi rétt til inngöngu í þann félagsskap. Ber samkvæmt því að vísa öllum kröfum stefnanda á hendur Bifreiðastöð Vestmannaeyja í máli þessu frá dómi.

Rétt þykir eftir atvikum að stefnandi greiði stefnda Bifreiðastöð Vestmannaeyja kr. 1000.00 í málskostnað.

II. *Kröfur stefnanda á hendur Ekli.*

Um 1. kröfulið.

Svo sem að framan er greint sótti stefnandi um inngöngu í Bifreiðastöð Vestmannaeyja hinn 15. febrúar 1961, en þeirri beiðni var synjað á fundi 19. s. m. samkvæmt tilkynningu til hans, dags. 4. marz s. á. Bifreið hans kom hins vegar ekki til Vestmannaeyja fyrr en 16. marz 1961. Heldur stefnandi því fram, að hann hafi eigi síðar en frá þeim degi átt rétt til inngöngu í Ekil. Og þar sem hann hafi þá þegar sótt um inngöngu í Bifreiðastöð Vestmannaeyja, sem honum hafi verið rétt vegna þess að B.S.V. og Ekil hafi í raun og veru verið eitt og hið sama, eigi hann kröfu til þess, að félagsréttindi hans í Ekli miðist við þann dag. En til vara heldur hann því fram, að miða beri félagsréttindi sín við 6. apríl, er hann hafi afhent formanni Ekils inntökubeiðni sína.

Af hálfu stefnda er því í fyrsta lagi neitað, að inntökubeiðni stefnanda í B.S.V. hafi á nokkurn hátt varðað Ekil eða haft í för með sér nokkrar lögfylgjur að því er síðastnefnt félag varðaði. En í öðru lagi mótmælir hann því, að stjórn Ekils hafi borizt inntökubeiðni frá stefnanda hinn 6. apríl 1961. Heldur fyrirvarsmaður Ekils því fram, að því félagi hafi eigi borizt formleg beiðni um inngöngu frá stefnanda fyrr en með áðurgreindu bréfi lögmanns hans, dags. 19. september 1961. Hafi nú inntökubeiðnin verið samþykkt á félagsfundum í Ekli 24. s. m. og stefnandi þar

með orðið félagsmaður. Geti hann þess vegna ekki haft uppi neinar kröfur á hendur Ekli af þessu efni.

Samkvæmt því sem áður er sagt um samband Bifreiðastöðvar Vestmannaeyja og Ekils gat inntökubeiðni stefnanda, sem beint var til B.S.V. ekki skapað honum neinn rétt gegn Ekli og er því þegar af þeirri ástæðu ekki heimilt að miða rétt stefnanda til inngöngu í Ekil við 13. marz 1961. Kemur þá til álita sú staðhæfing stefnanda, að hann hafi afhent formanni Ekils, Jónasi Jónssyni, inntökubeiðni hinn 6. apríl 1961. Stefndi hefur neitað því, að þetta sé rétt. Hefur Jónas gefið þá skýrslu á bæjarþingi Vestmannaeyja, að hann viti ekki til þess, að stefnandi hafi sótt um upptöku á umræddum tíma og í sama þinghaldi staðfesti hann, að stefnandi hefði ekki heldur ítrekað þá umsókn, er hann teldi sig hafa sent. Hefur stefnandi eigi gegn mótmælum stefnda, Ekils, fært að því sönnur, að formaður Ekils hafi hinn 6. apríl eða síðar veitt viðtöku inntökubeiðni stefnanda frá honum sjálfum, enda er því eigi haldið fram af stefnanda, að hann hafi ítrekað þessa beiðni sína við formanninn Jónas eða átt tal um það við hann, hvað afgreiðslu inntökubeiðninnar liði. Getur stefnandi því eigi byggt rétt á því, að Ekil hafi látið undir höfuð leggjast, að taka til afgreiðslu inntökubeiðni frá honum dags. umræddan dag. Hins vegar gaf áðurnefnt bréf lögmanns stefnanda frá 12. júlí 1961 forráðamönnum Ekils fullkomið tilefni til andsvara, ef rétt var sú staðhæfing þeirra, að Ekli hefði eigi borizt nein inntökubeiðni frá stefnanda, og gaf jafnframt stjórn félagsins gilda ástæðu til þess að taka afstöðu til þess þá þegar, hversu háttað væri rétti stefnanda til inngöngu í Ekil. Stjórn Ekils hófst ekki handa um viðurkenningu á félagsréttindum stefnanda fyrr en eftir að stefna hafði verið birt, málið þingfest og lögmaður stefnanda ritað framangreint bréf frá 19. september. Var innganga stefnanda í Ekil samþykkt hinn 24. s. m. svo sem áður er rakið.

Þar sem stefndi, Ekil, hefur þannig þegar fullnægt kröfu stefnanda um félagsréttindi verður að sýkna hann af þessum kröfulið stefnanda, enda verða stefnanda eigi

dæmd bein félagsréttindi fyrir 24. sept. 1961, er inntöku-beiðni hans var samþykkt, þó rétt sé, þegar dæmt verður um skaðabótakröfu hans, að hafa hliðsjón af tómlæti stefnda Ekils um það, að taka afstöðu til inngöngubeiðni stefnanda eftir að Ekil fékk framangreint bréf lögmanns stefnanda frá 12. júlí f. á.

Um 2. kröfulið.

Af ástæðum þeim, sem greindar eru í I hér að framan verður kröfu um félagsréttindi í Bifreiðastöð Vestmannaeyja ekki hér fyrir dómi beint gegn Ekli, félagi sjálfseignarvörubifreiðastjóra og ber því að vísa þessum kröfulið frá Félagsdómi.

Um 3. kröfulið.

Þenna kröfulið byggir stefnandi á því, að löglaus andstaða fyrirvarsmanna Ekils gegn því, að hann fengi félagsréttindi í nefndu félagi og mótspyrna þeirra gegn því, að hann stundaði vörubifreiðaakstur, hafi torvelað honum að stunda þá atvinnu og valdið honum tjóni, sem stefnda Ekli sé skylt að bæta. Hefur hann miðað bótakröfu sína við þann dag er bifreið hans V 305 kom til Vestmannaeyja 13. marz 1961.

Af hálfu stefnda Ekils er því eindregið neitað, að stefnandi eigi nokkra bótakröfu á hendur því félagi. Inntöku-beiðni hans hafi strax verið samþykkt þegar hún barst félaginu og engar hömlur lagðar á starfsemi hans sem vörubifreiðastjóra, hvorki áður en hann var tekinn í félagið, en þá hefði Ekli verið fullkomlega heimilt að beita forgangsréttarákvæðum gildandi kjarasamnings gagnvart honum, né heldur eftir að félagsréttindi hans voru viðurkennd.

Samkvæmt því, sem greint er í II, 1 hér að framan varðandi umsókn stefnanda um inngöngu í Ekil, er eigi gegn mótmælum fyrirvarsmanna Ekils sannað, að félaginu hafi borizt umsókn frá stefnanda um inngöngu í Ekil fyrr en með áðurgreindu bréfi lögmanns stefnanda 12. júlí 1961.

Eigi er fram komið í málinu, að forráðamenn Ekils hafi á nokkurn hátt reynt að spilla atvinnumöguleikum

stefnanda eftir að inntökubeiðni hans var samþykkt hinn 24. september 1961. Er því aðeins um það að ræða, hvort Ekill hafi orðið bótaskyldur vegna tjóns, er stefnandi hafi beðið á tímabilinu frá 12. júlí 1961 til 24. september s. á. Eðlilegt þykir, að stéttarfélagi sé gefið nokkuð svigrúm til þess að taka afstöðu til umsóknar um inngöngu í félagið. Eins og málavöxtum var háttað hér, var eðlilegt að fyrstu andsvör Ekils við oftnefndu bréfi lögmanns stefnanda frá 12. júlí hefði verið að tilkynna honum að engin umsókn hefði enn borizt. Að þessu athuguðu þykir hæfilegt, að gera ráð fyrir því, eins og á stóð, að Ekill hefði eigi tekið afstöðu til inntökubeiðni stefnanda fyrr en hálfum mánuði eftir bréf lögmannsins eða um mánaðamótin júlí—ágúst. Kemur bótakrafa fyrir júlímánuð 1961 því eigi til álíta. Í ágústmánuði voru brúttótekjur stefnanda af akstri bifreiðar hans kr. 11.388.37 og er eigi sannað, að vörubifreiðastjórar í Vestmannaeyjum hafi almennt haft meiri tekjur af bifreiðum sínum þann mánuð.

Í septembermánuði 1961 voru brúttó tekjur stefnanda að hans sögn kr. 473.00. En eftir að hann hafði fengið félagsréttindi í Ekli segir hann tekjur sínar af akstri þessar: Í október kr. 1152.80, í nóvember kr. 169.86, í desember kr. 190.00, í janúar 1962 kr. 280.00, og í s.l. febrúarmánuði kr. 395.03. Þegar þessar tekjur stefnanda á tímabilinu október 1961 til febrúar 1962 eru bornar saman við tekjur hans í septembermánuði þykir eigi sannað, svo öruggt sé, að dráttur sá, sem á því varð til 24. september, að hann fengi félagsréttindi í Ekli hafi valdið honum tjóni, sem Ekill sé ábyrgur fyrir, og ber samkvæmt því þegar af þeirri ástæðu að sýkna stefnda af þessum kröfulið.

Um 4. kröfulið.

Með tilliti til þess, að stefndi Ekill hefur, eins og að framan greinir, þegar veitt stefnanda félagsréttindi þykja eigi efni til þess að dæma sektargreiðslu á hendur stefnda.

Um 5. kröfulið, málskostnaðarkröfuna.

anda kr. 2000.00 upp í málskostnað.

Rétt þykir eftir atvikum, að stefndi Ekill greiði stefn-

Dómsorð:

1. Kröfum stefnanda, Ástþórs Einarssonar, á hendur stefnda, Bifreiðastöð Vestmannaeyja, í máli þessu er vísað frá dómi.

Stefnandi greiði stefnda Bifreiðastöð Vestmannaeyja kr. 1000.00 í málskostnað.

2. Kröfu stefnanda á hendur stefnda Ekli, sem um ræðir í A 2. kröfulið, er vísað frá dómi.

Stefndi, Ekill, félag sjálfseignarvörubifreiðastjóra í Vestmannaeyjum, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Ástþórs Einarssonar, í máli þessu, að því undanskildu, að honum ber að greiða stefnanda kr. 2000.00 í málskostnað.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá birtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Miðvikudaginn 6. júní 1962

Nr. 2/1962.

**Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðsfélags
Norðfirðinga**

(Egill Sigurgeirsson hrl.).

gegn

Landssambandi íslenzkra útvegsmanna

(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Varadómari Benedikt Sigurjóns-
son í stað Ísleifs Árnasonar.

Uppsögn kjarasamnings eigi talin hafa orðið gild gagnvart stéttarfélagi.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 16. f. m., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélags Norðfirðinga, Neskaupstað, gegn Landssambandi íslenzkra

útvegsmanna. Eru dómkröfur stefnanda þær, að dæmt verði, að kjarasamningur málsaðilja, dags. 15. maí 1959, sé enn í fullu gildi og að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati Félagsdóms.

Málavextir eru þessir:

Hinn 13. júní 1958 mun í fyrsta sinn hafa verið gerður heildarsamningur um kaup og kjör á síldveiðum milli Landssambands íslenskra útvegsmanna annars vegar og „Sjómannasamtakanna innan Alþýðusambands Íslands“, eins og það er orðað hins vegar. Sjómannasamtök þessi eru þó eigi samkvæmt þeim upplýsingum, sem fyrir hendi eru í málinu, skipulögð deild eða sérstakt samband innan Alþýðusambands Íslands, heldur ófélagsbundin samstaða þeirra verk lýðsfélaga innan alþýðusambandsins, er fara með hagsmunagæzlu fyrir sjómenn.

Í 21. gr. nefnds samnings frá 13. júní 1958, er svofellt ákvæði:

„Þótt samningur þessi sé gerður og undirritaður sameiginlega fyrir öll þau félög, sem að honum standa, skal hvert félag fyrir sig teljast sérstakur samningsaðili.“

Af hálfu „Sjómannasamtakanna“ undirrituðu samninginn 6 samningamenn með fyrirvara um samþykki félaga þeirra, er hlut áttu að máli. Virðast þeir samkvæmt því ekki hafa haft fullt umboð til samningsgerðar, og það því verið háð samþykki einstakra félaga, hvort þau vildu ganga að þeim kjörum, sem samningurinn gerði ráð fyrir.

Að tilhlutan „Sjómannasamtakanna“ var gengið til nýrra samninga í apríl 1959 og í framhaldi af þeim samningaumleitunum var hinn eldri samningur endurnýjaður með nokkrum viðaukum og nýr kjarasamningur undirritaður hinn 15. maí 1959. Er það samningur sá, sem deilt er um í máli þessu, hvort enn sé í gildi milli málsaðilja.

Samninga af hálfu sjómanna annaðist að þessu sinni níu manna nefnd, sem áður hafði að sögn stefnanda fengið umboð til samningsgerðar og hefur ekkert komið fram í málinu, er bendi til þess, að umboð þessarar samninga-

nefndar hafi náð til annars en að gera samninga að því sinni.

Í 22. gr. 2. mgr. þessa samnings eru nákvæmlega sömu ákvæði og áður nefndur samningur frá 13. júní 1958 geymir um það, að hvert félag skuli teljast sérstakur samningsaðili. Er því haldið fram af stefnanda, að þetta ákvæði hafi m. a. verið sett í samninginn til þess að tryggja það, að samningsuppsögn eins félaga þyrfti eigi að fela í sér allsherjaruppsögn á samningnum.

Hinn 21. marz 1961 samþykkti stjórn Landssambands isl. útvegsmanna að segja upp framangreindum samningi og 22. s. m. ritar hún svofellt bréf, sem sent var á skrifstofu Alþýðusambands Íslands í Reykjavík:

„Sjómannasamtökin innan A. S. Í.
c/o Alþýðusamband Íslands,
Hverfisgötu 8—10. — Reykjavík.

Á fundi stjórnar L. Í. Ú. í gær var samþykkt að segja upp samningi Sjómannasamtakanna innan A. S. Í., utan félaga á Vestfjörðum og Vestmannaeyjum, við Landssamband isl. útvegsmanna um kaup og kjör á síldveiðum, dagsettum 13. júní 1958, ásamt viðbót við sama samning frá 15. maí 1959.

Þetta tilkynnist yður hér með.

F. h. Landssambands isl. útvegsmanna.“

Stefnandi kveður að á bréf þetta hafi aðeins verið litið sem kurteisistilkynningu og alþýðusambandið eigi séð neina ástæðu til þess að kynna efni hennar einstökum félögum innan vébanda sinna, enda hafi útvegsmannafélög innan L. Í. Ú. um svipað leyti sent þeim sjómannafélögum, er þau áttu skipti við, sérstakar uppsagnir, og eru aðiljar sammála um, að svo hafi verið á sumum stöðum a. m. k., en eigi hefur komið fram í málinu tæmandi skýrsla um það. Þá eru aðiljar einnig samsaga um það, að á Austfjörðum, þar með talinn Neskaupstaður, séu engin útvegsmannafélög innan L. Í. Ú. og séu einstakir útgerðarmenn þar beinir félagar í L. Í. Ú. Bárust stefnda, Verklýðsfélagi Norðfirðinga, hvorki uppsagnir á umrædd-

um samningi frá einstökum útvegsmönnum þar eystra né heldur beint frá stefnda.

Einhverjar viðræður munu hafa farið fram milli L. Í. Ú. og „Sjómannasamtaka innan Alþýðusambands Íslands“ eftir framangreinda uppsögn stefnda í marz 1961, og er talið, að þær muni hafa átt sér stað í maí—júni sama ár, en svo fór, að eigi var samið af nýju. Hefur ákvæðum samningsins frá 15. maí 1959 verið fylgt í framkvæmd til þessa dags.

Stefnandi byggir dómkröfur sínar í máli þessu á því í fyrsta lagi, að framangreint bréf stefnda, dags. 22. marz 1961, verði eigi talið fela í sér tilkynningu um uppsögn á kjarasamningnum frá 15. maí 1959 heldur beri einungis að lita á það sem frásögn af því, sem gerzt hafi á þargreindum stjórnarfundum stefnda. Geti það því ekki haft nein áhrif á gildi umrædds kjarasamnings. Í annan stað heldur stefnandi því fram, að oftnefndur samningur sé enn í fullu gildi milli stefnda og Verkalýðsfélags Norðfirðinga vegna þess, að því félagi hafi eigi enn borizt nein uppsögn á honum, hvorki frá stefnda né öðrum. Staðhæfir hann, að áður nefnt bréf stefnda til Sjómannasamtakanna geti eigi á neinn hátt orðið bindandi fyrir Verklýðsfélag Norðfirðinga, enda þótt lita bæri á það sem uppsögn umdeilds samnings, vegna þess, að félagið hafi verið sjálfstæður samningsaðili og stefndi því orðið að beina uppsögn til þess sjálfs, en hvorki til Alþýðusambands Íslands né Sjómannasamtaka innan þess. Nefnd sú, er undirrituð hafi samningana 15. maí 1959, hafi verið til þess eins kjörin að gera samninga, en eigi haft umboð til að taka við uppsögn, enda hafi aðild hinna svokölluðu „Sjómannasamtaka innan Alþýðusambands Íslands“ eigi verið með þeim hætti, að stefnda væri rétt að beina uppsögn að þeim. Visar stefnandi í því efni sérstaklega til áðurgreinds ákvæðis 22. gr. kjarasamningsins, að hvert félag sé út af fyrir sig sérstakur samningsaðili. Jafnframt bendir hann því til stuðnings á það, að félög útvegsmanna hafi sent sjómanna- og verklýðsfélögum þeim, er þau áttu skipti við, sérstaka uppsögn.

Af hálfu stefnde er því hins vegar haldið fram, að bréf hans, dags. 22. marz f. á. sé að efni til skýlaus uppsögn á umræddum samningi. Staðhæfir hann, að þeirri uppsögn sé réttilega beint til „Sjómannasamtakanna innan Alþýðusambandsins“, sem gert hafi samninginn og verið formlegur aðili að honum, enda sé það eðlileg og sjálf-sögð regla, að samningsaðili geti beint uppsögn að gagn-aðilja sínum. Kveður hann, að ákvæði 22. gr. umdeilds samnings, er kveði á um það, að hvert félag skuli teljast sérstakur samningsaðili, merki ekki annað en það, að hvor aðili geti bundið uppsögn sína við tiltekin félög innan vébanda gagnaðiljans. Slik takmörkun felist hins vegar ekki í uppsagnarbréfi stefnda 22. marz 1961, og gildi sú uppsögn því fyrir öll félög, sem sá samningur náði til, þar á meðal gagnvart Verklýðsfélagi Norðfirð-inga, enda hafi það verið ætlun og tilgangur stefnda með nefndu uppsagnarbréfi. Hins vegar sé það honum alger-lega óviðkomandi, þótt Alþýðusamband Íslands hafi lát-ið undir höfuð leggjast, að koma uppsögninni til vitundar einstakra sambandsfélaga. Þá er því og haldið fram af stefnanda, að sjómönnum um land allt hafi strax verið kunnugt um uppsögn samningsins, enda hafi viðræður milli fulltrúa Alþýðusambands Íslands og sín hafizt þegar í maí og júní 1961, þótt eigi tækjust samningar af nýju. Það hafi hins vegar ekki verið fyrr en 2. maí s.l. að Alþýðusam-band Austfjarðahafi tilkynnt stefnda, að það teldi, að samningnum hefði eigi verið sagt upp gagnvart sambands-félögum sínum, þar með töldu Verklýðsfélagi Norðfirð-inga. Sé hér um þess konar tómlæti að ræða, er valda eigi því, að stefnandi geti eigi nú véfengt uppsögnina, þótt hann kynni í upphafi að hafa haft rétt til þess, að mót-mæla henni sem gildri.

Í framangreindri 22. gr. kjarasamningsins frá 15. maí 1959 er það tekið fram berum orðum, að hvert félag fyrir sig skuli „teljast sérstakur samningsaðili“. Eigi verður af gögnum málsins séð, að nefnd sú, er undirritaði samn-ingana 15. maí 1959 hafi haft nokkra heimild til þess að taka við uppsögn fyrir einstök verklýðsfélög. Hefur hvorki

verið sýnt fram á, að hún hafi haft til þess sérstakt umboð né heldur, að „Sjómannasamtökin“ hafi verið þess konar félagsskapur, að slík heimild gæti falizt í stöðu þeirra manna, er undirrituðu samningana af hálfu sjómanna, enda voru það hin einstöku félag en ekki „Sjómannasamtökin“, sem voru samningsaðilar. Gat uppsögn stefnda 22. marz 1961, sem beint var að „Sjómannasamtökunum“ eða Alþýðusambandi Íslands eigi gilt gagnvart Verklýðsfélagi Norðfirðinga og skiptir það eigi máli, þótt alþýðusambandið hlutaðist eigi til um það, að dreifa uppsögninni meðal þeirra sambandsfélaga sinna, er hún gat varðað.

Samkvæmt þessu og með því, að aðilar eru sammála um það, að oftnefndur kjarasamningur 15. maí 1959 sé enn í gildi, ef umdeild uppsögn stefnda er eigi metin gild, ber að taka dómkröfur stefnanda til greina.

Rétt þykir, að stefndi greiði stefnanda kr. 2500.00 í málskostnað.

Dómsorð:

Kjarasamningur milli aðilja máls þessa, dags. 15. maí 1959, um kaup og kjör á sildveiðum er enn í gildi.

Stefndi, Landssamband íslenzkra útvegsmanna, greiði stefnanda, Alþýðusambandi Íslands, f. h. Verklýðsfélags Norðfirðinga, kr. 2500.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 21. júní 1962.
 Nr. 4/1961. **Landssamband íslenzkra verzlunarmanna**
 (Áki Jakobsson hrl)
 gegn
Alþýðusambandi Íslands
 (Egill Sigurgeirsson hrl.).

Gagnaöflun.

Úrskurður:

Áður en dómur verður lagður á mál þetta þykir rétt samkvæmt 56. gr. laga nr. 80/1938, að lögð verði fram í málinu eftirtalin gögn.

1. Af hálfu stefnanda: Samþykktir allra þeirra verzlunarmannafélaga, sem eru í Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna.
2. Félagaskrár sömu félaga, miðað við núverandi félagatal og í því formi, sem 8. gr. laga Alþýðusambands Íslands mælir fyrir.
3. Rétt er, að stefndi tjái sig því næst um hverja samþykkt fyrir sig og lýsi þeim atriðum, sem hann telur, að eigi samræmist lögum alþýðusambandsins.
4. Rétt er einnig, að stefndi tjái sig um félagatal hvers einstaks félags innan Landssambands íslenzkra verzlunarmanna og geri grein fyrir því, ef hann telur einhverja af þeim, sem þar greinir, ekki eiga heima í stéttarfélagi verzlunarmanna og skrifstofufólks.
5. Gerð sé grein fyrir því, hvort þau þrjú félög í Landsambandi íslenzkra verzlunarmanna, sem þegar njóta félagsréttinda í Alþýðusambandi Íslands séu einnig fullgildir félagar í hinu fyrrnefnda.

Gagnaöflun þessi fari fram svo fljótt sem föng eru á og sé jafnframt aflað annarra þeirra gagna, er tilefni gefst til.

Úrskurðarorð:

Afla skal framangreindra gagna svo fljótt sem unnt er.

Fimmtudaginn 26. júlí 1962.

Nr. 4/1962.

Samband veitinga- og gistihúsaeigenda

(Jón Magnússon hdl.)

gegn

Alþýðusambandi Íslands f. h. Félags

framreiðslumanna

(Egill Sigurgeirsson hrl.).

Varadómari Benedikt Sigurjóns-
son í stað Ísleifs Árnasonar.

Verkfall dæmt ólögmætt.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 22. þ. m., af Sambandi veitinga- og gistihúsaeigenda gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Félags framreiðslumanna.

Gerir stefnandi þær dómkröfur:

Að dæmt verði, að vinnustöðvun sú, sem Félag framreiðslumanna hóf kl. 2400 hinn 19. júlí þ. á. hjá félagsmönnum Sambands veitinga- og gistihúsaeigenda sé ólögleg, og að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Stefnandi hefur áskilið sér rétt til að sækja stefnda til skaðabóta, ef nefnt verkfall yrði dæmt ólögmætt.

Málavextir eru þessir: Hinn 1. júní s.l. féll úr gildi fyrir uppsögn kjarasamningur gerður 25. júlí 1961 milli aðilja máls þessa. Hinn 20. júní s. l. mun stefndi hafa sent stefnanda uppkast að væntanlegum samningi, og síðar munu einhverjar umræður hafa farið fram milli aðilja málsins um nýja samninga. Með bréfi, dags. 11. júlí þ. á., tilkynnir stefndi stefnanda, að hafi samningar eigi verið undirritaðir fyrir 20. s. m. muni hann stöðva alla vinnu félagsmanna sinna hjá félagsmönnum stefnanda frá og með föstudeginum 20. júlí. Er ágreiningslaust, að þessi verkfallsboðun hafi verið tilkynnt stefnanda með lög-mæltum fyrirvara. Með bréfi dags. 13. júlí s.l. tilkynnir

stefndi sáttasemjara ríkisins, að boðuð hafi verið vinnustöðvun hjá félagsmönnum stefnanda, er komi til framkvæmda föstudaginn 20. júlí, hafi samningar ekki verið undirritaðir fyrir þann tíma. Er því haldið fram af stefnda, að bréf þetta hafi verið afhent á skrifstofu sáttasemjara um hádegi laugardaginn 14. þ. m., en sáttasemjari ríkisins hefur vottað, að bréf þetta hafi ekki verið komið til hans, er hann fór af skrifstofu sinni á hádegi þennan sama dag, en legið á borði hans er hann kom til vinnu að morgni 17. s. m., en skrifstofa hans hafi verið lokuð daginn áður. Hinn 17. júlí ritar stefndi sáttasemjara ríkisins svohljóðandi bréf: „Þar sem slitnað hefur upp úr samningaumleitunum milli félaga vors og Sambands veitinga- og gistihúsaeigenda, þá leyfum vér oss að fara þess á leit við yður, hr ríkissáttasemjari, að þér hefjið sáttumleitunir með samningsaðilum.“ Hafði vinnudeilu þeirri, sem hér ræðir um eigi verið skotið til sáttasemjara fyrr en með bréfi þessu. Hélt hann því næst fund með málsaðiljum 19. s. m., en án árangurs. Hófst verkfall stefnanda í framkvæmd að morgni föstudagsins 20. þ. m., en kvöldið áður laust eftir miðnætti hafði samninganefnd stefnanda tilkynnt stefnda, að hún teldi boðað verkfall ólöglegt, þar sem ekki hefði verið gætt þess ákvæðis 16. gr. laga nr. 80/1938, að tilkynna sáttasemjara vinnustöðvunina með 7 sólarhringa fyrirvara.

Stefnandi byggir dómkröfur sínar á því, að samkvæmt 16. gr. nefndra laga sé skylt að tilkynna sáttasemjara með 7 sólarhringa fyrirvara ákvörðun um vinnustöðvun, sem hefja á í þeim tilgangi, að knýja fram breytingu eða ákvörðun um kaup og kjör. Kveður hann þetta ákvæði fortakslaust og heldur því fram, að vanræksla á því að tilkynna verkfall með þeim fyrirvara, sem mælt er fyrir í hinni nefndu grein, eigi að varða ólögsmæti verkfalls. Og þar sem tilkynning stefnda til sáttasemjara ríkisins um verkfall það, er nú stendur yfir, hafi eigi borizt honum eða verið send í tæka tíð, sé framangreint verkfall stefnda ólögsmætt.

Stefndi byggir sýknukröfu sína í fyrsta lagi á því, að

stefnandi eigi ekki aðild að máli um það, hvort sáttasemjara hafi í tæka tíð borizt tilkynning um verkfall stefnda. Telur hann, að sáttasemjari geti einn átt sakaraðild um það atriði. Í öðru lagi mótmælir hann því, að það sé skilyrði fyrir lögmæti verkfalls, að tilkynning um það berizt sáttasemjara með 7 sólarhringa fyrirvara. Skipti því eigi máli, þótt stefndi hafi eigi tilkynnt sáttasemjara ríkisins verkfallsákvörðun sína með þeim fyrirvara, er um ræðir í 16. gr. laga nr. 80/1938. Bendir hann í því sambandi á það, að ákvörðunin um verkfallið hafi verið tilkynnt sáttasemjara áður en það hófst og deilunni vísað til hans og hann haldið langan fund með deiluaðiljum áður en til verkfalls kæmi. Séu því eigi skilyrði fyrir hendi til þess að dæma það ólögmætt, heldur gæti í þessu efni í hæsta lagi verið um að ræða sekt fyrir brot á þessu ákvæði 16. gr. framangreindra laga.

Telja verður, að stefnanda sé rétt að sækja mál út af því, hvort stefndi hafi fullnægt skilyrðum laga nr. 80/1938 um ákvörðun og framkvæmd verkfalls þess, sem hann hóf 20. þ. m. og beindist gegn stefnanda. Verður sú sýknuástæða stefnda, að stefnandi eigi ekki aðild sakar um það, hvort fullnægt hafi verið ákvæðum 16. gr. nefndra laga um tilkynningu til sáttasemjara, ekki tekin til greina.

Svo sem að framan er rakið tilkynnti stefndi eigi sáttasemjara ríkisins þá ákvörðun sína, að hefja verkfall hjá stefnanda með þeim fyrirvara, sem 16. gr. laga nr. 80/1938 mælir fyrir um. Skýra verður þetta fortakslausa ákvæði á þá lund, að lögmæti verkfalls sé því skilyrði bundið, að gætt sé af hálfu verkfallsboðanda þeirrar tilkynningar-skyldu, sem þar er boðin. Samkvæmt þessu verður að dæma verkfall það, sem stefndi hóf 20. þ. m., ólögmætt.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt, að stefndi greiði stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 3000.00.

Dómsorð:

Verkfall það, er stefndi, Félag framreiðslumanna, hóf

20. þ. m. hjá félagsmönnum stefnanda, Sambandi veitinga- og gistihúsaeigenda, er ólögmætt.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Félags framreiðslumanna, greiði stefnanda kr. 3000.00 í málskostnað, innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 26. júlí 1962.
 Nr. 3/1962. **Farmanna- og fiskimannasamband Íslands**
 (Árni Stefánsson hrl.)
 gegn
Landssambandi íslenzkra útvegsmanna
 (Hafsteinn Baldvinsson hdl.).

Varadómari Benedikt Sigurjónsson
 í stað Ísleifs Árnasonar.

Uppsögn kjarasamnings talin ógild.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 11. þ. m., af Farmanna- og fiskimannasambandi Íslands gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna.

Stefnandi gerir þær dómkröfur, að uppsögn stefnda, dags. 10. maí þ. á., á kaup- og kjarasamningi milli aðilja máls þessa, dags. 14. febrúar 1961, verði dæmd ógild. Þá krefst stefnandi og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Í 28. gr. kjarasamnings, sem gerður var hinn 14. febrúar 1961 milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna annars vegar og Farmanna- og fiskimannasambands Íslands hins vegar, segir svo:

„Samningur þessi gildir frá 1. janúar 1961 til 31. des. 1961. Sé honum ekki sagt upp fyrir þann tíma framlengist hann um eitt ár í senn. Uppsagnarfrestur er tveir mánuðir, eða 1. nóv. ár hvert.

Verði breyting á lögskráðu gengi íslenzku krónunnar, er samningur þessi uppsegjanlegur með 1 mánaðar uppsagnarfresti.“

Hinn 4. ágúst 1961 var gengi íslenzkrar krónu lækkað um 11.6% og með bréfi, dags. 10. ágúst 1961, bendir stefnandi stefnda á framangreinda uppsagnarheimild 2. mgr. 28. gr. kjarasamningsins. Kveðst hann eigi hafa kynnt sér til hlítar, hvort sambandsfélög hans hafi hug á því að segja upp gildandi samningi vegna ákvæða 28. gr. hans, en orðar þá hugsun, að hyggilegt sé vegna vinnufriðar, að samkomulag náist milli aðilja um kaupgjaldsmálin. Eigi kom til þess, að samningum væri sagt upp fyrir 1. nóv. 1961 samkvæmt heimild 2. mgr. 28. gr. kjarasamningsins og eigi var heldur beitt hinu almenna uppsagnarákvæði 1. mgr. sömu greinar. Framlengdist kjarasamningurinn því óbreyttur svo sem í nefndri grein segir.

Í lok s.l. aprílmánaðar ræddust aðiljar máls þessa við um kjaramál sín. Leitaði stefndi þá hófanna um það, hvort skipstjórar innan vébanda stefnanda, mundu vilja ræða um endurskoðun á gildandi samningum. Þeirri mála-leitan var ekki sinnt af hálfu stefnanda. Stefndi ritaði honum þá svohljóðandi bréf hinn 10. maí s.l.:

„Með tilvísun til síðustu málsgreinar 28. gr. samnings, sem gerður var við yður 14. febrúar 1961, samþykkti stjórn L. Í. Ú. í dag að segja upp fyrrgreindum samningi með eins mánaðar fyrirvara, þannig að samningurinn verði úr gildi kl. 24 00 þann 10. júní n. k.

Breytingar þær, sem vér óskum eftir að gerðar verði á samningnum, eru settar fram í bréfi til yðar dags. 2. maí s.l.

Vér tilkynnum yður, að samninganefnd vor er þegar tilbúin til viðræðna hvenær sem þér óskið eftir.“

Stefnandi sinnti eigi bréfi þessu. Ritaði þá stefndi honum aftur 22. júní s.l. Vísar hann þar til uppsagnar sinn-

ar frá 10. maí og óskar eftir svari við því, hvenær hafizt gætu umræður um breytingar á kjarasamningnum frá 14. febrúar 1961.

Þeirri málaleitan svaraði stefnandi 26. júní með svolhljóðandi bréfi:

„Með bréfi dags. 10. maí s.l., sögðuð þér upp með eins mánaðar fyrirvara gildandi kjarasamningum við F. F. S. Í. um kaup og kjör á sildveiðum o. fl.

Uppsagnarheimildin er byggð á síðari málsgrein 28. greinar samningsins.

Þessari heimild til uppsagnar viljum vér mótmæla, þar sem gengislækkunin var gerð í byrjun ágústmánaðar í fyrra og réttur til uppsagnar með eins mánaðar fyrirvara á grundvelli gengisbreytingarinnar rann, að vorum dómi, út þegar L. Í. Ú. notaði ekki hina almennu uppsagnarheimild í 1. málsgr. 28. greinar samningsins um síðustu áramót.

Síðari málsgrein 28. gr. samningsins á heldur ekki að skilja svo, að hún veiti útgerðarmönnum heimild til uppsagnar þegar gengislækkun á sér stað, en lækkun á gengi ísl. krónunnar skapar hækkun á útflutningsafurðum sjávarútvegsins og bætir hag útgerðarinnar. Vér leyfum oss að tilfæra hér eftirfarandi fundarsamþykkt:

„Sameiginlegur fundur skipstjórnar og vélstjórnarmanna innan F. F. S. Í. á sildveiðiflotanum við Faxaflóa, haldinn í Slysavarnafélagshúsinu hinn 22. júní 1962 álitur að þar sem ætla megir að formgallar séu á uppsögn L. Í. Ú. varðandi samninga milli L. Í. Ú. og F. F. S. Í. frá 14. 2. 1961, sé ekki tímabært að taka ákvörðun um þessi mál fyrr en frekari upplýsingar um það liggi fyrir.“

Það skal tekið fram, að fund þennan sátu 135 skipstjórnar- og vélstjórnarmenn.

Eins og yður mun kunnugt mótmæltu fulltrúar F. F. S. Í. uppsögninni frá 10. maí s.l. á umræðufundinum við fulltrúa L. Í. Ú. í gær. Vill F. F. S. Í. hér með staðfesta, að það telur áðurgreinda uppsögn ólögmæta og kjarasamningana því bundna.“

Þar sem aðiljar gátu þannig eigi orðið ásáttir um gildi nefndrar uppsagnar höfðaði stefnandi mál þetta og gerir þær dómkröfur, sem að framan greinir. Byggir hann kröfur sínar í fyrsta lagi á því, að gengislækkun hafi ekki skapað stefnda rétt til þess að nota uppsagnarheimild 2. mgr. 28. gr. áðurnefnds kjarasamnings. Í öðru lagi telur hann, að uppsögn stefnda frá 10. maí s.l. sé ógild vegna þess, að stefndi geti ekki notfært sér hið sérstaka uppsagnarákvæði 2. mgr. 28. gr., eftir að komið er fram yfir þann tíma, sem segja mátti samningnum upp samkvæmt hinu almenna uppsagnarákvæði hans í 1. mgr. sömu greinar, enda hafi engin gengisbreyting átt sér stað frá þeim tíma, er segja mátti samningnum upp samkvæmt því ákvæði hans. Heldur stefnandi því fram, að heimild 2. mgr. 28. gr. til uppsagnar sé algert undantekningarákvæði, sem eigi geti átt sér lengri aldur en frá gengisbreytingu og til þess tíma, er heimilt sé að segja samningi upp.

Stefndi hefur mótmælt því, að heimild hans til uppsagnar samkvæmt ákvæði 2. mgr. 28. gr. oftnefnds kjarasamnings nái eigi til þess tilviks, ef gengislækkun verður. Heldur hann því fram, að ákvæði þetta sé að öllu leyti gagnkvæmt og eigi jafnt við, hvort sem lögskráð gengi ísl. krónu hækkar eða lækkar. Þá mótmælir hann einnig því, að réttur hans til uppsagnar vegna gengisbreytingarinnar 4. ágúst 1961 samkvæmt framangreindri 2. mgr. 28. gr. hafi verið niðurfallinn 10. maí s.l. Heldur hann því fram, að hið sérstaka uppsagnarákvæði sé eigi tímabundið, því langur tími geti liðið frá því að gengisbreyting verður og þar til áhrif hennar komi að fullu í ljós. Hafi nefnt ákvæði því enn verið í gildi, er kjarasamningnum var sagt upp 10. maí s.l. og uppsögnin því að öllu leyti gild.

Eigi verður annað sé, en að hið sérstaka uppsagnarákvæði 2. mgr. 28. gr. framangreinds kjarasamnings sé gagnkvæmt, þannig að báðir samningsaðiljar geti notfært sér það, ef gengisbreyting verður. Hins vegar verður að telja, að stefndi hafi eigi, eins og atvikum máls þessa er háttað, getað beitt því eftir að liðinn var sá tími, er hægt var að segja kjarasamningi aðilja frá 14. febrúar

1961 upp samkvæmt hinu almenna uppsagnarákvæði í 1. mgr. 28. gr. hans, en engin sú breyting hefur orðið á lögskráðu gengi ísl. krónu frá næstliðnum áramótum, er endurvakið hefur hina sérstöku uppsagnarheimild 2. mgr. sömu greinar. Er framangreind uppsögn stefnda frá 10. maí þ. á. því ógild.

Rétt þykir að stefndi greiði stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 3000.00.

Dómsorð:

Framangreind uppsögn stefnda, Landssambands íslenskra útvegsmanna, dags. 10. maí þ. á., á kjarasamningi aðilja frá 14. febrúar 1961, er ógild.

Stefndi greiði stefnanda, Farmanna- og fiskimanna-sambandi Íslands, kr. 3000.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Nr. 5/ 1962.   Laugardaginn 11. ágúst 1962.
Vinnuveitendasamband Íslands f. h.
Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík
 (Björgvin Sigurðsson hdl.)
 gegn
Alþýðusambandi Íslands f. h. Trésmiðafélags
Reykjavíkur
 (Egill Sigurgeirsson hrl.).

Varadómarar Benedikt Sigurjóns-
son, Sigtryggur Klemenzson og
Guðmundur Vignir Jósefsson í
stað Ísleifs Árnasonar, Gunnlaugs
E. Briem og Einars B. Guðmunds-
sonar.

Stéttarfélag dæmt til greiðslu sektar vegna ólögmæts verkfalls.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 2. þ. m., af Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Trésmiðafélags Reykjavíkur.

Dómkröfur stefnanda í málinu eru þessar:

- 1) að dæmt verði, að vinnustöðvun sú, sem Trésmiðafélag Reykjavíkur lét koma til framkvæmda kl. 24 00 hinn 26. júlí 1962 hjá félagsmönnum Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík, sé brot á II. kafla laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur,
- 2) að stefndi verði dæmdur til greiðslu sektar í ríkissjóð fyrir brot á nefndum lagaákvæðum og
- 3) að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað fyrir Félagsdómi eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Hinn 1. júlí 1961 gerðu aðiljar máls þessa, Meistarafélag húsasmiða og Trésmiðafélag Reykjavíkur, sem er

stéttarfélag trésmiða, samning um kaup og kjör, en félög þessi hafa a. m. k. frá því á árinu 1955 gert slíka samninga. Kjarasamningur þessi átti að gilda til 1. júní þ. á., en samkvæmt sérstöku ákvæði var honum sagt upp af hálfu trésmiðafélagsins frá og með 10. des. 1961. Þrátt fyrir þessa uppsögn var þó eftir sem áður fylgt ákvæðum nefnds samnings og m. a. hækkaði kaup trésmiða um 4% 1. júní s.l., en svo hafði verið samið um í 11. gr. hans.

Umræður um nýja samninga fóru af og til fram undanfarnar vikur eða mánuði án þess að samkomulag næðist um nýjan samning. Var svo komið, að samningsaðiljar höfðu, hvor um sig, lagt fram ákveðnar tillögur um breytingar á hinum eldri samningi, sem enn var unnið eftir, svo sem áður var sagt.

Á fundi stjórnar og trúnaðarmannaráðs Trésmiðafélags Reykjavíkur 15. júlí þ. á. var gerð svofelld bókun:

„Samþykkt var að fela stjórn og nefnd trúnaðarmannaráðs að semja tillögu um kaup og hlunnindi til auglýsingar, og leggja fyrir félagsfund sem fyrst — náist ekki samningar við vinnuveitendur.“

Mun hafa verið kosin 3ja manna nefnd í málið samkvæmt þessari ályktun til þess að vinna með stjórn félagsins.

Á viðræðufundi, sem aðiljar máls þessa héldu 17. þ. m., mæltust fulltrúar Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík til þess, að deiluaðiljar vísuðu ágreiningi sínum um kaup og kjör til sáttasemjara ríkisins samkvæmt 27. gr. laga nr. 80/1938 en þeirri málaleitan var hafnað af fulltrúum Trésmiðafélags Reykjavíkur. Þess í stað var haldinn almennur félagsfundur í síðastnefndu félagi að kvöldi næsta dags, 18. júlí. Samkvæmt samþykkt þess fundar gaf stjórn Trésmiðafélags Reykjavíkur sama dag út svohljóðandi

„Kauptaxta.

Samkvæmt samþykkt félagsfundar í Trésmiðafélagi Reykjavíkur, eru lágmarkskauptaxtar félagsins sem hér segir, og er öllum félagsmönnum óheimilt að vinna fyrir

læggra kaup. Kauptaxtarnir gilda frá og með 27. júlí næstkomandi . . . . .“

Er því næst talið upp það kaup, sem greiðast skyldi, en kauptaxti þessi fól í sér kauphækkun frá því, sem greitt hafði verið samkvæmt áðurnefndum kjarasamningi frá 1. júlí 1961. Kauptaxta þenna birti stjórn trésmiðafélagsins í hádegisútvarpi og kvöldútvarpi næsta dag, 19. júlí, en árdegis sama dag afhenti stefnandi sáttasemjara ríkisins kjaradeilu málsaðilja til meðferðar og sendi honum jafnframt kröfur aðilja, sem fram voru komnar. Sáttasemjari boðaði aðilja máls þessa til sáttafundar að kvöldi þess sama dags og er fram komið, að á þeim fundi hafi fyrirsvarsmenn stefnanda og sáttasemjari fengið í hendur skriflegt eintak af kauptaxta trésmiðafélagsins í því formi, sem hann var gefinn út af félaginu, en hann birtist í dagblöðum Reykjavíkur næsta dag, 20. júlí. Fundi sáttasemjara lauk án þess að samkomulag næðist. Hinn 21. júlí birti stefnandi tilkynningu þess efnis, að nefndum kauptaxta stefnda væri mótmælt sem markleysu og jafnframt var félagsmönnum Vinnuveitendasambands Íslands og Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík bannað að greiða kaup samkvæmt hinum auglýsta taxta Trésmiðafélags Reykjavíkur. Með bréfi dags. 24. júlí sendi trésmiðafélagið félagsmönnum sínum oftnefndan kauptaxta. Í bréfi þessu segir m. a. svo:

„Þær aðgerðir sem Trésmiðafélagið hefur samþykkt að gera þ. e. a. s. auglýsing á kauptaxta og hlunnindum koma til framkvæmda föstudaginn 27. þ. m.

Framkvæmd þess er frekar en nokkuð annað undir því komið, að hver einasti félagsmaður standi dyggilega vörð um hagsmuni sjálfra sín og félagsins og vinni ekki hjá neinum þeim aðilja, sem neitar að greiða samkvæmt auglýsingunni, að sjálfsögðu er félagsmönnum heimilt að vinna hjá öllum öðrum.“

Sáttasemjari ríkisins hélt aftur fund með aðiljum máls þessa þann 26. júlí. Hófst hann síðdegis þann dag og stóð fram á morgun næsta dag án þess að samningar tækjust.

Afleiðing þessa ágreinings og framangreindra ráðstaf-

ana varð sú, að vinna hjá félagsmönnum Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík mun að mestu hafa lagzt niður, þar sem meistarafélagið neitaði að greiða samkvæmt taxta trésmiðafélagsins.

Dómkröfur sínar í máli þessu byggir stefnandi á því, að Trésmiðafélag Reykjavíkur hafi með framangreindum félagslegum aðgerðum sínum bannað félagsmönnum að vinna nema þeir fengju greitt kaup samkvæmt þeim kröfum félags síns, sem það hafði sett fram í kjaradeilu. Þetta hafi félagið gert í þeim tilgangi, að knýja fram breytingu eða ákvörðun um kaup og kjör. Hér sé þess vegna um vinnustöðvun að ræða í merkingu laga nr. 80/1938. Hafi því Trésmiðafélagi Reykjavíkur borið að taka ákvörðun um hana með þeim hætti, sem boðið sé í II. kafla laga nr. 80/1938. Þetta hafi félagið hins vegar látið undir höfuð leggjast, þar sem hvorki hafi verið gætt ákvæða 15. gr. nefndra laga né þeirrar tilkynningarskyldu, sem skylt sé að gæta samkvæmt 16. gr. sömu laga. Með þessari vanrækslu hafi stefndi, Trésmiðafélag Reykjavíkur, gerzt brotlegur við nefnd lagaákvæði og unnið til sektar samkvæmt 65. gr. laganna.

Af hálfu stefnda er því mótmælt, að hann hafi á nokkurn hátt gerzt brotlegur við ákvæði II. kafla laga nr. 80/1938 með því að gefa út kauptaxta fyrir félagsmenn sína. Kveður hann, að útgáfa kauptaxtans sé að öllu leyti lögleg, því það sé hvergi bannað, að stéttarfélög ákveði kaup félagsmanna sinna með þeim hætti. Hann mótmælir því og, að um nokkra vinnustöðvun af sinni hálfu sé að ræða. Þá heldur hann því enn fram, að trúnaðarmannaráð trésmiðafélagsins hafi, samkvæmt framangreindri ályktun þess frá 15. júlí s. l. fjallað um kauptaxtann með þeim hætti að fullnægt sé ákvæðum 15. gr. nefndra laga, en það hafi vald til þess að taka ákvörðun um vinnustöðvun. Einnig heldur hann því fram, að stefndi og sáttasemjari hafi fengið vitneskju um kauptaxtann og efni hans með þeim fyrirvara, sem 16. gr. sömu laga tilskilur, þar sem þessir aðiljar hafi fengið hann í hendur prentaðan á sáttafundinum 19. júlí svo sem að framan er rakið. Þá

leggur stefndi að lokum áherzlu á það, að eigi hafi að sinni tilhlutan komið til nokkurrar vinnustöðvunar hjá félagsmönnum stefnanda.

Af þeirri forsögu máls þessa, sem rakin hefur verið hér að framan, er ljóst, að upp var kominn milli aðilja máls þessa vinnudeila, þar sem þeir deildu um það, hvaða kjör skyldu gilda, er félagsmenn Trésmiðafélags Reykjavíkur ynnu hjá félagsmönnum Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík, en hinn eldri kjarasamningur var niður fallinn fyrir uppsögn af hálfu trésmiðafélagsins, sem nú krafðist breytinga á honum og betri kjara fyrir félagsmenn sína en áður var samið um. Fyrirmæli kauptaxtans, sem samþykktur var á félagsfundi 18. júlí s.l. og stjórn félagsins birti þvínæst opinberlega og félagsmönnum sérstaklega með áðurgreindu bréfi 24. s. m., lutu m. a. að því, að félagsmönnum var bannað að vinna hjá öðrum en þeim, sem greiddu kaup samkvæmt honum. Telja verður að þetta bann hafi verið sett í þeim tilgangi, að fá framgengt kröfum í vinnudeilu í merkingu laga nr. 80/1938. Fyrirmæli um bann það, er í kauptaxtanum fólst jafngilti því ákvörðun um verkfall samkvæmt 14. gr. nefndra laga og bar að taka ákvörðun um það samkvæmt 15. gr. sömu laga. Eigi verður talið að samþykkt sú, sem gerð var í trúnaðarmannaráði Trésmiðafélags Reykjavíkur, og lýst er hér að framan, sé þannig úr garði gerð, að hún verði metin lögleg ákvörðun um vinnustöðvun af hálfu Trésmiðafélags Reykjavíkur. Og þar sem ekki er fram komið, að félagið hafi tekið slíka ákvörðun með lögmæltum hætti, hefur það gerzt brotlegt við ákvæði 15. gr. framangreindra laga og ber að dæma það til greiðslu sektar fyrir brot á þeirri grein samkv. 65. gr. sömu laga.

Þar sem ákvörðun Trésmiðafélags Reykjavíkur um að banna félagsmönnum að vinna fyrir önnur kjör en ákveðið var í kauptaxta félagsins, var eigi gerð á lögmæltan hátt samkvæmt fyrirmælum 15. gr. laga nr. 80/1938, og atvikum um tilkynningu þeirrar ákvörðunar var að öðru leyti svo háttað, sem að framan greinir, verður félagið ekki dæmt fyrir brot á ákvæðum 16. gr. sömu laga.

Sekt Trésmiðafélags Reykjavíkur þykir hæfilega ákveðin samkvæmt 70. gr. nefndra laga, kr. 4000.00, er greiðist í rikissjóð.

Samkvæmt þessum úrslitum ber stefnda að greiða stefnanda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 3000.00.

Dómsorð:

Trésmiðafélag Reykjavíkur greiði kr. 4000.00 sekt í rikissjóð.

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Trésmiðafélags Reykjavíkur, greiði stefnanda, Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík, kr. 3000.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Nr. 6/1962.

Fimmtudaginn 13. september 1962.
**Farmanna- og fiskimannasamband Íslands
 f. h. Skipstjóra- og stýrimannafélagsins
 Bylgjunnar**

(Árni Stefánsson hrl.)

gegn

**Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h.
 Útvegsmannafélags Ísfirðinga**

(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Varadómarar Benedikt Sigurjóns-
 son, Sigtryggur Klemenzson,
 Eyjólfur Jónsson og Guðmund-
 ur Vignir Jósefsson í stað Gunn-
 laugs E. Briem, Ísleifs Árnason-
 ar, Einars B. Guðmundssonar og
 Ragnars Ólafssonar.

Uppsögn á kjarasamningi eigi dæmd gild, þar sem honum
 hafði aðeins verið sagt upp að hluta.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags.
 28. f. m., af Farmanna- og fiskimannasambandi Íslands
 f. h. Skipstjóra- og stýrimannafélagsins Bylgjunnar á Ísa-
 firði gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h. Út-
 vegsmannafélags Ísfirðinga. Eru dómröfur stefnanda
 þær, að dæmt verði, að uppsögn Útvegsmannafélags Ísfirð-
 inga, dags. 31. okt. 1961, á kjarasamningi 1. janúar 1959
 við Skipstjóra- og stýrimannafélagið Bylgjuna, sé ógild, og
 að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað
 eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt sýknu af kröfum stefnanda og
 málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Hinn 1. janúar 1959 gekk í gildi milli Skipstjóra- og
 stýrimannafélagsins Bylgjunnar á Ísafirði og Útvegs-
 mannafélags Ísfirðinga samningur um kjör skipstjóra og
 stýrimanna. Samningur þessi er í 18 greinum, en án kafla-
 skiptingar. Fjalla 1. og 2. gr. hans um síldveiðar með

herpinót, 3. gr. um sildveiðar með hringnót, en 4. gr. um sildveiðar með reknetjum. Í 5. gr. eru ákvæði um veiðar með dragnót, 6. gr. kveður á um fiskveiðar með botnvörpu, 7. gr. er um fiskveiðar með línu og þorskanetjum, en 8. gr. um fiskveiðar með handfærum. Með ákvæðum 14. gr. samnings þessa er samið um kjör í flutningum inn-
anlands, en aðrar greinar hans fjalla um ýmis önnur ákvæði, sem sum eiga við allar þær veiðar, er upp hafa verið taldar. Samkvæmt ákvæðum 18. gr. mátti segja samningi þessum upp með mánaðar fyrirvara miðað við áramót, en væri honum eigi sagt upp framlengdist hann um eitt ár með sama uppsagnarfresti. Samningur þessi framlengdist óbreyttur árin 1960 og 1961 en hinn 31. október s. á. ritar Útvegsmannafélag Ísfirðinga Bylgjunni svo hljóðandi uppsagnarbréf:

„Á aðalfundi félags okkar, sem haldinn var 29. okt. s.l. var stjórninni falið að segja upp gildandi kaup- og kjarasamningum á sildveiðum.

Með tilliti til þessa leyfum við okkur hér með að segja upp gildandi kaup- og kjarasamningi skipstjóra og stýrimanna hvað snertir sildveiðar. Þetta tilkynnist yður hér með.“

Þessu uppsagnarbréfi svaraði Bylgjan 10. janúar 1962 með svohljóðandi bréfi:

„Samkvæmt bréfi yðar, dags. 31/10. 1961, tilkynnið þér okkur, að þér segið upp kaup- og kjarasamningum á sildveiðum. Þar sem um heildarsamninga er að ræða á milli þessara aðilja, þá teljum við, að með því að segja upp einhverjum liðum samningsins þá sé samningurinn úr gildi fallinn.

Á þeim forsendum teljum við að engir samningar séu í gildi og því enginn grundvöllur um framhaldandi starf félaga okkar á bátunum.

Óskum því nú þegar eftir viðræðum um samninga. Svar óskast strax.“

Þegar dráttur varð á svari frá útvegsmannafélaginu ritaði Bylgjan annað bréf dags. 4. febrúar s. á. Segir þar m. a. svo:

„Með tilvísun til bréfs yðar dags. 30. (svo) okt. 1961 í hverju þér segið upp kaup- og kjarasamningum á sildveiðum, viljum vér minna á bréf vort dags. 10. janúar 1962, þar sem vér óskum viðræðna við yður á þeim grundvelli að allur samningurinn sé úr gildi fallinn.

Í framhaldi af þessum skilningi vorum á greindum samningum, lögðum vér mál þetta fyrir lögfræðing F. F. S.Í. til umsagnar. Telur hann, að ef þér haldið fast við uppsögn sildarkjara eingöngu, en ekki aðra liði samningsins, þá sé sú uppsögn yðar ógild.

Væri meining yðar hins vegar uppsögn heildarkjara-samninga í því skyni að breyta einhverjum lið samninganna, hefði því verið brýn nauðsyn samningsviðræðna fyrir alllöngu síðan.

Nú er það krafa vor, að viðræður hefjist fyrir 11. febrúar n.k., en að öðrum kosti munum vér leita til félagsfundar um heimild til vinnustöðvunar. . . .“

Þessum bréfum svarar Útvegsmannafélag Ísfirðinga 26. febrúar s. á. og segir m. a. svo í svari þess:

„Út af skilningi yðar að ekki sé hægt að segja upp einstökum liðum samnings okkar í milli nema allur samningurinn sé úr gildi fallinn erum við á annarri skoðun . . . .“

Kveðst félagið hafa leitað umsagnar lögfræðings um þetta atriði, en ekki enn fengið svar, en jafnskjótt og það sé komið muni málið verða rætt við Bylgjuna. Eндar bréf þetta svo:

„Varðandi þann lið samnings okkar, sem Ú. Í. sagði upp, sildveiðisamningnum, er það að segja, að við höfum verið að fylgjast með framvindu þeirra samninga-umleitana, sem fram fara hjá heildarsamtökunum og erum við að vona að fá upplýsingar þar um innan-skamms. Við munum þá senda yður breytingartillögur okkar við sildveiðisamning þann sem við sögðum upp með bréfi okkar 31. okt. f. á.“

Eigi er fram komið í málinu, að óvissa sú, sem á þess-

um tíma virðist hafa verið um það, hvernig háttað væri uppsögn á kjarasamningi aðilja, hafi haft nein áhrif á vetrarvertíðina. Virðist hún hafa hafizt með venjulegum hætti og reikningsskil farið fram samkvæmt kjarasamningnum frá 1. jan. 1959. Ekki verður heldur séð, að neinar viðræður hafi átt sér stað með málsaðiljum eftir 26. febrúar þ. á., er Bylgjan fékk bréf útvegsmannafélagsins, og enn virðist það vera á reiki, er sildveiðivertíðin hefst, hvaða kjör skuli gilda, því samkvæmt endurriti úr skipshafnarskrám ísfirzkra báta, sem lagt hefur verið fram í málinu, eru skipstjórar og stýrimenn bátanna ýmist skráðir „samkvæmt samn. stéttarféll. þeim, er síðast giltu“, „samkv. gildandi samningi“, eða „samkv. væntanlegum samningum eða úrskurði gerðardóms“. Standa kjaramálin í þessari óvissu, þar til Landssamband íslenzkra útvegsmanna ritar 4. ágúst s.l. gerðardómi þeim, sem skipaður var samkv. lögum nr. 84/1962 til að ákveða sildveiðikjör sumarið 1962.

Segir svo í bréfi þessu m. a.:

„Með bréfi Útvegsmannafélags Ísfirðinga, dags. 31. okt. 1961, til skipstjóra- og stýrimannafélagsins Bylgjan, Ísafirði, sögðu útvegsmenn upp samningi um kaup og kjör skipstjóra og stýrimanna á sildveiðum, sem gerður var milli félaganna 1. jan. 1959.

Kröfur útvegsmanna voru þær, að laun skipstjóra miðuðust við 2 hásetahluti og stýrimanna við $\frac{1}{2}$ hásetahlut.

Þar sem enn hefir ekkert samkomulag náðst í deilu þessari, leyfum vér oss hér með, með hliðsjón af ákvæðum brbl. frá 24. júní 1962, að fara þess á leit við yður, að kjör ofangreindra aðila á sumarsildveiðum 1962 verði tekin til úrskurðar af gerðardóminum.“

Gerðardómurinn gaf 14. ágúst s.l. skipstjóra og stýrimannafélaginu Bylgjunni kost á að láta í té umsögn um beiðni Landssambands íslenzkra útvegsmanna. Svaraði stjórn Bylgjunnar þeim tilmælum með bréfi dags. 17. ágúst s.l., sem bæði var sent L. Í. Ú. og gerðardóminum. Er því eindregið haldið fram í bréfi þessu, að óheimilt hafi verið að segja upp einstökum liðum samningsins frá

1. jan. 1959. Beri því eigi að taka uppsögnina 31. október 1961 til greina og sé samningurinn þannig enn í fullu gildi og skylt að fara eftir honum við reikningsskil að lokinni síldveiðivertið í sumar. Jafnframt þessu höfðaði stefnandi mál þetta hér fyrir dómi með þeirri kröfugerð, sem lýst hefur verið.

Dómkröfur sínar byggir stefnandi á þeim rökum eins og fram er komið, að Útvegsmannafélagi Ísfirðinga hafi eigi verið heimilt, að segja samningnum upp að nokkru leyti, eða aðeins þeim ákvæðum hans, er að síldveiðum hafi lotið, enda séu ekki í umræddum samningi nein ákvæði, er heimili slíka uppsögn. Hafi fyrirsvarsmenn félagsins strax látið þá skoðun í ljós munnlega við fyrirsvarsmenn útvegsmannafélagsins, og áréttað það skriflega með bréfinu frá 10. jan. þ. á., en jafnframt gefið kost á því þá, að útvegsmannafélagið fengi samningana að öllu leyti lausn. Útvegsmannafélagið hafi þó ekki valið þá leið, og sé ljóst af viðhorfum þess, að það hafi aðeins viljað segja upp síldveiðikjörunum, en ekki vetrarvertiðarkjörunum. Hins vegar kveður stefnandi, að eigi hafi átt að skoða bréf Bylgjunnar frá 10. jan. þ. á., sem uppsögn af hálfu þess félags, enda hafi uppsagnarfrestir allir verið liðnir þá.

Sýknukrafa stefnda er í fyrsta lagi á því byggð, að honum hafi verið heimilt að segja aðeins upp þeim ákvæðum oftnefnds kjarasamnings, er fjölluðu um síldveiðikjörin, og sé uppsögnin gild þegar af þeirri ástæðu, enda hafi fyrirsvarsmenn Bylgjunnar eigi hreyft mótmælum að því leyti fyrr en með bréfi sínu 10. jan. 1962. Í öðru lagi styður stefndi sýknukröfuna þeim rökum, að Skipstjóra- og stýrimannafélagið Bylgjan hafi berum orðum haldið því fram í síðastnefndu bréfi, að samningurinn væri allur úr gildi fallinn fyrir uppsögn útvegsmannafélagsins. Því hafi ekki verið mótmælt af hálfu þess félags, en ekki skipti máli í því sambandi, þótt eigi væru teknar upp samningaviðræður eða gengið til nýrra samninga.

Eins og framangreindum kjarasamningi málsaðilja frá 1. janúar 1959 var háttað, en honum hefur verið lýst hér

að framan, verður eigi talið, að Útvegsmannafélagi Ísfirðinga hafi, án samþykkis gagnaðiljans, verið heimilt að segja honum upp að hluta, eða einvörðungu að því er varðaði kaup og kjör félagsmanna Bylgjunnar á sildveiðum. Af bréfaskiptum samningsaðilja, sem rakin hafa verið, er ljóst, að forráðamenn Bylgjunnar hafa eigi með þeim samþykkt uppsögn, er næði aðeins til ákvæða samningsins um sildveiðikjörin og slikt samþykki verður eigi talið felast í tómlæti þeirra um skrifleg andmæli á tímabilinu frá 31. október 1961 til 10. janúar 1962. Er því eigi hægt að fallast á þá varnarástæðu stefnda, að uppsögn Útvegsmannafélags Ísfirðinga frá 31. október 1961 sé gild eftir hljóðan sinni.

Skilja verður bréf Bylgjunnar frá 10. janúar þ. á. á þá lund, að það félag gefi gagnaðilja sínum útvegsmannafélaginu kost á því, enda þótt uppsagnarfrestur sé þá liðinn. að kjarasamningurinn frá 1. jan. 1959 sé allur fallinn niður, eins og honum hefði verið sagt upp í heild og kemur þetta viðhorf enn fram í bréfi sama 4. febrúar þ. á. En eigi verður séð, að Útvegsmannafélag Ísfirðinga hafi á þeim tíma aðhyllt það viðhorf Bylgjunnar, því í bréfi sínu 26. febrúar þ. á. tekur félagið eigi afstöðu til þessa, en heldur enn fram þeirri skoðun, að segja hafi mátt samningnum upp eingöngu að því er sildveiðikjörin snertir. Kveðst það munu senda breytingartillögur sínar „við sildveiðisamning þann, sem við sögðum upp með bréfi okkar 31. okt. f. á.“, en vikur ekki orði að því, að það vilji líta svo á, að samningurinn sé allur fallinn úr gildi. Þá benda framangreindar upplýsingar um mismunandi kjör, þegar lögskráð var á ísfirzka báta í upphafi sildarvertíðar í s.l. júnímánuði, ekki til ákveðinnar afstöðu af hálfu útvegsmannafélagsins í þá átt, að samningar væru í heild lausir og benda má á það, að í bréfi Landssambands íslenzkra útvegsmanna til gerðardóms um sildveiðikjör, dags. 4. ágúst s.l., er aðeins svo sem að framan greinir, vísað til uppsagnar Útvegsmannafélags Ísfirðinga frá 31. okt. 1961 á samningi um kaup og kjör á sildveiðum.

Í 6. gr. laga nr. 80/1938 er svo mælt, að samningsuppsögn skuli vera skrifleg. Er það ákvæði sett til þess að girða fyrir það, að nokkur óvissa sé um það, hvort kjarasamningi hafi verið sagt upp, enda er hér um svo mikilvæga samninga að ræða, að brýna nauðsyn ber til þess, að fylgt sé föstum og skýrum reglum um uppsagnir á þeim, svo ekki fari á milli mála, hver sé vilji samningsaðilja í þeim efnum.

Að þessu athuguðu og með vísan til atvika málsins verður ekki talið, að Útvegsmannafélag Ísfirðinga hafi í tæka tíð og með þeim hætti, að jafna megi til tvímælalausrar skriflegrar uppsagnar samþykkt það viðhorf forráðamanna Bylgjunnar, sem fólst í bréfum hennar 10. jan. og 4. febr. þ. á., að engir kjarasamningar væru þá í gildi milli málsaðilja. Getur sú röksemd stefnda, sem fyrst kemur fram í greinargerð hans hér fyrir dómi, að skoða beri uppsögnina frá 31. okt. 1961 sem uppsögn á samningnum í heild, eigi komið honum að haldi nú.

Samkvæmt þessari niðurstöðu ber að taka dómkröfu stefnanda um ógildi framangreindrar uppsagnar til greina.

Rétt þykir eftir atvikum, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Framangreind uppsögn stefnda, Útvegsmannafélags Ísfirðinga, dags. 31. okt. 1961, á kjarasamningi frá 1. jan. 1959 við Skipstjóra- og stýrimannafélagið Bylgjuna, er ógild.

Málskostnaður fellur niður.

Mánudaginn 5. nóvember 1962.
 Nr. 9/1962. **Fjármálaráðherra vegna ríkissjóðs og ríkisstjórnarinnar**

(Páll S. Pálsson hrl.)

gegn

Bandalagi starfsmanna ríkis- og bæja vegna læknaanna Daníels Guðnasonar, Valtýs Bjarnasonar, Hannesar Finnbogasonar, Árna Björnssonar, Friðriks Einarssonar, Jóns Eiríkssonar, Gunnlaugs Snædal, Jóns Hannessonar, Stefáns Bogasonar, Björns Júlíussonar, Gunnars Guðmundssonar, Arinbjarnar Kolbeinssonar, Þórarins Sveinssonar, Guðmundar Georgssonar, Baldurs Johnsen, Ólafs Bjarnasonar, Sigmundar Magnússonar, Þorvalds Veigars Guðmundssonar, Þorgeirs Þorgeirssonar, Árna Guðmundssonar, Kolbeins Kristóferssonar, Kristjáns Jónassonar, Theódórs Skúlasonar, Ólafs Ólafssonar, Snorra P. Snorrasonar og Jóns Þorsteinssonar.

(Guðmundur Ingvi Sigurðsson hrl.).

Varadómari Ragnar Jónsson í stað Gunnlaugs E. Briem og Theodór B. Líndal, dómari samkvæmt 25. gr. laga nr. 55/1962 í stað Ragnars Ólafssonar.

Frávisunarkröfu hrundið.

Úrskurður:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi, með stefnu, dags. 29. f. m., af fjármálaráðherra vegna ríkissjóðs og ríkisstjórnarinnar gegn Bandalagi starfsmanna ríkis og bæja vegna Daníels Guðnasonar, Valtýs Bjarnasonar, Hannesar Finnbogasonar, Árna Björnssonar og Friðriks Einarssonar, þá starfandi lækna við Handlækningadeild Landspítalans, Jóns Eiríkssonar aðstoðarlæknis berklayfirlæknis, Gunnlaugs Snædals, Jóns Hannessonar, Stefáns Bogasonar, þá

starfandi lækna við Fæðingardeild Landspítalans, Björns Júlíussonar, þá starfandi lækni við Barnadeild Landspítalans, Gunnars Guðmundssonar, þá starfandi lækni við Kleppsspítalann, Arinbjarnar Kolbeinssonar, Guðmundar Georgssonar, Baldurs Johnsen, Ólafs Bjarnasonar, Þórarins Sveinssonar og Þorgeirs Þorgeirssonar, þá starfandi lækna við Rannsóknastofu Háskólans, Sigmundar Magnússonar og Þorvalds Veigars Guðmundssonar, þá starfandi lækna við Rannsóknardeild Landspítalans, Árna Guðmundssonar, Kolbeins Kristóferssonar og Kristjáns Jónassonar, þá starfandi lækna við Röntgendeild Landspítalans, Theódórs Skúlasonar, Ólafs Ólafssonar, Snorra P. Snorrasonar og Jóns Þorsteinssonar, þá starfandi lækna við Lyflækningadeild Landsspítalans.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að uppsagnir framan- greindra lækna á stöðum sínum sem opinberir starfsmenn, ritaðar í apríl 1962, verði hver og ein og allar sameiginlega dæmdar andstæðar lögum og ógildar, og að nefndum læknum verði dæmt óheimilt að leggja störf sín niður 1. nóv. þ. á.

Stefnandi krefst ekki málskostnaðar sér til handa.

Af hálfu stefndu er þess krafizt, aðallega að málinu verði vísað frá Félagsdómi, en til vara að stefndu verði sýknaðir. Stefndu krefjast og málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Frávísunarkrafa stefndu hefur verið tekin til meðferðar sérstaklega og málið flutt munnlega að því er hana varðar.

Málavextir eru þessir:

Læknar þeir, sem stefnukröfunum er beint að, voru allir starfandi á rikisspítölunum í Reykjavík í aprílmánuði síðastliðnum sem opinberir starfsmenn og tóku laun eftir launalögum.

Samkvæmt gögnum máls þessa tók Læknafélag Reykjavíkur árið 1954 upp skipulagða baráttu fyrir bættum launakjörum fastlaunalækna. Vann félagið að þessum málum næstu ár og varð nokkuð ágengt í ýmsum atriðum. Haustið 1960 efndi stjórn Læknafélags Reykjavíkur til fundar

með fastlaunalæknum og kom þá fram ósk frá þeim um það, að félagið tæki enn upp baráttu fyrir bættum kjörum þeirra. Ritaði stjórn læknafélagsins af því efni stjórnarnefnd ríkisspítalanna 31. janúar 1961, benti á leiðir til úrbóta og óskaði eftir viðræðum. Þessari málaleitan var eigi, að sögn læknafélagsstjórnarinnar, svarað og ritaði hún þá annað bréf 15. júní 1961. Ítrekaði stjórnin fyrri tilmæli um viðræður. Þegar það bar ekki heldur árangur kveðst félagið hafa í septembermánuði 1961 snúið sér til heilbrigðismálaráðherra, sem tilnefndi menn í nefnd af sinni hálfu til viðræðna við launanefnd læknafélagsins. Hófust viðræður með nefndum þessum í októbermánuði 1961. Þær báru þó eigi árangur og 13. apríl 1962 ritaði stjórn Læknafélags Reykjavíkur heilbrigðismálaráðuneytinu svofellt bréf:

„Þar sem samningaviðræður launanefndar vorrar um kjarabætur til handa fastlaunalæknum, sem staðið hafa frá því í október 1961, hafa engan árangur borið og áframhald þeirra virðist tilgangslaust, þá teljum vér þær niður fallnar og munum vér eigi hafa afskipti af þeim málum að sinni.“

Samtímis að kalla eða 12. apríl þ. á. sögðu 22 fastlaunadir læknar á ríkisspítölunum og aðstoðarlæknir berkla-yfirlæknis upp stöðum sínum frá 31. júlí s.l. og daginn eftir, 13. apríl, bættust þrír í hópinn. Er BSRB í máli þessu stefnt vegna þessara 26 lækna. Færðu þeir allir fram þá ástæðu fyrir uppsögn sinni, að þeir teldu kjör sín óviðunandi. Í tilefni af uppsögnum þessum ritaði heilbrigðismálaráðuneytið stjórnarnefnd ríkisspítalanna bréf 26. apríl. Setur ráðuneytið þar fram það sjónarmið, að hér sé um samstæða (kollektiva) uppsögn að ræða af hálfu lækna og komi því til athugunar, hvort hún samrým-ist lögum nr. 33/1915 um verkfall opinberra starfsmanna. Leggur ráðuneytið fyrir stjórnarnefndina að vekja athygli þeirra lækna, er hlut eiga að máli, á þessu viðhorfi. Jafnframt tekur ráðuneytið fram, að það telji óhjákvæmilegt, að stjórnarnefndin neyti nú þegar þess réttar, er hún hafi samkvæmt 15. gr. laga nr. 38/1954 um réttindi og skyldur

starfsmanna ríkisins, að framlengja uppsagnarfrestinn í sex mánuði, án þess að þar með sé þó nokkur afstaða tekin til lögmætis uppsagnarinnar. Samkvæmt þessu ritaði stjórnarnefndin hinn 28. apríl 1962 öllum þeim læknum við ríkisspítalana, sem höfðu sagt upp starfi sínu. Sendi hún þeim afrit af framangreindu bréfi ráðuneytisins og tilkynnti jafnframt, að uppsögnin væri framlengd þannig, að hún miðaðist við 31. október s. á. í stað 31. júlí. Kveðst nefndin með framlengingu þessari vilja auka möguleika á samkomulagi milli aðilja áður en í algert óefni sé komið. Þessum viðbrögðum stjórnarnefndarinnar er af hálfu læknanna svarað 8. maí s. á. með bréfi nafngreinds hæstaréttarlögmans. Er í bréfi þessu mótmælt þeirri skoðun ráðuneytisins, að uppsagnir læknanna séu samstæðar og því brot á lögum nr. 33/1915. Þá er einnig í bréfi þessu dregið í efa, að framlenging stjórnarnefndarinnar á uppsögnum læknanna samrýmist ákvæðum 15. gr. laga nr. 38/1954. Við þetta sat og gegndu læknaþeir, sem hlut áttu að máli, störfum sínum til 1. þ. m.

Þegar sýnt þótti að læknaþeir mundu hætta störfum og samkomulag hafði ekki þrátt fyrir tilraunir náðst um lausn á deilumáli þeirra og heilbrigðisstjórnarinnar, höfðaði ríkisstjórnin mál þetta svo sem að framan greinir með þeirri kröfugerð, er áður er getið.

Málssókn stefnanda er í höfuðatriðum á því byggð, að með því að hér hafi verið um samstæða uppsögn af hálfu læknanna að ræða, er að því hafi miðað, að fá launakjörum þeirra breytt, en uppsögn eigi af því sprottin, að einstakir læknaþeir hafi sagt upp vegna fyrirætlunar um að hverfa til annarra starfa, verði um ákvörðun launa þeirra og starfskjör að fylgja ákvæðum laga nr. 55/1962 um kjarasamninga opinberra starfsmanna, er staðfest voru 28. apríl þ. á., en birt 16. maí s.l. Með þeim hafi verið settar ákveðnar reglur um það, að launakjör starfsmanna ríkisins skyldu ákveðin með kjarasamningi, en ef það takist eigi skuli Kjaradómur skera úr, en dómur hans sé fullnaðarúrlausn í kjaradeilu. Uppsagnir læknanna, sem verið hafi ólögmætar í upphafi samkvæmt lögum nr.

33/1915 vegna þess, að um þá samstöðu hafi verið að ræða, er jafna megí til verkfalls, hafi eigi getað opnað læknum þeim, sem hlut eiga að máli, leið til þess að fara aðra leið í kjaramálum sínum en þá, sem nú sé lögtekin með lögum nr. 55/1962, og brotthvarf úr starfi nú þá einnig ólögmætt samkvæmt ákvæðum sömu laga. En jafnvel þótt uppsagnirnar hefðu út af fyrir sig verið gildar, er þær fóru fram, væri brottför úr starfi nú, eins og samstöðu lækna væri háttað, ólögmæt vegna ákvæða laga nr. 55/1962 og því brot á fyrirmælum þeirra.

Af hálfu stefndu er því mótmælt, að um samstæða (kollektíva) uppsögn hafi verið að ræða. Læknarnir hafi verið að segja upp ráðningarsamningi, en ekki kjarasamningi, og geti uppsagnir þeirra á engan hátt jafngilt verkfalli. Þá hafi þær farið fram áður en lög nr. 55/1962 tóku gildi, og geti ákvæði þeirra laga því ekki heldur á nokkurn hátt náð til hinna einstaklingslegu uppsagna lækna. Hafa stefndu af því efni krafizt þess, svo sem að framan er greint, að máli þessu verði vísað frá Félagsdómi. Byggja þeir frávisunarkröfu sína á því, að samkvæmt lögum nr. 55/1962 séu fjármálaráðherra vegna ríkissjóðs og Bandalag starfsmanna ríkis og bæja (BSRB) vegna ríkisstarfsmanna samningsaðiljar um launakjör. Þegar uppsagnir lækna fóru fram, hafi nefnt bandalag hins vegar eigi haft neitt umboð til að fara með kjaramál þeirra, enda hafi læknarnir aldrei gerzt aðiljar að kjarasamningi, og hvorki þá né nú verið aðiljar að bandalaginu eða falið því fyrirsvar mála sinna. Helgist málflutningsumboð BSRB því eigi af samningi, en hafi þá fyrst verið lögfest, er lög nr. 55/1962 tóku gildi. Þau lög geti ekki verið afturvirk og hafi BSRB þannig eigi öðlast umboð til þess að fara með mál þetta fyrir lækna. Nægi það atriði eitt til frávisunar málsins. Af þessu leiði svo, að uppsagnirnar geti eigi heldur varðað við ákvæði laga nr. 55/1962 og þaðan af síður verði sagt, að ágreiningur sé risinn út af kjarasamningi eða gildi hans, þar sem enginn kjarasamningur hafi komist á. Af þessum sökum geti Félagsdómur ekki heldur fjallað um málið, enda

verði heimild hans til þess hvorki leidd af ákvæðum laga nr. 80/1938 né öðrum fyrirmælum laga.

Stefnandi hefur mótmælt frávisunarkröfunni á þeim grundvelli, að í máli þessu skuli um það dæmt, hvort stefndu hafi með athöfnum sínum brotið í bág við ákvæði laga nr. 55/1962, en úr því eigi Félagsdómur að skera samkvæmt 25. gr. laganna, og samkvæmt 3. gr. þeirra fari Bandalag starfsmanna ríkis og bæja með fyrirvar ríkisstarfsmanna bæði um kjarasamninga og aðrar ákvarðanir af hendi þeirra. Nefnd lög hafi auk þess verið sett að fengnu samkomulagi með þeim hætti, að segja megi að þau bindi opinbera starfsmenn eigi aðeins sem lög heldur einnig sem samningur. Sé mál þetta því í öllu tilliti réttilega rekið fyrir Félagsdómi og gegn réttum aðilja.

Enda þótt uppsagnir þær, sem um er deilt í máli þessu hafi farið fram í aprilmánuði s.l. og áður en lög nr. 55/1962 tóku gildi, hamlar það eigi því, að Félagsdómur fjalli um þær dómkröfur, sem gerðar eru í máli þessu.

Í 2. gr. laganna segir að fjármálaráðherra fari með fyrirvar ríkissjóðs að því er varðar kjarasamninga og aðrar ákvarðanir af hendi ríkisvalds samkvæmt lögum og í 3. gr. er svo mælt, að Bandalag starfsmanna ríkis og bæja fari með fyrirvar ríkisstarfsmanna um kjarasamninga og aðrar ákvarðanir samkvæmt sömu lögum. Eru fjármálaráðherra vegna ríkissjóðs og Bandalag starfsmanna ríkis og bæja þannig samningsaðiljar um launakjör og aðrar ákvarðanir í því sambandi. Læknar þeir, sem sögðu upp stöðum sínum 12. og 13. apríl s.l. og sem stefnt er í máli þessu, voru allir ríkisstarfsmenn, sem 1. gr. laga nr. 55/1962 tekur til, er þau lög gengu í gildi, og varð Bandalag starfsmanna ríkis og bæja þannig samningsaðili þeirra vegna um launakjör, sbr. 4. gr. sömu laga, og fyrirvarsaðili þeirra að lögum um aðrar ákvarðanir af þeirra hálfu í sambandi við launakjör þeirra. Samkvæmt þessu og ákvæðum 3. mgr. 25. gr. nefndra laga var stefnanda rétt að beina gegn nefndu bandalagi sem lögmæltum fyrirvarsaðilja hinna stefndu lækna málssókn út af því, að þeir hafi eigi í launakjaradeilu fylgt fyrirmælum laga nr. 55/1962.

Samkvæmt 25. gr. laganna dæmir Félagsdómur í málum, sem rísa milli samningsaðilja út af brotum á þeim lögum og með því að hér er um þess konar ágreining að ræða, er því réttilega stefnt fyrir Félagsdóm. Verður frávisunarkrafa stefnda samkvæmt því eigi tekin til greina.

Kveðið verður á um málskostnað þegar málið verður dæmt að efni til.

Úrskurðarorð:

Frávisunarkrafa stefnda verður ekki tekin til greina.

Mánudaginn 12. nóvember 1962.

Nr. 4/1961. Landssamband íslenzkra verzlunarmanna

(Áki Jakobsson hrl.)

gegn

Alþýðusambandi Íslands

(Egill Sigurgeirsson hrl.).

Dómari samkvæmt 48. gr. laga
nr. 80/1938 Benedikt Sigurjónsson
í stað Einars Arnalds.

Sambandi stéttarfélaga dæmdur réttur til inngöngu í Alþýðusamband Íslands. Sératkvæði.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 5. apríl f. á., af Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna, gegn Alþýðusambandi Íslands.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefnda, Alþýðusambandi Íslands, verði dæmt skylt að veita stefnanda, Landsambandi íslenzkra verzlunarmanna, inngöngu í Alþýðusamband Íslands með fullum og óskertum félagsréttindum sem stéttarfélagasambandi, og að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Í upphafi máls þessa krafðizt stefndi þess, að málinu yrði vísað frá Félagsdómi, og var sú krafa tekin til greina með dómi Félagsdóms 22. febrúar þ. á. Þennan frávísunardóm kærði stefnandi til Hæstaréttar, sem vísaði málinu á ný til Félagsdóms 4. apríl þ. á. Í júnímánuði s.l. var málið flutt að efni til í Félagsdómi og þá tekið til dóms, en 21. sama mánaðar var kveðinn upp úrskurður um öflun fleiri gagna, svo sem síðar verður vikið að. Var málið því næst flutt munnlega 26. f. m. og dómtekið þá, en sökum mikilla anna hefur orðið nokkur dráttur á dómsuppsögu.

Málavextir og tildrög málsins eru þessi:

Árið 1957 stofnuðu 7 félög skrifstofu- og verzlunarfólks Landssamband íslenzkra verzlunarmanna, L. Í. V. Þremur árum síðar, árið 1960, voru sambandsfélögin talin vera 20 að tölu með um það bil 3500 félagsmönnum, en nú eru þau talin 19. Á sambandsþingi L. Í. V. í maímánuði 1959 var samþykkt að sækja um inngöngu í Alþýðusamband Íslands og var þeirri ákvörðun framfylgt með inntökubeiðni stefnanda, dags. 14. júlí 1960. Stjórn alþýðusambandsins sendi þessa umsókn til umsagnar millipínganefndar alþýðusambandsins í laga- og skipulagsmálum, sem kosin hafði verið á alþýðusambandsþingi árið 1958, en sú nefnd var skipuð 6 mönnum og hafði fengið það hlutverk, að vinna ásamt miðstjórn alþýðusambandsins að skipulags- og lagamálum þess. Samkvæmt frásögn stefnda klofnaði nefndin um það, hvort veita skyldi stefnanda inngöngu í alþýðusambandið. Munu þrír nefndarmanna hafa viljað synja stefnanda um inngöngu, og fært fram þau rök fyrir því, að skipulag alþýðusambandsins væri í deiglu og breyting væntanleg á því, enda væri skipulag stefnanda (L. Í. V.) annað en skipulag þeirra starfsgreinafélaga, sem þegar hefðu verið tekin í alþýðusambandið. Hinir þrír nefndarmennirnir munu hins vegar hafa viljað veita stefnanda inngöngu að tilskildum nokkrum breytingum á samþykktum hans og að undangenginni endurskoðun á

félagaskráum þeirra félaga verzlunar- og skrifstofufólks, sem í því sambandi voru. Varð niðurstaða miðstjórnar alþýðusambandsins sú, að hún synjaði stefnanda um inn- göngu. Kom málið þvínæst fyrir alþýðusambandsþingi árið 1960. Á því þingi var borin fram svohljóðandi tillaga af stjórn alþýðusambandsins:

„27. þing Alþýðusambands Íslands staðfestir þá samþykkt miðstjórnar sambandsins að synja um sinn inntöku- beiðni Landssambands íslenzkra verzlunarmanna meðan skipulagsmál alþýðusambandsins eru í deigluinni.

Jafnframt vill þingið lýsa því yfir, að alþýðusambandið er reiðubúið til að veita L. Í. V. alla aðstoð í hagsmunabaráttu verzlunarfólks, sem það getur í té látið, og felur miðstjórn að gera um það efni bindandi samning við L. Í. V., ef það óskar þess.“

Samkvæmt gögnum málsins er svo að sjá, að við flutning þessarar tillögu hafi, svo sem hún ber með sér, verið lögð megináherzla á það, að synjun um inntöku væri bygd á því, að fyrir dyrum stæðu skipulagsbreytingar á alþýðusambandinu, en hins vegar sézt eigi, að að því hafi verið vikið, að eðli og tilgangur L. Í. V. væri með þeim hætti, að það samband ætti af þeim sökum ekki heima í alþýðusambandinu. Hins vegar sést, að um einstök atriði hefur verið að því fundið, að félagsmannaskrár þeirra félaga, sem í L. Í. V. voru, væru ófullkomnar og fullnægðu ekki ákvæðum 8. gr. alþýðusambandslaganna, en að því efni verður vikið síðar. Þá var það einnig gagnrýnt í sambandi við flutning þessarar tillögu, að í félögum L. Í. V. væru ýmsir menn, sem ekki gætu talist launþegar. Þau urðu endalok þessa máls á alþýðusambandsþingi, að framangreind tillaga var samþykkt með 198 atkvæðum gegn 129. Kom því ekki til atkvæða önnur tillaga sem flutt var af 19 þingfulltrúum og var á þessa leið:

„27 þing Alþýðusambands Íslands samþykkir að veita Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna viðtöku í Alþýðusamband Íslands, með því skilyrði, að lög lands- sambandsins og félaga þess verði færð til samræmis við lög ASÍ og meðlimaskrá félaganna endurskoðaðar, svo

þar verði ekki aðrir en þeir, er til þess hafa réttindi samkvæmt lögum og reglum alþýðusambandsins, þ. e. launþegar, en ekki atvinnurekendur eða menn með þá aðstöðu.“

Hér fyrir dómi hefur fyrsti flutningsmaður þessarar tillögu, Jón Sigurðsson fv. framkvæmdastjóri Alþýðusambands Íslands, lýst því, að eigi hafi átt að felast í henni það álit, að samþykktir stefnanda væru í ósamræmi við lög alþýðusambandsins, heldur hafi hér verið um það form að ræða fyrir inntöku félaga, sem venjulega sé fylgt.

Ekki verður séð af skjölum málsins, að stefnandi hafi fengið nokkra tilkynningu um afgreiðslu inntökubeiðninnar né honum gert viðvart um það, í hverju samþykktum hans væri áfátt eða hvað væri athugavert við félagskrárnar. Eftir þessi málalok hófst stefnandi handa um það, að fá rétt sinn til inngöngu í Alþýðusamband Íslands viðurkenndan með dómi og höfðaði mál þetta svo sem að framan greinir.

Sjónarmið stefnanda.

Kröfu sína um félagsréttindi í Alþýðusambandi Íslands byggir stefnandi á því, að Landssamband islenzkra verzlunarmanna sé samtök launþega, þ. e. fólks, sem vinnur skrifstofu- og verzlunarstörf. Fullnægi félög þau öll, sem í sambandinu séu, skilyrðum laga nr. 80/1938 til að vera stéttarfélög í merkingu þeirra laga. Markmið og tilgangur samtakanna sé sá, að gæta hagsmuna félagsmanna sinna um kaup og kjör og fara með fyrirsvar þeirra í hagsmunamálum félagsmanna. Þá kveður hann, að bæði samþykktir hinna einstöku félaga innan L. Í. V. og lög sambandsins sjálfs séu í fullu samræmi við lög Alþýðusambands Íslands. Af þessu leiði, að stefnandi eigi bæði að landslögum og lögum alþýðusambandsins rétt til inngöngu í það samband. Bendir hann í því sambandi á það, að samkvæmt 1. gr. laga nr. 80/1938 eigi menn rétt á að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasambönd og í 2. gr. sömu laga sé boðið, að stéttarfélög skuli vera opin fyrir öllum í hlutaðeigandi starfsgrein. Að vísu sé ekki tekið upp í

nefnda grein tilsvareandi ákvæði um stéttarfélagasambönd, en af eðli málsins leiði, að það sama eigi við um þau. Í lögum Alþýðusambands Íslands sé líka gert ráð fyrir því, að stéttarfélagasambönd séu innan vébanda þess, og séu tvö slík sambönd í því — Sjómannasambandið og Landsamband vörubifreiðastjóra, en það síðarnefnda sé reyndar í eðli sínu ekki eiginlegt launþegasamband, gagnstætt L. Í. V. Þá kveður stefnandi einnig, að á það beri að líta, er meta skuli rétt hans til inngöngu, að alþýðusambandið sé sá aðili þjóðfélagsins, er mestu ráði um kaup og kjör í landinu. Afstaða þess sé mjög þungt lóð í efnahagsmálum þjóðarinnar og áhrif þess á þjóðfélagsheildina margvísleg. Að lögum komi það oft fram sem fulltrúi launþeganna í landinu, t. d. með því að tilnefna menn í nefndir og ráð. Af þessum sökum geti það skipt launþega hagsmunalega miklu máli að vera í því. Þá bendir stefnandi og á það, að stefndi byggji synjun sína um inngöngu L. Í. V. í alþýðusambandið fyrst og fremst á því, að ótímabært sé, vegna skipulagsmála þess síðarnefnda, að veita L. Í. V. inngöngu. Þessi ástæða geti þó ekki verið neitt höfuðatriði vegna þess, að skipulag L. Í. V. sé einmitt af þeirri gerð, sem að sé stefnt í alþýðusambandinu. Loks heldur stefnandi því fram, að hann fullnægi í einstökum atriðum öllum inntökuskilyrðum.

Afstaða stefnda.

Af hálfu stefnda, Alþýðusambands Íslands, er því eindregið haldið fram í flutningi málsins hér fyrir dómi, að stéttarfélagasambönd, og þá einnig stefndi, séu frjáls félagasambönd, er ráði sjálf málefnum sínum og þá ekki sízt því mikilvæga atriði, hverjum þau veiti inngöngu í samtök sín. Mótmælir hann því, að ákvæði 2. gr. laga nr. 80/1938 eigi við um stéttarfélagasambönd. Ákvæði hennar miði að því, að tryggja rétt einstaklingsins og hagsmuni þá, sem hann eigi undir því að vera í stéttarfélagi starfsgreinar sinnar, en óheimilt sé að lögjafna frá þessu ákvæði til félagsamtaka. Þar ráði allt önnur sjónarmið. Þetta komi líka bert í ljós af því, að felld hafi verið á al-

þingi, er frv. til laga um stéttarfélög og vinnudeilur var til umræðu, breytingartillaga við 2. gr. þess efnis, að stéttarfélagasamböndum væri skylt að veita stéttarfélögum inngöngu. Þá heldur stefndi því einnig fram, að það hafi út af fyrir sig verið gild ástæða til þess að synja stefnanda um inngöngu í alþýðusambandið, að skipulagsmál þess væru í deiglunni, en svo hafi verið 1960, og enn séu þau mál óleyst og því fullkomlega réttmætt að synja L. Í. V. um inngöngu, meðan svo sé ástætt um innri málefni sambandsins. Loks telur stefndi, að L. Í. V. fullnægi engan veginn skilyrðum til þess að fá inngöngu í alþýðusambandið, vegna þess að ekki sé tryggt samkvæmt samþykktum L. Í. V., að það sé hreint launþegasamband, og auk þess sé félagaskráð þeirra félaga, sem í því eru, að ýmsu leyti áfátt. Leiði öll þessi atriði til þess, að stefnandi eigi ekki lögvarinn rétt til inngöngu í alþýðusambandið, enda eigi hann enga hagsmuni undir því.

Viðhorf dómsins.

1) Markmið og hlutverk L. Í. V.

Í 2. gr. samþykktu Landssambands íslenskra verzlunarmanna segir, að tilgangur sambandsins sé að efla samtök skrifstofu- og verzlunarfólks, vera málssvari þeirra og hafa á hendi forystu í hagsmunamálum þeirra. Þessum tilgangi hyggst sambandið samkvæmt 3. gr. samþykktanna ná með því, að gangast fyrir stofnun verzlunarmannafélaga, hvar sem er á landinu, hafa sem nánasta samvinnu við þau félög, sem í sambandinu eru, og styðja þau eftir mætti í hagsmunamálum þeirra. Samkvæmt 4. gr. geta öll verzlunarmannafélög, sem uppfylla skilyrði samþykktanna, verið í sambandinu, en skilja verður orðið verzlunar- eða skrifstofumaður í þessu sambandi svo, að þar sé átt við launþega, enda eru ótvíræð ákvæði í samþykktum allra þeirra félaga, sem eru í L. Í. V. um það, að innganga í þau sé því skilyrði bundin, að innsækjandi sé launþegi í verzlunarstétt. Kemur það og heim við ákvæði 29. gr. sömu samþykktu L. Í. V., sem kveður svo á, að ekkert félag megi vera í sambandinu, nema það skyldi félaga

sína til þess að halda kaup-taxta og samninga annarra félaga í sambandinu, en það ákvæði mun vera í samræmi við það sem venjulegt er að standi í lögum stéttarfélagasambanda. L. Í. V. er því ótvírætt samband launþega, og getur það engu breytt um eðli þess, þótt meðal félagsmanna kunni að finnast einhverjir, sem ekki eiga lögreglurinn rétt til inngöngu, sbr. dóm Félagsdóms í málinu nr. 3/1945: Alþýðusamband Íslands f. h. Verzlunarmannafélags Vestmannaeyja gegn Félagi kaupsýslumanna í Vestmannaeyjum. Mun það og eigi óalgengt hérlandis, að menn haldi áfram að vera í stéttarfélagi sínu, þótt þeir skipti um starfsgrein.

2) *Lög Alþýðusambands Íslands.*

Samkvæmt lögum þess er það samtakaheild íslenzkrar alþýðu í verkalyðsmálum með því hlutverki að hafa forystu í stéttabaráttu og félagsstarfsemi alþýðunnar á Íslandi í málum atvinnustéttanna. Í 4. gr. segir, að höfuðatriðin í starfsemi sambandsins séu m. a. að gangast fyrir stofnun stéttarféлага og tryggja að þau séu í sambandinu. Þá segir svo í 5. gr., að með orðinu stéttarfélag sé átt við hvers konar verklýðsfélög, iðnfélög og önnur stéttarfélag, jafnt iðnlærðra manna sem annarra, er samkvæmt tilgangi sínum og starfsemi geti verið í alþýðusamtökunum. Í 6. gr. er svo mælt, að félög sömu eða líkra starfsgreina geti „gert samband með sér og hafa slík stéttarsambönd einnig rétt til þátttöku í Alþýðusambandinu með sömu takmörkunum og stéttarfélag eftir því, sem við á“. Samkvæmt 17. gr. greiðir hvert félag eða stéttarfélagasamband, sem er í alþýðusambandinu, skatt af félagsmönnum sínum. Loks segir í 51. gr., að félög sömu atvinnustéttar geti gert með sér samband, er nái um land allt.

Af því, sem nú hefur verið rakið um markmið, starfsháttu og skipulag L. Í. V. og Alþýðusambands Íslands, verður að telja, að stefnandi (L. Í. V.) sé samband þess konar stéttarféлага, sem stefndi, Alþýðusamband Íslands, hefur að markmiði samkvæmt 4. gr. laga sinna að fá í sambandið og halda þeim þar. Verður því eigi talið, að

alþýðusambandið fái út af fyrir sig byggt synjun sína um að veita L. Í. V. félagsréttindi á eigind þess, þ. e. að þar sé ekki um hreint launþegasamband að ræða. Sama máli gegnir um þá ástæðu, sem borin var fram á alþýðusambandsþinginu 1960 og fólst í tillögu þeirri, sem samþykkt var þar þá og lýst er hér að framan, að „synja um sinn inntökubeiðni Landssambands íslenzkra verzlunarmanna, meðan skipulagsmál alþýðusambandsins eru í deigluinni“. Er það ósannað gegn mótmælum stefnanda, að skipulagshættir L. Í. V. gætu á nokkurn hátt, þótt það samband fengi inngöngu í alþýðusambandið, staðið í vegi fyrir skipulagsbreytingum á hinu síðar nefnda.

3. Næst kemur þá til álita, hvort stefndi geti farið að eigin geðþótta um það, hverjum hann veitir inngöngu í alþýðusambandið eða hvort stefnandi (L. Í. V.) eigi rétt til inngöngu samkvæmt landslögum.

Í 1. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur er viðurkenndur réttur manna til þess að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasamband, til þess að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verklýðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt, og í 13. gr. sömu laga er stéttarfélögum og samböndum stéttarféлага heimilað að semja um gagnkvæman stuðning. Þá er í 3. gr. laganna gert ráð fyrir því, að stéttarfélagasambönd geti gert bindandi kjarasamning vegna félagsmanna þeirra stéttarféлага, sem í sambandinu eru. Loks eru sambönd verklýðsféлага samkvæmt 45. gr. nefndra laga lögmæltir umboðsm. þeirra féлага, sem í þeim eru, í málarekstri fyrir Félagsdómi.

Samkvæmt ákvæðum 3. gr. laga nr. 80/1938 ráða stéttarfélögin sjálf málefnum sínum með þeim takmörkunum, sem lögin setja, og verður að skýra þetta ákvæði svo, að það frjálsræði eigi einnig við um stéttarfélagasambönd, enda í samræmi við það félagafrelsi, sem 1. gr. laganna tryggir. Í 2. gr. laganna eru félagafrelsi stéttarfélaganna þó settar nokkrar skorður, því þar er svo mælt, að stéttarfélög skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein. Að því er stéttarfélögin varðar, verður að skilja þetta ákvæði svo, að verið sé að tryggja launþegum almennt, að mögu-

leikar þeirra til vinnu á hinum almenna vinnumarkaði í starfsgrein þeirra, séu eigi skertir með því, að stéttarfélag, sem fengið hefur með kjarasamningi forgangsrétt til vinnu hjá vinnuveitendum, láti hentisemi ráða því, hvaða launþegar innan starfsgreinarinnar geti notið góðs af þeirri aðstöðu, sem náðst hefur. En auk þessara starfslegu hagsmuna, sem ákvæði 2. gr. laga nr. 80/1938 taka til og miðast við, verður að telja, að ákvæði hennar feli einnig í sér rétt launþegum til handa til þess að geta með starfsemi sinni í stéttarfélagi því, sem hlut á að máli, haft áhrif á hagsmunabaráttu þess í starfsgrein þeirri, sem um er að ræða, sbr. dóm Félagsdóms í málinu nr. 2/1942: Steingrímur Aðalsteinsson gegn Verklýðsfélagi Akureyrar.

Af hálfu stefnda hefur því verið haldið fram í málinu, að þar sem það sé eigi tekið fram beinlínis í 2. gr. laganna, að stéttarfélagasambönd skuli vera opin stéttarfélögum, sé óheimilt að leiða slíkan rétt stéttarfélögum til handa af ákvæðum hennar. Bendir hann í því sambandi á það, að við afgreiðslu málsins á alþingi, er lög nr. 80/1938 voru til umræðu, hafi verið felld breytingartillaga, er gekk í þá átt, að stéttarsambönd skyldu vera opin öllum stéttarfélögum. Þetta getur þó eigi ráðið neinum úrslitum. Verður þar að hafa í huga, að þegar nefnd lög voru sett, var skipulag Alþýðusambands Íslands allt annað en nú. Alþýðusambandsþingið var þá jafnframt flokksþing ákveðins stjórnmalaflokks, og því eigi eðlilegt, að það væri tekið beint fram í lögum, að ópólitísk starfsgreinafélög ættu rétt til inngöngu í það. Þetta stjórnmalaeinkenni alþýðusambandsins þá kemur og ljóst fram af nefndri breytingartillögu, því hún var nánar tiltekið á þá leið, að stéttarsamband skyldi vera opið öllum stéttarfélögum — að allir meðlimir stéttarfélaganna skyldu kjör-gengir til allra stjórnarstarfa og trúnaðarstarfa sambandsins án tillits til þess, hvaða *stjórnmalaflokki þeir fylgdu*. Árið 1940 var skipulagi alþýðusambandsins hins vegar breytt. Verður það þá hreint stéttarfélagasamband, slitið úr hinum nánú tengslum við þann stjórnmalaflokk, er það var í áður, með því skipulagi og markmiði, sem áður hefur

verið lýst, að gangast fyrir stofnun stéttarfélaga og tryggja, að þau séu í sambandinu, til þess að það geti gegnt því hlutverki, að hafa forystu í stéttarbaráttu og félagsstarfsemi atvinnustéttanna hér á landi. Hefur það, svo sem alkunnugt er, nú náð því áhrifavaldi, að það er sterkur aðili innan þjóðfélagsins og afstaða þess til launakjara og efnahagsráðstafana allra þung á metunum og skiptir launþega miklu máli. Þá er Alþýðusamband Íslands í mörgum tilfellum lögmæltur fulltrúi launþega um hlutdeild í mörgum stjórnarnefndum, sem fjalla um málefni launþega og hagsmuni þeirra.

Samkvæmt því, sem nú var rakið, er það ríkt hagsmunamál stéttarfélaga að hafa aðstöðu til áhrifa á starfsemi og stjórn Alþýðusambands Íslands og á það jafnt við um sambönd stéttarfélaga. Þykja lagarök, eðli máls og grundvallarreglur 2. gr. laga nr. 80/1938 leiða til þess, að stéttarfélög og sambönd stéttarfélaga eigi rétt til inngöngu í heildarsamband vinnustéttanna, Alþýðusamband Íslands, ef fullnægt er reglum og skilyrðum í lögum þess.

Með vísun til þessa verður að telja, að Landssamband islenzkra verzlunarmanna eigi að lögum rétt til félagsréttinda í Alþýðusambandi Íslands að fullnægðum þeim inntökuskilyrðum, sem stefnda er rétt að setja fyrir inngöngu í alþýðusambandið og lög þess fela í sér, enda mundi það leiða til félagslegs misréttis, ef alþýðusambandið, sem þegar hefur veitt inngöngu tveimur þeirra verzlunarmannafélaga, sem nú eru í L. Í. V., gæti synjað öðrum hliðstæðum félögum verzlunar- og skrifstofufólks um inngöngu.

4) Af hálfu stefnda hefur því loks verið haldið fram, að stefnandi fullnægi ekki í einstökum atriðum inntökuskilyrðum þeim, sem alþýðusambandið setur.

Svo sem áður getur, virðist því hafa verið haldið fram á alþýðusambandsþinginu 1960, að á skorti í ýmsum atriðum, að stefnandi fullnægði inntökuskilyrðum. Stefnanda var þó eigi af stefnda hálfu gefið til kynna, hverju áfátt væri, enda þótt þessi almennu mótmæli væru höfð uppi í flutningi málsins hér fyrir dómi. Hins vegar lagði stefn-

andi hvorki fram samþykktir hinna einstöku félaga né félagaskrár þeirra. Í tilefni af þessu úrskurðaði Félagsdómur 21. júní s. l. samkvæmt heimild í 56. gr. laga nr. 80/1938, að stefnandi skyldi leggja fram samþykktir og félagaskrár allra þeirra félaga, sem væru í Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna. Jafnframt ákvað dómurinn í úrskurði þessum, að stefndi skyldi því næst tjá sig um hverja samþykkt fyrir sig og lýsa atriðum þeim, er hann teldi eigi samrýmast lögum alþýðusambandsins, og á sama hátt skyldi hann rannsaka félagaskrárnar. Stefndi lagði því næst samþykktirnar og félagaskrárnar fram í þinghaldi 13. sept. s.l. Fékk stefndi þá frest til að tjá sig um þær til 12. október s.l., og ritaði hann þá greinargerð af sinni hálfu. Leggur hann þar áherzlu á, að í máli þessu sé fyrst og fremst um það höfuðatriði deilt, hvort stefnandi eigi almennt lögvarinn rétt til inngöngu í alþýðusambandið, en bendir ekki, þrátt fyrir þetta tilefni, sérstaklega á neina þá ágalla á samþykktum eða skráum félaganna, er að áliti dómsins hamla því, að krafa stefnanda í máli þessu verði tekin til greina.

Svo sem vikið hefur verið að eru tvö af þeim félögum, sem nú eru í L. Í. V. þegar félagar í alþýðusambandinu. Hefur því verið lýst yfir af hálfu stefnanda, að sjálfstæð aðild þeirra að Alþýðusambandi Íslands falli niður, fái L. Í. V. félagsréttindi í sambandinu. Er hér um framkvæmdaatriði að ræða, sem taka verður tillit til við inngöngu L. Í. V. í alþýðusambandið, en hefur ekki áhrif á rétt þess til inngöngu í sambandið.

Með vísun til alls þess, er nú hefur verið rakið, ber að taka dómkröfu stefnanda um félagsréttindi í Alþýðusambandi Íslands til greina.

Rétt þykir eftir atvikum, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefnda, Alþýðusambandi Íslands, er skylt að veita stefnanda, Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna, inn-

göngu í sambandið með fullum og óskertum réttindum sem stéttarfélagasambandi.

Málskostnaður fellur niður.

Sératkvæði Benedikts Sigurjónssonar og Ragnars Ólafssonar.

Mál þetta, sem dómtekið var eftir munnlegan málflutning hinn 26. f. m., hefur Landssamband íslenzkra verzlunarmanna höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, útgefinni 5. apríl 1961, gegn Alþýðusambandi Íslands og haft uppi þessar dómkröfur:

Að stefnda, Alþýðusamband Íslands, verði með dómi skyldað til að veita stefnanda, Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna, innngöngu í Alþýðusamband Íslands með fullum og óskertum réttindum sem stéttarfélagasambandi. Þá hefur stefnandi krafizt þess, að stefnda verði dæmt til greiðslu málskostnaðar að mati dómsins.

Stefnda hefur krafizt þess, að sambandið verði algerlega sýknað af öllum kröfum stefnanda og því dæmdur málskostnaður úr hendi stefnanda að mati dómsins.

Stefnda krafðist upphaflega, að máli þessu yrði vísað frá Félagsdómi, og með dómi, uppkveðnum 22. febrúar 1962, var máli þessu vísað frá dómum. Þeim dómi var skotið til Hæstaréttar, og með dómi, uppkveðnum 4. apríl s.l., dæmdi Hæstiréttur, að Félagsdómur skyldi fjalla um mál þetta.

Málsatvik eru í stuttu máli þau, að hinn 2. júní 1957 stofnuðu nokkur félög skrifstofu- og verzlunarfólks svonefnt Landssamband íslenzkra verzlunarmanna, stefnanda í máli þessu. Á öðru þingi stefnanda í maimánuði 1959 var samþykkt að sækja um innngöngu í stefnda, Alþýðusamband Íslands. Virðist þá hafa verið talið, að í Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna væru 20 félög.

Hinn 14. júlí 1960 mun stefnandi síðan hafa sótt um innngöngu í Alþýðusamband Íslands. Miðstjórn stefnda sendi umsókn þessa, svo sem venja mun vera, til millipinganefndar sinnar í laga- og skipulagsmálum, sem skyldi gefa umsögn um inntökubeiðnina. Samkvæmt því, sem haldið er fram í málinu og eigi hefur verið véfengt, náðist ekki samkomulag í nefnd þessari um málið. Munu nokkrir nefndarmanna hafa lagt til, að stefnanda yrði synjað um innngöngu, þar sem skipulagsmál stefnda væru enn í deigluinni, enda væri skipulag stefnanda annað en skipulag þeirra starfsgreinasambanda, er þegar væru félagar innan stefnda. Hinn hluti nefndarinnar mun hins vegar hafa viljað mæla með því, að stefnanda yrði veitt innanga að tilskyldum nokkrum breytingum á samþykktum og að undangenginni endurskoðun á félagaskrá hinna ýmsu félaga. Með hliðsjón af þessu mun miðstjórn stefnda síðan hafa synjað stefnanda um innngöngu. Mál þetta kom fyrir aðalfund stefnda, alþýðusambandsþing, á árinu 1960. Á aðalfundinum var samþykkt tillaga þess efnis, að staðfest væri sú ákvörðun mið-

stjórnar stefnda að synja stefnanda um inngöngu, meðan skipulagsmál stefnda væru í deigluinni.

Kröfur sínar í máli þessu byggir stefnandi á því, að stefnda sé skylt að veita Landssambandi íslenskra verzlunarmanna inngöngu í samtök sín. Þau rök stefnda, að verið væri að vinna að breytingu á skipulagsmálum sambandsins og því óeðlilegt að taka stefnanda inn í sambandið, séu eigi rétt, enda hafi skipulagsmál þessi verið **mjög lengi í deigluinni** og ekkert útlit fyrir, að þau leystust á næstunni. Í þessu sambandi hefur stefnandi á það bent, að í samtökum stefnda séu að minnsta kosti tvö stéttarfélagasambönd. Þá hefur stefnandi bent á ákvæði 2. mgr. 6. gr. samþykktar stefnda, en þar segir, að félög sömu eða líkra starfsgreina geti gert samband með sér, og hafi slíkt stéttarsamband einnig rétt til þátttöku í alþýðusambandinu með sömu takmörkunum og stéttarfélög, eftir því sem við á.

Í lögum um stéttarfélög og vinnudeilur nr. 80/1938 sé svo í 1. gr. ákvæðið, að menn skuli eiga rétt á að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasambönd í þeim tilgangi að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verkalýðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt. Þá sé í 2. gr. sömu laga fram tekið, að stéttarfélög skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein. Sama hljóti að gilda, þegar um sé að ræða allsherjarsamtök launþega, stefnda í máli þessu, og félög launþega eða félagasambönd launþega. Þessir aðilar hljóti að eiga rétt til inngöngu í heildarsamtökin. Hefur stefnandi á það bent, að stefnda sé í mörgum tilvikum fyrirsvari og fulltrúi allra launþega í landinu og hin einustu heildarsamtök þeirra. Með lögum sé stefnda falin margs konar hagsmunagæzla fyrir allar launastéttir. Áhrif og völd stefnda séu mjög mikil og það hljóti að vera sérhverju launþegafélagi eða launþegasambandi geysilegt hagsmunamál að fá aðild að samtökum stefnda og hljóti stefnandi að eiga rétt á slíkri inngöngu samkvæmt eðli málsins og með lögjöfnun frá fyrrgreindu ákvæði 2. gr. laga nr. 80/1938.

Af hálfu stefnda er sýknukrafan á því byggð, að stefnandi eigi engan lögvarinn rétt til inngöngu í sambandið. Hið stefnda samband sé frjáls samtök launþegafélaga og auk þess séu í því tvö starfsgreinasambönd. Stefnda ráði sjálft skipulagsmálum sínum og þá einnig því, hverjum það veiti inngöngu. Í þessu sambandi sé algerlega óheimilt að jafna til ákvæða 2. gr. laga nr. 80/1938 um skyldu stéttarfélaga til að veita inngöngu launþegum í þeirri starfsgrein, sem þau starfa í. Það ákvæði sé eðlilegt, að því er stéttarfélagin varði, því það geti verið einstökum launþegum bráð og brýn nauðsyn, starfslega séð, að fá inngöngu, en slíkt eigi alls ekki við, að því er varðar stefnanda og kröfu hans um inngöngu í hin stefndu samtök. Hefur af hálfu stefnda verið á það bent, að auk þeirra séu önnur launþegasambönd hér á landi, svo sem Far-

manna- og fiskimannasamband Íslands og Bandalag starfsmanna ríkis og bæja.

Enn hefur stefndi á það bent, að er frumvarp að lögum nr. 80/1938 var til meðferðar á Alþingi, hafi einmitt komið fram tillaga um, að stéttarsamböndum yrði gert að skyldu að veita stéttarfélögum inngöngu, en sú tillaga hafi verið felld.

Þá hefur af hálfu stefnda verið talið, að í samþykktum stefnanda svo og ýmissa hinna einstöku félaga innan þess, séu ákvæði slík, að eigi sé unnt að veita þeim inngöngu, nema breytingar séu á gerðar. Enn hefur verið talið af hálfu stefnda, að félagaskrár sumra hinna einstöku félaga væru gallaðar. Af stefnda hendi hefur ur og verið á það bent, að innan stefnanda séu tvö stéttarfélög, sem einnig séu nú sjálfstæðir félagar Alþýðusambands Íslands.

Svo sem áður getur, segir í 1. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur, að menn eigi rétt á að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasambönd í þeim tilgangi að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verkalýðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt. Í 2. gr. laganna segir, að stéttarfélög skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein eftir nánar ákveðnum reglum í samþykktum félaganna. Hefur þetta ákvæði verið skýrt á þann hátt, að stéttarfélög séu skyld að veita inngöngu þeim mönnum, er sanni, að þeir hafi starfslega hagsmuni af því að vera félagsmenn, enda komi ekki til önnur atriði, er útiloki þá frá þátttöku. Í 2. gr. er hins vegar ekkert getið um stéttarfélagasambönd. Í 3. gr. laganna er tekið fram, að stéttarfélög ráði málefnum sínum sjálf með þeim takmörkunum, sem sett séu í lögnum. Þá er tekið fram, að einstakir meðlimir félaganna séu bundnir við löglega gerðar samþykktir og samninga félagsins og stéttarsambands þess, er þeir kunna að vera í. Í 5. gr. segir að stéttarfélög séu lögformlegir samningsaðilar um kaup og kjör meðlima sinna, enda hafi félagið í samþykktum sínum ákveðið að láta starfsemi sína taka til slíkra málafna. Í 14. gr. segir, að stéttarfélögum sé heimilt að gera verkföll í þeim tilgangi að vinna að framgangi krafna sinna í vinnudeilum og til verndar rétti sínum skv. lögnum. Í 15. gr. laganna eru ákvæði um það, hvernig til skuli haga, þegar vinnustöðvun er ákveðin.

Í samþykktum stefnda, þeim er nú gilda, er fram tekið, að það sé samtakaheild islenzkrar alþýðu í verkalýðsmálum. Hlutverk stefnda sé, að hafa forystu í stéttarbaráttunni og félagsstarfsemi alþýðunnar á Íslandi í málum atvinnustéttanna, með það takmark fyrir augum, að þeim stéttum verði veitt sambærileg kjör og sami réttur og öðrum stéttum í landinu. Þá er í samþykktunum fram tekið, að höfuðatriði í starfsemi sambandsins sé að gangast fyrir stofnun stéttarféлага, styðja þau og efla hagsmunabaráttu þeirra. Í 6. gr. samþykktanna segir, að í alþýðusambandið megi taka öll

islenzk stéttarfélög, sem gangast vilja undir lög þess, þó eigi fleiri en eitt félag úr sömu atvinnugrein á sama stað, enda sé félagið ekki þátttakandi í neinu öðru verkalýðssambandi. Í samþykktum stefnda kemur hvergi fram, að það hafi heimild til að gera kaup- og kjarasamninga fyrir félaga sína, og eigi hefur það rétt til að gera verkfall eða ákveða um, að verkfall skuli gert.

Samkvæmt samþykktum Landssambands islenzkra verzlunarmanna er tilgangur þeirra samtaka að efla samtök skrifstofu- og verzlunarmanna, vera málsvari þeirra og hafa á hendi forystu í hagsmunamálum þeirra.

Hér að framan hafa verið rakin ákvæði laga nr. 80/1938, þau, er hér skipta máli. Af lögum þessum er ljóst, að stéttarfélög og stéttarfélagasambönd eru algerlega sjálfráð um málefni sín nema í þeim tilvikum, þar sem lögin bjóða annað. Frekar virðist ekki heimilt að takmarka sjálfstjórnarrétt þessara aðila. Stefnandi hefur ekki leitt í ljós, að hann hafi þá lögvörðu hagsmuni til inngöngu í hin stefndu samtök, sem gert er ráð fyrir í lögum nr. 80/1938, og ekki verður heldur séð, að hann geti reist þá kröfu sína á samþykktum stefnda. Eru því ekki lagarök til þess að bjóða með dómi, að hin stefndu samtök verði skylduð til að veita stefnanda inngöngu.

Með vísan til þessa þykir þegar af þessari ástæðu verða að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda í máli þessu.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefnda, Alþýðusamband Íslands, skal vera sýknt af kröfum stefnanda, Landssambands islenzkra verzlunarmanna, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Mánudaginn 26. nóvember 1962.

Nr. 10/1962. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps**

(Egill Sigurgeirsson hrl.

gegn

Landssambandi íslenzkra útvegsmanna

(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómendur.

Gagnaöflun.

Úrskurður:

Áður en dómur verður lagður á mál þetta telur Félagsdómur rétt, sbr. 56. gr. laga nr. 80/1938, að aflað verði eftirtalinna gagna:

1. Fram er komið í félagsdómsmálinu nr. 7/1962 að stefndi hafi 21. júní 1958 sent einstökum félagsmönnum og félagsdeildum sínum kjarasamning þann, er gerður var 13. júní 1958 milli hans og „Sjómannasamtakanna innan A. S. Í.“ með ósk um, að hann yrði „tekinn til afgreiðslu hið allra fyrsta“ og stefnda „tilkynnt þegar í stað um afgreiðslu“ á honum. Í því sambandi skal upplýst: a) Hvað margir og hverjir tilkynntu stefnda samþykki sitt og með hvaða hætti, b) Hvað margir útvegsmenn eða útgerðarmannafélög tilkynntu verklýðs- og sjómannafélagi því, er hlut átti að máli, að þeir samþykktu samninginn fyrir sitt leyti, og með hvaða hætti var sú staðfesting gerð. c) Neituðu nokkrir útvegsmenn eða útvegsmannafélög að samþykkja kjarasamninginn.
2. Rétt þykir og að verklýðs- og sjómannafélögin gefi upplýsingar um þessi atriði: a) Með hvaða hætti tilkynntu „Sjómannasamtökin innan A. S. Í.“ einstökum verklýðsfélögum nefnda samningsgerð. b) Hve mörg og hvaða verklýðsfélög samþykktu samninginn frá 13. júní 1958 sérstaklega. c) Hvaða félög tilkynntu alþýðusambandinu eða „Sjómannasamtökunum“ samþykki sitt. d) Hvaða félög tilkynntu útvegs-

mönnum eða útvegsmannafélögum, er hlut áttu að máli, samþykki sitt.

3. Sömu upplýsinga og raktar eru í 1 og 2 skal aflað um samkomulag það, er undirritað var 15. maí 1959 milli „Sjómannasamtakanna innan A. S. Í.“ og Lands-sambands íslenzkra útvegsmanna.
4. Lögð skal fram skrá yfir þá útgerðarmenn og útgerðarmannafélög, sem sögðu upp samningum þeim, er um ræðir í þessu máli, fyrir 1. apríl 1961 eða til niðurfellingar 1. júní f. á.

Loks skal aflað annarra þeirra gagna, sem framan-greind gagnaöflun gefur tilefni til.

Því úrskurðast:

Aflað skal framangreindra gagna svo fljótt, sem unnt er.

Föstudaginn 18. janúar 1963.

Nr. 10/1962. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps**

(Egill Sigurgeirsson hrl.)

gegn

Landssambandi íslenzkra útvegsmanna

(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómendur.

Deilt um gildi kjarasamninga á síldveiðum.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna með stefnu, dags. 15. nóv. f. á.

Dómkröfur stefnanda eru þær:

að dæmt verði, að kjarasamningur milli aðilja máls þessa,

dags. 13. júní 1958 með breytingum, dags. 15. maí 1959, hafi gilt milli þeirra á sildveiðum fyrir Norðurlandi sumarið 1962 og sé enn í gildi.

að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Mál þetta var flutt munnlega 23. nóv. f. á., en með úrskurði uppkveðnum 26. sama mán. lagði Félagsdómur fyrir aðilja að afla ýtarlegri gagna. Var málið því tekið aftur til málflutnings og flutt munnlega af nýju, að lokinni framhalds gagnaöflun, 10. þ. m.

Aðdragandi máls þessa og málsatvik eru á þessa leið:

Í marzmánuði 1958 mun almennt hafa verið sagt upp af hálfu verkalýðs- og sjómannafélaga þeirra, er hlut áttu að máli, þágildandi kjarasamningum um kaup og kjör á sildveiðum. Var Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps meðal þeirra félaga, er þá sögðu upp samningum. Er uppsögn þess félags dags. 27. marz 1958, og munu útgerðarmenn í Sandgerði hafa kvittað fyrir móttöku hennar 28. og 29. sama mánaðar. Eigi er uppkomið í máli þessu, hvernig gengið var á þeim tíma að formi til frá samningum milli einstakra verklýðs- eða sjómannafélaga annars vegar og útgerðarmanna eða félögum þeirra hins vegar, en kaup og kjör á sildveiðum fóru þá eftir allsherjar samningi gerðum í Reykjavík 15. júní 1954 og var hann undirritaður með þessum hætti:

„F. h. Verkalýðs- og sjómannafélaganna

Með fyrirvara

um samþykki þeirra, enda gefist þeim félögum A. S. Í., er þess óska, kostur á að gerast aðiljar að samningnum“.

Nöfn.

„F. h. Útvegsmannafélaganna

Með fyrirvara

um samþykki þeirra, enda gefist þeim deildum L. Í. Ú. og einstaklingum, er þess óska, kostur á að gerast aðiljar að samningnum“.

Nöfn.

Við samninga þá er gerðir voru árið 1958 var höfð sú tilhögun, að Landssamband íslenzkra útvegsmanna fór með samningaumleitanir og samningsgerð af hálfu útvegsmanna, en af hálfu sjómanna samninganefnd, er sett var á laggirnar til að annast samninga að þessu sinni samkvæmt ákvörðun sjómannaráðstefnu, sem haldin var í marz 1958. Kaus ráðstefna þessi fyrst 4 menn í nefnd til þess að gera tillögur um breytingar á áðurgildandi kjarasamningum, en því næst annaðist samningana samninganefnd sú, er undirritaði þá og skipuð var fulltrúum frá nokkrum þeirra verklýðsfélaga, sem hlut áttu að máli. Hafa formaður og ritari Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps lýst yfir því, að félög þeirra hafi gefið Alþýðusambandi Íslands fullt umboð til þess að fara með samninga að þessu sinni.

Samningar milli útvegsmanna og verklýðsfélaganna tókust því næst í júní 1958 og voru undirritaðir 13. þess mánaðar af mönnum þeim, er sæti áttu í samninganefnd hvors aðilja og er síðasta grein samninganna svohljóðandi og undirritun með þessum hætti:

„Samningur þessi gildir frá undirskriftardegi til 1. júní 1959. Sé honum ekki sagt upp fyrir þann tíma, framlengist hann um eitt ár í senn. Uppsagnarfrestur er tveir mánuðir, eða útrunninn 1. apríl.

Dótt samningur þessi sé gerður og undirritaður sameiginlega fyrir öll þau félög, sem að honum standa, skal hvert félag fyrir sig teljast sérstakur samningsaðili.

Reykjavík, 13. júní 1958.

F. h. Landssambands ísl. útvegsmanna
með fyrirvara um samþykki einstakra félagsdeilda og
sérstakra meðlima.

Nöfn.

F. h. Sjómannasamtakanna innan A. S. Í.,
þar með talið Matsveinafélag S. M. F. Samningurinn
gildir þó ekki fyrir félögin í Vestmannaeyjum og á Vestfjörðum. Með fyrirvara um samþykki félaganna.

Nöfn.“

Með umburðarbréfi nr. 11, dags. 21. júní 1958, skýrði stefndi félagsmönnum sínum, félagsdeildum og einstökum félagsmönnum því næst frá samningi þessum og rek-ur þær breytingar, sem nú hafi orðið á samningum við sjómenn frá hinum eldri samningunum.

Þá segir svo í bréfi þessu:

„Samningur þessi er hér með sendur öllum einstökum meðlimum og deildum L. Í. Ú. og væntum vér þess, að samningurinn verði tekinn til afgreiðslu hið allra fyrsta og oss tilkynnt þegar í stað um afgreiðslu deildarinnar á honum.“

Samkvæmt skýrslu stefnda í máli þessu, mun samningur þessi ekki hafa komið til umræðu eða afgreiðslu sérstaklega í deildum L. Í. Ú. (þ. e. einstökum útvegsmannafélögum). Urðu hvorki deildir né einstakir félagsmenn stefnda við þeim tilmælum umburðarbréfsins, að tilkynna honum um afgreiðslu á samningnum. Jafnframt er komið fram, að engar orðsendingar hafi farið fram milli útvegsmanna og einstakra verklýðs- og sjómannafélaga varðandi gildistöku hins nýja samnings. Hins vegar var honum orðalaust fylgt í framkvæmd og skráð á síldveiðiskipin, samkvæmt honum þá um sumarið 1958. Þá hefur stefndi og lýst yfir því í flutningi máls þessa, að engin synjun um samþykki á nefndum samningi hafi borizt honum og því er ekki heldur haldið fram af hans hálfu, að slík synjun hafi verið send verklýðsfélögum þeim, er hlut áttu að máli frá einstökum útvegsmönnum eða útvegsmannafélögum.

Af hálfu Alþýðusambands Íslands er því lýst yfir, að það hafi strax eftir 13. júní 1958 tilkynnt sambandsfélögunum um hinn nýja samning. Hins vegar kveðst það ekki vita, hvort eða hve mörg félög hafi beinlínis samþykkt samninginn og ekki vita til þess, að neitt félag hafi fellt hann, en félögin hafi öll samþykkt hann í reynd með því að félagsmenn þeirra hafi verið skráðir á síldveiðiskipin samkvæmt honum sumarið 1958 og svo seinna með þeim breytingum, sem síðar verður getið, og gerðar voru árið eftir, 1959.

Af vottorði frá lögskráningarstjóranum í Sandgerði, sem er á félagssvæði Verkalýðs- og sjómannafélags Miðnes-hrepps, sést, að skráð hefur verið svo á skipið Muninn G.K. 342 á sumarsildveiðum 1958 „Skv. samningum“. En það er sammæli málsaðilja, að eigi hafi í Sandgerði á því sumri verið um aðra samninga að ræða um kjör á sildveiðum en þá, er undirritaðir voru 13. júní 1958. Aðiljar eru einnig sammála um það, að engar formlegar tilkynningar um gildistöku samningsins frá 13. júní 1959 hafi farið fram milli verklýðsfélagsins í Sandgerði og útvegsmanna þar, en þeir síðartöldu eru beinir félagsmenn í Landssambandi íslenskra útvegsmanna, þar sem ekkert útvegsmannafélag starfar á félagssvæði nefnds verklýðsfélags.

Þá hefur því ekki verið andmælt, að reikningsskil við sjómenn haustið 1958 hafi farið fram samkvæmt samningnum frá 13. júní sama ár.

Nefndum kjarasamningi, sem gilda átti, svo sem áður er lýst, til 1. júní 1959, var ekki sagt upp fyrir þann tíma. Hins vegar gerðu sömu aðiljar og undirrituðu kjarasamninginn 13. júní 1958 viðbótarsamning í maí 1959, er hljóðar svo:

„Samkomulag

um breytingar á sildveiðisamningi milli L. Í. Ú. og sjómannasamtakanna innan A. S. Í. dagsettum 13. júní 1958.

1. Kauptrygging .....

Reykjavík, 15. maí 1959.

f. h. Sjómannasamtakanna innan A. S. Í. að undanskildum félögum í Vestmannaeyjum og á Vestfjörðum.

Nöfn.

f. h. Landssambands ísl. útvegsmanna.“

Nöfn.

Svo sem undirskriftir aðilja undir þetta samkomulag bera með sér eru þær að þessu sinni eigi með fyrirvara um samþykki, eins og verið hafði við samningagerðina árið áður, 1958, enda er því ekki haldið fram af málsaðiljum, að þetta samkomulag hafi almennt verið lagt undir samþykki þeirra verklýðs- og sjómannafélaga eða út-

vegsbænda og útvegsmannafélaga, sem þessi breyting snerti. Telur stefnandi, að þeir fulltrúar sjómanna, sem undirrituðu þessar breytingar, hafi haft umboð til þeirrar samningsgerðar. Og að því er Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps varðar er fram komið, að samkomulagið var samþykkt á fundi trúnaðarráðs félagsins 24. maí 1959, en eigi er því haldið fram af hálfu félagsins, að það samþykki hafi verið tilkynnt sérstaklega útvegsmönnum í Sandgerði, sem eru beinir félagsmenn í L. Í. Ú., þar sem ekki er neitt útvegsmannafélag á þessum stað. Af hálfu stefnda er það hins vegar komið fram, að útvegsmannafélögum og beinum félagsmönnum í L. Í. Ú. var send tilkynning um nefnt samkomulag í umburðarbréfi nr. 8/1959 dagsettu í maí 1959. Segir svo í umburðarbréfi þessu:

„Að undanfögnu hafa farið fram viðræður milli Landsambands íslenzkra útvegsmanna og sjómannasamtakanna innan A. S. Í. um breytingar án uppsagnar á samningum um kaup og kjör sjómanna á síldveiðum, sem dagsettur er 13. júní 1958.

Þann 15. maí s.l. varð samkomulag um eftirtaldar breytingar á samningnum:

.....

Með kveðju.

Landssamband ísl. útvegsmanna.“

Eigi er í bréfi þessu óskað eftir sérstakri staðfestingu á nefndu samkomulagi og stefndi hefur lýst yfir því, að eigi muni nú frekar en árið áður hafa verið gerðar sérstakar samþykktir um það, eða tilkynningar út af því átt sér stað til sjómannafélaga eða stjórnar stefnda.

Aðiljar eru samsaga um það, að í reynd og framkvæmd hafi kjarasamningnum frá 13. júní 1958 með nefndri breytingu 1959 verið fylgt á síldveiðum árin 1959, 1960 og 1961 og þá einnig að því er Sandgerðisbátana varðaði, enda hefur verið lagt fram vottorð þess efnis frá lögskráningarstjóranum í Miðneshreppi. Þá er það einnig ágreiningslaust, að ekki hafi verið um annan kjarasamning um

sildveiðar að ræða, en þann, sem um er deilt í máli þessu, þegar frá eru skildar Vestmannaeyjar og Vestfirðir.

Rétt þykir að láta þess getið hér, að frásögn sú, sem rakin er í dómi Félagsdóms, uppkv. 6. júní 1962, í málinu nr. 2/1962 um samningaumleitanir og samningsgerð milli aðilja máls þessa vorið 1959 er þar með öðrum hætti, en hér er rakið, þar sem byggt er á því að heildarsamningar hafi verið undirritaðir 15. maí 1959 með þeim hætti, sem þar er greint. Sú frásögn var byggð á málflutningi umboðsmanna aðilja í því máli. Í þessu máli hafa umboðsmenn aðilja, sem eru hinir sömu, lýst yfir, að skýrslur þeirra þá um nefnda samningsgerð séu ekki réttar. Er talið að sú vangá, er þar átti sér stað, stafi af mistökum í útgáfu af kjarasamningum, sem alþýðusambandið sá um, er það lét, án samráðs við stefnda, prenta samninginn frá 13. júní 1958, eftir breytingarnar vorið 1959, eins og um undirritun nýs samnings í heild hefði verið að ræða. Var sú útgáfa lögð fram í málinu nr. 2/1962 og lögð til grundvallar, er atvik málsins voru rakin. En svo sem fram kemur af sögu málsins hér, var nefnd útgáfa samningsins ónákvæm að því er varðar síðustu grein hans og undirskriftir, og löguð til þess að valda misskilningi um samningsgerðina, þar sem réttara hefði verið að prenta samkomulagið 1959 sem viðbót við samninginn 1958.

Í marzmánuði 1961 sagði stefndi upp framannefndum samningi með bréfi til „Sjómannasamtakanna innan A. S. Í.“, er sent var Alþýðusambandi Íslands. Ekki kom þó til ágreinings milli stefnda og alþýðusambandsins út af þeirri uppsögn þá að sinni. Reyndi ekki á gildi hennar á því ári, þar sem skráð var á sildveiðiskipin sumarið 1961 með sömu kjörum og verið hafði árin 1959 og 1960. En vorið 1962 kom til allsherjar kaup- og kjaradeilu sjómanna og útvegsmanna að því er sildveiðikjörin varðaði. Leiddi sú deila til málssóknar út af nefndri uppsögn stefnda frá 1961 og var hún eigi almennt talin gild gagnvart þeim verklýðs- og sjómannafélögum, sem stóðu að samningnum frá 1958 og 1959. En jafnhliða henni höfðu ýmis útvegsmannafélög sagt nefndum samningum upp sérstak-

lega gagnvart verklýðsfélögum þeim, er hlut áttu að máli. Stóðu málin því þannig í júnímánuði s.l., að sums staðar hafði sildveiðisamningunum verið sagt upp, en annars staðar ekki, eða þá að mótmælt var, að lögmæt uppsögn hefði átt sér stað.

Hinn 24. júní s.l. voru gefin út bráðabrigðalög, er mæltu svo fyrir, að gerðardómur skyldi skera úr því, hvaða kjör skyldu gilda á sildveiðum sumarið 1962, ef samkomulag um kjörin næðist ekki fyrir tiltekinn tíma. Og þar sem ekki gekk saman með deiluaðiljum, fékk gerðardómurinn deiluna til meðferðar og kvað upp úrskurð sinn 25. júlí s.l.

Samkvæmt vottorði lögskráningarstjórans í Sandgerði var lögskráð á m/b Hrönn G.K. 241 hinn 25. júní s.l. með þeim skilmálum, að ráðningarkjör væru óákveðin, en hann kvaðst hafa skýrt fyrir skipverjum afstöðu L. Í. Ú. og Alþýðusambands Íslands til gerðardómsins. Þá segir einnig í öðru vottorði lögskráningarstjórans, að skráð hafi verið á m/b Muninn G.K. 342 og m/b Jón Gunnlaugsson G.K. 444 á sumarsildveiðum 1962: „Skv. væntanlegum samningum.“

Pegar að reikningsskilum kom, að lokinni sildarvertíðinni s.l. haust, kom í ljós, að ágreiningur var um það, hvaða reglum skyldi fylgja um kaup og kjör á Sandgerðisbátum. Töldu útvegsmenn, að farið skyldi eftir ákvæðum gerðardómsins, þar sem engir kjarasamningar væru í gildi milli þeirra og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðnes-hrepps. Verklýðsfélagið hélt því hins vegar fram, að kjarasamningunum frá 1958 og 1959 hefði eigi verið sagt upp. Væru þeir því enn í gildi og bæri að miða kjör sjómanna við ákvæði þeirra. Náðist eigi samkomulag um þetta atriði og höfðaði stefnandi þá mál þetta með þeirri kröfugerð, sem áður getur. Heldur stefnandi því fram, að með áðurnefndum samningi frá 13. júní 1958 og staðfestingu þeirri, sem hann fékk, er breytingar voru gerðar á honum 15. maí 1959, hafi stofnast kjarasamningur, er bundið hafi verklýðsfélagin, sem að honum stóðu, og einnig útvegsmannafélög og einstaka útgerðarmenn innan Landssambands íslenzkra útvegsmanna við þau kjör, sem

hann mælir fyrir um. Telur hann, að það komi m. a. fram af áðurnefndum uppsögnum útgerðarmannafélaganna 1961, að þau hafi talið sig bundna af nefndum samningum, enda hafi sú staðreynd líka komið ótvírætt fram í 4 ára óslitinni framkvæmd. Eigi þetta einnig við um Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps og þá útgerðarmenn í Sandgerði, sem séu félagar í L. Í. Ú. Og þar sem þessum samningum hafi ekki verið sagt upp á lögmætan hátt gagnvart verklýðsfélaginu hafi þeir verið enn í gildi á síldarvertíðinni s.l. sumar. Eigi reikningsskil við félagsmenn verklýðsfélagsins þess vegna að miðast við ákvæði nefnds kjarasamnings, en ekki ákvæði gerðardómsins, sem aðeins gildi, þar sem kjarasamningum hafi verið sagt upp. Þá kveður stefnandi, að eigi megi skilja orðalag lögskráningar þeirrar á báta í Sandgerði, er fram fór í júnimánuði s.l., á þá lund, að í því felist viðurkenning þess, að engir kjarasamningar hafi þá verið í gildi. Nokkur óvissa hafi verið um það, er gerðardómslögin væru sett, hve viðtæk ákvæði þeirra væru, og hafi aðeins verið um það að ræða af sinni hálfu, að velja það orðalag, sem ekki væri því til hindrunar, að skipin gætu þá þegar farið til veiða, en sjómenn þó haldið öllum þeim rétti til kaups, er þeir ættu samkvæmt samningum.

Stefndi byggir sýknukröfu sína á því, að enginn bindandi kjarasamningur hafi verið í gildi milli hans annars vegar eða einstakra útvegsmanna innan L. Í. Ú. og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps hins vegar. Kveður hann, að samningagerðin 13. júní 1958 hafi átt að vera opin svo að einstakir útvegsmenn eða útvegsmannafélög réðu því sjálf, hvort þau gerðust aðiljar að honum. Þetta hafi ekki verið gert, því hvorki hafi einstakir félagsmenn né einstakar félagsdeildir samþykkt nefndan kjarasamning gagnvart L. Í. Ú. né heldur gagnvart verklýðs- og sjómannafélögum þeim, sem hlut áttu að máli. Að visu hafi ákvæðum hans verið fylgt, en það nægi ekki til þess að stofnast hafi bindandi samningar við verklýðsfélögin um síldveiðikjörin. Þá heldur stefndi því fram, að sama gildi um breytingar þær, sem samkomulag hafi orðið um 15.

maí 1959. Þær hafi ekki heldur hlotið sérstaka staðfestingu, þótt eftir þeim hafi verið farið um reikningsskil. Þá mótmælir stefndi því, að skoða megi uppsagnir einstakra útvegsmannafélaga, er áttu sér stað síðla vetrar 1961, sem viðurkenningu þess, að þau teldu sig samningsbundin gagnvart verklýðsfélögunum. Þær uppsagnir hafi aðeins verið gerðar í varúðarskyni. Telur stefndi, að af þessu leiði, að fara beri eftir ákvæðum gerðardómsins um kaup og kjör félagsmanna Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps á sildveiðum s.l. sumar, enda hafi þá verið skráð á Sandgerðisbáta upp á þau býti, að ráðningarkjörin væru óákveðin, eða þau skyldu fara eftir væntanlegum samningi, og sé af því ljóst, að sjómenn hafi ekki litið svo á, að í gildi væru þá bindandi samningar um þau kjör.

Svo sem lýst er hér að framan tilkynntu bæði Alþýðusamband Íslands og Landssamband íslenzkra útvegsmanna félögum sínum samningsgerð þá, er fram fór 13. júní 1958. Urðu viðbrögðin undantekningarlaust þau, að ákvæðum samningsins var án nokkurra athugasemda af hálfu útvegsmanna eða verklýðs- og sjómannafélaga framfylgt við lögskráningu til sildveiða og síðar reikningsskil að lokinni vertið. Næsta ár var gildi þessa sama kjarasamnings viðurkennt með staðfestingu þeirri á honum, sem fólst í samkomulagi því um breytingar, sem undirritað var 15. maí 1959 án nokkurs fyrirvara um samþykki deilda, einstaklinga eða félaga innan þeirra sambanda, er að þeirri undirskrift stóðu. Var kjarasamningnum því næst með nefndum breytingum fylgt í verki og reynd sumurin 1959, 1960 og 1961 svo sem áður hafði verið sumaríð 1958, án þess að fram hafi komið nokkur athugasemd eða áskilnaðar út af þeim af hálfu útvegsmanna. Árið 1961 átti sér svo stað uppsögn sú af hálfu stefnda, dags. 22 marz 1961, sem ógild var metin með dómi Félagsdóms 6. júní f. á. í málinu nr. 2/1962. Jafnframt er fram komið að þessum sama kjarasamningi var einnig sagt upp sérstaklega í marz 1961 af 10 útvegsmannafélögum og einum einstaklingi.

Pegar til þessa er lítið og alls, sem að framan er rakið, verður að telja, að með þeirri skriflegu samningsgerð, er framfór nefnda daga 13. júní 1958 og 15. maí 1959 og framfylgt var án undantekningar, að því er séð verður, í framkvæmd og verki, árin 1958 til 1960 að báðum meðtöldum, hafi stofnast kjarasamningur, er bundið hafi aðilja máls þessa, unz hann félli niður fyrir uppsögn eða með öðrum lögmætum hætti, enda er framkomið, að ekki hafi á þessu tímabili verið til að dreifa öðrum kjarasamningum um kaup og kjör á sildveiðum þeim, er áður nefndir kjarasamningar fjölluðu um. Undir þessa niðurstöðu renna og stöðum uppsagnir þær af hálfu stefnda og útvegsmannadeilda innan samtaka hans, sem fram fóru árið 1961 og áður er lýst, auk þess sem hún er í samræmi við þá málflutningsyfirlýsingu, er aðiljar í málinu nr. 2/1962: Alþýðusamband Íslands f. h. Verklýðsfélags Norðfirðinga gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna, gáfu í flutningi þess máls, að kjarasamningurinn frá 15. maí 1959, þ. e. samningurinn frá 13. júní 1958 með breytingunni frá 15. maí 1959, væri enn í gildi, ef uppsögn stefnda, 22. marz 1961, yrði eigi metin gild.

Samkvæmt þessu verður niðurstaða þessa máls sú, að nefndur kjarasamningur frá 13. júní 1958 hafi gilt milli aðilja máls þessa á sildveiðum fyrir Norðurlandi s.l. sumar, og sé enn í gildi, þar sem eigi hefur verið sýnt fram á, að hann hafi fallið niður fyrir uppsögn eða með öðrum hætti.

Eftir atvikum er rétt að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Framangreindur kjarasamningur, dags. 13. júní 1958 með breytingum, dags. 15. maí 1959, gildir milli aðilja máls þessa, Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps og Landssambands íslenzkra útvegsmanna, um kaup og kjör á sildveiðum fyrir Norðurlandi sumarið 1962 og er enn í gildi milli þeirra.

Málskostnaður fellur niður.

Föstudaginn 18. janúar 1963.

Nr. 7/1962. **Farmanna- og fiskimannasamband Íslands**
(Ragnar Jónsson hrl.)

gegn

Landssambandi íslenzkra útvegsmanna
(Guðmundur Ásmundsson hrl.)

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
dómendur.

Skorið úr um gildi kjarasamnings. Sýknað af kröfu um
refsingu fyrir brot á 5. og 7. gr. laga nr. 80/1938 vegna
vanefnda á kjarasamningi.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi af Farmanna- og
fiskimannasambandi Íslands gegn Landssambandi ís-
lenzkra útvegsmanna með stefnu, dags. 16. október f. á.

Dómkröfur stefnanda eru þær:

1. að dæmt verði, að reikningsskil við stýrimann og
báða vélstjóra m/b Hrannar II G.K. 241 skuli fara eftir
kjarasamningi aðilja frá 14. febrúar 1961 og byggjast á
skiptagrundvelli kjarasamnings Landssambands íslenzkra
útvegsmanna og Sjómannasamtakanna innan A.S.Í. frá
13. júní 1958 með áorðinni breytingu 15. maí 1959.

2. að stefndi verði dæmdur til greiðslu sektar samkvæmt
70. gr. laga nr. 80/1938 fyrir brot á nefndum kjarasamn-
ingi frá 14. febrúar 1961.

3. að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda máls-
kostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostn-
aðar úr hendi hans eftir mati dómsins:

Málavextir eru þessir:

Hinn 14. febrúar 1961 var undirritaður samningur milli
aðilja máls þessa um kaup og kjör yfirmanna á fiskibáta-
flotanum. Í samningi þessum er m. a. um það samið, að
1. stýrimaður og 1. vélstjóri skuli hafa í kaup 1½ laun
háseta og kr. 250.00 á mánuði, og 2. stýrimaður og 2. vél-
stjóri 1¼ laun háseta og kr. 250.00 á mánuði.

Þegar þessi samningur var gerður, var í samskiptum verkalyðs- og sjómannafélaganna annars vegar og útvegsmanna hins vegar, að Vestmannaeyjum og Vestfjörðum undanskildum, farið eftir kjarasamningi, dags. 13. júní 1958, með breytingum, dags. 15. maí 1959.

Í þessum síðastnefnda samningi (frá 13. júní 1958) var svo mælt, að þótt hann væri gerður og undirritaður sameiginlega fyrir öll þau félög, er að honum stæðu, skyldi hvert félag fyrir sig teljast sérstakur samningsaðili. Þessum samningum sagði stefndi upp í marz 1961, en sú uppsögn var dæmd ógild, sbr. dóm Félagsdóms 6. júní 1962 í málinu nr. 2/1962.

Með bráðabirgðalögum frá 24. júní f. á., sem sett voru til lausnar sildveiðideilu þeirri, sem þá stóð yfir, er svo mælt, að gerðardómur skuli ákveða kaup og kjör skipverja á sumarsildveiðum 1962, ef samningar takist ekki. Og þar sem svo fór, ákvað gerðardómur kjör háseta með úrskurði uppkv. 25. júlí f. á.

Hinn 10. maí 1962 hafði stefndi sagt upp áðurnefndum kjarasamningi milli aðilja þessa máls, dags. 14. febrúar 1961, en með dómi Félagsdóms 26. júlí f. á. var sú uppsögn dæmd ógild. Kom því ekki til kasta nefnds gerðardóms í sildveiðideilunni, að ákveða kjör félagsmanna stefnanda, þar sem framangreindur kjarasamningur gildi þá enn samkvæmt ákvæðum sínum.

M/b Hrönn II var gerð út frá Sandgerði til sildveiða s.l. sumar. Var lögskráð á hana 25. júní f. á. Varðandi kjör háseta var skráð svo: „Ráðningarkjör óákveðin.“

Við reikningsskil til stýrimanna og vélstjóra að lokinni vertíð á s.l. hausti kom upp ágreiningur um það, við hvaða ákvæði kaup og kjör skyldu miðast. Leit stefndi svo á, að leggja bæri til grundvallar kaupákvæði gerðardómsins um kaup háseta, en stefnandi krafðist þess, að miðað yrði við ákvæði kjarasamningsins frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959.

Þessa kröfu sína byggir stefnandi á þeim röksemdum, að síðastnefndir kjarasamningar séu enn í gildi, þar sem þeim hafi eigi verið löglega sagt upp. Eigi hásetar á

m/b Hrönn II því að njóta þess kaups og þeirra kjara, sem nefndir samningar ákveða þeim til handa. Við þann grundvöll eigi svo að miða kjör stýrimanna og vélstjóra þeirra, sem eru í félagsskap stefnanda, og í þeim hlutföllum, sem samningur þeirra frá 14. febr. 1961 ákveði. En jafnvel þótt talið verði, að samningarnir frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 séu eigi bindandi um hásetakjörin á síldveiðum s.l. sumar, eigi samt að miða við ákvæði þeirra, þar eð þeir hafi verið sá grundvöllur, sem byggt var á, þegar aðiljar þessa máls sömdu 14. febr. 1961.

Þá telur stefnandi að með því að haga reikningsskilum andstætt nefndum samningum hásetanna, en fara eftir ákvæðum gerðardómsins um hásetakjörin, hafi stefndi gerzt brotlegur við kjarasamning aðiljanna frá 14. febr. 1961 og ákvæði 5. og 7. gr. laga nr. 80/1938. Eigi það að varða hann sektum samkv. 70. gr. sömu laga.

Sýknukrafa stefnda er á því byggð, að eigi hafi verið í gildi neinn samningur milli sin eða einstakra útvegsmanna annars vegar og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðnes-hrepps hins vegar um kaup og kjör háseta á síldveiðum sumarið 1962. Eigi því kjör háseta á m/b Hrönn II að fara eftir ákvæðum gerðardómsins, sem samkvæmt bráðabirgðalögunum jafngildi kjarasamningi. Og þar sem kaup vélstjóra og stýrimanna sé ákveðið margfeldi af hásetahlutunum, þá sé sér rétt, eins og hér standi á, að miða það við hlut hásetanna eins og hann verði samkvæmt gerðardómnum.

Þá mótmælir stefndi því, að hann verði á nokkurn hátt talinn hafa brotið ákvæði laga nr. 80/1938, jafnvel þótt svo yrði litið á, að skilningur hans á umræddum kjarasamningum eða gildi þeirra væri eigi réttur, þar sem brot á kjarasamningi varði eigi sektum eða refsingu samkvæmt ákvæðum nefndra laga.

1. Um kaupkröfunu.

Með dómi Félagsdóms uppkv. í dag í málinu nr. 10/1962 er dæmt, að framangreindir kjarasamningar, dags. 13. júní 1958 og 15. maí 1959, gildi um kaup og kjör há-

seta á sildveiðum sumarið 1962 að því er varðar lögskipti félagsmanna Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps og stefnda, Landssambands ísl. útvegsmanna. Samkvæmt þeirri niðurstöðu og með tilliti til þess, að kjarasamningur aðilja þessa máls, frá 14. febr. 1961, var í gildi að því er sildveiðarnar s. l. sumar varðar, ber að miða reikningsskil við stýrimann og vélstjóra m/b Hrannar II við hásetahlut, eins og hann varð samkvæmt kaup- og kjaraákvæðum framangreindra hásetasamninga. Verður þessi krafa stefnanda samkvæmt því tekin til greina.

2. *Um sektarkröfuna.*

Eigi verður talið, að það eigi að varða stefnda refsingu samkvæmt ákvæðum laga nr. 80/1938, þótt hann miðaði reikningsskil við stýrimann og vélstjóra á m/b Hrönn eftir sildveiðarnar í sumar við aflahlut háseta eins og hann varð samkvæmt úrskurði gerðardómsins í sildveiðideilunni. Verða ákvæði 5. og 7. gr. nefndra laga eigi skilin svo, að vanefndir á kjarasamningum varði sektum eftir 70. gr. sömu laga. Ber því að sýkna stefnda af þessari dómkröfu stefnanda.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

1. Stefndi, Landssamband ísl. útvegsmanna, á að vera sýkn af sektarkröfu stefnanda, Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, í máli þessu.

2. Reikningsskil við stýrimann og báða vélstjóra á m/b Hrönn II G. K. 241 á sildveiðum sumarið 1962 skulu miðast við skiptagrundvöll háseta samkvæmt áðurgreindum kjarasamningum frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959.

Málskostnaður fellur niður.

Fimmtudaginn 24. janúar 1963.

Nr. 8/1962.   **Farmanna- og fiskimannasamband Íslands**
 (Ragnar Jónsson hrl.)
 gegn
Landssambandi íslenzkra útvegsmanna
 (Guðmundur Ásmundsson hrl.)

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
 dómendur.

Skorið úr deilu um gildi kjarasamnings á síldveiðum.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi af Farmanna- og fiskimannasambandi Íslands gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna með stefnu, dags. 17. október f. á.

Dómkröfur stefnanda eru þær:

1. að dæmt verði, að reikningsskil við stýrimann og báða vélstjóra á m/s Auðunni G.K. 27 skuli fara eftir kjarasamningi málsaðilja frá 14. febrúar 1961 og vera byggð á skiptagrundvelli þeim, sem um er samið í kjarasamningi, dags. 13. júní 1958 með breytingum frá 15. maí 1959, milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og „Sjómannasamtakanna innan A. S. Í.“
2. að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Hinn 14. febrúar 1961 var undirritaður samningur milli aðilja máls þessa um kaup og kjör yfirmanna á fiskibátaflotanum. Í samningi þessum er m. a. um það samið, að 1. stýrimaður og 1. vélstjóri skuli hafa í kaup 1½ laun háseta og kr. 250.00 á mánuði, og 2. stýrimaður og 2. vélstjóri 1¼ laun háseta og kr. 250.00 á mánuði.

Þegar þessi samningur var gerður var í samskiptum verkalyðs- og sjómannafélaganna annars vegar og útvegsmanna hins vegar, að undanskildum Vestmannaeyjum og

á Vestfjörðum, farið eftir kjarasamningi, dags. 13. júní 1958 með breytingum dags 15. maí 1959. Í þessum samningi (frá 13. júní 1958) var svo mælt, að þótt hann væri gerður og undirritaður sameiginlega fyrir öll þau félag, er að honum standa, skyldi hvert félag fyrir sig teljast sérstakur samningsaðili. Þessum samningum sagði stefndi upp í marz 1961, en sú uppsögn var dæmd ógild, sbr. dóm Félagsdóms 6. júní 1962 í málinu nr. 2/1962. En jafnhliða þeirri uppsögn, sem ógild var dæmd, hafði Útvegsmannafélag Hafnarfjarðar sagt nefndum samningum upp gagnvart Sjómannafélagi Hafnarfjarðar og eru málsaðiljar samsaga um það hér fyrir dómi, að sú uppsögn hafi verið gild að því er síðastnefnd félög varðar.

Með bráðabirgðalögum frá 24. júní 1962, sem sett voru til lausnar síldveiðideilu þeirri, sem þá stóð yfir, er svo mælt, að gerðardómur skuli ákveða kaup og kjör skipverja á sumarsíldveiðunum 1962, ef samningar takist ekki. Og þar sem svo fór, ákvað gerðardómur með úrskurði 25. júlí s.l., hvaða kjör skyldu gilda við ráðningu háseta á skip, sem gerð voru út til síldveiða s.l. sumar, enda væru kaup og kjör ekki samningsbundin.

Hinn 10. maí 1962 hafði stefndi sagt upp áðurnefndum kjarasamningi milli aðilja máls þessa, dags. 14. febr. 1961, en með dómi Félagsdóms 26. júlí f. á. var sú uppsögn dæmd ógild og gilti samningurinn því áfram á síldveiðunum á liðnu sumri. Kom af þeim ástæðum ekki til kasta gerðardómsins, að ákveða kjör félagsmanna stefnanda.

M/b Auðunn G.K. 27 var gerður út af h.f. Ásum í Hafnarfirði á síldveiðar s.l. sumar. Var lögskráð á skipið 24. júní f. á. „samkvæmt væntanlegum samningum L. Í. Ú. og stéttarfél. sjómanna“, en eigandi m/s Auðuns er talinn vera félagi í Landssambandi ísl. útvegsmanna.

Við reikningsskil til stýrimanns og vélstjóra að lokinni vertíð miðaði útgerðin aflahlut þeirra við það margfeldi af aflahlut hásetanna, sem framangreindur kjarasamningur málsaðilja frá 14. febr. 1961 kveður á um, og

var þá miðað við hásetahlut, eins og hann varð samkvæmt úrskurði gerðardómsins.

Við þessa reikningsskilaaðferð vill stefnandi ekki una.

Telur hann að margfeldi stýrimanns og vélstjóra samkvæmt nefndum kjarasamningi þeirra eigi að miðast við hásetahlut, eins og hann hefði orðið samkvæmt kjarasamningum háseta og stefnda frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959, sem í gildi hefðu verið, þegar aðiljar þessa máls sömdu sín í milli um kaup og kjör í febrúar 1961. Kveður stefnandi, að hásetasamningurinn hafi legið fyrir við þá samningsgerð málsaðilja, og um það verið samið, að miða við þau kjör háseta, sem þá voru bundin samningi. Sé því óheimilt nú, að leggja til grundvallar, að samningsaðiljar hafi þá ætlazt til, að miðað yrði við kjör, sem ákvæðin væru með annarlegum hætti, svo sem gerðardómi. Ljóst sé af ákvæðum gerðardómsins, að hann taki ekki til kjara skipstjóra, stýrimanns og vélstjóra. Samkvæmt úrskurði gerðardómsins lækki kaup háseta hins vegar frá því sem áður var, en þar sem umsamin kjör hafi verið lágmarkskjör, sé hvorki heimilt að færa þau til lækkunar með skýringu, er miðist við eftirfarandi atburði, né heldur með öðrum hætti.

Þessum rökstuðningi og málsúttlistun hefur stefndi eindregið mótmælt. Byggir hann sýknukröfu sína á því, að þar sem kjör vélstjóra og stýrimanns séu ákvæðin sem tiltekið margfeldi af hásetahlut, beri að miða við hásetahlutinn eins og hann verði á hverjum tíma. Bendir hann í því sambandi á það, að kjör háseta hafi verið mismunandi á ýmsum þeim stöðum, sem kjarasamningur aðilja frá 14. febr. 1961 náði til, og auk þess komi það iðulega fyrir, að breytingar séu gerðar á kjörum háseta, sem sjálfkrafa hafi breytt kjörum yfirmanna vegna afstöðu samnings þeirra til kjarasamninga hásetanna. Nú hafi samningur sjómanna og útvegsmanna í Hafnarfirði verið fallinn niður fyrir uppsögn, þegar skráð var á m/b Auðunn 24. júní. Með því hafi grundvöllinum, sem lagður var með hásetasamningnum frá 13. júní 1958, verið kippt burtu, en í stað hans komið sá grundvöllur, sem væntan-

legur kjarasamningur legði, svo sem til væri vísað með ráðningarkjörum þeim, sem tilgreind voru við lögskráninguna. Samningar hafi að vísu ekki tekizt, en í þeirra stað hafi komið úrskurður gerðardómsins, sem bráðabirgðalög nr. 84/1962 mæli fyrir um, að vera skuli jafngildi þess, að kjörin hefðu verið ákveðin með samningi. Beri því að leggja kaup og kjaraákvæði hans að því er hásetana varðar, til grundvallar reikningsskilum stýrimanna og vélstjóra á framangreindum bát, m/b Auðunni, er finna skal, við hvaða grunntölu miða eigi umsamið margfeldi nefndra yfirmanna samkvæmt kjarasamningnum frá 14. febrúar 1961.

Svo sem að framan greinir, er það ágreiningslaust í máli þessu, að kjarasamningurinn frá 13. júní 1958 hafi verið fallinn niður fyrir uppsögn í Hafnarfirði. Þar sem málum var svo háttað ber að leggja til grundvallar þau kjör, sem lögskráningin 24. júní 1962 benti til, en það var, eins og lýst hefur verið, þau kjör, sem um yrði samið í væntanlegum samningi sjómanna og útvegsmanna. Brýtur þessi skýring eigi í bág við kjarasamning aðilja frá 14. febr. 1961, því hann miðast eigi við hásetakjör samkvæmt ákvæðum tiltekins samnings, heldur tiltekur hann aðeins laun yfirmanna sem ákveðið margfeldi af kaupí hásetanna. Geta samningar þeirra síðarnefndu þannig breytt kjörum yfirmannanna, til hækkunar eða lækkunar, án þess að þeir síðarnefndu geti haft áhrif á það fyrr en með uppsögn síns eigin samnings. Nú tókust eigi samningar um sildveiðina s.l. sumar milli sjómannafélags Hafnarfjarðar og eigenda og útgerðar m/b Auðuns. Samkvæmt bráðabirgðalögum nr. 84/1962 kom þá úrskurður gerðardómsins, er skipaður var í samræmi við þau lög, í stað samnings milli aðilja, og tók, eins og á stóð, gildi sem um kjarasamning væri að ræða, að því er varðaði kaup og kjör hásetanna á nefndum bát á s.l. sumarsildveiðum. Var stefnda samkvæmt því rétt að leggja hásetahlutinn á m/b Auðunni G.K. 27 til grundvallar reikningsskilum við stýrimann og vélstjóra á sama bát á nefndum veiðum. Ber samkvæmt því að taka sýknukröfu hans til greina.

Eftir þessum atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, Landssamband íslenzkra útvegsmanna, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Mánudaginn 18. febrúar 1963.

Nr. 1/1963.   **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðsfélags-
ins Jökuls vegna skipverja á m/b Jóns á
Stapa S. H. 215** (Egill Sigurgeirsson hrl.)
                    gegn
                    **Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h.
Vígundar Jónssonar og Tryggva Jónssonar**
                    (Páll S. Pálsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
dómendur.

Breyting á rúmlestatölu skips eftir að skipshöfn var afskráð eigi taðin hafa áhrif á hlut skipverja á næstliðinni sildarvertið.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 10. janúar þ. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélagsins Jökuls vegna skipverja á m/b Jóni á Stapa S.H. 215 gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h. Vígundar Jónssonar og Tryggva Jónssonar, Ólafsvík. Dómkröfur stefnanda eru þær, að dæmt verði, að

stefndu sé skylt að haga reikningsskilum við skipverja á m/b Jóni á Stapa S.H. 215 eftir sumarsíldveiðarnar 1962 svo, að 35% af heildaraflaverðmæti skipsins sé skipt í 11 — ellefu — staði, og að stefndu verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndu krefjast sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Síðastliðið sumar gerðu stefndu m/b Jón á Stapa S.H. 215 út á síldveiðar norðanlands. Samkvæmt vottorði skipaskoðunarstjóra, dags. 13. okt. f. á., var nefnt skip skráð hér á landi 9. febrúar 1962 og þá talið að stærð samkvæmt alþjóðamælibréfi 118.80 rúmlestir. Var sú stærð greind á skipshafnarskrá, er skráð var í Ólafsvík á skipið til síldveiða 26. júní 1962. Eru þá skráðir 12 skipverjar að skipstjóra meðtöldum og umsamin kjör talin vera „samkvæmt væntanlegum samningi um síldveiðar eða gerðardómsákvæðum við L. Í. Ú.“, en svo stóð á í Ólafsvík, að kjarasamningar voru lausir vegna undanfarinnar uppsagnar. Svo sem kunnugt er, náðist eigi samkomulag milli samtaka sjómanna og útvegsmanna um kaup og kjör háseta á síldveiðum og komu af þeim sökum til framkvæmda ákvæði bráðabirgðalaga nr. 84/1962. Ákvað gerðardómur samkvæmt þeim lögum kjörin og er úrskurður hans dags. 25. júlí f. á.

Í 3. gr. gerðardómsúrskurðarins segir svo, að á skipum sem stunda síldveiðar með hringnót og hafa kraftblökk og sjálfvirkt síldarleitartæki skuli skipting aflans vera þessi:

- b) Á skipum 60—119 rúmlestir 35%, er skiptist í 11 staði.
- c) Á skipum 120—239 rúmlestir 34,5%, er skiptist í 12 staði.

Samkvæmt vottorði hafnarvarðar Ólafsvíkurhafnar kom m/b Jón á Stapa S.H. 215 til Ólafsvíkur af síldveiðum norðanlands og austan 20. september f. á. og var skipshöfnin afskráð sama dag. Fjórum dögum síðar, eða 24. sept. f. á., ritar eigandi nefnds skips, Viglundur Jónsson, skipaskoðunarstjóra og óskaði þess, að rúmlestatal skipsins yrði stækkað um 2.04 brúttólestir, þ. e., að með verði

talið í stærð skipsins rými fyrir hreyfiafl yfir þilfari, en það hafði eigi verið talið með við skráninguna 9. febr. 1962. Samkvæmt 77. gr. reglugerðar nr. 192/1950 um skipamælingar skal leggja ljós og loftrúm við brúttórúmllestartölu skips, ef eigandi óskar þess, og þar sem þetta rými hafði eigi áður verið talið með, var ósk skips-eigandans tekin til greina og nýtt alþjóðamælibréf gefið út 24. sept. s.l. og varð m/b Jón á Stapa S.H. 215 samkvæmt því 120.84 rúmllestir brúttó.

Pegar að reikningsskilum kom við skipverja á nefndu skipi eftir sumarvertíðina, miðuðu stefndu þau við c-lið 3. gr. II í úrskurði gerðardómsins og skiptu 34,5% aflans í 12 staði, eins og skipverjar voru á sildveiðum. Byggðu þeir á því, að skip þeirra, Jón á Stapa, væri yfir 119 rúmllestir og mættu þeir miða skiptin við þá stærð, enda hefðu skipverjar samþykkt það, en öllum hefði verið ókunnugt um það, er skipið fór á veiðar, hver skiptahlutföllin yrðu á því og úrskurður gerðardómsins hefði eigi verið kveðinn upp fyrr en 24. júlí, eða mánuði eftir að skráning fór fram.

Stefnandi byggir dómkröfur sínar hins vegar á því, að m/b Jón á Stapa hafi samkvæmt aðalskipaskrá hér verið 118.80 rúmllestir brúttó, er skráð var á skipið til sildveiða 24. júní f. á., og hafi eigi orðið breyting á því mælingabréfi skipsins fyrr en 24. september eftir að skipverjar höfðu verið afskráðir. Hafi því kjör þeirra átt að miðast við ákvæði 3. gr. II, b-lið í úrskurði gerðardómsins og því borið að haga skiptum svo, að 35% af aflanum væri skipt í 11 staði. Telur hann, að stefndu séu skyldir til þess að hlíta ákvæðum gerðardómsins um kjör skipverja. Einn liður þeirra hafi verið stærð skipsins, en hana beri að miða við skipaskrá og mælingarbréf skipsins meðan á veiðum stóð og engin breyting hafi orðið á fyrr en eftir skráningu.

Við lögskráningu á Jón á Stapa S.H. 215 hinn 26. júní f. á. var, svo sem áður er rakið, samið um þau kjör, er gerðardómurinn í sildveiðideilunni ákvæði, ef samningar tækjust eigi. Þar sem eigi varð af samningum verða aðilar

þessa máls að hlíta ákvæðum gerðardómsins um kaup og kjör, og þá einnig að miða skiptahlut við þá stærð skips, sem hann mælir fyrir um. Eigi verður annað séð, en að farið hafi verið að lögum um útgáfu mælibréfs fyrir m/b Jón á Stapa, en það kvað á um stærðina 118.80 smálestir brúttó. Sú stærð var og tilgreind á skipshafnarskrá, og kom eigi til breytinga á mælibréfi skipsins fyrir en eftir lok sumarsíldveiðanna, er skipverjar höfðu verið afskráðir. Aðiljar eru samsaga um það, að 3. gr. II í úrskurði gerðardómsins frá 25. júlí f. á. eigi við um veiðar þær, er stundaðar voru umrætt síldveiðitimabil. Eiga þá reikningsskil við skipverja á m/b Jóni á Stapa samkvæmt framangreindu að fara eftir b-lið nefndrar greinar, þar sem eigi hefur um annað samist við stefnanda, sbr. 7. gr. laga nr. 80/ 1938, en viðurkennt er af stefndu, að þeir hafi eigi um það rætt við formann Verkalýðsfélagsins Jökuls, sem þó var skipverji á Jóni á Stapa á sumarsíldveiðunum, að skipti yrðu miðuð við aðra stærð skips en þá, sem tilgreind var á skipshafnarskrá.

Samkvæmt þessu ber að taka dómkröfur stefnanda að öllu leyti til greina og dæma stefndu til að greiða stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 3000.00.

Dómsorð:

Stefndu Viglundi Jónssyni og Tryggva Jónssyni er skylt að haga reikningsskilum við skipverja á Jóni á Stapa S.H. 215 eftir sumarsíldveiðar 1962 svo, að 35% af heildaraflaverðmæti skipsins sé skipt í 11 — ellefu — staði.

Stefndi, Landssamband íslenzkra útvegsmanna f. h. Viglundar Jónssonar og Tryggva Jónssonar, greiði stefnanda, Alpýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðsfélagsins Jökuls vegna skipverja á m/b Jóni á Stapa S.H. 215, kr. 3000.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 20. maí 1963.

Nr. 4/1963. **Landssamband íslenzkra útvegsmanna vegna
Guðmundar Jónssonar**

(Guðmundur Ásmundsson hrl.)

gegn

**Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðs- og
sjómannafélags Miðneshrepps**

(Þorvaldur Þórarinnsson hrl.).

Varadómari Bjarni K. Bjarnason
í stað Einars Arnalds.

Verkfall dæmt ólögmætt, en sýknað af kröfu um sektir.
Sératkvæði.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 14. þ. m., af Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h. Guðmundar Jónssonar gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

1. Að dæmt verði, að stefndi hafi hafið ólögmæta vinnustöðvun á hendur Guðmundi Jónssyni.
2. Að stefndi verði dæmdur til greiðslu sektar vegna nefndrar ólöglegrar vinnustöðvunar.
3. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Í stefnu gerði stefnandi kröfu til þess, að stefndi yrði dæmdur til greiðslu skaðabóta, en við meðferð málsins hér fyrir dómi hefur hann dregið þá kröfu til baka að sinni, en áskilið sér rétt til þess að krefjast í sérstöku máli skaðabóta úr hendi stefnda fyrir tjón af ólögmætu verkfalli, ef dómur fellur á þá lund.

Tildrög málsins og málavextir eru þessir:

Með dómi Félagsdóms, uppkv. 18. janúar þ. á., var dæmt, að kjarasamningur um kaup og kjör á sildveiðum,

dags. 13. júní 1958 með breytingum 15. maí 1959, hefði gilt á sumarsildveiðum fyrir Norðurlandi árið 1962 milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps og væri þá enn í gildi milli þeirra.

Í Sandgerði, sem er á félagssvæði nefnds verkalýðs-félags rekur Guðmundur Jónsson útgerðarstöð. Sjálfur er hann hins vegar búsettur á Rafnkelsstöðum í Gerðahreppi á félagssvæði Verkalýðs- og sjómannafélags Gerðahrepps. Þá er Guðmundur félagsmaður í Útvegsmannafélagi Gerðahrepps, sem er í Landssambandi íslenzkra útvegsmanna. Samkvæmt því, sem fram er komið í þessu máli, er Guðmundur hins vegar ekki beinn félagsmaður í L. Í. Ú., en þeim félagsskap er svo háttað, að hann er bæði samband útvegsmannafélaga og einstakra útvegsmanna. Af gögnum málsins og málflutningi er ljóst, að höfuðatvinnurekstur Guðmundar Jónssonar er í Sandgerði. Segir í vottorði sveitarstjóra Miðneshrepps, dags. 15. maí þ. á., að hann hafi „með höndum eftirtalinn atvinnurekstur í Sandgerði.“

- „1. Bátarekstur í meira en tvo áratugi.
2. Hraðfrystihús frá árinu 1959
3. Saltfiskvinnslu — — 1956
4. Skreiðarverkun — — 1956
5. Sildarverkun — — 1956
6. Beinamjölswerksm. — — 1959
7. Sildarverksmiðju frá áram. 1963“.

Eru þessar upplýsingar í samræmi við þá staðreynd, að Guðmundur hefur gert ýmsa kjarasamninga við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps, svo sem um kjör sjó- og landmanna við vélbáta á línuveiðum í Sandgerði árið 1956 og 1957, samning um kjör á þorskveiðum 1959 og samning um kaup og kjör verkafólks árið 1961. Þá hefur hann hinn 1. febrúar 1962 gert kjarasamning um ákvæðisvinnukaup við áhnýtingu, uppsetningu á línu og beitingu og 30. okt. f. á. kjarasamning um kjör sjó- og landmanna við vélbáta á línu og þorsknetjaveiðum frá

Sandgerði, og gilda kjör þessa samnings einnig við botnvörpu, dragnót og humarvörpuveiðar.

Samkvæmt veðbókavottorðum, dags. 14. þ. m., eru þessir bátar Guðmundar: Jón Garðar GK. 510, Sigurpáll GK. 375 og Viðir II GK. 275 taldir í Garði, heimilissveit Guðmundar. Í vottorði lögskráningarstjórans í Sandgerði, dags. 15. maí s.l., segir hins vegar svo:

„Frá því að Guðmundur Jónsson Rafnkelsstöðum hóf útgerð í Sandgerði, hefur að jafnaði verið lögskráð á báta hans hér, að undanskildum eftirtöldum tímabilum:

Á m/b Jón Garðar GK 510 til sumarsildveiða 1962 og til haustsildveiða 1962.

Á v/b Viði II, GK 275 til haustsildveiða 1962.“

Eins og fram kemur af áðurnefndum dómi Félagsdóms 18. janúar þ. á. var ágreiningur um það milli L. Í. Ú. og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps, hvaða kjör hefðu átt að gilda á sumarsildveiðum 1962 í skiptum nefnds verkalýðsfélags og viðsemjenda þess í útvegsmannastétt um sildveiðikjör. Urðu úrslit þess máls þau, að dæmt var, að í gildi hefði verið sumarið 1962, að því er nefnt félag varðaði, sildveiðisamningurinn frá 13. júní 1958 með þeirri breytingu, sem gerð var 15. maí 1959. Mun þessi dómur einnig hafa í reynd náð til annarra verklýðs- og sjómannafélaga.

Pegar sildveiðar skyldu hefjast á s.l. hausti kom til deilu um það milli samtaka sjómanna annars vegar og útvegsmanna hins vegar, hvaða kjör skyldu gilda á þeirri sildarvertíð, er þá fór í hönd. Lauk þeim ágreiningi með kjarasamningi, dags. 20. nóv. 1962, en að honum stóðu annarsvegar L. Í. Ú. vegna 9 útvegsmannafélaga og hins vegar 10 stéttarfélög sjómanna og verkamanna. Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps gerðist ekki aðili að þessum samningi og hefur eigi enn samið um önnur kjör en þau, sem talin voru gilda samkvæmt samningnum frá 1958 og 1959. Útvegsmannafélag Gerðahrepps og Verkalýðs- og sjómannafélag Gerðahrepps hafa eigi heldur gerzt aðiljar að samningnum frá 20. nóv. 1962.

Samkvæmt skýrslu stefnanda gerði Guðmundur Jóns-

son út 4 báta á sildveiðar á s.l. hausti, en annar útvegsmaður í Útvegsmannafélagi Gerðahrepps 1 bát, Jón Finnsson GK. 506. Kveður stefnandi að skráð hafi verið á þessa 4 báta Guðmundar samkvæmt samningum frá 20. nóv. 1962, að því tilskildu, að skipverjar skyldu njóta þess, ef samið yrði milli Útvegsmannafélags Gerðahrepps og Verkalýðs- og sjómannafélags Gerðahrepps „um hagstæðari skiptaprósentu“. Á v/b Jón Finnsson GK. 506 hafi hins vegar verið skráð samkvæmt samningi, og skil við háseta miðast við nefndan samning frá 20. nóv. 1962 og það ekki sætt gagnrýni. Er og ekki fram komið að deilt sé fyrir dómstólum um skil til sjómanna samkvæmt þeim samningi.

Eigi fara sögur af samskiptum málsaðilja út af sildveiðum Guðmundar Jónssonar á s.l. vetrarmánuðum, en hinn 26. apríl ritar Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps Guðmundi svofellt bréf:

„Fundur var haldinn í stjórn og trúnaðarmannaráði Verkalýðs- og Sjómannafélags Miðneshrepps 24. 4. 1963. Fyrir var tekið: „Ágreiningur við Guðmund Jónsson, útgerðarmann, um sildveiðikjör“. Eftir að málið hafði verið rætt, var gerð svofelld samþykkt: „Með dómi Félagsdóms uppkveðnum 18. janúar 1963 var dæmt að kjarasamningur, dags. 13. júní 1958 með breytingum, dags. 15. maí 1959, hafi gilt á sumarsildveiðum 1962 milli Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps, og meðlima L. Í. Ú. og sé enn í gildi. Allt að einu hefir Guðmundur Jónsson útgerðarmaður, sem er meðlimur L. Í. Ú., haldið því fram, að hann sé ekki bundinn af sildveiðisamningum þessum. Að svo vöxnu máli samþykkir trúnaðarmannaráðið samkvæmt 14. gr. laga nr. 80 frá 1938 um stéttarfélög og vinnudeilur, að lýsa yfir vinnustöðvun hjá Guðmundi Jónssyni útgerðarmanni, og ná vinnustöðvunin til allrar sildveiði á skipum hans, svo og hvers konar sildarvinnu hjá honum í landi. Vinnustöðvunin komi til framkvæmda 3. maí 1963 kl. 12 á miðnætti. Þetta tilkynnist yður hér með.“

Þessu bréfi svöruðu Landssamband íslenzkra útvegsmanna og Vinnuveitendasamband Íslands vegna Guð-

mundar hinn 30. apríl s.l. á þá leið, að þau teldu boðaða vinnustöðvun löglausa með öllu og mundu sækja verklyðsfélagið til ábyrgðar, ef hún kæmi til framkvæmda. Hinn 3. maí tilkynnti verklyðsfélagið Guðmundi Jónssyni, að boðuðu verkfalli væri aflýst, en ritaði honum samdægurs annað bréf samhljóða áðurgreindu bréfi frá 26. apríl s.l., að því undanskildu, að nú var boðuð vinnustöðvun, er koma skyldi til framkvæmda þann 12. maí 1963, kl. 24.

Áður greind sambönd, L. Í. Ú og V. Í., mótmæltu enn með bréfi, dags. 9. þ. m., lögmæti boðaðrar vinnustöðvunar og kváðust mundu sækja verkalýðsfélagið til ábyrgðar, ef hún kæmi til framkvæmda. Er í bréfi þessu vakin athygli verkalýðsfélagsins á tveimur atriðum. Í fyrsta lagi hafi tilkynningin um vinnustöðvunina eigi að geyma skýlausa greinargerð um það, hverjar þær kröfur séu, sem Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps hyggist knýja fram með vinnustöðvuninni og eigi sé vitað, að slíkar kröfur séu skjállega fyrir hendi. Í annan stað benda samböndin á það, að ef skilja beri verkfallsboðunina svo, að verkalýðsfélagið vilji ekki una því, að Guðmundur Jónsson telji sig óbundinn af dómi Félagsdóms í málinu nr. 10/1962 (er þar átt við áðurnefndan dóm frá 18. jan. þ. á.) þá sé þar um ágreining að ræða, sem Félagsdómur eigi úrskurðarvald um og sé þá óheimilt að knýja fram úrslit í því ágreiningsefni með vinnustöðvun.

Eftir móttöku þessa bréfs tilkynnti verkalýðsfélagið Guðmundi Jónssyni, að framkvæmd vinnustöðvunar við sildarvinnu í landi yrði frestað til kl. 24 á miðnætti 19. þ. m., en vinnustöðvun á sildveiðiskipum Guðmundar hófst á þeim tíma, sem verkalýðsfélagið hafði boðað.

Dómkröfur sínar í máli þessu byggir stefnandi á ástæðum þeim, sem greindar eru í framannefndu bréfi, dags. 9. þ. m. Heldur hann því fram, að dómur Félagsdóms 18. janúar þ. á., sé ekki bindandi fyrir Guðmund Jónsson. Hann sé búsettur í Gerðahreppi og eigi bátar hans heimahöfn þar og í þeim hreppi séu margir af áhöfn bátanna heimilisfastir. Guðmundur Jónsson sé félagsmaður í Út-

vegsmannafélagi Gerðahrepps og með þeim hætti félagsbundinn í L. Í. Ú. en hann sé ekki beinn félagsmaður í L. Í. Ú. og því ekki í hópi hinna svonefndu „beinu félaga“, í Sandgerði, þótt hann hafi þar með höndum atvinnurekstur. Þá kveður stefnandi, að í Gerðahreppi sé sérstakt verklyðsfélag, Verkalýðs- og sjómannafélag Gerðahrepps, og hafi athugasemdalaust af þess hálfu verið skráð á báta Guðmundar á sildveiðar á s.l. hausti samkvæmt sildveiðisamningnum frá 20. nóv. 1962. Er því þannig eindregið haldið fram af stefnanda, að oftnefndur dómur Félagsdóms 18. jan. þ. á. bindi ekki Guðmund Jónsson. Geti sá dómur því ekki heimilað Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps að beita verkfalli gagnvart honum samkvæmt verkfallsheimild 1. mgr. 17. gr. laga nr. 80/1938. Af þessu leiði að umdeilt verkfall Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps gagnvart Guðmundi Jónssyni, sé ólögmætt og nefnt félag bótaskyldt vegna þess.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að vinnustöðvun sú, sem hófst 12. þ. m. gagnvart sildveiðibátum Guðmundar Jónssonar sé í alla staði lögmæt. Tilefni hennar hafi verið það, að Guðmundur hafi í aprílmánuði s.l. þverskallast við það, að láta skrá skipshafnir sínar á sildveiðar samkvæmt sildveiðikjarasamningnum frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959, enda þótt kveðið hafi verið á um það í dómi Félagsdóms 18. jan. þ. á., að sá samningur væri bindandi og í gildi milli Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps og Landssambands íslenzkra útvegsmanna. Með þessum dómi hafi ótvírætt verið úr því skorið, að Guðmundur Jónsson, sem reki umfangsmikla útgerð í Sandgerði og sé félagsmaður í L. Í. Ú., sé bundinn við kjarasamninginn frá 1958 og 1959. Hafi Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps því verið heimilt samkvæmt 1. tölul. 17. gr. laga nr. 80/1938 að beita vinnustöðvun til þess að knýja hann til þess að skrá skipshafnir á báta sína með þeim kjörum, sem nefndur samningur geymir, þar sem hann sé enn í gildi. Er því haldið fram af stefnda, að engu máli skipti þótt heimilisfangi

og búsetu Guðmundar sé svo háttað, sem að framan greinir, því öll útgerðarstarfsemi hans að kalla fari fram í Sandgerði og þaðan séu bátar hans í reynd gerðir út, enda að jafnaði verið lögskráð á þá þar.

Í annan stað byggir stefndi réttmæti vinnustöðvunar sinnar á því, að henni sé beint gegn Guðmundi sem vinnuveitenda í Miðneshreppi til viðurkenningar á því, að Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps geti krafist samninga við hann, og þá gert kröfu um það, að hann gerist í verki aðili að samningnum frá 1958 með því að láta skrá á skip sín samkvæmt honum.

Loks hefur stefndi mótmælt því, að skapazt hafi nokkur bótaréttur á hendur sér út af nefndri vinnustöðvun.

Af gögnum máls þessa er ljóst, svo sem að framan er rakið, að Guðmundur Jónsson rekur nú umfangsmikla útgerðarstarfsemi í Sandgerði og hefur árum saman stundað útveg þaðan. Einnig er framkomið, að hann hefur á undanförunum árum gert margs konar kjarasamninga við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps bæði um vinnu í landi og á fiskiskipum sínum, svo sem um kjör sjómanna á línuveiðum, á veiðum með botnvörpu, dragnót o. fl.. Hins vegar var eigi beinlínis um hann fjallað eða samningsskyldur hans í dómi Félagsdóms frá 18. janúar þ. á. og bátar hans voru eigi nafngreindir í þeim dómi.

Ljóst er af ákvæðum 1. liðar 17. gr. laga nr. 80/1938 að heimild sú til vinnustöðvunar, sem þar greinir, er undantekning frá þeirri almennu reglu, að eigi megi hefja vinnustöðvun út af atriðum, sem Félagsdómur á úrskurðarvald um. Verður í því efni að gera stranga kröfu um það, að dómur sem knýja á fram fullnægju á með vinnustöðvun, fjalli beint og skýlaust um skyldu þess aðilja, sem vinnustöðvuninni er beint gegn. Í þessu máli deila aðiljar í reynd um það, hvort Guðmundur Jónsson sé gagnvart Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps bundinn við síldveiðisamninginn frá 1958 og 1959. Til þess að fá úr þessu skorið var aðiljum greið dómstólaleiðin, því hvað sem leið tilgreindum lögskráningarkjörum háseta á bátum Guðmundar, héldu hásetar sam-

kvæmt 7. gr. laga nr. 80/1938, þeim kjörum, sem gildandi kjarasamningur mælti fyrir um og veitti þeim rétt til. Gat verkalýðsfélagið við lögskráningu, eins og það líka gerði samkvæmt vottorði lögskráningarstjórans í Sandgerði, áskilið sér allan rétt og þannig firrt sig þeirri hættu, að borið yrði við tómlæti af þess hálfu.

Þegar þetta er virt og til þess litið, að dómur Félagsdóms frá 18. janúar s.l. kvað ekki berum orðum á um persónulega skyldu Guðmundar eða félagslega afstöðu hans til Landssambands íslenzkra útvegsmanna verður eigi talið, að nefndur dómur sé svo skýlaus og ótvíræð heimild um samningsskyldu Guðmundar Jónssonar gagnvart Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps, að nefndu félagi hafi verið heimilt að beita vinnustöðvun í því skyni að knýja hann til ákveðinna athafna eða ráðstafana.

Þá kemur til álita sú málsástæða stefnda, að tilgangur vinnustöðvunarinnar hafi verið sá, að fá Guðmund Jónsson til þess að viðurkenna Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps sem samningsaðilja um kaup og kjör hásetanna og vinnustöðvun fyrir þær sakir lögmæt.

Eigi verður af gögnum málsins séð, að kröfur stefnda og aðgerðir hafi verið á því byggðar, að ósamið væri milli verkalýðsfélagsins og Guðmundar um sildveiðikjörin, því aðgerðir félagsins virðast þvert á móti hafa mótast alfarið af þeirri afstöðu, að samningur væri í gildi milli þess og Guðmundar um sildveiðikjörin. Þegar á þetta er litið og það haft í huga, að gera verður kröfu til þess, að sá sem ákveður og beitir vinnustöðvun, hafi gefið skýlaust til kynna, hvaða kröfum hann er að framfylgja með vinnustöðvun sinni, verður eigi heldur talið að stefndi hafi að þessu leyti fullnægt lögmæltum skilyrðum til vinnustöðvunar.

Samkvæmt þessu ber að taka til greina þá kröfu stefnanda að framangreind vinnustöðvun sé dæmd ólögmæt. En eigi þykir ástæða til þess að dæma sekt á hendur stefnda.

Eftir atvikum þykir rétt, að láta málskostnað falla niður.

Dómsorð:

Framangreind vinnustöðvun er ólögmæt.

Stefndi á að vera sýkn af sektarkröfu stefnanda í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Sératkvæði Ragnars Ólafssonar.

Með dómi Félagsdóms í málinu nr. 10/62: Verkalýðs- og sjómannamannafélag Miðneshrepps gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna, sem kveðinn var upp 18. jan. 1963, er dæmt, að samningur sjómannasamtakanna við L. Í. Ú. frá 13. júní 1958 með breytingum 15. maí 1959 sé enn í gildi nema þar sem útvegsmannafélög eða einstakir útvegsmenn höfðu sagt samningnum upp. Stefnandi þessa máls er meðlimur í Útvegsmannafélagi Gerðahrepps, sem er eitt af félögum Landssambands íslenzkra Útvegsmanna, en það félag hafði ekki sagt upp áðurgreindum samningi. Stefnandi er því samkvæmt dómi Félagsdóms bundinn af ofannefndum samningi og ber að skrá á skip sín og gera upp við skipshafnir sínar samkvæmt honum. Ber því með skírskotun til 17. gr. 1. töluliðar laga nr. 80/1938 að sýkna stefnda.

Eftir ástæðum þykir rétt að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi í máli þessu, Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps, skal vera sýkn af öllum kröfum stefnanda í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Varadómari Guðmundur Vignir
Jósefsson í stað Einars B. Guð-
mundssonar.

Dómur:

Í stefnu gerði stefnandi þessar dómkröfur:

a) Ármanni Guðjónssyni, stýrimanni á m/b Arnfirðingi II, á tímabilinu frá 3. maí til 31. desember 1962.

b) Kjartani Björnssyni, vélstjóra á m/b Arnfirðingi II, á tímabilinu frá 1. júní til 31. des. 1962.

c) Braga Sigurðssyni, vélstjóra á m/b Jóni Gunnlaugs GK. 444, á tímabilinu frá 12. júní til 31. des. 1962.

d) Páli Gunnarssyni, stýrimanni á m/b Jóni Gunnlaugs GK. 444, á tímabilinu frá 21. júní til 10. okt. 1962.

II. að dæmt yrði, að reikningsskil við framangreinda stýrimenn og vélstjóra á m/b Arnfirðingi II og Jóni Gunnlaugs GK. 444, en nefndir bátar voru gerðir út á hringnót sumar, haust og vetur 1962, skuli fara eftir ákvæðum

kjarasamnings málsaðilja frá 14. febr. 1961 og byggjast á skiptagrundvelli kjarasamnings milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Sjómannasamtakanna innan A. S. Í. frá 13. júní 1958 með breytingum frá 15. maí 1959.

III. að stefnda yrði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Með greinargerð sinni í máli þessu lagði stefndi fram reikningsskil fyrir framangreinda stýrimenn og vélstjóra í því formi, sem 21. gr. áðurnefnds kjarasamnings mælir fyrir um, og fullnægði þar með þeim kröfum stefnanda, sem um ræðir í kröfulið I. Hefur stefnandi af því efni fallið frá kröfum sínum í þessum kröfulið. Í annan stað er það komið fram, að þeir Bragi Sigurðsson vélstjóri og Páll Gunnarsson stýrimaður, skipverjar á m/b Jóni Gunnlaugs GK. 444, hafa báðir höfðað mál fyrir sjó- og verzlunardómi Gullbringu- og Kjósarsýslu og krafizt þess þar, að aflahlutur þeirra á sumarsildveiðum 1962 skuli miðast við kjarasamning sjómanna, dags. 13. júní 1958 með breytingum 15. maí 1959. Hefur stefnandi því einnig fallið frá kröfulið II að því er þessa tvo menn varðar. Er þá einungis það atriði II. kröfuliðs stefnanda til úrlausnar í þessu máli, á hvaða skiptagrundvelli reikningsskil stefnda við Ármann Guðjónsson og Kjartan Björnsson skuli byggjast.

Málavextir eru annars þeir, að samkvæmt skipshafnarskrá staðfestri af lögskráningarstjóranum í Miðneshreppi í Gullbringusýslu voru þeir Ármann Guðjónsson stýrimaður og Kjartan Björnsson vélstjóri, báðir búsettir í Sandgerði í Miðneshreppi, lögskráðir hinn 24. júní 1962 á m/b Sæunni GK. 343 (þá Arnfirðingur II RE 7) til sildveiða með hringnót, og skyldi kaup þeirra samkvæmt skipshafnarskrá vera „skv. væntanlegum samningi“. Afskráðir voru þeir því næst af nefndu skipi 12. sept. s. á. Hinn 26. nóv. 1962 eru þeir aftur skráðir á sama skip til „sildveiða með hringnót“, en umsamið kaup er samkvæmt skipshafnarskrá talið vera „Samkvæmt samningum milli

L. Í. Ú. og samninganefndar sjómannasamtakanna dags. 20/11 1962 og L. Í. Ú. og F. F. S. Í. Verði síðar samið um hærri skiptaprósentu milli verkal. og sjómannafél. Miðneshr. og útgerðarm. í Sandgerði, skulu þeir samningar gilda“. Af skipi þessu voru þeir Ármann og Kjartan afskráðir hinn 15. janúar 1963. Verður við úrlausn máls þessa að miða við nefnd skráningartímabil, þó svo, að krafa stefnanda í þessu máli nær eigi lengra en til 31. des. 1962.

Samkvæmt kjarasamningi, dags. 14. febrúar 1961, milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, um kaup og kjör yfirmanna á fiskibátaflotanum — sem aðiljar máls þessa eru sam-mála um að gildi þeirra í milli á áðurnefndum skráningartímabilum, skulu laun stýrimanns og vélstjóra vera ákveðið margfeldi af launum háseta. Um hitt deila þeir aftur á móti, hvaða hásetakaup skuli leggja til grundvallar.

Stefnandi heldur því fram og reisir dómkröfur sínar á þeirri staðhæfingu, að leggja beri til grundvallar kjarasamninga þá, sem gerðir voru 13. júní 1958 með breytingum frá 15. maí 1959, en þeir hafi samkvæmt dómi Félagsdóms 18. janúar þ. á. gilt milli stefnda og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps allan þann tíma, er um ræðir í þessu máli, og skipti kjarasamningur, sem gerður hafi verið 20. nóv. 1962 milli L. Í. Ú. vegna nokkurra útvegsmannafélaga annars vegar og ýmissa sjómanna- og verkalýðsfélaga hins vegar, ekki máli í þessu sambandi vegna þess, að Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps hafi eigi gerzt aðili að þessum síðarnefnda samningi. Eigi því skipverjar á Sæunni GK. 343, þar á meðal Ármann stýrimaður og Kjartan vélstjóri, að njóta þess kaups og þeirra kjara, sem áðurnefndur sjómannasamningur frá 1958 og 1959 kveður á um, en við hann hafi eigandi nefnds báts, h.f. Miðnes, verið bundinn samkvæmt áður nefndum dómi Félagsdóms 18. jan. þ. á.

Af hálfu stefnda er krafizt sýknu með þeim rökstuðningi, að h.f. Miðnes hafi ekki verið aðili að samningi

þeim um kaup og kjör sem L. Í. Ú. gerði við sjómanna-samtökin 1958 og endurnýjaður var 1959. Hann (stefndi) hafi að visu „skráð á sildveiðar undanfarin ár „samkv. samningum“ og hefur þá verið“ segir hann „átt við þá samninga, sem gilt hafa almennt á hverjum tíma og L. Í. Ú. hefur gert við A. S. Í. (eða félagasamtök innan A. S. Í.)“ En beinn aðili að þeim samningum hafi hann aldrei verið og eigi til hugar komið, að hann hefði „nokkuð með breyt-ingar eða/og uppsögn á þeim að gera.“ Þó kvaðst hann hafa verið mjög óánægður með samningana um sildveiði-kjörin frá 1958 og 1959, og látið í ljós óánægju við stjórn-endur L. Í. Ú. En hins vegar hafi ekki verið „á öðru val en að skrá samkvæmt þeim samningum eða gera ella ekki út á sildveiðar sumarið 1961“. Af þessum ástæðum telur stefndi, að á sumarsildveiðum 1962 skuli leggja til grund-vallar kaupi stýrimanns og vélstjóra á Sæunni, kjör þau, sem gerðardómur í sildveiðideilunni sumarið 1962 hafi ákveðið hásetum til handa, enda hafi hann (Miðnes h.f.) miðað reikningsskil við Ármann og Kjartan við ákvæði þess úrskurðar.

Að því er varðar lögskráningartímabilið frá 26. okt. 1962 til loka þess árs þá staðhæfir stefndi hins vegar, að samið hafi verið sérstaklega við skipverja alla um það, að kjör þeirra síðastnefnt tímabil skyldu miðast við fram-angreindan kjarasamning frá 20. nóv. 1962, enda hafi verið tekið fram berum orðum við skipverja, að stefndi mundi ekki láta skip sitt Sæunni GK. 343 stunda sild-veiðar, nema á það væri skráð samkvæmt nefndum kjara-samningi, því ella yrði það látið stunda fiskveiðar með línu. Hafi skipverjar valið fyrri kostinn og þess vegna verið farið á sild.

Stefnandi hefur mótmælt því, að þessi fyrirvari hafi verið gerður, enda hafi hann verið þýðingarlaus, þó sann-aður væri.

1. Krafa stefnanda tímabilið 24. júní til 12. sept. 1962.

Í dómi Félagsdóms 18. janúar þ. á. er það rakið ítar-lega, hversu háttað var kjarasamningum L. Í. Ú. og Sjó-mannasamtakanna innan A. S. Í. árin 1958 og 1959. Er

úr því skorið með nefndum dómi, að stofnast hafi bindandi samningur um kaup og kjör á síldveiðum milli nefndra aðilja með þeim skriflega samningi, sem gerður var nefnd ár og eftirfarandi framkvæmd hans og samþykki í reynd af hálfu útvegsmannafélaga og einstakra félagsmanna innan L. Í. Ú. annarsvegar, en af hálfu verkalyðs- og sjómannafélaganna hins vegar, þar á meðal Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps. Um afstöðu Miðness h.f. er það fram komið í máli þessu, að það félag var á þeim tíma, er hér skiptir máli beinn félagi í L. Í. Ú. Er því eigi mótmælt, að Miðnes h.f. hafi, sem aðrir félagar innan L. Í. Ú., fengið þær tilkynningar um samningsgerðina 1958 og 1959, sem L. Í. Ú. sendi út nefnd ár, svo sem rakið er í framannefndum dómi Félagsdóms frá 18. jan. þ. á. Er og ljóst af framangreindum málflutningi stefnda, að Miðnesi h.f. hefur verið fullkunnugt um efni nefndra samninga og orðið sem félagi í L. Í. Ú. að fylgja ákvæðum þeirra um kaup og kjör við skráningu á skip sín og reikningsskil að lokinni vertíð árin 1958, 1959, 1960 og 1961.

Með dómi Félagsdóms 6. júní 1962 (málið nr. 2/1962) var uppsögn L. Í. Ú. á samningunum frá 1958 og 1959 dæmd ógild, en í áðurnefndum dómi frá 18. jan. þ. á. og dómi í málinu nr. 7/1962 uppkveðnum sama dag felst, að nefndir samningar hafi verið í gildi um kaup og kjör á síldveiðum sumarið 1962 hjá þeim útgerðarfyrirtækjum í Sandgerði, sem voru beinir félagar í L. Í. Ú., en Miðnes h.f. var, svo sem áður er greint, einn af þeim, og hafði eigi fyrir sitt leyti sagt framannefndum síldveiðisamningum upp. Var Miðnes h.f. þannig einnig við þá bundið sumar-síldveiðitímabilið 1962. Ber samkvæmt því að miða reikningsskil við Ármann Guðjónsson stýrimann og Kjartan Björnsson vélstjóra fyrir tímabilið frá 24. júní til 12. sept. 1962 við þau kjör háseta, sem um er samið í oftnefndum kjarasamningum frá 1958 og 1959, í þeim hlutföllum, sem ákveðin eru í kjarasamningum stefnanda og Landssambands íslenzkra útvegsmanna, dags. 14. febr. 1961.

2. Krafa stefnanda tímabilið 26. nóvember til 31. des. 1962.

Svo sem áður er að vikið, var hinn 20. nóvember f. á. undirritaður samningur um kaup og kjör á sildveiðum. Stóðu að þeirri samningsgerð annars vegar Landssamband íslenzkra útvegsmanna vegna nokkurra nafngreindra útvegsmannafélaga, en hins vegar nokkur nafngreind verkalyðs- og sjómannafélög. Skyldi samningur þessi gilda fyrir öll þau skip samningsaðilja, sem gerð eru út til sildveiða með herpinót, hringnót og reknetum. Þessi samningur kom, að því er samningsaðilja snerti, í stað hásetasamninganna frá 1958 og 1959. Eigi verður séð, að útgerðarfyrirtæki eða einstakir útvegsmenn, sem eru heinir félagar í L. Í. Ú. hafi gerzt aðiljar að samningnum og þá ekki heldur Miðnes h.f. Er og eigi fram komið í málinu, að Miðnes h.f. hafi þá verið eða síðar orðið félagi í einhverju þeirra útvegsmannafélaga, sem að nefndri samningsgerð stóðu. Þá verður ekki heldur séð, að Miðnes h.f. hafi með öðrum hætti orðið aðili að þessum samningi.

Í 1 hér að framan er því lýst, að Miðnes h.f. hafi enn sumarið 1962 verið bundið við sildveiðisamningana frá 1958 og 1959 og verður eigi séð af gögnum máls þessa, að félagið hafi losnað við samningsskyldur samkvæmt þeim fyrr en 1. júní s.l., en með samningi dags. 23. maí þ. á., var um það samið milli einstakra útgerðarfyrirtækja í Sandgerði og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps, að samningurinn frá 20. nóvember 1962 um kaup og kjör á sildveiðum, skyldi frá 1. júní 1963 gilda á bátum, sem útgerðarmenn þeir, sem hlut eiga að máli, gera út á sildveiðar.

Nú er því, svo sem þegar hefur verið rakið, haldið fram af hálfu Miðness h.f., að sildveiðar þær, sem stundaðar voru af Sæunni (ex Arnfirðingur II) GK. 343 á tímabilinu frá 26. nóvember til 31. des. 1962 hafi einungis átt sér stað vegna þess, að skipverjar allir hafi, eins og lögskráningin beri með sé, samþykkt að hlíta þeim kjörum, sem sildveiðisamningurinn frá 20. nóvember 1962 mælti fyrir um, því ella hefði skipið ekki verið gert út á sildveiðar.

Stefnandi hefur mótmælt því, að gert hafi verið samkomulag þess efnis. Hann hafi a. m. k. aldrei gefið sam-

þykki sitt til slíkra samninga og visar hann í því efni til bréfs, sem hann skrifaði Miðnesi h.f. hinn 20. marz s.l., en í því krefur hann félagið um skil fyrir félagsmenn sína samkvæmt samningunum frá 1959.

Eigi hafa af hálfu þeirra sjómanna, sem hér eiga hlut að máli komið fram skýrslur um þetta. En þar sem ekki er sannað, að stefnandi hafi samþykkt lögskráningarskilmála þá, sem tilgreindir eru við skráningu á Sæunni GK. 343 hinn 26. nóv. f. á., skiptir það að áliti dómsins ekki máli, hvort þeir Ármann Guðjónsson og Kjartan Björnsson hafa við lögskráningu samþykkt þá skilmála, sem stefndi, Miðnes h.f., heldur fram, sökum þess, að Miðnes h.f. var samkvæmt framansögðu bundið við kjarasamningana frá 1958 og 1959. Þeir samningar voru hásetum hagkvæmari en samningurinn frá 20. nóv. 1962. Samningur við nefnda félagsmenn stefnanda um lakari kjör var þannig án samþykkis hans ógildur samkvæmt 7. gr. laga nr. 80/1938 og getur stefndi eigi byggt sýknu í máli þessu á honum.

Samkvæmt þessu ber að taka til greina dómkröfu stefnanda í kröfulið II, að því er varðar Ármann Guðjónsson og Kjartan Björnsson.

Rétt er, að stefndi greiði stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 2000.00.

Dómsorð:

Stefnda, Miðnesi h.f., er skylt að miða reikningskil við Ármann Guðjónsson stýrimann og Kjartan Björnsson vélstjóra vegna síldveiða m/b Sæunnar (ex Arnfirðingur II) GK. 343 tímabilin 24. júní til 12 september, og 26. nóvember til 31. desember 1962, við margfeldi samkvæmt kjarasamningi málsaðilja frá 14. febrúar 1961, er byggt sé á skiptagrundvelli kjarasamninga frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og sjómanna-samtakanna innan Albýðusambands Íslands.

Stefndi, Landssamband íslenzkra útvegsmanna vegna Miðness h.f., greiði stefnanda, Farmanna- og

fiskimannasambandi Íslands, kr. 2000.00 í málskostn-
að innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að við-
lagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 12. ágúst 1963.

Nr. 5/1963.

Stéttarfélag verkfræðinga

(Gunnar M. Guðmundsson hrl.)

gegn

Samgöngumálaráðherra f. h. Vegagerðar

ríkisins. (Jón Þorsteinsson hdl.).

Dómari sérstaklega nefndur í
stað Gunnlaugs E. Briem, Þórður
Björnsson sakadómari.

Sýknað af kæru um brot á 18. gr. laga nr. 80/1938.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags.
29. júlí þ. á., af Stéttarfélagi verkfræðinga gegn Samgöngu-
málaráðherra f. h. Vegagerðar ríkisins og eru dómkröfur
stefnanda þær:

1. að dæmt verði, að með ráðningu verkfræðinganna
Snæbjarnar Jónassonar, Helga Hallgrímssonar, Sigfúsar
Arnar Sigfússonar og Jóns Birgis Jónssonar til Vegagerð-
ar ríkisins hafi stefndi gerzt brotlegur við 18. gr. laga nr.
80/1938, og að ráðning verkfræðinganna hafi af þeim
sökum verið ólögmat eins og á stóð.

2. að stefndi verði dæmdur til þess að greiða sekt í ríkis-
sjóð samkvæmt 70. gr. laga nr. 80/1938.

3. að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostn-
að eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostn-
aðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Í ársbýrjun 1954 var Stéttarfélag verkfræðinga stofnað og voru stofnendur launþegar í þjónustu einkafyrirtækja, Reykjavíkurborgar og ríkisstofnana. Sama ár komust á kjarasamningar milli félagsins og ýmissa vinnuveitenda og í nóvember það ár gerði félagið kjarasamning við fjármálaráðuneytið vegna ríkisstofnana og tóku margir af verkfræðingum þeim, er hjá ríkisstofnunum unnu, laun samkvæmt þeim samningi. Næsti kjarasamningur við ríkið var gerður 28. júlí 1955 og enn var undirritaður nýr samningur 25. júní 1957. Gilti hann til 1. des. 1959, en féll þá niður fyrir uppsögn. Stefnandi kveðst þó hafa heimilað félagsmönnum sínum að vinna áfram hjá ríkisstofnunum með þeim kjörum, er samningurinn frá 1957 kvað á um, þar til annað yrði ákveðið og mun hafa við það staðið til 14. júlí 1961, en þá afturkallaði stefnandi, að eigin sögn, þá heimild og boðaði vinnustöðvun frá og með 24. júlí 1961. Samtímis kveðst stefnandi hafa heimilað félagsmönnum að ráðast í vinnu hjá vinnuveitendum, þ. á m. ríkisstofnunum, ef farið væri eftir ráðningarskilmálum, er stéttarfélagið setti 11. júlí s. á. Segir stefnandi, að ríkisstofnanir hafi ekki þá notfært sér nefnda heimild verkfræðinganna, en hins vegar hafi ýmsar þeirra ráðið verkfræðinga til starfa á árinu 1962 gegn þeim greiðslum, sem fullnægt hafi nefndum kjörum, án þess þó að viðurkenna nefnda ráðningarskilmála opinberlega.

Af hálfu stefnda er þessu atriði hins vegar mótmælt og heldur hann því fram, að nefndir ráðningarskilmálar frá 11. júlí 1961 hafi hvorki verið viðurkenndir af hálfu ríkisvaldsins né einstakra stofnana þess.

Hinn 2. maí 1962 voru gefin út bráðabirgðalög um hámarkspóknun fyrir verkfræðistörf og voru þau síðar staðfest af Alþingi og gefin út sem lög nr. 46/1963. Í þeim lögum er svo mælt, að þóknun fyrir ákvæðisvinnu og tíma-vinnu verkfræðinga skuli eigi vera hærri en lögin mæla fyrir um. Jafnframt er svo kveðið á í 1. gr. laganna, að þau skuli gilda, þar til nýir samningar um kaup og kjör

verkfræðinga, er vinna hjá ríkisstofnunum, hafi tekið gildi.

Haustið 1962 sendi stefnandi fjármálaráðuneytinu til- lögu um nýjan kjarasamning og óskaði eftir viðræðum um samninga, en ráðuneytið sinnti eigi þeim tilmælum félagsins og eigi heldur sams konar málaleitun í mai- mánuði s.l. Hinn 18. júní s.l. tilkynnti stefnandi fjármála- ráðuneytinu, að hann mundi hefja vinnustöðvun hjá öll- um stofnunum ríkisins hinn 27. júní, ef samningar hefðu eigi tekizt fyrir þann tíma. Eigi varð úr neinum viðræð- um og kveður stefnandi, að verkfall hafi komið til fram- kvæmda hjá ríkisstofnunum síðast nefndan dag.

Eftir gildistöku áður nefndra bráðabirgðalaga samdi Vegagerð ríkisins um ákvæðisvinnu tímabilið 1. nóv. 1962 til 1. júlí 1963 við fimm verkfræðinga, þar á meðal þrjá af þeim, sem nafngreindir eru í dómkröfum stefn- anda. Kveður stefndi, að umsamin ákvæðisvinnuþóknun hafi verið ákveðin í samræmi við fyrirmæli bráðabirgða- laganna. Hafi nefndir verkfræðingar unnið hjá Vegagerð- inni að ákveðnum verkum, svo sem um var samið, til 1. júlí 1963 og eigi lagt niður vinnu, er verkfall skyldi hefjast 27. júní s.l.

Í 90. töl. Lögbirtingablaðsins, er út kom 13. júlí s.l. auglýsti samgöngumálaráðuneytið til umsóknar sex verk- fræðingastöður og eina stöðu deildarverkfræðings hjá Vegagerð ríkisins. Segir í auglýsingu þessari, að laun verði samkvæmt hinu almenna launakerfi opinberra starfsmanna. Umsóknarfrestur var til 23. júlí s.l. Um stöð- ur þessar sóttu verkfræðingarnir Snæbjörn Jónasson, Helgi Hallgrímsson, Sigfús Örn Sigfússon og Jón Birgir Jónsson, sem allir höfðu áður starfað hjá Vegagerðinni, og nú síðast samkvæmt framangreindum ákvæðisvinnusam- ningi, að undanskildum Jóni Birgi. Eru þrír þeir fyrst- nefndu félagsmenn í Stéttarfélagi verkfræðinga, en sá síð- ast nefndi, Jón Birgir, hefur að sögn stefnanda eigi enn verið formlega tekinn í félagið.

Hinn 23. júlí þ. á. skipaði samgöngumálaráðherra Snæ- björn Jónasson til að vera deildarverkfræðing hjá Vega-

gerð ríkisins, en hinir þrír voru af ráðherra sama dag skipaðir verkfræðingar hjá sömu ríkisstofnun. Er tekið fram í skipunarbréfum allra, að launin skuli vera, „í samræmi við hið almenna launakerfi starfsmanna ríkisins.“ Þá segir ennfremur í skipunarbréfinu: „Ber yður í téðu starfi að fara eftir lögum þeim og reglum, sem um það gilda og gegna starfinu vel og samvirkusamlega, eins og opinberum starfsmanni hlýðir og sæmir“. Í skipunarbréfunum er þess einnig getið um hvern verkfræðing, við hvaða tíma starfsaldur hans skuli miðast og samkvæmt hvaða launaflokki hann taki laun.

Þessi skipun framangreindra verkfræðinga varð tilefni þessarar málssóknar. En dómkröfur sínar styður stefnandi þeim rökum, að verkfræðingar, sem gegna störfum þeim eða stöðum, sem framangreindir fjórir verkfræðingar voru skipaðir í, séu ekki opinberir starfsmenn. Þeir séu hins vegar félagsmenn í stéttarfélagi, sem starfi samkvæmt lögum nr. 80/1938, og sé þannig samningsaðili um starfskjör félagsmanna sinna. Hins vegar séu nefndir verkfræðingar ekki félagar í BSRB og lúti því ekki lög-sögu Kjaradóms um kjör sín og kaup. Hafi ríkisvaldið og stofnanir þess viðurkennt þessa réttarstöðu Stéttarfélags verkfræðinga og félagsmanna þess með því að gera við það kjarasamninga, svo sem að framan er rakið. Stéttarfélag verkfræðinga hafi nú boðað og hafið vinnustöðvun, sem lögmæt sé samkvæmt ákvæðum laga nr. 80/1938. Hún nái til þeirra verkfræðinga, sem um ræðir í þessu máli. Sé ráðning þeirra eða skipun í störf hjá Vegagerðinni samkvæmt áðurgreindum skipunarbréfum þeirra því eins og á standi ólögmæt og verkfallsbrot gagnvart stefnanda, stéttarfélagi þeirra, og brýnt brot á ákvæðum 18. gr. laga nr. 80/1938, sem refsivert sé samkvæmt 70. gr. sömu laga.

Af hálfu stefnda er því mótmælt, að hann hafi á nokkurn hátt gerzt brotlegur við 18. gr. framangreindra laga með skipun oftnefndra verkfræðinga í stöður hjá Vegagerð ríkisins. Heldur hann því fram, að verkfræðingar þeir, sem um ræðir í máli þessu og skipaðir voru í stöður

hjá Vegagerðinni 23. júlí s.l., hafi til 1. júlí þ. á. unnið hjá Vegagerðinni samkvæmt áðurnefndu samkomulagi um ákvæðisvinnu. Það samkomulag hafi hins vegar farið eftir ákvæðum bráðabirgðalaganna frá 2. maí 1962, er ákveðið hafi þóknun fyrir verkfræðistörf í ákvæðis- og tímavinnu hjá ríkisstofnunum. Ákvæði þeirra laga gildi þar til samningar takist um önnur kjör. Verkfallsboðun stefnanda, er koma átti til framkvæmda 27. júní s.l., hafi þannig eigi getað náð til umræddra verkfræðinga, er bundnir voru ákvæðisvinnusamningi til 1. júlí s.l. og háðir ákvæðum bráðabirgðalaganna, nú laga nr. 46/1963. Vegna fyrirmæla þeirra laga hafi stefnanda verið óheimilt að beita vinnustöðvun til þess að þvinga fram betri kjör til handa nefndum verkfræðingum, en lögin mæltu fyrir um, og brjóti verkfall hans að því leyti í bága við landslög. Þá geti stefnandi eigi samkvæmt samþykktum sínum meinað félagsmönnum, að gerast opinberir starfsmenn, enda sé gert ráð fyrir því í samþykktum Stéttarfélags verkfræðinga, að félagsmenn geti verið háðir fyrir-mælum laga um starfsmenn í þjónustu hins opinbera, en ríkisvaldinu sé bæði rétt og skylt að ráða í sína þjónustu fasta starfsmenn, er lúti ákvæðum laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, svo sem laga nr. 38/1954 og laga nr. 55/1962 um kjarasamninga opinberra starfsmanna. Skipun verkfræðinganna fjögurra, sem samgöngumálaráðherra hafi reyndar haft sérstaka heimild til að framkvæma samkvæmt 7. gr. vegalaganna, geti ríkisvaldið annars almennt reist á framangreindum rétti sínum, en þeim rétti geti stéttarfélag hvorki hnekkkt með verkfalli né kjarasamningi. Skipti þannig eigi máli, hvort skipun umræddra verkfræðinga í stöður fór fram meðan vinnustöðvun stóð yfir eða á öðrum tíma. Af þessu leiði að verkfall stefnanda hamli því eigi, að félagsmenn hans sæki um og taki við störfum hjá ríkisstofnunum sem opinberir starfsmenn. Hins vegar sé vinnustöðvun stefnanda ólögmaet samkvæmt 2. tl. 17. gr. laga nr. 80/1938, þar sem hún miði bæði að því, að knýja ríkisvaldið til þess að framfylgja ekki ákvæðum laga nr. 46/1963 um há-

markspóknun fyrir verkfræðistörf og feli auk þess í sér þvingun í þá átt, að ríkisvaldið notfæri sér ekki lagalegan rétt sinn til þess að ráða menn í stöður hjá ríkisstofnunum með réttindum og skyldum opinberra starfsmanna. Telur stefndi, að vinnustöðvun stefnanda er hófst 27. júní s.l., njóti eigi verndar samkvæmt 18. gr. laga nr. 80/1938, og eigi því að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda í máli þessu.

Svo sem áður er rakið voru stöður þær hjá Vegagerð ríkisins, sem um ræðir í máli þessu, auglýstar til umsóknar í Lögbirtingablaðinu og þar greint, að um laun fari eftir launakerfi opinberra starfsmanna. Umsækjendur voru því næst skipaðir í stöðurnar af samgöngumálaráðherra, en í 7. gr. laga nr. 34/1947 segir, berum orðum, að ráðherra skipi vegamálastjóra verkfræðinga og aðra aðstoðarmenn eftir þörfum, sbr. og 2. gr. laga nr. 38/1954. Með skipun ráðherra í stöður þessar 23. f. m. urðu verkfræðingarnir Snæbjörn Jónasson, Helgi Hallgrímsson, Sigfús Örn Sigfússon og Jón Birgir Jónsson opinberir starfsmenn með réttindum og skyldum slíkra manna, sbr. lög nr. 38/1954 og lög nr. 33/1915 og háðir þeim launakjörum, sem opinberir starfsmenn búa við samkvæmt ákvæðum laga nr. 55/1962. Skipun þessara verkfræðinga í opinbera stöðu, með þeim hætti, sem lýst hefur verið, en þeir þeirra voru félagsmenn í Stéttarfélagi verkfræðinga, braut eigi í bága við ákvæði 18. gr. laga nr. 80/1938 og ber því þegar af þeirri ástæðu að sýkna stefnda af dómkröfum stefnanda í máli þessu.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt, að stefnandi greiði stefnda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 4000.00.

Dómsorð:

Stefndi, Samgöngumálaráðherra f. h. Vegagerðar ríkisins, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Stéttarfélags verkfræðinga, í máli þessu.

Stefnandi greiði stefnda kr. 4000.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 29. nóvember 1963.

Nr. 6/1963. **Alþýðusamband Íslands f. h. Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps**
(Þorvaldur Þórarinsson hrl.)
gegn
Landssambandi íslenzkra útvegsmanna
vegna Guðmundar Jónssonar
(Guðmundur Ásmundsson hrl.)

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómendur.

Kjarasamningar. Skorið úr ágreiningi um gildi kjarasamnings.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi, með stefnu, dags. 18. október s.l., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Verkalýðs- og Sjómannafélags Miðneshrepps gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna f. h. Guðmundar Jónssonar vegna Útgerðarstöðvar Guðmundar Jónssonar Sandgerði.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

- 1) að dæmt verði, að kjarasamningur milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Sjómannasamtakanna innan Alþýðusambands Íslands, dags. 13. júní 1958 með breytingum 15. maí 1959, hafi gilt að því er varðar stefnda Guðmund Jónsson og alla vélbáta hans á síldveiðum fyrir norðurlandi sumarið 1962 og á öllum síldveiðum síðan, hvar sem þær hafi verið stundaðar og sé enn í gildi milli aðilja þessa máls.
- 2) að öll reikningsskil við skipverja á bátum þeim, sem stefndi Guðmundur Jónsson hefur gert út til síldveiða á áðurgreindu tímabili og gerir enn út til síldveiða, skuli miðast við skiptagrundvöll framangreinds kjarasamnings, en bátar Guðmundar Jónssonar, þeir er hér um ræðir, séu Sigurpáll GK. 375, Viðir II GK. 275, Jón Garðar GK. 510, Mummi II GK. 21 og Freyja GK. 110

og, að því er varðar sumarsildveiðar 1962, Mummi GK. 120.

- 3) að stefnda Guðmundi Jónssyni sé dæmt skylt að láta skrá áhafnir á skip sín til sildveiða samkvæmt framangreindum kjarasamningi frá 13. júní 1958 með breytingum frá 15. maí 1959.
- 4) að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

I.

Málavextir eru þessir:

Svo sem nánar er rakið í dómi Félagsdóms í málinu nr. 10/1962, uppkv. 18. janúar þ. á., gekk Landssamband íslenzkra útvegsmanna til samninga við svonefnd „Sjómannasamtökin innan ASÍ“ um kaup og kjör sjómanna á sildveiðum. Voru samningar milli þessara aðilja undirritaðir 13. júní 1958 og tekið fram í niðurlagi þess samnings, að „þótt samningur þessi sé gerður og undirritaður sameiginlega fyrir öll þau félög, sem að honum standa, skal hvert félag fyrir sig teljast sérstakur samningsaðili“. Því næst er því og lýst í áðurnefndum dómi, að Landssamband íslenzkra útvegsmanna sendi samninginn til allra félagsdeilda sinna og einstakra félagsmanna, sem ekki voru í neinu útvegsmannafélagi og óskaði staðfestingar á honum.

Á sama hátt tilkynnti Alþýðusamband Íslands vegna „Sjómannasamtakanna innan ASÍ“ sambandsfélögum sínum hina nýju samningsgerð. Tóku allir aðiljar, er hlut áttu að máli athugasemdalaust við samningnum og fóru eftir honum í verki sumarið 1958. Á næsta ári var þessi samningur svo endurnýjaður með litilsháttar breytingum, 15. maí 1959, og var sú samningsgerð tilkynnt á sama hátt og árið áður án athugasemda frá útvegsmannafélögunum, einstökum útvegsmönnum eða verkalýðs- og sjómannafélögunum. Var því næst farið eftir þessum samningum árin 1959, 1960 og 1961, m. a. að því er þá báta varðaði,

sem gerðir voru út frá Sandgerði í Miðneshreppi. Var ekki um aðra samninga um kaup og kjör á sildveiðum að ræða þessi ár, þegar frá eru skildir Vestfirðir og Vestmannaeyjar, en nefndir samningar náðu eigi til þeirra.

Í marzmánuði 1961 sagði Landssamband íslenzkra útvegsmanna upp framangreindum kjarasamningum og var þeirri uppsögn, sem send var Alþýðusambandi Íslands beint til „Sjómannasamtakanna innan ASÍ“. Á þá uppsögn reyndi þó eigi, því enn var farið eftir nefndum samningi sumarið 1961, en með dómi Félagsdóms uppkv. 6. júní 1962, (málið nr. 2/1962) var framangreind uppsögn dæmd ógild. Var sú niðurstaða á því byggð, að samkvæmt samningunum frá 1958 og 1959 hefðu útvegsmenn eða útvegsmannafélög þurft að beina uppsögnum sínum gegn verkalýðsfélögum þeim, er hlut áttu að máli, og því eigi nægilegt að uppsögn væri beint til „Sjómannasamtakanna innan ASÍ“, sem voru laus og óformbundin samtök nokkurra verkalýðsfélaga um að standa saman að kjarasamningum við Landssamband íslenzkra útvegsmanna.

Með framangreindum dómi Félagsdóms 18. janúar s.l. var dæmt, að stofnast hefði kjarasamningur milli Landsambands íslenzkra útvegsmanna og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps með þeim skriflegu samningum, sem undirritaðir voru 13. júní 1958 og 15. maí 1959, og eftirfarandi undantekningarlausri framkvæmd þeirra og samþykki í reynd af hálfu útvegsmannafélaga og einstakra félagsmanna innan samtaka L. Í. Ú. Var þessi niðurstaða nánar skýrð og staðfest í dómi Félagsdóms í málinu nr. 3/1963, uppkveðnum 11. júlí s.l., sem féll á þá lund, að einstaklingur, er útgerð rak í Sandgerði og var beinn félagsmaður í L. Í. Ú., væri bundinn framangreindum kjarasamningum við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps, þar sem samningunum hefði eigi verið sagt upp gagnvart því félagi.

II.

Um aðstöðu Guðmundar Jónssonar, stefnda í þessu máli, er þetta komið fram:

Guðmundur Jónsson er sjálfur búsettur að Rafnkelsstöðum í Gerðahreppi, sem er á félagssvæði Verkalýðs- og sjómannafélags Gerðahrepps. Hann er jafnframt félagsmaður í Útvegsmannafélagi Gerðahrepps, sem er í Landssambandi íslenzkra útvegsmanna, en Guðmundur er ekki talinn vera beinn félagi í L. Í. Ú., en svo hefur því verið háttað um suma aðra útvegsmenn.

Ekki hafa komið fram gögn um það, að Guðmundur Jónsson reki útgerð frá heimilissveit sinni Gerðahreppi. Þó munu einhverjir báta hans skráðir þar. Samkvæmt vottorði formanns Verkalýðs- og sjómannafélags Gerðahrepps, dags. 10. október þ. á., hefur það félag ekki gert neina samninga við Útvegsmannafélag Gerðahrepps s.l. 10 ár. Var síðasti samningur þeirra í milli gerður 6. febrúar 1953. Segir formaðurinn í þessu sama vottorði, að skráð hafi verið á skip úr Gerðahreppi upp á gildandi kjör í nágrannaverstöðvunum svo sem Sandgerði og Keflavík. Þá er og enn sagt í þessu sama vottorði, að síðastnefnt verkalýðsfélag hafi „ekki gert neina samninga við Guðmund Jónsson á Rafnkelsstöðum varðandi kjör sjómanna, hvorki á sildveiðum né öðrum veiðum, enda er Guðmundur með allan sinn rekstur í Sandgerði.“

Sveitarstjóri Miðneshrepps hefur samkvæmt dómi Félagsdóms, uppkv. 20. maí þ. á., vottað, að Guðmundur Jónsson, hafi með höndum eftirtalinn atvinnurekstur í Sandgerði:

1. Bátarekstur í meira en tvo tugi ára.
2. Hraðfrystihús frá árinu 1959.
3. Saltfiskvinnslu frá árinu 1956.
4. Skreiðarverkun frá árinu 1956.
5. Sildarverkun frá árinu 1956.
6. Beinamjölsverksmiðju frá árinu 1959.
7. Sildarverksmiðju frá áramótum 1963.

Þessar upplýsingar koma heim við þá staðreynd, að Guðmundur hefur á undanförunum árum gert kjarasamninga við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps. Má þar nefna samning um kjör sjó- og landmanna við vélbáta á línuveiðum í Sandgerði árið 1956 og 1957, samning um

kjör á þorskveiðum 1959, samning um kaup og kjör verka-fólks árið 1961. Þá hefur hann og hinn 1. febr. 1962 sam-ið um ákvæðisvinnu við áhnýtingu, uppsetningu á línu og beitingu, og 30. október s. á. gerir hann samning um kjör sjó- og landmanna við vélbáta á línu og þorsknetja-veiðum frá Sandgerði og nær sá samningur einnig til botnvörpu, dragnóta og humarvörpuveiða. Í vottorði lög-skráningarstjórans í Sandgerði, dags. 15. maí 1963, seg-ir, að frá því að Guðmundur Jónsson Rafnkelsstöðum hóf útgerð í Sandgerði hafi að jafnaði verið lögskráð þar á báta hans, að því undanskildu, að eigi hafi þar verið lögskráð á m/b Jón Garðar GK. 510 til sumar- og haust-sildveiða árið 1962, og eigi heldur á v/b Víði GK. 275 til haustsildveiða 1962. Þá er og svo að sjá, að reiknings-skil við skipverja séu gerð á eyðublöð, sem bera yfirskrift-ina „Útgerðarstöð Guðmundar Jónssonar Sandgerði“.

Samkvæmt gögnum málsins og málflutningi er fram komið, að Guðmundur Jónsson muni í einu og öllu hafa farið eftir kjarasamningunum frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959, að því er varðar kjör og reikningsskil til skipverja sinna á sildveiðum árin 1958 til 1961, að þeim báðum með-töldum. Við upphaf sumarsildveiða 1962 er hins vegar komið til deilu um það, hvort nefndir sildveiðisamningar séu enn í gildi eða hvort um kjör háseta eigi þá að fara eftir ákvæðum gerðardóms þess, sem lögskipaður var í júní 1962. Og þegar lögskráð er á Freyju GK. 110 25. júní 1962 er svo mælt í skipshafnarskrá, að ráðningarkjörin séu óákveðin. Sama máli gegndi um m/b Víði II GK. 275, en á hann var skráð til sumarsildveiða 24. ágúst 1962. Á m/b Mumma GK. 120 er skráð sama dag til sömu veiða og segir þar, að skráð sé „Samkvæmt væntanlegum samn-ingi eða því sem réttara kann að reynast.“

Hinn 20. nóvember 1962 tókust samningar um kaup og kjör á sildveiðum milli Landssambands íslenzkra útvegs-manna vegna 9 útvegsman nafélaga annars vegar og 10 stéttarfélaga sjómanna hins vegar. Voru hvorki Verka-lýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps né Verkalýðs- og

sjómannafélag Gerðahrepps aðiljar að þessum samningi og eigi heldur Útvegsmanafélag Gerðahrepps eða Guðmundur Jónsson persónulega. Hann gerði þó út skip til sildveiða á haust- og vetrarvertíð. Er skráð á vélbát hans Freyju GK 110 hinn 22. nóv. 1962. Segir svo um kjör háseta við skráningu: „Samkvæmt samningum L. Í. Ú. og samninganefndar sjómannafél.samtakanna gerðum 18/11 (svo) 1962. Verði samið um hærri prósentu milli Verkalýðsfél. Gerðahr. og útvegsmanafél. Gerðahrepps skulu þeir samningar gilda frá þessum degi.“ Samkvæmt vottorði lögskráningarstjórans í Miðneshreppi hefur þetta sama haust verið skráð á m/b Mumma II GK. 21 með sömu kjörum og m/b Freyju GK. 110, en skipshafnarskrá þess báts hefur eigi verið lögð fram í máli þessu og því eigi vitað, hverjir á þann bát voru skráðir eða hvort meðal þeirra voru félagsmenn úr Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps. Síðast nefnt félag taldi Guðmundi Jónssyni eigi heimilt að byggja ráðningarsamninga við háseta á ákvæðum kjarasamningsins frá 20. nóv. 1962 og kom til átaka milli þessara aðilja út af þessum málum snemma á s.l. vori í sambandi við skráningu skipshafnar á m/b Sigurpáli GK. 375, en á það skip var lögskráð í Hafnarfirði hinn 23. apríl og skyldu umsamin kjör vera: „samkvæmt samningi“. Degi síðar var lögskráð á m/b Viði II GK. 275 í Sandgerði og um ráðningarkjör vísað til þess, að ráðningarkjörin verði þau sömu, og hjá Sigurpáli („sbr. Skráningin 23/4 1962“). Boðaði verkalýðsfélagið til vinnustöðvunar hjá Guðmundi Jónssyni í byrjun s.l. maímánaðar í því skyni að knýja hann til að fylgja ákvæðum kjarasamninganna frá 1958 og 1959 við lögskráningu á skip sín og reikningsskil. Sú vinnustöðvun var hins vegar dæmd ólögmat sbr. dóm Félagsdóms 20. maí þ. á., þar sem samningsaðstaða Guðmundar væri eigi svo tvímællaus og skýlaus samkvæmt áður nefndum dómi Félagsdóms frá 18. janúar þ. á., að verkalýðsfélaginu væri á þeim grundvelli heimilt að heita hann vinnustöðvun til þess að knýja hann til ákveðinna ráðstafana.

III.

Stefnandi byggir kröfur sínar í máli þessu á þeim rökum, að Guðmundur Jónsson hafi á undanförnum árum rekið umfangsmikla útgerð í Sandgerði í Miðneshreppi undir nafninu „Útgerðarstöð Guðmundar Jónssonar Sandgerði“, sé hann með allan atvinnurekstur sinn á þessum stað, sem sé á félagssvæði Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps. Hafi fyrirtæki Guðmundar í Sandgerði í einu og öllu farið eftir gildandi kjarasamningum nefnds félags bæði á sjó og landi. Þannig hafi hann einnig í öllu fylgt kjarasamningunum frá 1958 og 1959 um síldveiði kjörin, en þeir samningar hafi með dómi Félagsdóms 18. jan. 1963 verið taldir gilda milli nefnds félags og Landsambands íslenzkra útvegsmanna á síldveiðum fyrir Norðurlandi sumarið 1962 og séu þá enn í gildi, þ. e. í janúar 1963. Telur stefnandi, að þessi dómur sé einnig bindandi að því er varðar Guðmund Jónsson eins og atvinnurekstri hans í Sandgerði sé háttað, en samningum þessum hafi eigi enn verið sagt upp að því Guðmund varðar, og séu þeir því enn í gildi. Skipti hér eigi máli, þótt Guðmundur sé félagsmaður í Útvegsmannafélagi Gerðahrepps, því það félag hafi eigi gert neina kjarasamninga um síldveiðikjör við Verkalýðs- og sjómannafélag Gerðahrepps frá því á árinu 1953. Þá sé og á það að líta, að hvorugt nefndra félaga hafi gerzt aðiljar að kjarasamningunum frá 20. nóv. 1962 og eigi heldur einstakir útvegsmenn í Sandgerði, er fyrst hafi samið um þau kjör með samningi við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps 23. maí s.l. Heldur stefnandi því fram, að Guðmundur Jónsson sé að öllu leyti í atvinnurekstri sínum bundinn kaup- og kjarasamningum þeim, er gilda í Sandgerði, útgerðarstað skipa hans, hvar sem á þau sé annars skráð og hvar sem þau fljóti fyrir landi. Eru hinar viðtæku kröfur stefnanda á þeim grundvelli reistar.

Stefndi hefur eindregið mótmælt þessum rökum og skilningi stefnanda. Heldur hann því fram, að Guðmundur Jónsson hafi aldrei gerzt aðili að oftnefndum kjarasamningum frá 1958 og 1959. Félag hans, Útvegsmanna-

félag Gerðahrepps, hafi eigi gengið til samninga í þeim efnum við neitt verkalýðsfélag og eigi komi til álita, að það verði talið gagnaðili Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps, og þá ekki heldur félagsmaður þess, Guðmundur Jónsson. Haggi það engu í þessu sambandi, þótt hann hafi annars gert ýmsa kjarasamninga við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps, en af eðlilegum ástæðum sé hann viðsemjandi þess félags um kjör landverkafólks vegna atvinnureksturs síns í Sandgerði. Þá heldur stefndi því og eindregið fram, að eigi skipti hér máli, þótt Verkalýðs- og sjómannafélag Gerðahrepps hafi eigi á næstliðnum árum haft afskipti af kjörum sjómanna á síldveiðum. Og þótt Guðmundur Jónsson hafi látið lögskrá á báta sína árin 1958—1961 samkvæmt ákvæðum oftnefndra kjarasamninga frá 1958 og 1959, þá hafi hann eigi fyrir þær sakir orðið bundinn við þá samninga lengur en til loka þess veiðitímabils, sem um var að ræða hverju sinni. Af þessum atriðum öllum leiði, að um kjör á síldveiðibátum hans sumarið 1962 hafi átt að fara eftir úrskurði gerðardóms í síldveiðideilunni það sumar. Um haustið 1962 hafi verið skráð á báta Guðmundar samkvæmt kjarasamningum frá 20. nóvember 1962 og sé Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps eigi á neinn hátt þess um komið að ógilda þá skipsrúmssamninga, er gerðir hafa verið á þeim grundvelli. Loks mótmælir stefndi því, að Guðmundur Jónsson geti, hvernig sem á mál þessi sé litið, verið bundinn af kjarasamningunum frá 1958 og 1959 eftir að þeim samningum hafi nú verið sagt upp af hálfu Landssambands íslenzkra útvegsmanna hinn 28. marz 1963 að því er varðar félagsmenn sambandsins í Sandgerði og þeir því næst gert nýjan samning um síldveiðikjörin, dags. 23. maí 1963, en með honum sé að öllu leyti samið við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps um sömu kjör og ákveðin voru með áðurnefndum síldveiðisamningi frá 20. nóv. 1962. Loks mótmælir stefndi því eindregið, að kjarasamningur Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps eigi að skera úr um það að öllu leyti, við hvaða ráðningarkjör hásetar á skipum Guðmundar

Jónssonar búi, hvaðan sem þeir kunna að vera og hvar sem skipin eru skráð og hvar sem þau stunda veiðar eða leggja á land. Bendir stefndi á, að mikill hluti af síldar-afla skipa Guðmundar sé einmitt lagður á land annars staðar en í Sandgerði.

IV.

Svo sem vikið er að í II hér að framan dæmdi Félagsdómur hinn 18. janúar þ. á. í málinu nr. 10/1962, að stofnast hefðu gildir og bindandi kjarasamningar milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps með oftnefndum síldveiðikjarasamningum frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 og hefðu þessir samningar verið í gildi milli nefndra aðilja á síldveiðunum sumarið 1962, þar sem þeim hafði eigi verið sagt upp með gildri uppsögn. Samkvæmt þeirri meginreglu, sem nefndur dómur var byggður á, dæmdi Félagsdómur því næst hinn 11. júlí s.l. (í málinu nr. 3/1963) að einstakir félagsmenn innan L. Í. Ú., er útgerð ráku í Sandgerði, væru, sem aðiljar að þeim félagsskap og eins og samningsgerð var háttað, bundnir við framangreinda kjarasamninga meðan þeim hefði eigi verið sagt upp.

Það er uppkomið, svo sem þegar hefur verið lýst, að Guðmundur Jónsson rekur umfangsmikla útgerðarstarfsemi í Sandgerði á félagssvæði Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps, en að hann hefur eigi s.l. 10 ár bundist neinum þeim kjarasamningum við Verkalýðs- og sjómannafélag Gerðahrepps, er markað geti samningslega aðstöðu um síldveiðikjör skipverja á skipum hans. Telja verður, að félagsleg afstaða Guðmundar til L. Í. Ú. hafi leitt til þess, að hann, sem aðrir félagar sambandsins, hafi orðið bundinn við kjarasamningana 1958 og 1959 og hefur eigi verið sýnt fram á, að um hann hafi í þeim efnum gilt aðrar reglur en um sambandsfélaga hans aðra. Samkvæmt því verður að telja, að hann hafi, eins og útgerðarstarfsemi hans var háttað og með tilliti til staðsetningar hennar í Sandgerði, orðið skuldbundinn til að fylgja á-

kvæðum þessara oftnefndu samninga um sildveiðikjörin í skiptum sínum við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps og félagsmenn þess, unz þeir féllu niður fyrir uppsögn eða með öðrum hætti. Má í þessu sambandi benda á það, að í viðskiptareikningi háseta af v/b Freyju GK. 110, sem stundaði sildveiðar sumarið 1962, er það „Útgerðarstöð Guðmundar Jónssonar, Sandgerði“, sem skilin gerir við hásetana. Og þar sem fram kemur af skipshafnarskrám, að sjómenn frá Sandgerði hafi verið skráðir til sildveiða sumarið 1962 á m/b Mumma GK. 120 og m/b Viði II GK. 275, sem báðir eru eign Guðmundar, ber samkvæmt framansögðu að taka til greina þá kröfu stefnanda, að um kjör félagsmanna hans á nefndum veiðum hafi átt að fara eftir kjarasamningunum frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959.

Því er áður lýst, að hvorki Útvegsmannafélag Gerðahrepps né heldur Guðmundur Jónsson persónulega gerðust aðiljar að haustsildarveiðisamningnum frá 20. nóvember 1962, og eigi heldur Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps eða Verkalýðs- og sjómannafélag Gerðahrepps. Stóðu því áfram í gildi að því er varðaði skipti Guðmundar Jónssonar og útgerðarfyrirtækja hans í Sandgerði annars vegar og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps hins vegar, samningarnir frá 1958 og 1959 og áttu þannig kjör félagsmanna síðastnefnds félags á haust- og vetrarsildveiðum 1962—1963 að fara eftir þeim, hvað sem leið tilgreindum lögskráningarkjörum samkvæmt skipshafnarskrám á skip Guðmundar á því tímabili, shr. 7. gr. laga nr. 80/1938. Verður að telja, að svo hafi staðið til 1. júní 1963, en samkvæmt uppsögn Landssambands íslenzkra útvegsmanna 28. marz sama ár, féllu fyrrnefndir samningar frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 niður áður nefndan dag (1. júní) að því er varðaði félagsmenn L. Í. Ú. í Sandgerði, og verður að skýra þá uppsögn svo, að hún hafi einnig tekið til útgerðar Guðmundar Jónssonar í Sandgerði og skipa hans, er gerð voru út þaðan.

Alþýðusamband Íslands hefur höfðað mál þetta vegna Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps. Verður eigi

í þessum dómi fjallað um rétt annarra sjómanna en félagsmanna þess félags.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, og með skírskotun til þeirra takmarkana, er að framan greinir, ber að taka dómskröfur stefnanda til greina, að því leyti sem þær varða félagsmenn í Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps.

Eftir atvikum þykir mega láta málskostnað falla niður.

Dómsorð:

Framangreindir kjarasamningar milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og „Sjómannasamtakanna innan ASÍ“, dags. 13. júní 1958 og 15. maí 1959, giltu í samskiptum Guðmundar Jónssonar og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps til 1. júní 1963, og er Guðmundi Jónssyni skylt að miða reikningsskil við félagsmenn nefnds verkalýðsfélags, er verið hafa hásetar á þeim skipum hans, sem stundað hafa síldveiðar til nefnds tíma, við ákvæði þeirra kjarasamninga.

Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 11. desember 1963.

Nr. 2/1963. **Farmanna- og fiskimannasamband Íslands**
(Ragnar Jónsson hrl.)
gegn
Landssambandi íslenzkra útvegsmanna vegna
Útgerðarstöðvar Guðmundar Jónssonar
(Guðmundur Ásmundsson hrl.)

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
dómendur.

Kjarasamningar. Skorið úr um það, eftir hvaða kjarasamningi reikningsskil við stýrimenn og vélstjóra skuli miðuð.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 14. maí þ. á., af Farmanna- og fiskimannasambandi Íslands gegn Landssambandi íslenzkra útvegsmanna vegna Útgerðarstöðvar Guðmundar Jónssonar, Sandgerði. Dómkröfur stefnanda eru þessar:

- I. Að stefnda verði dæmt skylt, að afhenda stefnanda innan viku frá birtingu dóms þessa og að viðlögðum kr. 1000.00 dagsektum til stefnanda, reikningsskil í samræmi við 21. gr. kjarasamnings milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, dags. 14. febr. 1961, til eftirtalinna starfsmanna sinna,
1. Jens Sigurðssonar, stýrimanns á m/b Mumma GK. 120, á tímabilinu frá 23. júlí til 30. sept. 1962.
2. Sigurðar Þórðarsonar, 1. vélstjóra á sama skipi, frá 20. júní til 31. des. 1962.
3. Hafsteins Guðnasonar, stýrimanns á m/b Freyju GK. 110, frá 25. júní til 30. sept. 1962.
4. Gunnars Kristjánssonar, vélstjóra á sama bát, frá 25. júní til 31. des. 1962.
5. Péturs Björnssonar, 1. vélstjóra á m/b Viði II GK. 275, frá 24. júní til 31. des. 1962.

6. Kristjáns Hermannssonar, vélstjóra á m/b Jóni Garðari GK. 510, frá 24. júní til 18. sept. 1962.
  7. Lárusar Finnbogasonar, 2. vélstjóra á m/b Jóni Garðari GK. 510, frá 24. júní til 18. sept. 1962.
  - II. Að dæmt verði að reikningsskil við framangreinda menn skuli fara eftir kjarasamningi málsaðilja frá 14. febr. 1961 og byggjast á skiptagrundvelli kjarasamnings Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Sjómannasamtakanna innan ASÍ frá 13. júní 1958 með breytingum frá 15. maí 1959.
  - III. Að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.
- Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

I.

Málavextir að því er I. kröfulið stefnanda varðar eru þeir, að hinn 14. febr. 1961 var undirritaður samningur milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Farmanna- og fiskimannasambands Íslands um kaup og kjör yfirmanna á fiskibátaflotanum. Í 21. gr. samningsins segir svo:

„Að loknu hverju veiðitímabili skal útgerðarmanni skylt að láta samningsaðiljum í té uppgjör innan 14 daga: sundurliðaðan reikning yfir fastakaup þeirra, aflaverðlaun, með tilgreindu verði hverrar tegundar og þyngd svo og önnur innunnin hlunnindi og viðskipti.

Reikningsuppgjör og launagreiðslur skulu fara fram við vertiðarlök og fullnaðargreiðslur skulu fara fram eigi síðar en 25 dögum eftir að skipið hættir veiðum ...“

Stefnandi byggði þenna kröfulið á því, að stefndi hefði eigi fullnægt framangreindum fyrirmælum 21. gr. nefnds kjarasamnings með þeim skilagreinum, sem hann hafi látið framangreindum vélstjórum og stýrimönnum í té og eigi orðið við kröfu stefnanda um það, en þessa hafi hann krafizt í bréfi, dags. 21. marz 1963, til útgerðarstöðv-

ar Guðmundar Jónssonar, sem aldrei hafi verið svarað af hálfu þess fyrirtækis.

Í greinargerð sinni í máli þessu hélt stefndi því fram, að sú venja hefði skapast við uppgjör á bátum Guðmundar Jónssonar, að trúnaðarmaður skipshafnar, venjulega skipstjóri eða stýrimaður, hefði farið vandlega yfir reikningana. Jafnframt hefði uppgjörið legið frammi, er skil hefðu verið gerð við hvern einstakan skipverja, og þeir þá kynnt sér það að vild sinni. Kvað hann þetta fyrirkomulag ekki hafa sætt andmælum fyrr en nú, en kvaðst mundu gera ráðstafanir til þess að umrædd reikningsskil yrðu lögð fram, ef stefnandi, þrátt fyrir þetta, krefðist slíkra skilagreina.

Stefnandi hélt fast við þessa kröfu sína. Og er málið var tekið upp til málflutnings af nýju á dómþingi 2. þ. m. lagði stefndi fram reikningsskil við framangreinda menn í því formi, sem stefnandi lýsti yfir að væri fullnægjandi samkvæmt ákvæðum áðurnefndrar 21. gr. kjarasamnings frá 14. febr. 1961.

Hefur þessum kröfulið þannig nú verið fullnægt og kemur hann samkvæmt því eigi til álita hér fyrir dómi.

II.

Að því er II. kröfulið stefnanda varðar er tilefni máls þessa það, að samkvæmt 2. gr. framangreinds kjarasamnings frá 14. febr. 1961 eiga stýrimenn og vélstjórar að fá hlut, sem sé ákveðið margfeldi af hásetahlut. Deila aðiljar máls þessa um það, við hvaða skiptagrundvöll beri að miða að því er hásetakjörin varðar. Heldur stefnandi því fram og byggir kröfur sínar á þeim grundvelli, að leggja eigi sildveiðikjarasamning háseta frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 til grundvallar við ákvörðun kaups stýrimanns og vélstjóra, þar sem þeir kjarasamningar séu enn í gildi að því er varðar Guðmund Jónsson og útgerðarstöð hans í Sandgerði.

Stefndi heldur því hins vegar fram, að Guðmundur Jónsson, og þá eigi heldur útgerðarstöð hans í Sandgerði, hafi aldrei orðið aðili að þeim samningum og eigi því

skipti hans við háseta á sumarsildveiðum 1962, að miðast við ákvæði gerðardóms í sildveiðideilunni 1962, sem upp var kveðinn 25. júlí það ár, en við vetrarsildveiðarnar eigi hins vegar að fara eftir kjarasamningi frá 20. nóvember 1962, milli nokkurra útvegsmannafélaga annars vegar og nokkurra verkalýðs- og sjómannafélaga hins vegar.

Í dómi Félagsdóms uppkveðnum 29. f. m. í málinu nr. 6/1963, er dæmt, að Guðmundur Jónsson, stefndi í máli þessu, og þá einnig útgerðarstöð hans í Sandgerði, hafi gagnvart Verkalýðs- og sjómannafélagi Miðneshrepps verið bundinn sjómannasamningunum frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 allt til 1. júní 1963. Hafi Útgerðarstöð Guðmundar Jónssonar í Sandgerði samkvæmt því borið að miða reikningsskil við félagsmenn nefnds verkalýðsfélags við framangreinda samninga bæði á sumarsildveiðum 1962 og haust- og vetrarsildveiðum 1962—1963.

Samkvæmt gögnum málsins og málflutningi, er framkomíð, að skráð var á m/b Mumma GK. 120 til sumarsildveiða 1962 í Miðneshreppi hinn 24. júní og afskráð 8. sept. sama ár, á sama stað. Hinn 26. nóv. 1962 er skráð á sama bát á sama stað til sildveiða og afskráð 16. jan. 1963. Bæði þessi tímabil voru á nefndu skipi, samkvæmt skipshafnarskrám, hásetar heimilisfastir í Sandgerði. Á sama hátt var skráð í Miðneshreppi á m/b Freyju GK. 110 hinn 25. júní 1962 til sumarsildveiða og afskráð 10. sept. s. á. Til haust- og vetrarsildveiða var skráð einnig í Miðneshreppi hinn 22. nóv. 1962 og afskráð 12. jan. 1963. Samkvæmt skipshafnarskrám voru á nefndu skipi bæði þessi veiðitímabil hásetar búsettir í Sandgerði. Að því er varðar m/b Viði II GK. 275, þá er fram komíð, að á það skip var skráð í Miðneshreppi til sumarsildveiða hinn 24. júní 1962 og afskráð á sama stað 15. sept. s. á. Hinn 19. nóvember 1962 er aftur skráð á þetta sama skip í Gerðahreppi, heimilissveit eiganda þess Guðmundar Jónssonar, og afskráð 31. des. s. á. Bæði þessi veiðitímabil voru á m/b Viði hásetar búsettir í Sandgerði.

Með vísun til þess, sem nú hefur verið rakið, er stefnanda máls þessa rétt að krefjast þess, að reikningsskil

Útgerðarstöðvar Guðmundar Jónssonar Sandgerði við þá Jens Sigurðsson stýrimann, Sigurð Þórðarson vélstjóra, Hafstein Guðnason stýrimann, Gunnar Kristjánsson vélstjóra og Pétur Björnsson vélstjóra fyrir framangreind lögskráningartímabil miðist við skiptagrundvöll oftnefndra kjarasamninga frá 1958 og 1959 með því margfeldi, sem kjarasamningur aðilja þessa máls frá 14. febr. 1961 kveður á um. Ber samkvæmt því að taka til greina dómkröfu stefnanda að því er nefnda menn varðar.

Samkvæmt málflutningi aðilja voru þeir Kristján Hermannsson og Lárus Finnbogason vélstjórar á m/b Jóni Garðari GK. 510 á sumarsildveiðum 1962. Um þetta skip er það fram komið, að á það var skráð til sildveiða 24. júní 1962. Fór sú lögskráning fram í Reykjavík og er svo mælt um kjör: „Væntanlegir samningar“. Afskráning fór fram á sama stað 18. sept. 1962. Eftir því sem skráð er í skipshafnarskrá var stýrimaður skipsins búsettur í Hafnarfirði, I. vélstjóri í Ólafsfirði og II. vélstjóri í Reykjavík. Af 7 hásetum virðast hins vegar 5 hafa átt heimili í Reykjavík, 1 í Hafnarfirði og 1 í Staðarsveit. Þá er og fram komið í málinu að Útvegsmannafélag Reykjavíkur hafi á sínum tíma sagt upp kjarasamningunum frá 1958 og 1959 og liggur eigi neitt fyrir um það, að lögmæti þeirrar uppsagnar hafi verið véfengt.

Í máli þessu hafa eigi verið leiddar sönnur að því, að þau tengsl hafi verið milli Kristjáns Hermannssonar og Lárusar Finnbogasonar annars vegar og Verkalýðs- og sjómannafélags Miðneshrepps hins vegar, eða að ráðning þeirra á m/b Jón Garðar GK. 510 framangreint tímabil hafi verið með þeim hætti, að stefnandi geti krafizt nefndum félagsmönnum sínum til handa kjara, sem byggð eru á samningsskyldum Guðmundar Jónssonar við Verkalýðs- og sjómannafélag Miðneshrepps. Og þar sem eigi hefur af hálfu stefnanda verið sýnt fram á það, að kjör nefndra manna verði á tímabili því, er hér ræðir um, með öðrum hætti heimfærð undir ákvæði sildveiðisamninganna frá 1958 og 1959, ber að sýkna stefnda af dóm-

kröfu stefnanda í þessum kröfulið, að því er varðar þá Kristján Hermannsson og Lárus Finnbogason.

Eftir málavöxtum þykir rétt, að stefndi greiði stefnanda kr. 2.000.00 í málskostnað.

Dómsorð:

1. Stefndi á að vera sýkn af kröfu stefnanda, að því er varðar grundvöll skipta vegna Kristjáns Hermannssonar og Lárusar Finnbogasonar.

2. Reikningsskil stefnda, Landssambands íslenzkra útvegsmanna vegna Útgerðarstöðvar Guðmundar Jónssonar, Sandgerði, við Jens Sigurðsson, Sigurð Þórðarson, Hafstein Guðnason, Gunnar Kristjánsson og Pétur Björnsson á framangreindum síldveiðitímabilum skulu fara eftir kjarasamningi málsaðilja, dags. 14. febr. 1961, og byggjast á skiptagrundvelli áður greindra kjarasamninga frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959.

Stefndi greiði stefnanda, Farmanna- og fiskimannasambandi Íslands, kr. 2000.00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 23. marz 1964.

Nr. 2/1964. **Farmanna- og fiskimannasamband Íslands**
(Ragnar Jónsson hrl.)
gegn
Landssambandi íslenzkra útvegsmanna
vegna Útvegsmannafélags Dalvíkur f. h.
Útgerðarfélags Dalvíkur h. f.
(Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu
dómendur.

Úrskurður um öflun gagna.

Úrskurður:

Áður en dómur verður lagður á mál þetta þykir rétt samkvæmt 120. gr. laga nr. 85/1936, sbr. 56. gr. laga nr. 80/1938, að veita aðiljum kost á því að afla ítarlegri gagna og upplýsinga í málinu um eftirtalin atriði:

1. Hverjir voru hásetar á m/s Björgúlfi og m/s Björgvin á sumarsíldveiðum 1962? Hvar áttu þeir heima? Í hvaða verklýðs- eða sjómannafélagi voru þeir?
2. Við hvaða kjarasamninga voru kjör þeirra miðuð og eftir hvaða reglum fór útgerð nefndra skipa við reikningsskil til þeirra að lokinni síldarvertíð? Er rétt að leitað sé umsagnar fyrirsvarmanna þeirra verklýðs- eða sjómannafélaga, sem hér eiga hlut að máli, svo og fyrirsvarmanna Útgerðarfélags Dalvíkur h.f. um þessi atriði, og þeir þá jafnframt inntir eftir því, hvort nokkrar sérreglur hafi gilt um hlutaskipti og kjör háseta á bátum yfir 100 rúmlestir nefnda síldarvertíð.

Þá er og rétt, að aflað sé annarra þeirra gagna, er tilfni gefst til, í sambandi við öflun upplýsinga um framan- greind atriði.

Ályktarorð:

Framangreindra gagna og upplýsinga skal aflað svo fljótt, sem unnt er.

Fimmtudaginn 1. október 1964.

Nr. 3/1964. **Bandalag starfsmanna ríkis og bæja f. h. Hauks Jóhannessonar**

(Guðmundur Ingvi Sigurðsson hrl.)

gegn

Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs

(Jón Þorsteinsson hdl.).

**Dómarar: Hákon Guðmundsson,
Ragnar Jónsson, Bjarni K.
Bjarnason, Einar B. Guðmunds-
son og Theodór B. Líndal.**

Skýrð ákvæði Kjaradóms um vökuvinnu og yfirvinnu.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi samkvæmt 25. gr. sbr. 21. gr. laga nr. 55/1962 af Bandalagi starfsmanna ríkis og bæja f. h. Hauks Jóhannessonar, símritara, gegn fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs með stefnu, dags. 29. júní þ. á.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

- 1) að dæmt verði, að Haukur Jóhannesson eigi, þegar hann vinnur vökuvinnu í þágu radióflugþjónustunnar, rétt til 33% álagsgreiðslu á kaup sitt fyrir matartímann kl. 12.00—13.00.
- 2) að dæmt verði, að nefndur Haukur eigi, er hann vinnur yfirvinnu í þágu radióflugþjónustunnar, rétt til næturvinnugreiðslu fyrir þann tíma, sem fer fram úr 2 klst., þótt yfirvinnan sé unnin á tímabilinu milli kl. 08.00 og 19.00.

Þá krefst stefnandi og málskostnaður úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Atvik máls þessa eru þau, að Haukur Jóhannesson, sem nú starfar hjá radióflugþjónustunni og þiggur laun eftir 12. flokki launastiga starfsmanna ríkisins, vinnur á

reglubundnum vinnuvökum. Er þeim þannig fyrir komið, að þær falla á tímabilin kl. 08.00 til 14.00, kl. 14.00 til 22.00 og kl. 22.00 til 08.00. Þegar Haukur vinnur á morgunvöku kl. 08.00 til kl. 14.00 fellur matartíminn, sbr. 5. gr. kjaradóms frá 3. júlí 1963, kl. 12.00 til 13.00 inn í vinnuvökuna, og hefur hann eigi fengið neina auka-greiðslu fyrir þá vinnustund, en til hennar telur hann sig eiga rétt.

Á annan stað kemur það fyrir, að Haukur verður að vinna yfirvinnu. Falli sú yfirvinna á tímabilið frá kl. 08.00 til kl. 19.00 hefur hann fengið venjulegt eftirvinnukaup fyrir allar yfirvinnustundirnar á nefndu tímabili. Hann telur hins vegar, að vinni hann fleiri en tvær yfirvinnustundir eigi hann að fá eftirvinnukaup fyrir tvær fyrstu stundirnar utan vinnuvöku sinnar, en því næst næturvinnukaup fyrir hverja stund, enda þótt vinnan fari fram á áðurnefndu tímabili, þ. e. milli kl. 08.00 og kl. 19.00.

Kröfu sína um kaupálag fyrir matartímann kl. 12.00 til 13.00 styður stefnandi þeim rökum, að samkvæmt 1. mgr. 5. gr. Kjaradóms skuli matartímar, „eftir því sem verður við komið vera frá kl. 12.00 til kl. 13.00, kl. 19.00 til kl. 20.00 og kl. 03.00 til kl. 04.00 og teljast þeir eigi til venjulegs vinnutíma“. En samkv. 2. mgr. 11. gr. skulu þeir, „sem vinna á reglubundnum vinnuvökum ... fá 33% álag á þann hluta launa, sem greiddur er fyrir unnin störf á þeim tíma, er fellur utan venjulegs dagvinnutíma“. Þar sem matartími teljist þannig eigi til venjulegs vinnutíma beri að greiða aukaálag fyrir hann, en í vökuvinnu fái menn eigi sérstakan tíma til matar, enda þótt matartímar þeir, sem kjaradómurinn mælir fyrir um, falli inn í vökuna.

Fyrir öðrum kröfulið sínum færir stefnandi þau rök, að fyrir gildistöku dóms Kjaradóms hafi það verið viðtekin regla, að yfirvinnumenn ynnu aðeins takmarkaðan tíma í eftirvinnu, þ. e. 4 stundir, en sú vinna, er fram yfir þann tíma færi, væri greidd með næturvinnukaupi. Á þessu hafi verið gerð sú breyting með 2. mgr. 7. gr. nefnds dóms

3. júlí 1963, að nú skyldu til eftirvinnu teljast tvær fyrstu stundirnar eftir að tilskildum dagvinnu- eða vökutíma lyki. Væri sá úrskurður í samræmi við kröfur aðilja fyrir Kjaradómi. Þessi regla leiddi þannig til þess, að Haukur Jóhannesson ætti rétt til næturvinnukaups fyrir þá yfirvinnu, sem hann ynni umfram tvær stundir, án tillits til þess, á hvaða tíma sólarhringsins sú vinna væri af hendi leyst.

Af hálfu stefnda er báðum kröfuliðum stefnanda andmælt.

Að því er fyrri liðinn varðar byggir stefndi sýknukröfu sína á því, að samkvæmt eldri reglum um vökuálagið, 33%, hafi það aðeins verið greitt á tímabilinu frá kl. 9 að kvöldi til kl. 8 að morgni. Í samningaumleitunum þeim, sem fram hafi farið áður en kjaramálin komu fyrir Kjaradóm, og í kröfugerð fyrir honum, hafi Kjararáð BSRB eigi gert neina kröfu um vökuálag eða aðra þóknun til handa vökuvinnufólki í matartímanum kl. 12.00 til 13.00. Verði því eigi lagður sá skilningur í ákvæði dóms Kjaradóms, að hann veiti vökuvinnufólki rétt til sérstaks álags, þótt matartíminn kl. 12.00 til kl. 13.00, lendi í vinnuvöku.

Mótmæli sín gegn síðari kröfulið stefnanda byggir stefndi á því, að í niðurlagi 2. mgr. 7. gr. kjaradóms frá 3. júlí 1963 sé kveðið á um það, að vinna sem sé innt af hendi í dagvinnutíma umfram vikulega vinnuskyldu skuli greidd með eftirvinnukaupi. Kveður hann, að þetta ákvæði hljóti m. a. að fela það í sér, að Hauki Jóhannessyni beri ekki nema eftirvinnukaup, þegar yfirvinna hans fer fram á dagvinnutímabili, enda þótt hún fari fram úr þeim tveimur stundum, sem upphaf 2. mgr. áðurgreindrar 7. gr. kjaradóms mælir fyrir um, að greiðast skuli með eftirvinnukaupi.

Um 1. kröfulið:

Í 4. mgr. 5. gr. kjaradóms frá 3. júlí 1963 segir m. a. svo: „... Þeir sem vinna á reglubundnum vinnuvökum skulu ekki fá sérstaklega matar- eða kaffitíma, nema tíðkast hafi til þessa.“

Skýra verður þetta ákvæði á þá lund, að Haukur Jó-

hannesson, sem vinnur samkvæmt framansögðu á reglubundnum vinnuvökum, eigi ekki rétt til sérstakrar þóknunar, þótt matartímar samkvæmt 1. mgr. sömu greinar falli inn í vinnuvöku hans, nema slíkt fyrirkomulag hafi tíðkast fyrir uppsögn kjaradóms 3. júlí 1963. Eigi hafa gegn andmælum stefnda verið færðar sönnur á slíka venju. Ber því að sýkna stefnda af þessum kröfulið stefnanda.

Um 2. kröfulið:

Samkvæmt 2. mgr. 7. gr. kjaradóms skulu „tvær fyrstu klukkustundirnar eftir að tilskildum dagvinnutíma eða vökutíma lýkur, þó ekki á tímabilinu frá kl. 19.00 til kl. 8.00“, teljast til eftirvinnu. Með tilliti til málflutnings aðilja, krafna þeirra fyrir Kjaradómi og orðalags framangreinds ákvæðis verður að skýra það á þá lund, að Haukur Jóhannesson eigi rétt til næturvinnukaups að lokinni tveggja stunda eftirvinnu frá lokum vinnuvöku hans, enda þótt sú vinna sé af hendi leyst á tímabilinu frá kl. 8.00 til kl. 19.00. Er þá og við það miðað, að eigi hefur verið sýnt fram á, að niðurlagsákvæði frangreindrar 2. mgr. 7. gr. „auk þess vinna, sem innt er af hendi á dagvinnutíma, umfram vikulega vinnutímaskyldu“ geti átt við þá vökuvinnu Hauks, sem um er fjallað í þessu máli. Ber samkvæmt þessu að taka þenna kröfulið stefnanda til greina.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

1. Stefndi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, á að vera sýkn af kröfu stefnanda, Bandalags starfsmanna ríkis og bæja vegna Hauks Jóhannessonar, um 33% álagsgreiðslu fyrir vinnu á því tímabili, er greinir í frangreindum 1. kröfulið hans.
2. Stefnda er skylt að greiða Hauki Jóhannessyni næturvinnukaup fyrir yfirvinnu, er hann leysir af hendi umfram 2 klukkustundir frá lokum tilskilins vöku-tímabils.

Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 28. október 1964.

Nr. 4/1964.

**Alþýðusamband Íslands f. h. Landssambands
íslenzkra verzlunarmanna vegna Verzlunar-
mannafélags Reykjavíkur**

(Áki Jakobsson hrl.)

gegn

**Kaupmannasamtökum Íslands f. h. Félags
matvörukaupmanna í Reykjavík**

(Sveinn Snorrason hrl.)

og

**Einar Bergmann eigandi verzlunarinnar Kjöt
og Fiskur, Hilmar Ólafsson eigandi verzlun-
arinnar Borgarkjör, Þorgrímur Friðriksson
eigandi verzlunarinnar Grensáskjör, Torfi
Torfasen eigandi verzlunarinnar Þingholt,
Sigurður Jónsson eigandi verzlunarinnar
Kambskjör, Valtýr Jónsson og Viggó M. Sig-
urðsson eigendur verzlunanna Hlíðakjör, Val-
garður Ó. Breiðfjörð eigandi verzlunarinnar
Lögbergs og Jón Eyjólfsson vegna h. f. Jóns-
kjörs (Páll S. Pálsson hrl.)**

gegn

**Alþýðusambandi Íslands f. h. Landssambands
íslenzkra verzlunarmanna vegna Verzlunar-
mannafélags Reykjavíkur**

(Áki Jakobsson hrl.)

**Varadómendur: Bjarni K. Bjarna-
son og Árni Guðjónsson í stað
Einars Arnalds og Ragnars Ólafs-
sonar.**

Kjarasamningur skýrður. Stéttarfélagi talið heimilt að banna félagsmönnum sínum að vinna yfirvinnu í opnum sölubúðum. Vinnuveitendum talið heimilt að afgreiða með skylduliði sínu vörur úr sölubúðum eftir lokunartíma þann, sem kjarasamningur kvað á um.

Dómur:*I. Málshöfðun og aðild.*

Aðalstefnandi, Alþýðusamband Íslands f. h. Landssambands islenzkra verzlunarmanna vegna Verzlunarmannafélags Reykjavíkur, hefur höfðað þetta hér fyrir dómi með stefnu, dags. 14. sept. þ. á., sem hljóðaði á þessa leið:

„*Félagsdómur gjörir kunnugt:* Oss hefur tjáð Alþýðusamband Íslands vegna Landssambands islenzkra verzlunarmanna fyrir hönd Verzlunarmannafélags Reykjavíkur að það þurfi að höfða mál fyrir Félagsdómi á hendur Kaupmannasamtökum Íslands vegna meðlima sinna Einars Bergmanns, eiganda verzlunarinnar Kjöt & Fiskur, Hilmars Ólafssonar, eiganda verzlunarinnar Borgarkjör, Þorgríms Friðrikssonar, eiganda verzlunarinnar Grensáskjör, Torfa Torfasonar, eiganda verzlunarinnar Þingholt, Sigurðar Jónssonar, eiganda verzlunarinnar Kambskjör, Valtýs Jónssonar og Viggós M. Sigurðssonar, eigendum verzlunarinnar Hlíðarkjör, Valgarðs Ó. Breiðfjörðs, eiganda verzlunarinnar Lögberg og Jóns Eyjólfssonar formanns í stjórn hlutafélagsins Jónskjör, f. h. félagsins til þess að fá þá dæmda til þess að hlíta ákvæðum A-liðs 7. gr. kjarasamnings milli Verzlunarmannafélags Reykjavíkur og Kaupmannasamtaka Íslands frá 13. desember 1963, sbr. kjaradóm milli sömu aðilja uppkveðinn 6. febrúar 1964, er ákveður lokunartíma sölubúða á félagssvæði Verzlunarmannafélags Reykjavíkur jafnframt dagvinnutíma verzlunarstarfsfólks. Þá er krafist málskostnaðar úr hendi stefnda samkvæmt mati dómsins.

Tildrög máls þessa eru þau, að á fundi borgarráðs Reykjavíkur þann 4. júní 1964 var samþykkt að leyfa verzlunum að hafa opið alla daga nema nokkra tilgreinda helgidaga til kl. 22 að kvöldi og var samþykkt þessi gerð í formi bráðabirgðaákvæðis við samþykkt um afgreiðslutíma verzlana í Reykjavík o. fl. Þessi samþykkt borgarráðs var samþykkt við fyrstu umræðu í borgarstjórn þann 4. júní 1964 og síðar við 2. umræðu þann 2. júlí 1964 og hefur nú hlotið staðfestingu ráð-

herra. Nú hafa níu verzlunarfyrirtæki, stefndu í máli þessu, sem eru öll innan Kaupmannasamtaka Íslands, notað sér heimild þessa og hafa verzlanir sínar opnar til sölu til kl. 22 að kvöldi og hlotið til þess samþykki borgaryfirvaldanna. Í 7. gr., A-lið, kjarasamnings Verzlunarmannafélags Reykjavíkur og Kaupmannasamtaka Íslands, sbr. kjaradóm, eru ákvæði um dagvinnutíma verzlunarstarfsfólks, sem jafnframt eru ákvæði um lokunartíma sölubúða. Telur Verzlunarmannafélag Reykjavíkur, að samþykkt borgarstjórnar um lokunartíma verzlana, þar sem lokunartími er færður aftur frá kl. 18 til kl. 22 sé skerðing á samningsbundnum rétti Verzlunarmannafélags Reykjavíkur, er skapi jafnframt það vandamál, að ekki eru fyrir hendi samningar um vinnutíllögun og vinnutíma, ef verzlanir almennt hyrfu að því ráði, að nota sér samþykkt borgarstjórnar, enda telur Verzlunarmannafélagið að verzlanir innan Kaupmannasamtaka Íslands, séu bundnar af ákvæðum kjarasamnings og kjaradóms milli þessara aðilja. Af þessum sökum telur Verzlunarmannafélag Reykjavíkur sér nauðsynlegt að leita úrskurðar Félagsdóms um verndun á samningsbundnum rétti sínum.

Fyrir því stefnist hér með herra bæjarfulltrúa Sigurði Magnússyni til heimilis Melhaga 16 hér í bæ, formanni Kaupmannasamtaka Íslands f.h. stjórn þess, ennfremur stefnist persónulega: Einari Bergmann til heimilis Njörvasundi 14 hér í borg, Hilmarí Ólafssyni til heimilis Langagerði 78 hér í borg, Þorgrími Friðrikssyni til heimilis Mávahlið 23 hér í borg, Torfa Torfasyni til heimilis Hlíðarvegi 6 Kópavogskaupstað, Sigurði Jónssyni til heimilis Álfheimum 32 hér í borg, Valtý Jónssyni til heimilis Bólstaðarhlíð 62 hér í borg, Viggó M. Sigurðssyni til heimilis Brávallagötu 40 hér í borg, Jóni Eyjólfssyni til heimilis Blönduhlíð 2 hér í borg og Valgarði Ó Breiðfjörð til heimilis Framnesvegi 44 hér í borg, til þess að mæta fyrir Félagsdómi, sem háður verður í dómhúsi Hæstaréttar í Reykjavík miðvikudaginn þann 16. september 1964 kl. 17, til þess þar og þá

að sjá skjöl og skilríki í rétt lögð, á framsögu sakar og réttarkröfur að hlýða, svara til sakar og dóm að þola í framangreinda átt.“

Við þingfestingu málsins var sótt dómþing af hálfu Kaupmannasamtakanna og einnig sérstaklega af hálfu þeirra einstöku kaupmanna, sem greindir eru í stefnunni og stefnt var persónulega. Var málinu þá frestað til 24. s. m.

Hinn 17. september rituðu hinir stefndu kaupmenn Kaupmannasamtökum Íslands svohljóðandi bréf:

„Þingfest var í Félagsdómi í gær mál Alþýðusambands Íslands vegna Landssambands verzlunarmanna fyrir hönd Verzlunarmannafélags Reykjavíkur gegn yður vegna undirritaðra 9 kaupmanna.

Málinu er raunverulega beint gegn okkur, þó að yður sé formsins vegna stefnt fyrir okkar hönd, á sama hátt og Alþýðusambandið er að formi til stefnandi, þó að málshöfðandi sé Verzlunarmannafélag Reykjavíkur, enda fer lögmaður þess með málið.

Sem málsaðiljar í vörn höfum við siðferðislegan rétt til að ráða því, hver flytur málið fyrir okkar hönd, hvaða kröfur eru gerðar og hvaða gögnum teflt fram í varnarskyni.

Nú kemur í ljós, að stefnan er þannig úr garði gerð, að nauðsynlegt er að gagnstefna í málinu til þess að úrslit fáiast um deiluatriðið, þ. e. hvort okkur er heimil vörusala í einhverri mynd eftir að dagvinnutíma verzlunarfólks lýkur.

Með tilvísun til 45. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur leyfum við okkur að skora á yður að tjá yður um það bréflega til lögmanns okkar, Páls S. Pálssonar, hrl., Bergstaðastræti 14, hvort þér óskið að láta annan lögmann en hann flytja málsvörn fyrir okkur í Félagsdómsmálinu, og hvort þér óskið að taka að yður sókn gagnsaka í sama máli, sbr. ofanritað.“

Þessu bréfi svöruðu kaupmannasamtökin 21. s. m. á eftirfarandi hátt:

„Eftir viðtöku heiðraðs bréfs yðar dags. 17. september s.l. skal yður tjáð eftirfarandi:

Begar eftir að stefna Verzlunarmannafélagsins hafði verið birt Kaupmannasamtökunum, var málið tekið til afgreiðslu á fundi framkvæmdastjórnar og Sveini Snorrasyni hrl. falið að halda uppi málsvörn f. h. Kaupmannasamtaka Íslands, enda taldi framkvæmdastjórn að úrslit málsins væri hagsmunamál allra kaupmanna í Reykjavík, enda þótt tilefni málshöfðunarinnar væri kvöldsölustarfsemi yðar.

Að sjálfsögðu viðurkenna Kaupmannasamtökin fulla nauðsyn þess, að við úrslit máls þessa fáið úr því skorðið, hvort vörusala sé heimil í einhverri mynd eftir að dagvinnutíma verzlunarfólks lýkur. Mun að sjálfsögðu verða gerð um það krafa af hendi Kaupmannasamtakanna, en slíka gagnkröfu er heimilt að gera án þess að höfða gagnsóknarmál, sbr. 53. gr. laga nr. 80/1938, og mun lögmaður samtakanna að sjálfsögðu annast þann þátt málsins sem aðra fyrir hönd Kaupmannasamtakanna.

Þar sem Kaupmannasamtökin telja, að yðar hagsmunir og Kaupmannasamtakanna fari saman, hafa þau ekki óskað eftir því, að Páll S. Pálsson hrl. flytji málið af sinni hendi. Hins vegar hafa samtökin að sjálfsögðu ekkert við það að athuga, ef Félagsdómur samþykkir, að lögmaður yðar, Páll S. Pálsson hrl., flytji málið að svo miklu leyti sem það varðar yður persónulega, enda greiðið þér sjálfir allan kostnað sem af því leiðir.“

Hinn 23. september s.l. fóru framangreindir eigendur verzlana þeirra, er hér eiga hlut að máli, þess á leit við forseta Félagsdóms, að hann gæfi út gagnstefnu í máli af þeirra hálfu gegn stefnanda, Alþýðusambandi Íslands f. h. Landssambands íslenzkra verzlunarmanna vegna Verzlunarmannafélags Reykjavíkur, en í stefnu þessari voru gerðar þær dómkröfur, að dæmt yrði, að ákvæði 7. gr. A í dómi uppkveðnum af Kjaradómi verzlunarmanna 6. febr. 1964 skertu ekki rétt gagnstefnenda til þess að selja vörur á lögleyfðum tímum um svonefnd „söluop“ á verzl-

unarhúsum sínum eftir að sölubúðum væri lokað. Þá kröfðust gagnstefnendur og málskostnaðar úr hendi aðalstefnanda eftir mati dómsins.

Eins og málinu var þá háttað taldi forseti dómsins eigi rétt að synja um útgáfu stefnu og var gagnstefna með dómkröfum þeim, sem raktar hafa verið, gefin út 23. f. m.

Á dómþingi 24. september lagði umboðsmaður Kaupmannasamtaka Íslands fram greinargerð af sinni hálfu og samþykkti jafnframt þá leiðréttingu við málatilbúnað stefnanda, að stefnt væri Kaupmannasamtökum Íslands f. h. Félags matvörukaupmanna í Reykjavík vegna hinna einstöku verzlana, sem í stefnu greinir. Krafðist hann í greinargerð sinni sýknu af kröfum stefnanda, en hafði jafnframt uppi gagnkröfu samkvæmt 53. gr. laga nr. 80/1938 og verður sú krafa rakin síðar.

Í þessu þinghaldi lagði umboðsmaður kaupmanna þeirra, sem stefnt var persónulega, fram áðurgreinda gagnstefnu ásamt greinargerð af sinni hálfu. Krafðist hann þess aðallega að kröfum aðalstefnanda yrði vísað frá dómi, en til vara krafðist hann sýknu.

Aðalstefnandi tók til andsvara í gagnsökinni á dómþingi 28. f. m. og krafðist þess, að henni yrði vísað frá dómi. Í andsvari hans, þ. e. greinargerð í gagnsökinni, kom m. a. fram, að hann teldi, að gagnstefnendur, sem hafið hefðu sölu um söluop að fengnu leyfi borgaryfirvalda, hefðu með því risið gegn samtökum sínum og hefði hann af þeim sökum talið rétt að stefna þeim persónulega til þess að þeim gæfist kostur á að vita um mál þetta og hafa samband við félagssamtök sín. Af hálfu stefnda, Kaupmannasamtakanna, voru eigi hafðar uppi neinar athugasemdir eða mótmæli vegna gagnsóknar hinna einstöku kaupmanna, sem allir eru taldir félagsmenn í Félagi matvörukaupmanna í Reykjavík.

Munnlegur flutningur máls þessa fór fram 12. þ. m. Lýsti umboðsmaður aðalstefnanda þá yfir því, að hann gerði nú engar beinar kröfur á hendur þeim einstöku kaupmönnum, sem persónulega hafði verið stefnt í aðal-

stefnu og jafnframt féll hann frá frávísunarkröfu sinni í gagnsök.

Á hendur stefnda, Kaupmannasamtökum Íslands f. h. Félags matvörukaupmanna í Reykjavík gerði hann hins vegar nú þessar dómkröfur:

að dæmt yrði, að ákvæði A-liðs 7. gr. kjaradóms frá 6. febr. 1964 leggi stefnda, þ. e. félagsmönnum hans, þá skyldu á herðar, að þeim sé óheimilt að hafa verzlunar sínar opnar til afgreiðslu, hvort heldur er með venjulegum hætti eða um söluop, og hvort heldur verzlunareigendur vinna einir með skylduliði eða með félagsbundnu starfsfólki á öðrum tíma en þeim, sem um getur í nefndum A-lið 7. gr.

Þá krafðist stefnandi og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi samþykkti fyrir sitt leyti þessa breytingu á dómkröfum aðalstefnanda, en krafðist algerrar sýknu af þeim. Jafnframt hafði hann eins og áður getur uppi þá gagnkröfu:

aðallega: að viðurkenndur verði réttur meðlima félaga innan Kaupmannasamtakanna til þess að hafa á hendi vörusölu í fyrirtækjum sínum í Reykjavík innan þeirra marka, sem kveðið er á í samþykkt um afgreiðslutíma verzlana í Reykjavík o. fl. nr. 240/1963, sbr. viðauka frá 2. júlí 1964.

til vara: að viðurkenndur verði réttur sömu aðilja til þess að selja varning um söluop verzlana eftir að dagvinnutíma lýkur, en innan marka samþykktarinnar, enda annist eigandi verzlunar sjálfur afgreiðsluna og þeir starfsmenn hans, sem til þess tjá sig fúsa, eða

til þrautavara: eigendur verzlana og skyldulið þeirra.

Þá krafðist stefndi og málskostnaðar úr hendi aðalstefnanda eftir mati dómsins.

Af hálfu gagnstefnenda var við munnlegan flutning málsins fallið frá áðurgerðri frávísunarkröfu, en mótmælt téðri breytingu á dómkröfum aðalstefnanda. Að öðru leyti voru þessar kröfur gerðar af gagnstefnenda hálfu:

Í aðalsök: Málskostnaðar úr hendi aðalstefnanda eftir mati dómsins.

Í gagnsök: Að dæmt verði, að ályktarorð i dómi Kjara-dóms verzlunarmanna frá 6. febrúar 1964 um vinnutíma, 7. gr. A-, skerði ekki rétt gagnstefnanda til þess að selja vörur á lögleyfðum tímum um svonefnd sölupop í verzlunarhúsum sínum eftir að sölubúðum er lokað.

Þá krefjast gagnstefnendur og málskostnaðar í gagnsök úr hendi aðalstefnanda eftir mati dómsins.

Eins og málatilbúnaði af hálfu aðalstefnanda var í upphafi háttað og með tilliti til annarra þeirra atriða, sem að framan eru rakin, verður eigi talið, að það brjóti í bág við ákvæði 45.. gr. laga nr. 80/1938, að gagnstefnendur, sem allir eru félagsmenn í Félagi matvörukaupmanna í Reykjavík, en það félag er aðili að Kaupmannasamtökum Íslands, gerist sjálfstæðir aðiljar í máli þessu við hlið stefnda, félagssamtaka sinna.

II. Efni málsins.

1. Aðdragandi málssóknar.

Rætur máls þessa má rekja til þess, að hinn 6. desember 1963 staðfesti félagsmálaráðuneytið samþykkt borgarstjórnar Reykjavíkur um afgreiðslutíma verzlana í Reykjavík o. fl. nr. 240/1963, en hana setti og samþykkti borgarstjórn samkvæmt heimild í lögum nr. 17 frá 1. febrúar 1936 um samþykktir um lokunartíma sölubúða. Í 1. mgr. 3. gr. samþykktar þessarar segir, að borgarráð geti heimilað tilteknum fjölda verzlana að hafa opið til kl. 22.00 alla daga nema þá, sem um ræði í 7. gr. sömu samþykktar.

Mikið var rætt og ritað í tilefni af samþykkt þessari, bæði áður og eftir að hún var gerð. Varð reyndin sú, að hún var ekki framkvæmd á þann hátt sem borgarstjórn mun hafa ætlað til, og leiddu deilur um samþykktina til þess, að borgarstjórn samþykkti endanlega 2. júlí s.l. viðauka við hana þess efnis, að borgarráð gæti heimilað verzlunum, sem hafa sæmlegt úrval helztu nauðsynjavara að hafa opið til kl. 22.00 Hlaut þessi viðauki því næst til-

skilda staðfestingu félagsmálaráðuneytisins, 28. júlí þ. á., nr. 151/1964.

Samkvæmt þessari heimild fengu svo ýmsir kaupmenn í Reykjavík, þar á meðal gagnstefnendur, leyfi til kvöldsölu til kl. 22.00. Urðu þær leyfisveitingar tilefni þess, að hinn 20. ágúst s.l. rituðu Kaupmannasamtök Íslands m. a. gagnstefnendum máls þessa svohljóðandi bréf:

„Að gefnu tilefni vilja Kaupmannasamtökin og Félag matvörukaupmanna hér með vekja athygli á því, að samkvæmt gildandi kjarasamningum við V. R., er lokunartími sölubúða í Reykjavík virka daga kl. 18.00, nema föstudaga kl. 19.00 og laugardaga kl. 12.00 og 13.00.

Enn hafa ekki verið gerðar breytingar á ákvæðum samningsins að þessu leyti.

Hvorki Kaupmannasamtökin né Félag matvörukaupmanna hafa gert ályktun um annan afgreiðslutíma en samningurinn segir til um. Það er því vilji þessara aðilja, að almennur afgreiðslutími verzlana í Reykjavík sé óbreyttur frá því sem verið hefur meðan ekki hefur verið tekin ákvörðun af þeim um annað.

Af þeirri ástæðu og með skirskotan til félagsþroska yðar, treysta neðanskráðir aðilar því, að þér munið ekki efna til frávika frá þeim afgreiðslutíma, sem verið hefur að undanfögnu, nema til komi breyting á samningi eða ályktun Félags matvörukaupmanna eða Kaupmannasamtakanna í aðra átt.“

Þetta bréf ásamt viðbrögðum stjórnar Verzlunarmannafélags Reykjavíkur við hinum nýju leyfisveitingum til kvöldsölu mun hafa verið tilefni þess, að hinn 4. september rituðu gagnstefnendur verzlunarmannafélaginu á þessa lund:

„Undirritaðir kaupmenn, sem fengið hafa leyfi borgarstjórnar Reykjavíkur til þess að reka kvöldsölu til kl. 22.00, hafa orðið þess varir, að forystumenn samtaka starfsfólks í verzlunum líti á það með tortryggni og telji jafnvel brot á kjarasamningum verzlunarmanna og atvinnurekanda, ef verzlað sé eftir kl. 18.00 mánudaga til fimmtudaga og eftir kl. 12 á laugardögum.

Til að eyða öllum misskilningi viljum við taka það fram, að við höfum, af tilliti til beggja aðila kjarasamninganna, ákveðið, a. m. k. fyrst um sinn, að notfæra okkur ekki leyfi borgarstjórnar til þess að hafa „sölubúðir opnar“, en tökum jafnframt fram, að við álítum að slíkt sé utan sviðs kjarasamninga, og að orðalagið „að halda sölubúðum opnum“, eigi einungis við tíma-markið, hvenær reglulegum starfstíma verzlunarfólks skuli ljúka. Samning milli forsvarsmanna atvinnurekenda og vinnuþega á verzlunarsviði, þess efnis, að banna að sé einstökum kaupmönnum að veita viðskiptamönnum þjónustu eftir tiltekinn klukkuslátt, teljum við óleyfilega skerðingu á atvinnu- og athafnafrelsi og þjóðfélaginu til vanza, enda beri ekki að skilja kjarasamning verzlunarmanna svo bókstaflega.

Þannig hafa kvöldsölur söluturnaeigenda ekki verið taldar sammingsbrot, né þótt kaupmenn hafi um skeið haft verzlunarsölu til kl. 10 að kvöldi á föstudögum.

Þrátt fyrir þetta sjónarmið munum við að sinni láta nægja að notfæra okkur leyfi borgarstjórnar til afgreiðslu um söluop, eftir að verzlunum er lokað, svo að neytendum sé gefin nokkur úrlausn, en opnun sölubúðanna á öllum lögleyfðum tímum hlýtur að biða á næsta leiti.“

Hinn 8. s. m. ritaði Verzlunarmannafélag Reykjavíkur Kaupmannasamtökum Íslands því næst svohljóðandi bréf:

„Þar sem oss er kunnugt um að eftirfarandi fjöldi verzlana hafa opið lengur en gildandi kjarasamningur Verzlunarmannafélags Reykjavíkur við Kaupmannasamtök Íslands heimilar, leyfum vér oss að mótmæla því harðlega. Jafnframt krefjumst vér þess, að Kaupmannasamtökin geri þegar í stað ráðstafanir til að slíkt brot á kjarasamningnum verði ekki endurtekið.

Þær verzlanir, sem hér um ræðir eru:

Kjöt & Fiskur, Þórsgötu 17,
Borgarkjör, Borgargerði 6,
Grensáskjör, Grensásvegi 46,
Kambskjör, Kambsvegi 18,

Hlíðarkjör, Kaplaskjólsvégi 1,
 Hlíðarkjör, Eskihlíð 10,
 Jónskjör, Sólheimum 35,
 Lögberg, Holtsgötu 1,
 Þingholt, Grundarstíg 2 a.“

Andsvör kaupmannasamtakanna við þessu bréfi voru þau, að tjá verzlunarmannafélaginu samdægurs, að gagnstefnendum hefði hinn 20. ágúst verið ritað bréf það, sem að framan greinir og að sömu aðiljum hefði bréflega nú samtímis verið ritað á þessa lund:

„Jafnframt því að vísa til bréfs vors, dags. 20. ágúst 1964, er hér með ítrekuð áskorun til yðar um að efna ekki til frávika frá afgreiðslutíma, meðan ekki hefur verið um það gerð ályktun af Félagi matvörukaupmanna eða Kaupmannasamtökunum, ellegar um slík frávik samið við Verzlunarmannafélag Reykjavíkur og aðra viðsemjendur vora.

Verzlunarmannafélag Reykjavíkur lítur á frávik þau sem þér hafið upp tekið sem brot á samningum eins og eftirfarandi bréf þeirra dagsett í dag ber með sér:

„Þar sem oss er kunnugt um að eftirfarandi fjöldi verzlana hafa opið lengur en gildandi kjarasamningur Verzlunarmannafélags Reykjavíkur við Kaupmannasamtök Íslands heimilar, leyfum vér oss að mótmæla því harðlega. Jafnframt krefjumst vér þess, að Kaupmannasamtökin geri þegar í stað ráðstafanir til að slíkt brot á kjarasamningum verði ekki endurtekið.“

Þessi skrif fengu eigi breytt þeirri ákvörðun gagnstefnenda, er þeir höfðu lýst í áðurgreindu bréfi sínu frá 4. september s.l. að verzla um söluop til kl. 22.00 samkvæmt fengnu leyfi borgaryfirvalda. Verzlunarmannafélag Reykjavíkur taldi þá afstöðu þeirra hins vegar brot á ákvæðum 7. gr. A-liðs úrskurðar Kjaradóms verzlunarmanna, uppkv. 6. febrúar 1964, og höfðaði mál þetta 14. sept. s.l. með þeim hætti, sem að framan er rakið og hefur gert þær dómkröfur, er lýst hefur verið hér á undan.

Upphaf og A-liður 7. gr. nefnds úrskurðar hljóðar svo:

7. gr.

„Frá uppkvaðningu dóms þessa skal vinnutími vera sem hér segir:

A:

Dagvinnutími í sölubúðum skal vera 46 klst. á viku. Vinna skal hefjast kl. 9 að morgni eða að einhverju leyti fyrr eftir því sem heppilegast verður talið fyrir hverja sérgrein. Þar sem vinna hefst kl. 9 að morgni, telst daglegur vinnutími vera frá kl. 9 til kl. 18.00 að kvöldi frá mánudegi til fimmtudags, föstudaga frá kl. 9 til 19.00 og laugardaga frá kl. 9 til 13.00 eða 12.00, eftir því hver lokunartíminn er.

Ekki skal greitt sérstaklega fyrir vinnu við frágang í sölubúðum eftir lokun, enda taki sú vinna eigi lengri tíma en 10 mín. Dagvinnutíma, er eigi nýttast vegna ákvæða gr. þessarar um styttri afgreiðslutíma á laugardögum yfir sumarmánuðina, sbr. 5. mgr., er vinnuveitanda rétt að notfæra sér án sérstaks endurgjalds á afbrigðilegum afgreiðslutíma í desember sbr. 4. mgr.

Alla virka daga ársins skal sölubúðum lokað eigi síðar en kl. 18.00. Þó skulu vera frá þessu undantekningar, er nú skal greina:

Aðfangadag jóla skal loka eigi síðar en kl. 12.00 og á gamlársdag kl. 12.00. Þriðja dag jóla skulu sölubúðir opnaðar kl. 10.00 Síðasta virkan dag fyrir aðfangadag jóla er heimilt að halda sölubúðum opnum til kl. 24.00. Síðasta laugardag fyrir jól (annan en Þorláksmessu, ef hana ber upp á laugardag) eða annan virkan dag skömmu fyrir jól, er heimilt að halda búðum opnum til kl. 22.00.

Ennfremur er heimilt að hafa sölubúðir opnar fyrsta laugardag í desember til kl. 16.00 og annan laugardag til kl. 18.00.

Á tímabilinu frá 1. okt. til 30. apríl skal loka eigi síðar en kl. 13.00 á laugardögum, og á tímabilinu frá og með 1. maí til 30. sept. skal loka eigi síðar en kl. 12.00 á laugardögum. Allt árið er heimilt að hafa sölubúðir opnar til kl. 19.00 á föstudögum.“

2. Málsútlistun aðilja. Viðhorf aðalstefnanda.

Aðalstefnandi byggir dómkröfur sínar á því, að samkvæmt kjarasamningum hans við samtök kaupmanna undanfarin ár hafi verið um það samið, að sölubúðum skyldi lokað alla virka daga ársins eigi síðar en kl. 18.00, þegar frá séu skildar nokkrar undantekningar, sem um hafi verið samið sérstaklega. Kveður hann, að reglugerðarákvæði þau um lokunartíma sölubúða, sem sett hafi verið á liðnum árum af borgaryfirvöldum Reykjavíkur, hafi ætíð byggzt á og verið miðaðar við það, hvernig kjarasamningum aðilja máls þessa væri farið. Hafi svo staðið þegar samningar tókust um Kjaradóm verzlunarmanna í desembermánuði fyrra árs, en þá jafnframt verið um það samið, að kjaradómurinn skyldi ekki fjalla um lokunartíma sölubúða. Standi því ákvæði eldri kjarasamninga um lokunartíma sölubúða óhögguð áfram samkvæmt A-lið 7. gr. úrskurðar Kjaradóms verzlunarmanna frá 6. febrúar 1964, en það hafi verið grundvallaratriði, þegar samið var um Kjaradóminn, að lokunartími sölubúða væri bundinn með samningi til enda þess tímabils, er úrskurður Kjaradómsins átti að gilda. Geti það því ekki haggað umsömdum lokunartíma, þótt borgarstjórn Reykjavíkur hafi með samþykkt sinni veitt heimild til þess, að einstakir kaupmenn gætu fengið leyfi til þess að hafa sölubúðir sínar opnar fram yfir þann tíma, er kjarasamningar verzlunarmanna og kaupmanna ákveða. Hafa beri það í huga, að lokunartími sölubúðanna sé um leið lok dagvinnutíma verzlunarstarfsfólksins og skipti engu máli í þessu sambandi, hvort um opna sölubúð sé að ræða eða afgreiðslu vara um söluop. Telur aðalstefnandi að af öllum þessum atriðum leiði, og komi raunar skýrt fram í allri afstöðu stefnda, að félagssamtök kaupmanna hafi fyrir sína hönd og einstakra félagsmanna bundist skyldu um það, að loka búðum sínum alfarið kl. 18.00 hvern virkan dag, þegar samningar kveði ekki á um undantekningar frá þeirri reglu. Geti samþykkt borgarstjórnar ekki leyst eigendur sölubúða frá þessari samningsskyldu og sé þeim

því skylt að loka sölubúðum sínum alfarið á tilskildum samningstíma og óheimilt sjálfum að afgreiða vörur í opinni sölubúð eða um söluop, enda þótt eigi komi til aðstoð eða þátttaka félagsmanna verzlunarmannafélagsins, er annars starfi í þeirra þjónustu.

Sjónarmið stefnda.

Stefndi hefur skýrt svo frá, að sá hafi áður verið háttur fyrir á árum, að ákvæðum samþykktar Reykjavíkurbæjar um afgreiðslutíma sölubúða hafi að jafnaði verið breytt í samræmi við kjarasamninga verzlunarmanna og kaupmanna á hverjum tíma, en í þeim hafi haldizt frá fyrri tíð sama orðalagið um dagvinnustundir, þ. e. lokun sölubúða, og sé það orðalag miklu eldra en Kaupmannasamtök Íslands. Af hendi kaupmanna hafi hins vegar ávallt verið gerðar kröfur um það, að ákvæðið um lokunartíma væri hreinlega fellt niður, enda hafi breytt réttarstaða launþega og aðrir þjóðfélagshættir hins vegar leitt til þess, að slíkt ákvæði sé orðið óeðlilegt. Almenn ákvæði um lokunartíma hljóti, eins og ástæður séu nú, að vera háð ákvörðun stjórnvalda, enda hefði sú orðið raunin á, að vaxandi fjöldi verzlana hafi um undanfarin ár, í samræmi við opinberar reglur, afgreitt varning utan þess tíma, sem tiltekinn sé í kjarasamningum sem lokunartími sölubúða, eða allt til kl. 23.30 alla daga jafnt. Fyrirmæli borgarstjórnar Reykjavíkur hafi og fyrir nokkrum árum losnað alfarið úr tengslum við kjarasamninga kaupmanna og verzlunarmanna. Kaupmannasamtökin hafi hins vegar haft á því mikinn hug, að fundið væri hið heppilegasta fyrirkomulag í þessum efnum með samstöðu allra aðilja, er þessi mál snerta, og því ekki sett á oddinn, að kaupmenn neyttu til fulls þess réttar til afgreiðslu varnings úr sölubúðum sínum, eftir þann tíma sem tilgreindur væri í kjarasamningum sem lokunartími, er samþykktir borgarstjórnar Reykjavíkur veittu þeim. Væru tilmæli þau, sem fram kæmu í áðurgreindum bréfum til einstakra kaupmanna, þáttur í þeirri viðleitni kaupmannasamtakanna að leysa þessi mál í samstöðu við aðra að-

ilja, en fælu ekki í sér neina viðurkenningu á því, að sú afstaða einstakra kaupmanna að afgreiða varning úr sölubúðum á þeim tíma, er núgildandi samþykkt Reykjavíkurborgar, nr. 240 frá 1963 með breytingu frá 2. júlí þ. á., heimilaði og þeir hefðu fengið lögmætt leyfi til, væri brot á ákvæðum gildandi kjarasamnings. Fyrirmæli fyrri kjarasamninga um lokunartíma sölubúða, sem tekið hefði verið upp í 7. gr. úrskurðar Kjaradóms verzlunarmanna 6. febrúar þ. á. miðaði og eingöngu að því, að tryggja launþegum ákveðið kaup, mismunandi eftir því á hvaða tíma sólarhringsins vinnan væri af hendi leyst, en lokunartími og vinnuskylda færu þar ekki saman. Hefðu kaupmenn þannig, hvað sem annars mætti um túlkun þessa ákvæðis segja varðandi vinnuskyldu launþegans, ótvíræðan rétt til þess að afgreiða sjálfir, eða með skylduliði sínu, varning á þeim tímum, sem þeir hefðu fengið lögmætt leyfi til af hálfu stjórnvalda borgarinnar. Er sýknukrafa stefnda og gagnkrafa hans í málinu á þessum rökum reist.

Viðhorf gagnstefnenda.

Af þeirra hálfu er í höfuðatriðum fylgt skoðun stefnda um samningslega réttarstöðu kaupmanna gagnvart verzlunarmannafélaginu varðandi ákvæði kjarasamninga undanfarandi ára og nú úrskurð Kjaradóms verzlunarmanna um lokun sölubúða. Sama máli gegnir og um afstöðu gagnstefnenda að því er varðar réttarstöðu kaupmanna á grundvelli þeirra samþykkt, sem gerðar hafa verið af borgarstjórn Reykjavíkur um lokunartíma sölubúða. Hins vegar telja þeir sig hafa alveg sérstakra hagsmuna að gæta í máli þessu, þar sem þeir séu þeir einu í Félagi matvörukaupmanna í Reykjavík, sem hafi kvöldsöluleyfi þeirrar tegundar, sem aðalstefnandi haldi fram, að eigi fái samrýmst ákvæðum núgildandi kjarasamninga eða úrskurði Kjaradóms verzlunarmanna. Þetta kveða gagnstefnendur rangan skilning, þar sem skilja beri ákvæði framannefndrar 7. gr. úrskurðar kjaradómsins á þann veg, að þar sé aðeins samið um reglulegan dagvinnutíma. Þá leggja gagnstefnendur og áherzlu á það, að afgreiðsla á vörum

um söluop sé allt annað en að hafa opna sölubúð og leiði það út af fyrir sig til þeirrar niðurstöðu, að þeir hafi ekki á nokkurn hátt gerzt brotlegir við kjaraákvæði þau, sem nú séu í gildi, hvernig sem þau annars verði túlkuð, þótt þeir hafi með þeim hætti notfært sér lögmætt leyfi til kvöldsölu. Væri það og allsendis óleyfileg skerðing á athafnafrelsi kaupmanna, ef leggja ætti hömlur við því, að þeir hefðu búðir sínar opnar á lögleyfdum tímum og þó enn fráleitara að meina þeim sjálfum að vinna að afgreiðslu eigin söluvarnings.

3. Afstaða dómsins.

Af gögnum málsins og málflutningi aðilja er sýnt, að ákvæði kjarasamninga verzlunarmanna og samtaka kaupmanna um að sölubúðum skuli lokað á ákveðnum tíma eiga rætur sínar að rekja til þess tíma, þegar samþykktir bæjarstjórnar Reykjavíkur um lokunartíma sölubúða stóðu í nánnum tengslum við kjarasamninga þá, sem gerðir voru á hverjum tíma, eða voru jafnvel settar í beinu framhaldi af gerðum kjarasamningum. Að sjálfsögðu takmörkuðu kjarasamningarnir þó eigi á neinn hátt valdsvið bæjarstjórnarinnar til þess að setja með samþykkt þau fyriræli um lokun, sem lög nr. 79 frá 1917 og síðar núgildandi lög nr. 17 frá 1936 um samþykktir um lokunartíma sölubúða, veittu henni, enda verður raunin sú, að tengsl lokunarsamþykktar bæjarstjórnarinnar við kjarasamninga stéttarfélags verzlunarmanna og vinnuveitenda dvína og eru með öllu rofin, þegar borgarstjórn Reykjavíkur semur og fær staðfestingu félagsmálaráðuneytisins á samþykkt nr. 240/1963 um afgreiðslutíma verzlana í Reykjavík o. fl., og viðauka þann við þessa samþykkt, er gerður var 2. júlí s.l.

Meðan svo stóð, að fyrirmæli stjórnvalda og ákvæði kjarasamninga um lokunartíma sölubúða féllu saman, var þess eigi að vænta, að til ágreinings kæmi um það, hvað fælist í ákvæði kjarasamninga verzlunarmanna og kaupmanna um það, að sölubúðum skyldi loka á ákveðnum tíma. Ljóst er þó, að slík samningsákvæði gátu eigi gilt

sem almennar reglur fyrir almenning, og bundu eigi aðra en þá, sem kjarasamningar náðu til hverju sinni. Hins vegar var eigi heldur skotið loku fyrir það, að ákvæði kjarasamninga gætu sett kaupmönnum, — viðsemjendum launþega í verzlunarmannastétt, — þrengri skorður um það, hvað sölubúðir þeirra væru lengi opnar til afgreiðslu, heldur en samþykktir yfirvalda geymdu fyrir-mæli um. Að þetta hafi og verið viðhorf samtaka kaupmanna þykir mega ráða af viðbrögðum þeirra og afstöðu til þeirrar skoðunar verzlunarmanna, að setja bæri ákvæði kjarasamninga um lokun sölubúða ofar samþykktum yfirvalda um þau efni. Kemur þetta m. a. fram í samkomulagi því, sem gert var 13. desember 1963 milli verzlunarmanna og kaupmanna um Kjaradóm í kaupdeilu nefndra aðilja, en þar segir í d-lið 3. gr., að kjaradómurinn skuli ekki kveða á um lokunartíma sölubúða og var það túlkað svo, að eigi mætti hreyfa við ákvæðum áður-gildandi kjarasamnings um þetta atriði. Var það því tekið óbreytt upp í úrskurð kjaradóms verzlunarmanna og hljóðar svo: „Alla virka daga ársins skal sölubúðum lokað eigi síðar en kl. 18.00.“ Þó skyldu vera nokkrar undantekningar frá þessari reglu, sem samkvæmt framangreindu voru taldar upp sérstaklega.

Samkvæmt eðli máls er það hlutverk stéttarfélaga að vinna að hagsmunamálum félagsmanna sinna, launtakanna, og hefur sú hagsmunagæzla m. a. verið viðurkennd með ákvæði 5. gr. laga nr. 80/1938 um að stéttarfélagin séu lögformlegur samningsaðili um kaup og kjör meðlima sinna. Einn þáttur kjaranna er að sjálfsögðu sá, að launþegar séu eigi þjakaðir af of löngum vinnutíma dag hvern. Andóf við því kemur m. a. fram í skiptingu vinnutímans í dagvinnu og yfirvinnu, en sú siðartalda skal almennt greidd mun herra kaupi. Þá hefur og verið litið svo á og viðurkennt, bæði í framkvæmd og kjarasamningum, að stéttarfélögum sé rétt, að takmarka eða setja alfarið skorður við lengd vinnutíma félagsmanna sinna á einum og sama sólarhring.

Þegar til þessa er litið annars vegar, en horft til orða-

lags kjarasamninga aðilja máls þessa undanfarin ár hins vegar, upphafsorða 7. gr. úrskurðar Kjaradóms verzlunarmanna frá 6. febrúar s.l. og allrar afstöðu aðilja til deiluatríða þeirra, sem hér eru til úrlausnar, þykir eðlilegast að skýra ákvæði A-liðar nefndrar greinar á þá lund, að þau feli í sér heimild til handa aðalstefnanda til þess að leggja bann við því, að félagsmenn í Verzlunarmannafélagi Reykjavíkur vinni lengur að afgreiðslustörfum í opinni sölubúð en til þeirra tímamarka, sem tiltekin eru sem lokunartími sölubúða í oftnefndum A-lið 7. gr. úrskurðarins. Verður í því efni að leggja að jöfnu hvort sölubúðin er opin til inngöngu fyrir viðskiptamenn eða varningur og vörur eru afgreiddar um svonefnd söluop, svo sem gagnstefnendur hafa fengið leyfi til af hálfu yfirvalda Reykjavíkurborgar.

Á hinn bóginn verður eigi fallizt á þann skilning aðalstefnanda, að ákvæði A-liðar 7. gr. nefnds úrskurðar eða önnur ákvæði hans heimili honum afskipti af því, þótt eigandi verzlunar og einstaklingar úr skylduliði hans, sem eigi eru meðlimir í félagsskap aðalstefnanda, afgreiði og selji varning úr opinni sölubúð eða um söluop á þeim tíma, er samþykktir réttra yfirvalda gefa heimild til og samkvæmt þeim leyfum, sem veitt eru á grundvelli slíkra samþykktu.

Í þessari niðurstöðu hefur dómurinn tekið allar dómkröfur málsaðilja til úrlausnar í einni heild og er því ekki ástæða til þess að fara nánar út í kröfur hvers aðilja um sig sérstaklega.

Rétt þykir eftir atvikum og málavöxtum að hver aðilja beri sinn kostnað af máli þessu.

Dómsorð:

- I. Ákvæði A-liðar 7. gr. úrskurðar Kjaradóms verzlunarmanna frá 6. febr. s.l. skerða ekki rétt eigenda verzlana til þess að selja og afgreiða úr opinni sölubúð eða um söluop á lögleyfðum tímum varning, sem þeir sjálfir eða skyldulið þeirra, sem ekki er félagsbund-

ið í Verzlunarmannafélagi Reykjavíkur, annast afgreiðslu á.

II. Verzlunarmannafélagi Reykjavíkur er heimilt að leggja bann við því, að félagsmenn þess vinni að afgreiðslustörfum í opinni sölubúð eða um söluop eftir þann tíma dag hvern, sem loka skal sölubúðum samkvæmt ákvæðum A-liðar 7. gr. framannefnds úrskurðar.

Hver aðilja beri sinn kostnað af máli þessu.

Föstudaginn 13. nóvember 1964.

Nr. 2/1964.   **Farmanna- og fiskimannasamband Íslands**
                      (Ragnar Jónsson hrl.)
                      gegn
Landssambandi íslenzkra útvegsmanna
vegna Útvegsmannafélags Dalvíkur f. h.
Útgerðarfélags Dalvíkur h. f.
                      (Guðmundur Ásmundsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómendur.

Kjarasamningar skýrðir.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi af Farmanna- og fiskimannasambandi Íslands gegn Landssambandi ísl. útvegsmanna vegna Útvegsmannafélags Dalvíkur f. h. Útgerðarfélags Dalvíkur h.f. með stefnu, dags. 23. janúar þ. á. Gerir stefnandi þær dómkröfur, að dæmt verði, að Útgerðarfélagi Dalvíkur h.f. „sé skylt að greiða og gera upp við vélstjóra á bátum sínum m/s Björgúlfi og m/s Björgvin á sildarvertíð sumarið 1962 samkvæmt ákvæðum 2. gr. kjarasamnings Landssambands ísl. útvegsmanna og

Farmanna- og fiskimannasambands Íslands frá 14. febrúar 1961 og að byggt verði á skiptagrundvelli 3. gr. 1. mgr. kjarasamnings Landssambands ísl. útvegsmanna og Sjómannasamtakanna innan A. S. Í. frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959“.

Þá krefst stefnandi og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Útgerðarfélag Dalvíkur h.f. gerði skipin m/s Björgúlfur og m/s Björgvin út á sildveiðar sumarið 1962. Vélstjórar á skipum þessum voru þeir Helgi Björnsson, Júlíus Snorrason, Rikharður Valdimarsson og Bjarni Gestsson, sem allir eru félagsmenn stefnanda.

Samkvæmt kjarasamningi milli aðilja máls þessa frá 14. febr. 1961 skulu vélstjórar fá í laun ákveðið margfeldi af launum háseta auk fastrar fjárhæðar. Við reikningskil, að lokinni sildarvertíð nefnt sumar, lagði Útgerðarfélag Dalvíkur h.f. til grundvallar kaupi framangreindra vélstjóra sinna, kaupákvæði gerðardóms, sem upp var kveðinn í júlí 1962, en ákvæði gerðardóms þessa skyldu samkvæmt bráðab.lögum frá 24. júní 1962 gilda sem samningur um kjör á sildveiðum milli útvegsmanna og sjómannanna í þeim tilfellum, þar sem samningar hefðu ekki náðst um kaup og kjör.

Stefnandi telur, að hér hafi ekki verið rétt að farið af hálfu Útgerðarfélags Dalvíkur h.f., vegna þess, að kaup og kjör háseta á nefndum skipum hafi ekki átt að miðast við ákvæði nefnds gerðardóms. Kveður hann að sumarið 1962 hafi reikningsskil við háseta átt að fara eftir ákvæðum kjarasamninga frá 13. júní 1958 og 15. maí 1959 milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og Sjómannasamtakanna innan ASÍ. Við þá samninga hafi Útvegsmannafélag Dalvíkur verið bundið nefnt sumar og þá einnig Útgerðarfélag Dalvíkur h.f. sem félagsaðili í því félagi. Hafi ákvæði gerðardómsins í sildveiðideilunni 1962 eigi náð til þess, þar sem þau hafi aðeins gilt gagnvart þeim að-

iljum, sem ekki voru bundnir kjarasamningi að því er varðaði sildveiðarnar sumarið 1962. Af þessum sökum hafi borið að miða kaupgreiðslur til vélstjóranna á m/s Björgúlfi og m/s Björgvini við kjaraákvæði nefndra hásetasamninga frá 1958 og 1959.

Rök stefnda fyrir sýknukröfu hans eru í höfuðatriðum þau, að Útvegsmannafélag Dalvíkur hafi aldrei gerzt aðili að nefndum kjarasamningum frá 1958 og 1959 og þá ekki heldur Verkalýðsfélag Dalvíkur heldur hafi, að því er Dalvík snerti, verið miðað við sildveiðikjör þau, er gildandi voru á Akureyri hverju sinni. Útvegsmannafélag Akureyrar hafi á sínum tíma sagt upp nefndum samningum frá 1958 og 1959 um kaup og kjör háseta og sú uppsögn svo af sjálfu sér tekið til sildveiðikjaranna á Dalvík vegna þeirrar venju, sem Dalvíkingar hafi fylgt um að láta Akureyrarsamningana taka til sín, enda hafi verið skráð á umrædda Dalvíkurbáta upp á „væntanlega samninga“. Af þessum sökum hafi ákvæði gerðardómsins frá 1962 gilt um kjör háseta á Dalvík á sumarsildveiðunum 1962, enda hafi reikningsskil við þá fyrir nefnt sildveiðitímabil farið eftir honum og vélstjórnarnir réttilega fylgt þeim, er þeim voru gerð skil, og þau hásetakjör því næst svo sem vera bar lögð til grundvallar margfeldi vélstjóranna, er Útgerðarfélag Dalvíkur h.f. greiddi þeim að lokinni sildarvertíð sumarið 1962.

Samkvæmt vottorði skráningarstjórans á Dalvík var lögskráð á m/s Björgvin og m/s Björgúlf með þeim hætti, að kjörin skyldu vera „samkvæmt væntanlegum samningi viðkomandi stéttarfélags“. Stefndi hefur fullyrt, að reikningsskil við hásetana eftir umrætt sildveiðitímabil hafi verið miðuð við ákvæði gerðardóms í sildveiðideilunni sumarið 1962. Hefur þeirri staðhæfingu eigi verið hnekkð þrátt fyrir sérstakt tilefni í úrskurði Félagsdóms frá 23. marz þ. á., er kvað á um öflun ýtarlegri gagna. Ekkert hefur komið fram í málinu, er bendi til þess, að hásetarnir eða stéttarfélag þeirra hafi allt til þessa tíma hreyft nokkrum athugasemdum við þau reikningsskil. Svo sem að framan er rakið áttu vélstjórnar samkvæmt

kjarasamningnum frá 14. febrúar 1961, að fá ákveðið margfeldi af kaupi háseta. Eins og máli þessu er háttað telur dómurinn, að leggja verði til grundvallar það kaup, sem hásetarnir hafa samkvæmt framansögðu veitt viðtöku athugasemdalaust og án mótmæla af hálfu stéttarféлага þeirra, en það var miðað við ákvæði nefnds gerðardóms. Ágreiningslaust er, að vélstjórar þeir, er um ræðir í máli þessu, fengu það margfeldi af hásetakaupi því, sem goldið var, er kjarasamningur málsaðilja frá 14. febrúar 1961 kvað á um.

Að þessu athuguðu telur dómurinn að sýkna beri stefnda af dómkröfum stefnanda í máli þessu, en eftir atvikum er rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, Landssamband íslenzkra útvegsmanna f. h. Útvegsmannafélags Dalvíkur vegna Útgerðarfélags Dalvíkur h/f, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 24. febrúar 1965.

Nr. 1/1965. **Alþýðusamband Íslands f. h. Félags járn-
iðnaðarmanna í Reykjavík vegna Gísla Sigur-
hanssonar**

(Egill Sigurgeirsson hrl.)

gegn

**Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Meist-
arafélags járníðnaðarmanna vegna Vélaverk-
stæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar.**

(Einar Árnason hdl.).

Dómarar: Hákon Guðmundsson,
Gunnl. E. Briem, Einar Arnalds,
Árni Guðjónsson og Guðmundur
Vignir Jósefsson.

Uppsögn trúnaðarmanns dæmd ólögmat.

Dómur.

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi af Alþýðusambandi Íslands f. h. Félags járníðnaðarmanna í Reykjavík vegna Gísla Sigurhanssonar gegn Vinnuveitendasambandi Íslands f. h. Meistarafélags járníðnaðarmanna vegna Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. með stefnu, dags. 21. janúar s.l.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

1. Að uppsögn Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. til Gísla Sigurhanssonar, dags. 30. desember f. á., er þá var starfsmaður hjá nefndu fyrirtæki og trúnaðarmaður stéttarfélags síns þar, verði dæmd ógild og brot á 11. gr. laga nr. 80/1938.
2. Að dæmt verði, að uppsögn þessi sé brot á 10. gr. kjarasamnings málsaðilja um forgangsrétt félaga í Félagi járníðnaðarmanna í Reykjavík til vinnu hjá Vélaverkstæði Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f.
3. Að nefndu fyrirtæki sé dæmt skylt að hafa Gísla Sigurhansson áfram í þjónustu sinni og sem trúnaðarmann Félags járníðnarmanna í Reykjavík á þeim vinnustað.

4. Að stefndi verði dæmdur til greiðslu hæfilegrar sektar að mati dómsins fyrir brot á 11. gr. laga nr. 80/1938 sbr. 70. gr. sömu laga.

Loks krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir eru þessir:

Undanfarin 5 ár hefur Gísli Sigurhansson unnið sem rennismiður hjá stefnda, Vélaverkstæði Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. Hinn 12. janúar 1963 var hann tilnefndur trúnaðarmaður stéttarfélags síns á vinnustað og var sú tilnefning staðfest af vinnuveitanda hans 16. s. m. Er ágreiningslaust, að Gísli var aðaltrúnaðarmaður á vinnustað sínum með réttindum og skyldum trúnaðarmanna samkvæmt ákvæðum I. kafla laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur.

Hinn 30. desember s.l. ritaði forstjóri Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. Gísla Sigurhanssyni svo-fellt bréf:

„Þér tilkynnist hér með, að þér er sagt upp starfi hér með og frá 1. janúar 1965 með eins mánaðar uppsagnarfresti.“

Með bréfi, dags. 9. janúar s.l., mótmælti Félag járníðnaðarmanna nefndri uppsögn þessa trúnaðarmanns síns, þar sem hún væri óheimil samkvæmt 11. gr. laga nr. 80/1938, og áskildi sér og Gísla allan rétt gagnvart vélaverkstæðinu vegna uppsagnarinnar. Viðræður um uppsögnina munu þvínæst hafa farið fram milli málsaðilja, en þær leiddu eigi til samkomulags, og hélt Vélaverkstæði Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. fast við uppsögn sína, en samkvæmt því, sem síðar verður rakið, byggði vélaverkstæðið hana á óstundvisi af Gísla hálfu. Höfðaði stefnandi þá mál þetta svo sem að framan greinir.

Stefnandi byggir kröfur sínar í málinu í höfuðatriðum á því, að þar sem Gísli hafi verið trúnaðarmaður félags síns hafi hann notið sérstakrar verndar gagnvart uppsögn af hálfu vinnuveitanda síns. Visar hann sérstaklega um

það til niðurlags 11. gr. laga nr. 80/1938, er mæli svo fyrir, að sé verkamönnum fækkað, skuli trúnaðarmaður að öðru jöfnu sitja fyrir um að halda vinnu sinni. Hér hafi síður en svo verið um það að ræða, að vélaverkstæðið væri að fækka við sig, því um þessar mundir hafi það einmitt auglýst eftir faglærðum og ófaglærðum mönnum. Engar sakir hafi heldur verið tilgreindar í uppsagnarbréfinu, enda hafi Gísli verið ágætur verkmaður og góður fagmaður í starfsgrein sinni og verið til þess valinn af verkstjóra sínum, að vera sérstakur aðstoðarmaður hans. Þá hefur stefnandi og látið mjög að því liggja í málflutningi sínum að uppsögnin ætti rætur sínar að rekja til mikillar andúðar forstjóra Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. á félagsskap járniðnaðarmanna, og hefði sú andúð bitnað á Gísla sem trúnaðarmanni stéttarfélags síns. Væri hún hin raunverulega orsök uppsagnarinnar, en ástæða sú, sem nú væri tilgreind — óstundvisin — yfirskin eitt. Sé uppsögnin þannig beint brot á 11. gr. laga nr. 80/1938 og því ólögmæt. Beri að dæma hana ógilda, en stefnda til greiðslu sektar fyrir brot á nefndri grein.

Þá telur stefnandi, að skylda beri Vélaverkstæði Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. til þess að taka Gísla Sigurhansson aftur í þjónustu sína sem starfsmann og trúnaðarmann stéttarfélags síns.

Loks telur stefnandi, að vélaverkstæðið hafi með framangreindri uppsögn Gísla brotið ákvæði 10. gr. núgildandi kjarasamnings milli Félags járniðnaðarmanna í Reykjavík og Meistarafélags járniðnaðarmanna, þar sem sú grein geymi ákvæði þess efnis, að vinnuveitendur skuldbindi sig til þess að láta félagsmenn járniðnaðarmannafélagsins hafa forgangsrétt til allrar járniðnaðarvinnu, en einmitt á þeim tíma, er Gísli var sagt upp, hafi margir ófaglærðir utanfélagsmenn unnið járniðnaðarvinnu hjá vélaverkstæðinu.

Svo sem áður er getið voru engar ástæður tilgreindar í uppsögn vélaverkstæðisins til Gísla. En í málinu byggir stefndi sýknukröfu sína á því, að Gísli Sigurhansson hafi brotið svo af sér í starfi sínu, að það hafi fullkomlega

réttlætt þá ákvörðun vélaverkstæðisins að segja honum upp, enda hafi honum verið sagt upp með eins mánaðar uppsagnarfresti. Neitar hann því alfarið, að uppsögnin hafi stafað af starfi Gísla sem trúnaðarmanns eða af andúð á stéttarfélagi hans, og kveður að samskipti hans og forráðamanna vélaverkstæðisins hafi í þeim efnum verið snurðulaus. Hins vegar hafi Gísli vanrækt starf sitt hjá fyrirtækinu, að því leyti, að hann hafi verið mjög óstundvís til vinnu á morgnana og hafi þetta verið illt fordæmi öðrum starfsmönnum og haft truflandi áhrif á vinnustaðnum. Sé það og ljóst, að mikilsvert sé, að trúnaðarmaðurinn gefi gott fordæmi. Þá beri og að hafa það í huga, að unnið sé með mjög dýrum tækjum á vélaverkstæðinu og skipti miklu máli, að þau nýtist sem best. Segir hann óstundvís Gísla hafa verið svo mikla, að vélaverkstæðið hafi eigi getað við það unað, enda hafi oftár en einu sinni verði um það rætt við hann, og hann beðinn að mæta stundvíslegar, en það hafi eigi borið varanlegan árangur. Uppsögnin sé því réttmæt og fjarri því, að vera brot á 11 gr. laga nr. 80/1938. Sú grein banni eigi, að trúnaðarmanni sé sagt upp vegna saka eða vanrækslu í starfi, þótt hann samkvæmt sömu grein skuli að öðru jöfnu sitja fyrir um vinnu, ef vinnuveitandi þarf að fækka starfsmönnum sínum. Það sama gildi og að því er varði forgangsréttarákvæði gildandi kjarasamnings. Og þótt heimilt sé samkvæmt sama samningi að draga af launum starfsmanna vegna þess tíma, er þeir komi of seint til vinnu sinnar, þá geti það ekki skotið loku fyrir það, að mikilog stöðug óstundvís verði metin starfsmanni til vanrækslu í starfi og leitt til uppsagnar fyrir þær sakir. Kveðst stefndi því hvorki hafa gerzt brotlegur við 11. gr. laga nr. 80/1938 né 10. gr. kjarasamnings aðilja og ekki komi til mála, að dæma vélaverkstæðið til þess að taka Gísla aftur í sína þjónustu, enda standi hvorki lög né samningar til þess.

Af hálfu stefnanda er því eindregið mótmælt að óstundvís Gísla hafi verið í þeim mæli, að hún réttlæti uppsögnina og auk þess hafi hann aldrei verið áminntur fyrir

þær sakir né hann beðinn að bæta ráð sitt að því leyti. Kveður hann, að því fari fjarri að Gísli hafi verið óstundvísari en margir starfsmenn aðrir, sem ekki hafi verið hreyft við fyrir þær sakir, en óstundvisi hjá vélaverkstæðinu kveður hann að rekja megi til mikillar eftir- og næturvinnu, sem þar sé unnin. Einnig heldur hann því fram, að heimild sé til þess samkvæmt gildandi kjarasamningi, að draga af kaupi manna, ef þeir komi of seint og beri að taka tillit til þess, þegar metið sé hverju óstundvisi starfsmanna skuli varða.

Verður nú rakið það, sem fram hefur komið í málinu um samskipti forráðamanna Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. og Gísla Sigurhanssonar sem trúnaðarmanns og sem starfsmanns hjá vélaverkstæðinu.

Gísli hefur skýrt svo frá, er hann kom fyrir dóminn, að hann hafi mjög oft í starfi sínu sem trúnaðarmaður þurft að koma fram vegna samstarfsmanna sinna, bæði vegna ágreinings um túlkun á gildandi kjarasamningi og, að því er hann telur, vegna beinna vanefnda af hálfu vinnuveitandans á sama samningi. En hann segir, að samskipti hans í þeim efnum við verkstjóran Sigurbór Jónsson hafi verið mjög góð og gott samkomulag hafi einnig verið milli hans og framkvæmdastjórans. Stöku sinnum kveðst hann hafa snúið sér beint um þessi efni til forstjórans, Sigurðar Sveinbjörnssonar, er fallist hafi þá á sín sjónarmið. Hann kveðst þó hafa kennt andúðar hjá Sigurði í sinn garð og stéttarfélags sins, en slíkt hafi hann ekki orðið var hjá öðrum verkstjórnarmönnum fyrirtækisins.

Sigurbór Jónsson verkstjóri, sem einnig hefur komið fyrir dóminn, staðfestir, að samskipti þeirra Gísla hafi að öllu leyti verið mjög góð og af hálfu Sigurðar Sveinbjörnssonar er því eindregið andmælt, að uppsögnin hafi átt rætur sínar að rekja til trúnaðarmannsstarfa Gísla.

Lögð hafa verið fram vottorð frá nokkrum mönnum, sem starfað hafa hjá vélaverkstæðinu því til stuðnings, að Sigurður hafi borið sér í munn óvinsamleg ummæli um Félag járníðnaðarmanna og verið erfiður í skiptum sín-

um við fyrrverandi trúnaðarmenn þess. En þegar allt er virt, sem fram hefur komið varðandi trúnaðarmannsstöðu og störf Gísla, verður eigi talið að sannað sé, að uppsögnin til Gísla hafi verið af þeim rótum runnin að varði við ákvæði 1. málslíðar 11. gr. laga nr. 80/1938 og ber að sýkna stefnda af því kæruatriði.

Samkvæmt 2. málslíð nefndrar 11. gr. skal trúnaðarmaður að öðru jöfnu sitja fyrir um að halda vinnu sinni, þegar vinnuveitandi þarf að fækka starfsmönnum og verður að skýra þetta ákvæði svo, að það feli jafnframt í sér reglu, er takmarki rétt vinnuveitanda til þess að segja trúnaðarmanni upp starfi, þegar svo stendur á eins og í því tilfelli, sem hér er um að tefla, að ætlunin er að ráða annan starfsmann í stað trúnaðarmanns þess, sem látinn var vikja, og ekki verður með rökum fundið að vinnuafköstum hans eða háttsemi í starfi. Hins vegar skýtur þetta ákvæði 11. gr. ekki loku fyrir það, að trúnaðarmaður verði sem aðrir starfsmenn að hlíta uppsögn fyrir misfellur í starfi eða brot á þeim starfsreglum á vinnustað, sem starfsmönnum er almennt skylt að hlíta.

Ljóst er af málavöxtum og reyndar enginn ágreiningur um það, að Gísla Sigurhanssyni var eigi sagt upp vegna fækkunar á starfslíði, og þarf því eigi könnunar við um það, hver starfsleg aðstaða hans var miðað við aðra starfsmenn vélaverkstæðisins. Kemur þá til álita, hvort hann hafi brotið svo af sér í starfi sínu með óstundvísí þeirri, sem honum er borin á brýn og stefndi segir að hafi verið ástæðan til uppsagnarinnar, að réttmætt hafi verið af hálfu vélaverkstæðisins að segja honum upp, og hvort uppsögnina hafi, ef hún var reist á gildum ástæðum, borið að með þeim hætti, sem réttmætt er að gera kröfu til af hálfu vinnuveitandans, eins og starfi og stöðu Gísla sem trúnaðarmanns, var háttað.

Um óstundvísí Gísla er það fram komið í málinu, að at huguð hafa verið vinnukort hans á tímabilinu frá 22. janúar til 31. desember 1964. Samkvæmt frumskýrslu stefnda um þetta atriði taldi hann, að Gísli hefði á nefndu tímabili komið 81 sinni of seint til vinnu og hefðu fjarvistir

hans af þeim sökum numið samtals 3734 mínútum. Hann hefði í 26 skipti komið 6—15 mín. of seint, 45 sinnum 15—60 mín. of seint og í 15 skipti meira en 60 mín. of seint. Hefði hann samkvæmt því að meðaltali komið til vinnu 46 mín. of seint rúmlega 3ja hvern dag. Er stefnandi hafði fengið vinnukortin til athugunar komst hann hins vegar að þeirri niðurstöðu, að Gísli hefði „í mesta lagi komið 67 sinnum of seint til vinnu“ á framangreindu tímabili og teldi hann samanlagt, „að vanræktur vinnutími þess vegna“ væri „2718 mínútur eða 45 klst. og 18 mín.“ En jafnframt hélt stefnandi því fram, óstundvísí þessari til afsökunar, að mikil kvöld- og næturvinna, sem Gísli hefði innt af hendi samkvæmt beiðni vélaverkstæðisins, ætti töluverðan þátt í því, að hann hefði komið of seint til vinnu. Þá beri og að líta á það, að vegna þess, að eigi sé hægt við störf í rennismíði, að stöðva vél á fyrirfram ákveðinni mínútu, væri venja að láta rennibekk ljúka við spón, áður en hann væri stöðvaður og bæru mörg vinnukort Gísla með sér, að komið hefði verið framyfir vinnulok, er hann stimplaði sig út. Telur stefnandi, að þessi umframtími Gísla nemi samtals rúmlega 1000 mínútum. Einnig kveður stefnandi, að hafa beri í huga, eins og áður er að vikið, að samkvæmt kjarasamningi aðilja sé heimilt að draga af kaupí starfsmanns vegna þess tíma, er hann komi of seint til vinnu, með 50% álagi fyrir fyrstu vanrækta hálfu klukkustund að morgni, og þegar hér við bætist að Gísli hafi verið ágætur verkmaður, leyst störf vel af hendi og aldrei fengið aðfinnslur eða aðvörun vegna óstundvísí geti nefnd óstundvísí hans, er ekki nái nema 2% af heildardagvinnutíma, eigi talist fullgild ástæða til uppsagnar.

Stefndi hefur fallist á það í flutningi málsins, að frumtölur hans varðandi óstundvísí Gísla hafi verið of háar, en telur þó að miða eigi við ívið hærri tölur en stefnandi geri. Enhvað sem því liði, þá sé þó hér um svo mikla óstundvísí að ræða, að það út af fyrir sig sé fullgild ástæða til uppsagnar. Miklu máli skipti, að trúnaðarmaðurinn gangi á undan með góðu eftirdæmi og hafi háttsemi

Gisla að þessu leyti haft slæm áhrif og valdið verulegum truflunum á vinnustað. Mótmælir hann því, að taka beri tillit til þess, þótt Gisli hafi eigi samkvæmt vinnukortum sínum hætt vinnu strax, er dagvinnutíma lauk, enda hafi hann fengið greiðslu fyrir þann tíma. Þá staðhæfir hann, að fundið hafi verið að því við Gísla, að hann kæmi óstundvíslega til vinnu sinnar að morgni og að hann hafi verið beðinn að bæta ráð sitt, en segir að öðru leyti hafi störf hans verið vel af hendi leyst og óaðfinnanleg.

Verkstjóri Gísla á vinnustað, Sigurþór Jónsson, hefur komið fyrir dóminn. Samkvæmt vætti hans og af skýrslu, sem fram hefur verið lögð í málinu um óstundvísí nokkurra starfsmanna annarra en Gísla, sem byggð er á vinnukortum þeirra, má ráða að töluvert hefur kveðið að því, að starfsmenn mættu óstundvíslega til vinnu sinnar að morgni dags. Er það álit Sigurþórs, að mikil eftir- og næturvinna hafi átt nokkurn þátt í því. Hann segir og, að vélaverkstæðið hafi í ýmsum tilfellum beitt heimild kjarasamningsins til þess að draga af kaupí starfsmanna vegna óstundvísí að morgni dags, einkum þegar um endurtekin tilfelli var að ræða, en hins vegar hafi aldrei verið beitt því heimildarákvæði kjarasamningsins, að draga frá kaupí fyrir vanræktar vinnustundir með 50% álagi. Og þegar unnið hafi verið framyfir tilskildan vinnutíma hafi verið greitt fyrir þá vinnu. Þá hefur Sigurþór staðhæft, að hann hafi oftár en einu sinni, síðast að því er hann minnir um mánaðamótin nóvember—desember s.l. ár, fundið að óstundvísí Gísla við hann sjálfan og beðið hann um að bæta ráð sitt, og kveður hann, að það hafi borið nokkurn árangur í bili, en síðan sótt í sama horf. Þessu hefur Gísli hins vegar alfarið neitað. Hann hefur að vísu játað, að Sigurþór hafi rætt við sig um óstundvísí starfsmanna vélaverkstæðisins almennt, en mótmælt því eindregið, að hann hafi nokkru sinni fengið áminningu fyrir óstundvísí, eða að fundið hafi verið að því við sig, að hann kæmi of seint til vinnu eða að hann hafi verið beðinn að bæta ráð sitt að því leyti. Hafa þeir Sigurþór

og Gísli verið samspurðir um þetta fyrir dóminum, en hvor haldið fast við skýrslu sína um þetta atriði og eigi verður á öðrum gögnum byggt um þetta.

Fram er komið, að Gísli hafi ekki verið heilsuhraustur, og að hann hafi stundum tilkynnt Sigurpóri fjarvist af þeim sökum.

Telja verður, að það sé af atriði fyrir vinnuveitanda, að trúnaðarmaður á vinnustað gefi gott fordæmi og gæti þess að framfylgja af sinni hálfu fyrirmælum þess kjarasamnings, sem hann á að gæta að fylgt sé af hálfu vinnuveitandans. Þá er og ljóst af því, sem fram er komið um stundvísí Gísla, að henni hefur verið mjög áfátt, þótt hann að öðru leyti leysti störf sín vel af hendi. En þar sem hann var trúnaðarmaður með réttindum og skyldum samkvæmt I. kafla laga nr. 80/1938 telur dómurinn, að vinnuveitandi Gísla hafi átt að tjá honum skýlaust, að hann teldi starfsháttu hans með þeim hætti, að varðað gæti uppsögn úr starfi. Og þar sem eigi þykir, gegn eindregnum mótmælum Gísla, að færð hafi verið örugg sönnun fyrir því af hálfu stefnda, að slík viðvörðun hafi átt sér stað, verður að telja framangreinda uppsögn Véla-verkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f. brot á meginreglu 2. málslíðar 11. gr. laga nr. 80/1938, og ólögmæta gagnvart Gísla Sigurhanssyni, en eigi þykja eftir atvikum efni til þess að taka til greina kröfu stefnanda um sekt á hendur nefndu vélaverkstæði og ber að sýkna stefnda af henni.

Miða verður við það, samkvæmt málflutningi aðilja og gögnum málsins, að menn, sem eigi voru félagsmenn í Félagi járníðnaðarmanna í Reykjavík hafi unnið störf, er tilheyrðu fagi járníðnaðarmanna í Vélaverkstæði Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f., þegar Gísla var sagt upp. Var uppsögn hans því einnig, eins og henni var háttað, andstæð fyrirmælum 10. gr. kjarasamnings málsaðilja.

Eigi verður talið að lög, meginreglur laga eða samningar skyldi stefnda gegn vilja sínum til þess að taka Gísla Sigurhansson aftur í þjónustu sína, en hann lét af störf-

um þar 1. þ. m. Ber því að sýkna stefnda af þeirri kröfu stefnanda.

Rétt þykir, að stefndi greiði stefnanda kr. 2500,00 í málskostnað.

Dómsorð:

- I. Uppsögn Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f., dags. 30. des. 1964 til Gísla Sigurhanssonar á starfi hans hjá vélaverkstæðinu var ólögmæt samkvæmt 2. málslíð 11. gr. laga nr. 80/1938 og brot á 10. gr. framangreinds kjarasamnings.
- II. Stefndi skal vera sýkn af þeirri kröfu stefnanda, að honum verði dæmt skylt að hafa Gísla Sigurhansson áfram í þjónustu sinni.
- III. Stefndi, Vinnuveitendasamband Íslands f. h. Meistarafélags járníðnaðarmanna vegna Vélaverkstæðis Sigurðar Sveinbjörnssonar h.f., skal vera sýkn af kröfu stefnanda, Alþýðusambands Íslands f. h. Félags járníðnaðarmanna í Reykjavík vegna Gísla Sigurhanssonar, um greiðslu sektar í ríkissjóð.
- IV. Stefndi greiði stefnanda kr. 2500,00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 8. apríl 1965.

Nr. 5/1964. **Alþýðusamband Íslands f. h. Landssambands
vörubifreiðastjóra vegna Vörubílstjórafé-
lagsins Öxuls**

(Stefán Sigurðsson hdl.)

gegn

**Hreppsnefnd Stykkishólmshrepps f. h.
hreppsins.**

(Einar Árnason hdl.).

Dómarar: Hákon Guðmundsson,
Gunnlaugur E. Briem, Bjarni K.
Bjarnason, Ragnar Ólafsson og
Einar B. Guðmundsson.

Vinnusamningur talinn brjóta í bág við ákvæði kjara-
samnings. Vinnumiðlun.

Dómur.

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags.
23. september f. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Lands-
sambands vörubifreiðastjóra vegna Vörubílstjórafélagsins
Öxuls gegn hreppsnefnd Stykkishólmshrepps f. h. hrepps-
ins.

Dómkröfur stefnanda í stefnu málsins eru þessar:

- „I. Að samningur hreppsnefndar Stykkishólms við þá
Magnús Ísleifsson, Högn Bæringsson og Bergmann
Bjarnason, alla í Stykkishólmi, samkv. tilboði þeirra,
dags. 1. júlí 1963, um sandflutning frá Grundarfirði
til Dráttarbrautar Stykkishólms í Skipavík, verði
dæmdur ógildur, samkv. 7. gr. laga nr. 80/1938.
- II. Að viðurkenndur verði réttur Vörubílstjórafélagsins
Öxuls til vinnumiðlunar, samkv. 4. gr. kjarasamnings
félagsins við hreppsnefnd Stykkishólms, dags. 6. júlí
1955, sbr. yfirlýsing aðila frá 22. ágúst 1963.
- III. Að viðurkenndur verði réttur til handa Vörubílstjóra-
félaginu Öxli og/eða einstakra félaga þess, til skaða-
bóta úr hendi stefnda v/Sveitarsjóðs Stykkishólms,

vegna alls sannanlegs tjóns, er félagsmenn hafa beðið vegna samningsbrota stefnda við félagið.

IV. Að stefndi, f. h. Sveitarsjóðs Stykkishólms, verði dæmdur til sektargreiðslu, samkv. 70. gr. laga nr. 80/1938, vegna brota á 7. gr. sömu laga.

V. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað að mati dómsins.“

Stefndi krefst sýknu af dómkröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Við munnlegan flutning málsins féll stefnandi frá III. kröfulið dómkrafna sinna, en áskildi sér rétt til þess að fylgja fram skaðabótakröfu í sérstöku máli.

Í greinargerð sinni í málinu krafðist stefndi þess aðallega, að málinu yrði vísað frá dómi, en í munnlegum flutningi málsins féll hann frá kröfu sinni um frávísun, en lýsti jafnframt yfir því, að eigi fælist í þeirri breytingu á upphaflegri kröfugerð samþykki þess, að Félagsdómur dæmdi um málsatriði samkvæmt 3. tölulið 44. gr. laga nr. 80/1938.

Tildrög málsins og málavextir eru þessir.

Hinn 26. júní 1955 stofnuðu vörubílstjórar í Snæfellsnes- og Hnappadalssýslu Vörubílfreiðastjóraráfélagið Öxul og náði starfssvið þess yfir nefndar sýslur. Höfst það því næst handa um að gera kjarasamninga við vinnuveitendur á félagssvæðinu. Hinn 6. júlí sama ár gerði það þannig samning við hreppsnefnd Stykkishólmshrepps vegna „vörubílstjóra í Stykkishólmi, sem eru félagar í Vörubílstjóraráfélaginu Öxull“, eins og í upphafi þess samnings segir. Svo var um samið í 1. gr. samnings þessa, að leigugjald fyrir vörubílfreiðar skyldi vera samkvæmt gjaldskrá Landssambands íslenzkra sjálfseignarbílfreiðastjóra. Þó var svo mælt í 6. gr., að væri ekið yfir 100 kílómetra miðað við 8 stunda vinnu eða skemmri tíma, skyldi greiða viðbótargjald, er var mismunandi eftir stærð bílfreiðar. Í 4. gr. var ákveðið, að hreppurinn skyldi ávallt hafa frjálst val um það, hvaða féлага Öxuls hann tæki til vinnu, en þó var hreppnum skylt „sé þess krafist af stjórn félags-

ins, að sæta vinnujöfnun, sbr. gildandi samninga L.Í.S. við vegagerð ríkisins.“

Hinn 1. október 1956 samdi félagið við Sigurð Ágústsson í Stykkishólmi og er af hans hálfu og stefnda talið, að sá samningur hafi fallið niður fyrir uppsögn af hálfu Öxuls líklega árið 1957. Frá þeim tíma segja sömu aðiljar, að gilt hafi sú venja í samskiptum Sigurðar Ágústssonar og Öxuls og reyndar Stykkishólmshrepps líka, að greitt hafi verið fyrir tímavinnu vörubílstjóra samkvæmt gildandi tímavinnutöxtum Þróttar í Reykjavík, en akstur á langleiðum verið háður tilboðum eða samkomulagi hverju sinni.

Að því er varðar áðurnefndan samning við Stykkishólmshrepp er því haldið fram af hálfu hreppsins, að þeim samningi hafi einnig verið sagt upp af Öxli um sama leyti og framannefndum samningi við Sigurð Ágústsson. Þessu hefur stefnandi mótmælt og haldið því fram í flutningi máls þessa, að samningur Öxuls við stefnda frá 6. júlí 1955 hafi í reynd verið í gildi til 22. ágúst 1963, en að þeirri dagsetningu verður síðar vikið. Hins vegar fara eigi neinar sögur af samskiptum aðilja þessa máls, að því er kjarasamning þeirra varðar fyrr en 22. maí 1963. Þá ber þessi mál á góma í sambandi við fyrirhugaðan akstur á efni í bátabryggju og byggingu dráttarbrautar í Skipavík. Kveður stefnandi, að þáverandi sveitarstjóri Stykkishólmshrepps hafi fullyrt á hreppsnefndarfundi þann dag, að samningar milli hreppsins og Öxuls væru „lausir“. Segir stefnandi, að sveitarstjórinn hafi verið tekinn „trúanlegur“ um það, og síðar þ. e. í júlímánuði sama ár hafi Öxull ákveðið í samráði við fulltrúa Landssambands íslenzkra vörubifreiðastjóra, að byggja á þeim grundvelli, enda hafi sveitarstjórinn ætíð haldið því sama fram um það atriði, þótt beinar sannanir myndust eigi fyrir því, að samningnum hefði verið sagt upp. Hefur stefnandi í þessu sambandi skýrt svo frá, að hreppurinn hafi aldrei staðið í neinum stórframkvæmdum frá þeim tíma, er samningurinn frá 6. júlí 1955 var gerður. Þá hafi verið um mikinn akstur að ræða fyrir hreppinn í sam-

bandi við byggingu verbúða, og samkomulag þá um það, að skipta akstrinum nokkuð jafnt milli þáverandi sjálfs-eignarvörubílstjóra, en enda hafi það tekist í framkvæmd. Eigi vinnujöfnunarákvaði 4. gr. kjarasamningsins rætur sínar að rekja til aðstæðnanna 1955 og þá verið tekið upp í samninginn til þess að tryggja sömu vinnutilhögun, ef um líkar aðstæður yrði síðar að ræða. Á það hafi þó ekki reynt í neinu verulegu, fyrr en að því kom árið 1963 að hefjast átti handa um framkvæmdirnar í Skipavík, því til þess tíma hafi bifreiðaakstur í þágu hreppsins mestmegnis verið fólgin í akstri á ofaníbúðri við viðhald gatna og gatnagerð og engir teljandi árekstrar orðið milli Öxuls og hreppsins út af tilhögun þeirrar vinnu.

Af þessari skýrslu stefnanda og öðrum gögnum málsins verður að ætla, að eigi hafi um langan tíma gefist tilefni til sérstakrar athugunar á því, hvað liði kjarasamningum vörubílstjóra vestur þar. En vorið 1963 gerast þau atvik, er leiða vinnumiðlun og aksturslaun vörubílstjóra í Stykkishólmi fram í sviðsljós samskipta vinnuveitenda og Öxuls, stéttarfélags vörubílstjóranna. Var tilefni þess fyrirhugaðar framkvæmdir Stykkishólmshrepps við mannvirkjagerð í Skipavík og er þess þá fyrst að geta í þessu sambandi, að hinn 24. maí 1963 skýrir sveitarstjóri Stykkishólmshrepps Vörubílstjórafélaginu Öxli bréflega frá því, að hreppsnefndin hafi hinn 22. s. m. samþykkt, að fara þess á leit við félagið, að það gerði tilboð í akstur á möl og sandi frá Grundarfirði vegna hinnar fyrirhuguðu dráttarbrautar í Skipavík og fleiri framkvæmda. Segir í bréfi sveitarstjórans, að hér sé um að ræða rúmlega 1200 rúmmetra magn.

Þessu bréfi svarar Öxull hinn 27. júní og skýrir frá því, að „meðlimir félagsins hér í bæ“ hafi „samþykkt að taka að sér þetta verkefni miðað við umrætt magn, fyrir kr. 300.00 teningsmetrann“. Þá var tilboð þetta bundið því skilyrði, að sömu aðiljum yrði gefinn kostur á að flytja það sement, sem þyrfti til umræddrar mannvirkjagerðar, fyrir sama gjald og það „myndi kosta sjóflutt, komið í geymsluhús hér eða á vinnustað.“ Ámokstur var ekki inni-

falinn í tilboði þessu og bréfi Öxuls lýkur með þessum orðum: „Við mundum taka að okkur, að sjá um skiptingu á þessari vinnu milli félagsmanna hér“. Á bréf þetta rituðu samþykki sitt allir vörubilstjórar í Stykkishólmi, að Magnúsi Ísleifssyni undanskildum. Eigi varð úr samningum milli nefndra aðilja. Hins vegar samþykkti hafnarnefnd Stykkishólmshrepps hinn 8. júlí s. á., að taka tilboði Magnúsar Ísleifssonar, Högna Bæringssonar og Bergmanns Bjarnasonar, dags. 1. s. m., um „sandflutning frá Grundarfirði til Dráttarbrautar Stykkishólms í Skipavík á 18.00 kr. per. tunnu án ámoksturs og sandtöku.“ Ennfremur samþykkti hafnarnefndin tilboð nefndra þremmninga um „sementsflutning frá Akranesi á 300.00 kr. per. tonn“. Þessi samþykkt hafnarnefndar var samþykkt á fundi hreppsnefndar Stykkishólmshrepps hinn 10. júlí 1963. Samþykkt hafnarnefndar mun hafa verið tilefni þess, að hinn 9. júlí ritar Vörubilstjórafélagið Öxull hreppsnefnd Stykkishólms á þessa leið:

„Að gefnu tilefni viljum vér taka fram, að vinnu-tilboð einstakra meðlima vorra eins eða fleiri, sem fela í sér verri kjör en kjarasamningar ákveða, eru óheimil án samþykkis félagsins og samningsaðiljum því ekki heimilt að notfæra sér.“

Jafnhliða þessu hófst vörubilstjórafélagið handa um það, að koma á hreint kjarasamningum sínum við Stykkishólmshrepp og byggði þá á þeim grundvelli, sem áður greinir, að samningar væru lausir. Í samræmi við þá stefnu reyndi félagið að framlengja samninginn frá 1955 eða að komast að samkomulagi um annan nýjan. Þær tilraunir báru eigi árangur og boðaði Öxull þá til verkfalls hjá Stykkishólmshreppi með tilkynningu, dags. 2. ágúst 1963. Eigi verður séð, að lögmæti þess verkfalls hafi verið véfengt af hálfu stefnda og varð niðurstaða málsins sú, að hinn 22. ágúst sama ár undirritaði Vörubilstjórafélagið Öxull og Stykkishólmshreppur yfirlýsingu þess efnis „að kaup- og kjarasamningurinn frá 6. júlí 1955 skuli gilda frá og með undirskriftardegi þessarar yfirlýsingar, og þar til væntanlegir heildarsamningar hafa verið gerðir.

Með þeim breytingum að kauptaxtaákvæði samningsins skuli færð til samræmingar við núgildandi samninga bifreiðastjórafélagsins Þróttar Reykjavík.“

Með væntanlegum heildarsamningum í nefndri yfirlýsingu mun átt við það, að til stæði, að Landssamband vöru-bifreiðastjóra ynni að heildarsamningum vegna sambandsfélaga sinna um allt landið.

Verða nú kröfur stefnanda í máli þessu teknar til athugunar.

Um I. *Krafa um ógildingu á samningi Magnúsar Ísleifssonar o. fl.*

Í flutningi máls þessa hefur stefnandi byggt þenna lið dómkrafna sinna á því, að hvað sem liði þeirri afstöðu sinni í samskiptum við stefnda vorið og sumarið 1963, sem lýst hefur verið, þá hafi samningurinn frá 6. júlí 1955 raunverulega verið í gildi allan tímann til 22. ágúst 1963, er nýr kjarasamningur hafi verið gerður. Samningur Stykkishólmshrepps við Magnús Ísleifsson og fl. frá 1. júlí 1963 hafi falið í sér lakari kjör, en kjarasamningurinn mælti fyrir um og því verið ógildur frá upphafi samkvæmt ákvæðum 7. gr. laga nr. 80/1938, og þá að sjálf-sögðu einnig eftir 22. ágúst 1963, þar sem hann þá braut einnig í bág við umsamið ökugjald miðað við þágildandi kjarasamning Þróttar í Reykjavík.

Stefndi byggir kröfu sína um sýknu af þessum lið dómkrafna stefnanda á því, að eigi hafi neinn kjarasamningur verið í gildi milli Vörubílstjórafélagsins Öxuls og Stykkishólmshrepps, þegar hreppsnefndin samþykkti tilboð Magnúsar Ísleifssonar, Högna Bæringssonar og Bergmanns Bjarnasonar hinn 10. júlí 1963. Samningur sá, er þá stofnaðist, hafi því eigi brotið í bág við ákvæði 7. gr. laga nr. 80/1938, enda hafi samningurinn við Magnús og nefnda samaðilja hans verið í samræmi við þá venju, sem farið hafi verið eftir vestur þar undanfarin ár um flutningsgjöld fyrir akstur með vörubifreiðum. Þá telur hann og, að samningsgerðin 22. ágúst 1963 geti eigi á nokkurn hátt haggað áðurgerðum löglegum samningi við

Magnús og nefnda félaga hans. Beri því að sýkna stefnda alfarið af þessum kröfulið.

Með vísun til þeirra málsatriða, sem rakin eru hér að framan, telur dómurinn, að byggja verði á því, að kjarasamningar milli aðilja máls þessa hafi verið „lausir“ eins og það er kallað, þegar stefndi hinn 10. júlí 1963 samþykkti áðurgreint tilboð Magnúsar Ísleifssonar og félaga hans um flutninga á steypuefni og sementi. Var því eigi þá í gildi neinn kjarasamningur, er takmarkaði samkvæmt 7. gr. laga nr. 80/1938 rétt stefnda til þess, að semja við vörubílstjóra í Stykkishólmi, um það endurgjald fyrir þjónustu, er þeir létu honum í té, sem samkomulag varð um milli hans og einstakra vörubílstjóra. Með yfirlýsingu þeirri, sem stefndi og Vörubílstjórafélagið Öxull undirrituðu hinn 22. ágúst 1963 varð hins vegar sú breyting á réttarsambandi stefnda og Öxuls, að þá stofnaðist þeirra í milli kjarasamningur samkvæmt 6. gr. áðurnefndra laga með því efni, sem greinir í fyrrnefndum kjarasamningi frá 6. júlí 1955, að undanskildum ákvæðum hans um laun fyrir akstur, en í stað þeirra komu þágildandi kauptaxtaákvæði í kjarasamningum Þróttar í Reykjavík. Þegar þetta gerðist voru þeir Magnús Ísleifsson, Högni Bæringsson og Bergmann Bjarnason félagsmenn í Öxli. Frá þeim tíma, er hinn nýi kjarasamningur tók gildi voru þeir vinnusamningar stefnda við félagsmenn Öxuls, er fólu í sér lakari kjör en kjarasamningurinn kvað á um, ógildir samkvæmt 7. gr. laga nr. 80/1938, ef þeir voru eigi samþykktir af hálfu félagsins. Telja verður, að samningar stefnda við Magnús Ísleifsson og félaga hans hafi fjallað um störf, er féllu undir kaupákvæði kjarasamningsins frá 22. ágúst 1963 og eru aðiljar máls þessa samsaga um það, að samningurinn, sem stofnaðist milli stefnda og þremenninganna með tilboði þeirra 1. júlí og samþykki stefnda 10. sama mánaðar, hafi verið þeim óhagstæðari en ákvæði kjarasamningsins kváðu á um þóknun fyrir sömu störf.

Af því, sem áður greinir um afstöðu Öxuls til samningsgerða stefnda við Magnús Ísleifsson og félaga hans, er ljóst, að stefnda gat ekki dulist, er hann gerði hinn nýja

kjarasamning 22. ágúst 1963, að fyrirvarsmenn Öxuls voru mjög mótfallnir oftnefndum samningi þremmenninganna við stefnda og vildu fá hann úr gildi numinn. Eigi var þá af stefnda hálfu gerður neinn fyrirvari um það, að hann skyldi gilda áfram. Þar sem svo stóð á er nú var lýst verður að skýra ákvæði 7. gr. laga nr. 80/1938 á þá lund, að oftnefndur samningur stefnda og Magnúsar Ísleifssonar og félaga hans hafi frá 22. ágúst 1963 orðið ógildur að því leyti, sem hann fullnægði eigi fyrir mælum kjarasamnings þess, er undirritaður var af aðiljum máls þessa nefndan dag. Ber að því leyti að taka þenna kröfu-lið stefnanda til greina.

Um II. *Krafa stefnanda um vinnumiðlun.*

Samkvæmt kröfum og málflutningi stefnanda telur hann, að stefndi hafi allt frá 6. júlí 1955 verið bundinn samningsskyldu um það, að verða við kröfu af stefnanda hálfu um vinnujöfnun. En svo sem áður er rakið, verður eigi talið, að ákvæði kjarasamningsins frá 1955 hafi verið í gildi milli aðilja máls þessa, þegar stefndi samdi við þá Magnús Ísleifsson, Högnar Bæringsson og Bergmann Bjarnason í júlímánuði 1963 um áðurgreinda flutninga. Var stefndi samkvæmt þessu eigi þá bundinn samnings-skyldu um vinnujöfnun gagnvart Vörubílstjórafélaginu Öxli. Með kjarasamningi þeim, er stofnaðist milli síðast-nefndra aðilja 22. ágúst 1963, skuldbatt stefndi sig hins vegar frá þeim tíma til þess „að sæta vinnujöfnun“, ef stjórn Öxuls krefðist þess, „sbr. gildandi samning L.Í.S. við vegagerð ríkisins“, eins og það er orðað í kjarasamningnum. En í tilvitnuðum samningi við vegagerð ríkisins þeim, sem í gildi var 22. ágúst 1963, er svo mælt, að vegagerðinni sé skylt, „að sæta vinnujöfnun af hálfu bílstjórafélaganna, ef þau óska þess að sjá um framkvæmd hennar, enda sé ekki skipt oftari um bíl en vikulega“. Verður að skýra oftnefndan kjarasamning málsaðilja svo, að skylda stefnda til að verða við kröfu af hálfu stjórnar Öxuls um vinnujöfnun — en slíkri skyldu hefur stefndi ekki almennt mótmælt — sé háð nefndri takmörkun í

samningi vegagerðarinnar um vikulega skiptingu á vörubílstjórum til aksturs.

Samkvæmt þessu ber að taka þenna kröfulið stefnanda til greina með nefndri takmörkun.

Um III. *Skaðabótakrafan.*

Með því að stefnandi hefur samkvæmt framanskráðu fallið frá þessum kröfulið kemur hann eigi til álita hér.

Um IV. *Krafa stefnanda á hendur stefnda um greiðslu sektar.*

Eigi eru í máli þessu efni til að dæma stefnda til greiðslu sektar og verður sú krafa stefnanda ekki tekin til greina.

Eftir málavöxtum þykir rétt, að stefndi greiði stefnanda kr. 2.000,00 upp í málskostnað.

Dómsorð:

- I. Stefndi, hreppsnefnd Stykkishólmshrepps, á að vera sýkn af kröfu stefnanda, Alpýðusambands Íslands vegna Landssambands vörubifreiðastjóra vegna Vörubílstjórafélagsins Öxuls, um greiðslu sektar.
- II. Framangreindur samningur stefnda við Magnús Ísleifsson, Höгна Bæringsson og Bergmann Bjarnason, samkvæmt tilboði þeirra 1. júlí 1963 skal vera ógildur frá 22. ágúst 1963, að því leyti sem hann kveður á um lægra endurgjald þeim til handa fyrir akstur, en kjarasamningur stefnda og Vörubílstjórafélagsins Öxuls frá 22. ágúst 1963 ákveður.
- III. Stefnanda er rétt að krefjast vinnuþöfnunar samkvæmt 4. gr. kjarasamnings við stefnda, dags. 22. ágúst 1963, enda verði eigi skipt um vörubifreið oftár en vikulega.

Stefndi greiði stefnanda kr. 2000,00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu dóms þessa, að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 23. apríl 1965.

Nr. 2/1965.

**Alþýðusamband Íslands f. h. Starfsstúlkna-
félagsins Sóknar vegna Huldu Jóhannes-
dóttur**

(Þorvaldur Þórarinnsson hrl.)

gegn

**Borgarstjóranum í Reykjavík f. h. borgar-
sjóðs.**

(Magnús Óskarsson hrl.).

**Dómarar: Hákon Guðmundsson,
Gunnl. E. Briem, Einar Arnalds,
Ragnar Ólafsson og Einar B. Guð-
mundsson.**

Kjarasamningur. Mál út af skyldu til að greiða vökvinnu-
álag í sumarleyfum og veikindaforföllum.

Dómur.

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 4. febrúar þ. á., af Alþýðusambandi Íslands f. h. Starfsstúlknafélagsins Sóknar vegna Huldu Jóhannesdóttur gegn Borgarstjóranum í Reykjavík f. h. borgarsjóðs. Eru dómkröfur stefnanda þær, að stefnda verði dæmt að greiða Huldu Jóhannesdóttur umsamið vaktavinnuálag í orlofi og veikindaforföllum, þar á meðal vangoldið vaktavinnuálag ásamt orlofsfé fyrir árin 1962 til 1964, samtals að fjárhæð kr. 2.650.53 ásamt vöxtum frá gjalddaga til greiðsludags og hæfilegan málskostnað fyrir Félagsdómi eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafist sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Stefnandi skýrir svo frá málavöxtum, að Hulda Jóhannesdóttir hafi verið vökvkona í sjúkrahúsi Hvítbandsins í Reykjavík, sem stefndi rekur, árin 1962 til 1964. Hafi hún unnið þar vaktavinnu og öll vinna hennar verið leyst af hendi á tímabilinu frá kl. 21.00 að kvöldi til kl. 08.00 að morgni. Nú sé svo kveðið á í 1. gr. kjara-

samnings aðilja frá 13. júlí 1961, að þegar „fastur vinnutími starfsstúlkna fellur að hluta eða öllu leyti á tímabilið frá kl. 21.00 að kvöldi til kl. 08.00 að morgni, skal greiða þá vinnu með 33% álagi á annars gildandi kaup-taxta.“ Tilsvarandi ákvæði sé í síðari samningum aðilja og beri að líta svo á nefnt álag, að það sé óaðskiljanlegur hluti þeirra starfslauna, sem greidd séu. Samkvæmt þessu telur stefnandi, að Hulda Jóhannesdóttir hafi, bæði í orlofi sínu og veikindum, átt að fá greidd laun, er við það væru miðuð. Stefndi hafi hins vegar aðeins greitt henni starfslaun án 33% álagsins, þegar hún var í orlofi eða fjarverandi vegna veikinda.

Stefndi byggir sýknukröfu sína hins vegar á því, að sér sé aðeins skylt að greiða áðurnefnt 33% álag fyrir unnar vinnustundir á tímabilinu frá kl. 21.00 til 08.00. Heldur hann því fram, að álagið sé ekki óaðskiljanlegur hluti starfslaunanna. Sé sér því hvorki skylt að greiða það, þegar starfsmaður er í orlofi eða fjarverandi vegna veikinda heldur beri starfsmanni þá aðeins réttur til starfslaunanna einna eins og þau séu ákveðin í kjarasamningi aðilja.

Ágreiningslaust er í máli þessu, að allur starfstími Huldu Jóhannesdóttur, sá er hér kemur til álita, hafi fallið á tímabilið frá kl. 21.00 til 08.00 sólarhring hvern, og að hún hafi fyrirfram verið ráðin til vinnu á þeim tíma eingöngu. Þar sem svo stóð á verður að telja, að föst starfslaun hennar hafi verið umsamin laun samkvæmt kjarasamningnum að viðbættu 33% vökuálaginu. Átti hún því meðan vinnutíma hennar var svo hátt að rétt til fullra starfslauna sinna í orlofi og veikindaforföllum. Stefndi hefur ekki véfengt kröfu stefnanda tölulega. Ber því samkvæmt framansögðu, sbr. og 3. tl. 44. gr. laga nr. 80/1938, að taka fjárkröfu stefnanda til greina með 6% ársvöxtum frá stefnudegi 4. febrúar þ. á. til greiðsludags, en stefndi hefur mótmælt vaxtakröfu stefnanda frá fyrri tíma.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, borgarstjórinn í Reykjavík f. h. borgar-

sjóðs, greiði stefnanda, Alþýðusambandi Íslands f. h. Starfsstúlknafélagsins Sóknar vegna Huldu Jóhannesdóttur, kr. 2650.53 með 6% ársvöxtum frá 4. febrúar 1965 til greiðsludags.

Málskostnaður fellur niður.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá birtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 15. júní 1965.

Nr. 4/1965. **Bandalag starfsmanna ríkis og bæja f. h. Lögreglufélags Suðurnesja**
(Egill Sigurgeirsson hrl.)
gegn
Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs
(Jón Þorsteinsson hdl.).

Dómarar: Hákon Guðmundsson,
Ragnar Jónsson, Bjarni K.
Bjarnason, Theódór B. Línal og
Jón Sigurðsson.

Ríkissjóði ekki talið skylt að greiða lögreglumönnum áhættuþóknun samkvæmt ákvæðum dóms Kjaradóms.

Dómur.

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi samkvæmt 1. mgr. 25. gr. laga nr. 55/1962 af Bandalagi starfsmanna ríkis- og bæja f. h. Lögreglufélags Suðurnesja gegn fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs með stefnu, dags. 11. marz þ. á.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

1. Að dæmt verði, að 6% áhættuþóknun til ríkislögreglumannna í Lögreglufélagi Suðurnesja sé ekki innifalin

í launaákvörðun Kjaradóms um föst laun þeirra samkvæmt dómi Kjaradóms frá 3. júlí 1963.

2. Að dæmt verði, að áhættuþóknun til nefndra ríkislögreglumanna sé sérstakur samningur um starfskjör samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 5. gr. laga nr. 55/1962, sem með skuli fara eftir ákvæðum 6. gr. sömu laga.
3. Að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati Félagsdóms. Jafnframt hefur hann gert þá gagnkröfu í málinu, að dæmt verði, að föst áhættuþóknun til ríkislögreglumanna í Lögreglufélagi Suðurnesja, er nemi tilteknum hundraðshluta af föstu mánaðar kaupí þeirra frá 1. júlí 1963 að telja, geti eigi samkvæmt 6. gr. laga um kjarasamninga opinberra starfsmanna talizt starfskjör, er semja skuli um við hlutaðeigandi bandalagsfélög.

Málavextir og tildrög málsins eru á þessa leið.

Hinn 19. október 1964 var þingfest í Kjaradómi málið Lögreglufélag Suðurnesja gegn fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs. Í máli þessu gerði sóknaraðili, Lögreglufélag Suðurnesja, þær kröfur, að dæmt yrði, að lögreglumenn í þjónustu ríkisins á Keflavíkurflugvelli ættu rétt á áhættuþóknun, er næmi 6% af föstum launum þeirra frá 1. október 1963 að telja og skyldi áhættuþóknun þessi greiðast ársfjórðungslega eftir á, en áfallnar greiðslur þegar í stað.

Varnaraðili málsins fyrir Kjaradómi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, krafðist þess aðallega, að málinu yrði vísað frá Kjaradómi, en til vara krafðist hann sýknu. Studdi hann frávísunarkröfu sína þeim rökum, að gjald fyrir starfsáhættu ríkislögreglumanna væri að sínu áliti falið í hinum föstu launum þeirra eins og þau hefðu verið ákveðin með dómi Kjaradóms 3. júlí 1963. Úr ágreiningi um það ætti Félagsdómur að leysa samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 25. gr. laga nr. 55/1962.

Kjaradómur tók frávísunarkröfu varnaraðilja til greina og vísaði málinu frá sér með dómi 12. janúar þ. á. og segir þar m. a. á þessa leið:

„Í 1. mgr. 25. gr. laganna segir, að Félagsdómur dæmi í málum, sem rísi á milli samningsaðila út af broti á lög-unum og ágreiningi um skilning á kjarasamningi og gildi hans. Hér virðist vera sett sú regla, að Félagsdómur skuli ætíð skera úr, er ágreiningur ris um skilning á kjarasamningi og um það, hvað í honum felist, en dómur Kjaradóms kemur í stað kjarasamnings samkvæmt ákvæðum 3. mgr. 21. gr. laganna.

Í máli þessu hefur varnaraðili haldið því fram, að gjald fyrir starfsáhættu allra ríkislögreglumanna sé fólgið í hinum föstu launum þeirra eins og þau voru ákveðin með dómi Kjaradóms frá 3. júlí 1963. Þessu hefur hins vegar verið mótmælt af hendi sóknaraðila. Þegar litið er til þessa og með vísan til fyrrgreindra ákvæða 1 mgr. 25. gr. laga nr. 55/1962, verður eigi talið öruggt, að undir Kjaradóm beri að svo vöxnu máli að kveða á um efni þetta og þykir því verða að vísa málinu frá dómnum.“

Rök og málsúttlistun stefnanda.

Fyrir Félagsdómi hefur stefnandi gert þá grein fyrir kröfum sínum, að með bréfi dómsmálaráðuneytisins, dags. 14. janúar 1958, hafi verið ákveðið, að ríkislögreglumönnum skyldi greidd 6% áhættupóknun á laun þeirra frá 1. janúar 1957 að telja, en áður hafi lögreglumenn í þjónustu Reykjavíkurborgar fengið sams konar þóknun um nokkurt skeið. Þessa þóknun kveður stefnandi hafa verið greiðslu fyrir þá sérstöku áhættu, sem fylgi starfi lögreglumanna. Með dómi Kjaradóms frá 3. júlí 1963 hafi eigi átt að verða nein breyting á þessu, enda hafi lögreglumenn fengið áhættupóknunina greidda til 1. október s. á., en þá hafi stefndi ranglega fellt hana fyrirvaralaust niður. Eru dómkröfur stefnanda studdar þeim höfuðrökum af hans hálfu, að umrædd áhættupóknun sé ekki innifalin í ákvæðum dóms Kjaradóms frá 3. júlí 1963 um laun og kjör lögreglumanna, heldur falli hún beint undir þau starfskjör, sem gert sé ráð fyrir í 2. mgr. 5. gr. laga nr. 55/1962. Þau falli ekki undir kjarasamninga samkvæmt 1. mgr. sömu greinar, en semja skuli um þau sérstaklega við

þau stéttarfélög, er hlut eigi að máli, samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 6. gr. sömu laga. Hafi áhættuþóknunin hvorki komið til álita fyrir Kjaradómi né heldur hafi verið tekið tillit til hennar við skipun í launaflokka eða ákvörðun launakjara samkvæmt Kjaradómi frá 3. júlí 1963. Eigi Lögreglufélag Suðurnesja því samkvæmt nefndri 6. gr. kröfu til sérstakra samninga um áhættuþóknunina eða sérstakrar ákvörðunar Kjaradóms um hana, ef samningar takist eigi. Hefur stefnandi m. a. máli sínu til stuðnings bent á það, að umrædd áhættuþóknun hafi hvorki komið til umræðu, þegar launakjörin voru reifuð og rædd fyrir Kjaradómi, áður en hann ákvað launakjör starfsmanna ríkisins 3. júlí 1963, né heldur þegar samið var um skipun starfsmanna ríkisins í launaflokka, áður en Kjaradómur fékk launakjörin til úrskurðar. Þá hefur stefnandi og stutt málssókn sína þeim rökum, að samkvæmt Kjarasamningi Reykjavíkurborgar og Lögreglufélags Reykjavíkur, sem gerður var 19. sept. 1963, hafi verið tekið tillit til áhættuþóknunar þeirrar, er borgarlögreglumenn áður nutu, með þeim hætti, að þeim hafi verið ákveðin laun einum launaflokki ofar, en það sé beint tekið fram þar, að áhættuþóknunin sé reiknuð inn í fastakaupið. Yrðu borgarlögreglumenn þannig einum flokki hærri í launum en ríkislögreglumenn, ef þeir síðarnefndu yrðu ekki taldir eiga rétt til samnings um áhættuþóknun samkv. 2. mgr. 5. gr. laga nr. 55/1962. Slík mismunun væri mjög óeðlileg og ranglát. Þá beri einnig að hafa það í huga við úrlausn máls þess, að þegar nefndur kjarasamningur borgarlögreglumanna var gerður hinn 19. sept. 1963 hafi ríkissjóður enn greitt ríkislögreglumönnum 6% áhættuþóknunina og því eigi annað verið vitað þá, en að nefndir lögreglumenn nytu allir réttilega í höfuðatriðum sömu launakjara.

Varnarástæður stefnda.

Stefndi bygir sýknukröfur sínar og gagnkröfu í málinu á því, að í kröfu stefnanda um 6% áhættuþóknun felist einfaldlega krafa um hækkun á hinum almennu föstu launum ríkislögreglumanna. Kjaradómur hafi hins vegar

með dómi sínum 3. júlí 1963 kveðið á um það, hver skuli vera föst laun ríkisstarfsmanna til ársloka 1965. Við þá ákvörðun og undanfarandi samning um skipan í launaflokka hafi verið metin öll þau atriði, er hér skipti máli og áhrif geti haft á launahæð, svo sem menntun, sérhæfni, ábyrgð, áhætta og óheilnæmi starfs. Greiðslu fyrir áhættu ríkislögreglumanna í starfi sé því falin í föstum launum þeirra samkvæmt dómi Kjaradóms frá 3. júlí 1963, enda hafi laun ríkislögreglumanna samkvæmt honum stórhækkað, vinnutími verið stytur og vökuálag aukið. Ekki hafi heldur verið gert ráð fyrir því af hálfu Kjararáðs við röðun í launaflokka, að ríkislögreglumenn nytu sérstakrar áhættuþóknunar auk hinna föstu launa.

Þá hefur stefndi sérstaklega mótmælt því, að umdeild áhættuþóknun geti fallið undir hugtakið starfskjör, sem kjarasamningar taki eigi til samkvæmt 2. mgr. 5. gr. laga nr. 55/1962 og semja skuli um sérstaklega samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga, þar sem áhættuþóknun hafi aldrei verið annað en hrein launauppbót, sem greidd hafi verið öllum ríkislögreglumönnum án tillits til þess, hvers konar löggæzlu þeir störfuðu að.

Loks hefur stefndi mótmælt því, að það geti skipt nokkru máli við úrlausn þessa máls, hvernig samist hafi um kjör borgarlögreglumanna í kjarasamningi þeirra frá 19. sept. 1963. Þar hafi sérstakar aðstæður í samskiptum Reykjavíkurborgar við starfsmenn sína ráðið niðurstöðu og skipti engu máli í þessu sambandi, þótt svo hafi staðið á, að stefndi hafi á þeim tíma, umfram skyldu og vegna óaðgæzlu, greitt ríkislögreglumönnum hin umdeildu 6% til viðbótar föstum launum þeirra samkvæmt kjaradóm-inum frá 3. júlí 1963.

Viðhorf dómsins.

Samkvæmt gögnum málsins og málflutningi aðilja var upphaf og aðdragandi þess, að ríkissjóður greiddi ríkislögreglumönnum 6% af starfslaunum þeirra í svonefnda áhættuþóknun sá, að hinn 10. apríl 1957 ritaði Lögreglu-félag Reykjavíkur þáverandi dómsmálaráðherra bréf og

fór þess á leit, að ríkislögreglumönnum yrðu veittar eftirtaldar kjarabætur:

1. að þeim yrði greidd áhættuþóknun, er næmi 6% af launum þeirra;
2. að álagsvinna yrði reiknuð út með því, að deilt yrði með tölunni 160 í hámarkskaup á mánuði í launaflokki viðkomandi lögreglumanns í staðinn fyrir töluna 175, svo sem þá var gert hjá ríkinu.
3. að þeir fengju persónuuppbót greidda eftir 10 ára starf;
4. að umræddar launabætur yrðu greiddar frá 1. janúar 1956.

Þessi tilmæli Lögreglufélags Reykjavíkur voru studd þeim rökum, að lögreglumenn í Reykjavík hefðu með launasamþykkt Reykjavíkurbæjar, er í gildi gekk 1. janúar 1956, fengið nefndar kjarabætur, en það væri sanngirniskrafa, að starfshópar, sem gegndu sömu skyldu-störfum, fengju sömu laun.

Enn segir svo í bréfi þessu:

„Í sambandi við framanritað viljum vér taka það fram, að samkvæmt hinum nýju launalögum telur lögreglan hlut sinn alvarlega hafa verið fyrir borð borinn með því að vera sett í lægri launaflokk en kennarar og póstmenn, sem settir voru í IX. launaflokk, en lögreglan í X. launaflokk, þar sem lögreglan hafði ávallt áður verið í sama launaflokki og fyrrnefndir starfshópar.

Að síðustu viljum vér taka það fram, að greiðsla áhættuþóknunarinnar er byggð á þeirri staðreynd, að lögreglu-starfinu fylgir meiri slysaþætta en öðrum opinberum störfum og erum vér fúsir til að leggja fram skýrslur varðandi það mál, ef þess verður óskað.“

Framangreind tilmæli afgreiddi dómsmálaráðuneytið hinn 14. janúar 1958 með svohljóðandi bréfi:

„Með skírskotum til erindis Lögreglufélags Reykjavíkur frá s.l. ári, varðandi samræmingu á kjörum ríkislögreglumanna við launakjör bæjarlögreglumanna í Reykjavík, skal tekið fram, að erindi þetta hefir verið til athugunar sameiginlega hjá þessu ráðuneyti og fjármálaráðuneytinu. Hefur niðurstaða orðið sú, að fallizt er á, að

greiða frá 1. janúar 1957 6% áhættuþóknun á laun ríkislögreglumanna. Þá er hér með staðfest sú framkvæmd, sem verið hefur um nokkurt skeið um útreikning á tíma-kaupi í álagsvinnu, þ. e. að deilt sé með tölunni 160 í hámarkskaup í launaflokki lögreglumanns. Hins vegar er ekki unnt, vegna launakerfis ríkisins, að fallast á að greidd verði í svokölluð persónuuppbót með launahækkun um einn launaflokk eftir 10 ára starf.“

Greiddi ríkissjóður samkvæmt þessari ákvörðun öllum ríkislögreglumönnum, án tillits til þess í hverju starf þeirra var fölgð, framangreinda þóknun, 6% af föstum starfs-launum, til 1. október 1963, er hún var felld niður.

Svo sem framangreind bréf bera með sér er ljóst, að beiðnin um sérstaka áhættuþóknun var einn af fleiri þáttum í þeirri viðleitni ríkislögreglumanna, að fá betri launakjör en þeim voru ákveðin með launalögunum frá 1955, en alkunnugt er að margir starfshópar innan starfsmanna ríkisins voru þá mjög óánægðir með kjör sín og freistuðu úrbóta með ýmsum hætti. Gekk ríkisvaldið að ýmsu leyti móts við þessar óskir með aukagreiðslum á einn eða annan hátt og kom þá í hlut ríkislögreglumanna, svo sem að framan er greint, umdeild áhættuþóknun. Hún var, eins og rakið hefur verið, ákveðinn hundraðshluti af launum hvers ríkislögreglumanns, og greidd án tillits til þess, hvort starfi lögreglumannsins var svo hátt að því fylgdi nokkur sérstök áhætta. Verður því að líta á þessa áhættuþóknun sem hluta af föstum starfslaunum þeirra, er hennar nutu. Við undirbúning og málsmeðferð endurskoðunar þeirrar, sem fram fór á launakjörum starfsmanna ríkisins samkvæmt lögum nr. 55/1962 virðist margnefnd áhættuþóknun lítt eða ekki hafa borið á góma og engar kröfur né áskilnaður varðandi hana verið gerðar af hálfu aðilja þeirra, er þar áttu hlut að máli.

Eigi verður annað ráðið af framkomnum gögnum, enda alkunnugt, að ætlunin með nefndri endurskoðun hafi verið sú, að koma launakjörum starfsmanna ríkisins í fastari skorður með nýrri flokkun á störfum þeirra, samfara ákvörðun um fjárhæð launa í hverjum flokki.

Þegar litið er til þessara atriða og það jafnframt haft í huga, á hvern hátt greiðsla umdeildrar áhættupóknunar til ríkislögreglumanna hófst, og hvernig þeim greiðslum var háttað til allra lögreglumanna og ákveðinn hundraðshluti af launum þeirra, telur dómurinn, að skýra verði ákvæði dóms Kjaradóms frá 3. júlí 1963 á þá lund, að tekið hafi verið tillit til nefndrar áhættupóknunar samhliða mati á þeirri áhættu, sem lögreglumannsstarfinu fylgir, þegar ríkislögreglumönnum var skipað í launaflokk og starfslaun þeirra síðan ákveðin af Kjaradómi. Er stefnanda því eigi rétt samkvæmt reglum þeim, er almennt gilda um kjarasamninga, en þær eiga hér við sbr. 3. mgr. 21. gr. laga nr. 55/1962, að krefjast, meðan dómur Kjaradóms gildir, launaviðbótar á þeim grundvelli, sem kröfugerð þeirra fyrir Kjaradómi hinn 19. október 1964 er byggð á. Og eigi getur það skapað stefnanda neinn rétt til slíkrar kröfugerðar, þótt borgarlögreglumenn í Reykjavík hafi samið um nokkuð önnur launakjör við Reykjavíkurborg.

Samkvæmt þessari niðurstöðu ber að sýkna stefnda af dómkröfum stefnanda í máli þessu. Þessi úrlausn leiðir og til þess að eigi er ástæða til þess, að taka gagnkröfu stefnda til athugunar sérstaklega.

Rétt þykir eftir atvikum, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Bandalags starfsmanna ríkis- og bæja f. h. Lögreglufélags Suðurnesja, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Fimmtudaginn 30. september 1965.
 Nr. 7/1965. **Vinnuveitendasamband Íslands**
vegna sjálfs sín og f. h.
Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík
 (Barði Friðriksson hdl.)
 gegn
Alþýðusambandi Íslands f. h.
Trésmiðafélags Reykjavíkur
 (Egill Sigurgeirsson hrl.).

Dómarar: Hákon Guðmundsson,
 Ragnar Jónsson, Bjarni Bjarna-
 son, Guðmundur Vignir Jósefs-
 son, Ragnar Ólafsson.

Verkfall dæmt lögmætt.

Dómur:

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 23. sept. s.l., af Vinnuveitendasambandi Íslands vegna sjálfs sín og f. h. Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík gegn Alþýðusambandi Íslands f. h. Trésmiðafélags Reykjavíkur.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

að verkfalli Trésmiðafélags Reykjavíkur, er hófst í Árbæjarhverfi, nánar tiltekið Hraunbæ, Yztabæ, Heiðarbæ, Fagrabæ, Glæsibæ, Þykkvabæ, Vorsabæ, Hlaðbæ og Há-
 bæ, hinn 20. september s.l. verði dæmt ólöglegt,

að stefnda verði dæmt að greiða sekt fyrir brot á lög-
 um nr. 80/1938,

að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað að mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans eftir mati dómsins.

Málavextir og tildrög eru þessi:

Á öndverðu þessu ári rann út fyrir uppsögn kjarasamningur sá, sem í gildi var milli Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík og Trésmiðafélags Reykjavíkur. Þrátt fyrir samningaumleitanir, nú síðast fyrir milligöngu sáttasemjara ríkisins, varð ekki samkomulag um nýjan kjarasamning. Á fundi, sem haldinn var 7. þ. m., samþykkti

trúnaðarmannaráð Trésmiðafélags Reykjavíkur, „að lýsa yfir vinnustöðvun allra meðlima félagsins, sem vinna hjá meðlimum Vinnuveitendasambands Íslands og Meistarafélags húsasmiða í Árbæjarhverfi, nánar tiltekið í byggingum við Hraunbæ, Yztabæ, Heiðarbæ, Fagrabæ, Glæsi-bæ, Pykkvabæ, Vorsabæ, Hlaðbæ og Háabæ.“ Skyldi vinnustöðvun þessi koma til framkvæmda frá og með 20. þ. m., ef nýir samningar hefðu þá eigi enn komist á milli deiluaðilja. Ágreiningslaust er, að ákvörðun um vinnustöðvunina hafi verið tekin á löglegan hátt og hún tilkynnt stefnanda með þeim hætti, er lög nr. 80/1938 ákveða. Samningar tókust ekki þrátt fyrir boðaða vinnustöðvun og kom hún til framkvæmda með þeim hætti, sem samþykkt trúnaðarmannaráðsins mælti fyrir um, þannig, að félagsmenn Trésmiðafélags Reykjavíkur lögðu niður vinnu við húsabyggingar í framangreindum götum í Árbæjarhverfi. Hins vegar mættu þeir, a .m. k. sumir þeirra, til vinnu hjá þeim sömu húsasmiðameisturum, sem verkfallið bitnaði á í Árbæjarhverfi, ef þeir síðarnefndu höfðu með höndum byggingaframkvæmdir annars staðar í Reykjavík, en húsasmiðameistarar þeir, sem trésmiðavinna lagðist niður hjá í Árbæjarhverfi vegna vinnustöðvunar Trésmiðafélags Reykjavíkur, munu ekki hafa tekið til vinnu á öðrum vinnustöðvum sínum, þá trésmiði, sem lagt höfðu niður vinnu í nefndu hverfi.

Ekki hafa komið fram nákvæmar tölur um fjölda þeirra húsasmiðameistara, sem þola urðu vinnustöðvun í Árbæjarhverfi, enda eru engir þeirra nafngreindir í vinnustöðvunarsamþykkt trúnaðarmannaráðs Trésmiðafélags Reykjavíkur, sem þannig er beint gegn ótilteknum fjölda húsasmiðameistara, en samkvæmt málflutningi aðilja má ætla, að tala þeirra sé milli 30 og 60 talsins. Félagar í Meistarafélagi húsasmiða munu alls vera nálægt 430.

Eigi virðist vera ágreiningur um það, að vinnustöðvunin nái til allrar þeirrar trésmiðavinnu í Árbæjarhverfi, sem þar er framkvæmd á vegum félagsbundinna húsasmiðameistara.

Þessari framkvæmd nefndrar vinnustöðvunar vill stefn-

andi ekki una. Byggir hann dómkröfur sínar á því, að verkfall það, sem hér ræðir um, sé ólöglegt í skilningi laga nr. 80/1938 og þá fyrst og fremst vegna þess, að það beinist aðeins gegn fáeinum félagsmönnum Meistarafélags húsasmiða, á landfræðilega takmörkuðu svæði, sem sé aðeins hluti af heildarfélagssvæði Trésmiðafélags Reykjavíkur en engar sérkröfur séu af hálfu þess félags gerðar á hendur þeim húsasmiðameisturum, sem atvinnurekstur stundi á því svæði, þ. e. Árbæjarhverfi og verkfallið beinist gegn. Telur hann, að óheimilt sé samkvæmt grundvallarreglum laga nr. 80/1938 að leggja þannig „í einelti einstök fyrirtæki innan viðsemjandaheildar“, þ. e. Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík, því það sé almennt skilyrði fyrir lögmæti verkfalls, að því sé beint gegn öllum félagsmönnum þeirrar félagsheildar, er hlut eigi að máli hverju sinni, nema sérstakar ástæður heimili, að það komi aðeins til framkvæmda gegn einstökum vinnuveitendum innan félagsheildarinnar. Hér sé hins vegar ekki um neitt slíkt að ræða. Kveður stefnandi, að það mundi leiða til glundroða í samskiptum launþega og vinnuveitenda, ef verkalýðsfélagi væri talið heimilt, að takmarka verkfall við ákveðið svæði, eins og hér sé gert eða takmarkaða tölu þeirra vinnuveitenda, sem sitji að öðru leyti við sama borð um samningsaðstöðu, enda sé það andstætt félagslegum anda og tilgangi laga nr. 80/1938.

Af hálfu stefnda er þessum skilningi stefnanda eindregið mótmælt. Styður hann sýknukröfu sína þeim rökum, að fyrir gildistöku laga nr. 80/1938 hafi eigi verið í lögum neinarreglur um boðun eða framkvæmd verkfalla hér á landi, sem þó hafi tvímælalaust verið talin lögmæt. Á þessu hafi orðið sú breyting ein, með lögum nr. 80/1938, að þá hafi verið sett ákvæði um það, með hvaða hætti ákvörðun um vinnustöðvun skyldi tekin, og mælt fyrir um ákveðna tilkynningarskyldu af hálfu þess aðilja, sem hefja ætlaði vinnustöðvun. Hins vegar væru ekki í lögum nein ákvæði, er mæltu fyrir um ákveðna framkvæmd vinnustöðvana og væri verkalýðsfélögum því frjálst, svo sem áður hefði verið, að haga henni á þann hátt,

sem þau teldu sér hagkvæmast, enda væri það viðtekin venja, að verklýðsfélögin hefðu frjálsar hendur um það, hve viðtæk hver vinnustöðvun væri. Yrði og engan veginn sagt, að það væri á nokkurn hátt óeðlilegt, að beita tiltekinn fjölda vinnuveitenda verkfalli, eða að láta það aðeins ná til fyrirfram ákveðins svæðis innan félagssvæðis verklýðsfélags þess, er hlut ætti að máli.

Telja verður, að framangreind vinnustöðvun Trésmiðafélags Reykjavíkur í Árbæjarhverfi, sem ágreiningslaust er, að samþykkt hafi verið og tilkynnt með lögmæltum hætti, brjóti hvorki í bág við ákvæði II. kafla laga nr. 80/1938 né þau megin sjónarmið, sem hafa ber í huga, þegar nefnd ákvæði eru skýrð. Eigi verður heldur talið, að hún sé andstæð öðrum þeim réttarreglum, sem til álita koma í þessu sambandi.

Samkvæmt þessari niðurstöðu ber að sýkna stefnda af dómkröfum stefnanda.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, Alþýðusamband Íslands f. h. Trésmiðafélags Reykjavíkur, skal vera sýkn í máli þessu af kröfum stefnanda, Vinnuveitendasambands Íslands vegna sjálfs sín og f. h. Meistarafélags húsasmiða í Reykjavík.

Málskostnaður fellur niður.

